V. İ. LENİN

BİR ADIM İLERİ İKİ ADIM GERİ

SOL

YEDİNCİ BASKI
ANKARA 2009

BİR ADIM İLERİ, İKİ ADIM GERİ
PARTİMİZDEKİ BUNALIM[1]

V. İ. LENİN

ÇEVİREN
YURDAKUL FİNCANCI

MUBİ

V. İ. Lenin'in
Şag vperyod dva şaga nazad (1904)
adlı yapıtını
Yurdakul Fincancı
İngilizcesinden
(*One Step Forward, Two Steps Back – The Crisis in Our Party*,
Progress Publishers, Moscow 1965)
dilimize çevirdi ve kitap
Bir Adım İleri İki Adım Geri – Partimizdeki Bunalım
adı ile
Sol Yayınları
tarafından
Ekim 2009
(Birinci Baskı: Nisan 1969; İkinci Baskı: Eylül 1975;
Üçüncü Baskı: Aralık 1976; Dördüncü Baskı: Mart 1979;
Beşinci Baskı: Haziran 1992; Altıncı Baskı: Ekim 1997)
tarihinde,
Ankara'da Kuban Matbaacılık'ta bastırıldı.

ISBN 978-975-7399-05-6

İÇİNDEKİLER

7 *Önsöz*, N. Lenin
11 A. Kongre Hazırlıkları
14 B. Kongredeki Çeşitli Gruplaşmaların Önemi
19 C. Kongrenin Başlangıcı. Hazırlık Komitesi Olayı
29 D. *Yujni Raboçi* Grubunun Dağılışı
33 E. Dillerin Eşitliği Olayı
42 F. Tarım Programı
51 G. Parti Tüzüğü. Yoldaş Martov'un Tasarısı
62 H. İskracılar Arasındaki Bölünmeden *Önce* Merkeziyetçilik Konusundaki Tartışmalar
67 İ. Tüzüğün Birinci Maddesi
92 J. Haksız Oportünizm Suçlamalarının Masum Mağdurları
105 K. Tüzük Üzerindeki Görüşmelerin Devamı. Konseyin Kuruluşu
112 L. Tüzük Görüşmelerinin Tamamlanması. Merkez Kurullarına Üye Çağırma. *Raboçeye Dyelo* Temsilcilerinin Çekilişi.
128 M. Seçimler. Kongrenin Sonu
158 N. Kongredeki Savaşımın Genel Görünümü. Partinin Devrimci ve Oportünist Kanatları
173 O. Kongre Sonrası. İki Savaşım Yöntemi
195 P. Büyük Bir Kıvancın Yolunu Ufak Kaygılar Engellememelidir
208 Q. Yeni *İskra*. Örgütlenme Sorunlarında Oportünizm
242 R. Diyalektik Üzerine Birkaç Söz. İki Devrim
249 Ek. Yoldaş Gusev ve Yoldaş Deutsch Olayı

EKLER
261

263 Bir Adım İleri, İki Adım Geri. N. Lenin'in Rosa Luxemburg'a Yanıtı.

276 *Açıklayıcı Notlar*

VLADİMİR İLİÇ ULYANOV LENİN

1917 Ekim Devriminin önderi Vladimir İliç Ulyanov, 22 Nisan 1870'te Simbirsk kentinde doğdu. Orta halli bir öğretmen ailesinin altı çocuğundan ikincisidir. Ağabeyi Aleksandr'ın çara karşı suikast girişimine katıldığı için kurşuna dizildiği yıl, 1887'de, liseyi bitirerek Kazan Üniversitesi Hukuk Fakültesine girdi ve üç ay sonra devrimci öğrenci hareketi içinde yeraldığı için üniversiteden atıldı. 1891'de St. Petersburg Üniversitesi Hukuk Fakültesini dışardan bitirdi. 1895'te ülke dışına çıkıp marksizmin önemli temsilcileriyle tanıştıktan sonra St. Petersburg'a dönüp İşçi Sınıfının Kurtuluşu İçin Savaşım Birliği adlı gizli bir örgüt kurdu. Aynı yılın sonunda tutuklandı, ondört ay hücrede kaldıktan sonra Sibirya'ya, Şuşenskoye köyüne sürgüne gönderildi; orada Krupskaya ile evlendi. Sosyal-demokrat gruplarla bağını sürdürdü ve bir parti program taslağı hazırladı. RSDİP (Rusya Sosyal-Demokrat İşçi Partisi) 1898 Martında Minsk'te toplanan bir kongreyle kuruldu. Aralık 1900'de yayınlanmaya başlayan *İskra* gazetesinde yayınlanan bir makalesinde ilk kez "Lenin" takma adını kullandı. RSDİP'in 1903'teki ikinci kongresinde, demokratik merkeziyetçilik ve devrimci-demokratik diktatörlük konularında ortaya çıkan görüş ayrılığı sonrasında, merkez komite ve *İskra* yazıkurulunda çoğunluğu sağlayan Lenin ve yandaşları Bolşevik (çoğunluk), muhalifleri ise Menşevik (azınlık) adlarıyla anılmaya başladılar. 1905 devriminin yenilgiye uğramasından sonra Aralık 1907'de yeniden Avrupa'daki sürgün yaşamına döndü. Birinci Dünya Savaşının başlamasından sonra kendi hükümetlerine destek olma politikasının sosyal-şoven bir politika olduğunu ileri sürerek, emperyalist savaşı iç savaşa döndürme çağrısında bulundu. 1917 Şubat Devriminden sonra Petrograd'a döndü. 7 Kasım'da Lenin'in önderliğinde Bolşevikler iktidarı elegeçirdiler. 21 Ocak 1924'te Gorki kentinde öldü.

Yazılış sırasıyla başlıca yapıtları şunlardır: *Çto takoye "Druzya Naroda" i kak oni voyuyut protiv Sotsial-Demokratov?*, 1894 (***"Halkın Dostları" Kimlerdir ve Sosyal-Demokratlara Karşı Nasıl Savaşırlar?***); *Razvitiye kapitalizma v Rossi*, 1899 (***Rusya'da Kapitalizmin Gelişmesi***); *Çto delat?*, 1902 (***Ne Yapmalı?***); *Şag vperyod dva şaga nazad*, 1904 (***Bir Adım İleri İki Adım Geri***); *Dve taktiki Sotsial-Demokraty v demokratiçeskoy revolyutsi*, 1905 (***Demokratik Devrimde Sosyal-Demokrasinin İki Taktiği***); *Materializm i empiriokritisizm*, 1908 (***Materyalizm ve Ampiryokritisizm***); *İmperyalizm kak noveyşy etap kapitalizma*, 1916 (***Emperyalizm, Kapitalizmin En Yüksek Aşaması***); *Gosudarstvo i revolyutsiya*, 1917 (***Devlet ve Devrim***); *Proletarskaya revolyutsiya i renegat Kautsky*, 1918 (***Proletarya Devrimi ve Dönek Kautsky***); *Detskaya bolezm "levizny" v kommunizm*, 1920 (***Komünizmin Çocukluk Hastalığı - "Sol" Komünizm***). Lenin'in tüm yapıtları 45 ciltte toplanmıştır.

ÖNSÖZ

UZAYIP giden inatçı ve hararetli bir savaşım sürecine girildiği zaman, bir yandan ilerdeki girişimleri belirleyecek temel, ana noktalar ortaya çıkmaya başlarken, bir yandan da bu noktalara bakışla, savaşımın, göreceli olarak küçük ve önemsiz yanları giderek gerilere itilir.

Partimiz içinde, altı aydan beri bütün parti üyelerinin dikkatini üzerine çeken savaşımda da durum böyledir. Bugün, bütün savaşımın genel çizgileri içinde, pek az ilgi çekici olan birçok ayrıntıya ve temelde hiç ilgi çekici olmayan birçok kavgaya değinmek zorunda olduğum için, gerçekten önemli ve temel iki noktaya, hiç kuşkusuz tarihsel önemi olan ve bugün partimizin karşı karşıya bulunduğu en acil siyasal ve son derece önemli iki noktaya, daha başından, okurun dikkatini çekmem gerekiyor.

Birinci nokta, partimizin "çoğunluk" ve "azınlık" olarak

ikiye bölünmesinin siyasal önemine ilişkindir. Bu bölünme, partinin ikinci kongresinde ortaya çıkmış, ve Rus sosyal-demokratları arasındaki bütün öteki bölünmeleri geriye itmiştir.

İkinci nokta, örgütlenme sorunlarında, yeni *İskra*'nın[2] tuttuğu yerin —bu yer gerçekten bir ilkeye dayandığı sürece— ilke olarak önemine ilişkindir.

Birinci nokta, partimizdeki savaşımın başlamasıyla, bu savaşımın kaynağıyla, nedenleriyle ve temel siyasal niteliğiyle ilgilidir. İkinci nokta, savaşımın kesin sonuçlarıyla, bitimiyle, ilke diye ne varsa hepsinin biraraya getirilmesi, kavga diye ne varsa hepsinin bir yana konmasıyla elde edilecek ilkeler toplamıyla ilgilidir. Birinci noktanın yanıtı, parti kongresindeki savaşımın tahliliyle; ikinci noktanın yanıtı ise yeni *İskra*'nın ilkelerindeki yeni şeylerin tahliliyle verilmiştir. Broşürümüzün onda-dokuzunu kaplayan bu iki tahlil, partimizde, "çoğunluğun" devrimci, "azınlığın" ise oportünist kanadı oluşturduğu sonucunu ortaya koymuştur. Bugün partiyi iki kanada bölen ayrılıklar, program ya da taktik sorunlarına değil, genellikle örgütlenme sorunlarına ilişkindir. Yeni *İskra* tutumuna derinlik kazandırmaya çalıştıkça ve bu tutum merkez kurullarına üye çağırma kavgalarından arındıkça, ortaya çıkan yeni görüşün, örgütlenme sorununda oportünizmden başka bir şey olmadığı daha iyi anlaşılmaktadır.

Partimizdeki bunalımla ilgili mevcut yazıların, gerçekleri yorumlama ve inceleme açısından başlıca eksikliği, parti kongresi tutanakları üzerine hemen hemen hiç eğilmemiş olmalarıdır; temel örgütlenme ilkelerini aydınlatmaları açısından bakıldığı zaman, aynı yazılarda görülen eksiklik, bir yandan yoldaş Martov'la yoldaş Akselrod'un tüzüğün birinci maddesini yazarken yapmış oldukları ana yanlış ve bu yanlışı savunmaları, öte yandan *İskra*'nın örgütlenme ilkeleriyle ilgili tüm "sistem" (burada bir sistemden sözedilebilirse) arasında bulunan, varlığı sugötürmez bağın tahlil edilmemesidir. "Çoğunluğun" yazılarında, birinci madde üzerindeki tartışmanın önemine birçok kez değinildiği halde,

İskra'nın şimdiki yazıkurulu, açıktır ki, sözkonusu ilişkiye dikkat bile etmemektedir. Gerçekte yoldaş Akselrod'la yoldaş Martov, birinci madde üzerinde yaptıkları ilk yanlışlığı şimdi yalnızca derinleştiriyor, geliştiriyor, genişletiyorlar. Aslında, oportünistlerin örgütlenme sorunu üzerindeki tutumları, birinci madde üzerindeki çekişmeler sırasında zaten ortaya çıkmaya başlamıştı: sımsıkı kaynaşmamış, gevşek bir parti örgütünü savunmaları; parti kongresinden ve onun seçtiği kurullardan başlayarak, partiyi yukardan aşağı örgütleme düşüncesine (bu "bürokratik" düşünceye) düşmanlıkları; her profesöre, her yüksekokul öğrencisine, her "grevci"ye, kendini parti üyesi ilan etme olanağını verecek biçimde, partiyi aşağıdan yukarıya örgütleme eğilimi; bir parti üyesinin, parti tarafından tanınmış bir örgüte bağlı olmasını öngören "biçimciliğe" düşmanlıkları; "örgütlenme ilişkilerini yalnızca platonik olarak kabule" yatkın burjuva aydının anlayışına kaymaları; oportünist anlayışta daha da derine gitme ve anarşistçe sözlere bağlanma eğilimleri; merkeziyetçiliğe karşı özerkliğe yatkınlık göstermeleri — kısacası bütün bunların hepsi, yeni *İskra*'da şimdi bol bol çiçekleniyor ve ilk yanılgının, tümüyle ve somut biçimde giderek daha çok açığa çıkmasına yardım ediyor.

Parti kongresi tutanaklarına gelince, bu tutanakların haksız yere ihmal edilmesi, ancak, tartışmalarımızın kavgalarla içinden çıkılmaz bir duruma getirilmiş olması gerçeğiyle ve ola ki bu tutanakların, çok tatsız birçok gerçeği içermesiyle açıklanabilir. Parti kongresi tutanakları, partimizdeki gerçek durumu ortaya koyması açısından kendi türünde tektir ve doğruluk, tamlık, kapsam, zenginlik ve sahih olma bakımından eşsizdir; harekete katılanların görüşlerini, duygularını, tasarımlarını ortaya koyan, bizzat onlar tarafından çizilmiş bir resimdir; partideki siyasal hizipleri, onların göreceli güçlerini, karşılıklı ilişkilerini ve savaşımlarını gözler önüne seren bir resimdir. Eskiye ait kalıntıların ve salt hizip bağlarının temizlenmesinde ve bunların yerine tek bir büyük parti bağının konmasında ne denli başarı sağlamış olduğumuzu

bize gösteren şey, parti kongresi tutanaklarıdır ve yalnızca bu tutanaklardır. Partisinin işlerine bilinçli olarak katılmak isteyen her parti üyesine düşen görev, parti kongremizi incelemektir. İncelemekten sözediyorum, çünkü salt, tutanaklardaki hammadde yığınını okumak, kongrenin görünümünü kavramak için yeterli değildir. Kısa konuşma özetlerinin, kuru tartışma özetlerinin, küçük (görünüşte küçük) noktalar üzerindeki ufak çekişmelerin biraraya gelerek bir bütün halini alması, ancak dikkatli ve kendi başına yapılan bir incelemeyle sağlanabilir ve bir parti üyesi, ancak böylelikle, her ünlü konuşmacının canlı çehresini kavrayacağı ve parti kongresine gelmiş her temsilci grubunun siyasal yüzünü bütün yanlarıyla anlayacağı bir noktaya ulaşabilir (ulaşması gerekir). Bu satırların yazarı, okuru, parti tutanakları üzerinde geniş ve kendi başına bir inceleme yapmaya özendirebilirse, çalışmasının boşa gitmediğine inanacaktır.

Sosyal-demokrasinin karşıtlarına da bir-iki söz. Onlar, bizim tartışmalarımızı zevkle seyrediyor ve yüzlerini buruşturuyorlar; kuşku yok ki, benim bu broşürümden yalnızca partimizin başarısızlık ve kusurlarıyla ilgili bölümleri seçip, kendi amaçları için kullanmayı deneyeceklerdir. Ancak Rus sosyal-demokratları, savaş alanında öylesine çelikleşmişlerdir ki, bu tür iğnelemeler onlara vızgelecek ve işçi sınıfı hareketi büyüyüp gelişerek bu eksiklikleri kesinlikle ortadan kaldırıncaya kadar, o kişiler ne derse desin, sosyal-demokratlar kendi işlerini özeleştirinin ölçüsüne vurmaya, kendi eksikliklerini amansızca sergilemeye devam edeceklerdir. Muhaliflerimize gelince, bırakalım, bizim ikinci kongremizin tutanaklarıyla ortaya çıkarılan resme uzaktan bile benzese, kendi "partileri"ndeki *gerçek* durumun bir görünümünü gözler önüne sermeyi denesinler!

Mayıs 1904 N. LENİN

BİR söz vardır, herkes sabahtan akşama kendi yargıcına sövme hakkına sahiptir, derler. Bizim parti kongremiz de, herhangi bir partinin kongresi gibi, önderliğe oynayan ama bozguna uğrayan bazı kişiler için bir yargıçtı. Bugün bu "azınlık" temsilcileri, zavallılık sınırına yaklaşan tam bir bönlükle "kendi yargıçlarına sövüyorlar", kongreye gölge düşürmek, onun önemini ve yetkisini küçültmek için ellerinden geleni yapıyorlar. Bu çaba, belki de en canlı biçimde, 57 sayılı *İskra*'daki bir yazıda, kongrenin egemen "göksel bir varlık" olduğu düşüncesini tiksintiyle karşıladığını söyleyen "Pratik İşçi"[3] tarafından dile getiriliyor. Bu, yeni *İskra*'nın, suskunlukla geçiştirilmesi olanaksız, çok karakteristik bir özelliğidir. Çoğunluğu kongre tarafından *reddedilen* yazıkurulu, bir yandan kendisine "parti"nin yazıkurulu adını yakıştırıyor, öte yandan kongrenin göksel bir varlık olmadığını öne süren

kişilere kucak açıyor. Ne güzel değil mi? Evet beyler, kongre gerçekte göksel bir varlık değildi; ama orada yenik düştükten *sonra* kongreye "sövüp sayanlara" ne demeli?

Gerçeği görmek için, kongre hazırlıklarının geçmişindeki başlıca olayları anımsayalım.

İskra, 1900'de yayın hayatına girişini duyururken,* daha ilk baştan, birleşmemizden önce, sınır çizgilerinin belirlenmesi gerektiğini belirtmişti. *İskra*, 1902 konferansını[4] bir parti kongresi** olarak değil, özel bir toplantı olarak gerçekleştirmeye çalışıyordu. *İskra*, konferansta seçilen hazırlık komitesini yeniden kurduğu 1902 yaz ve güz aylarında aşırı ölçüde ihtiyatlı davranıyordu. Sonunda, sınırların çizimi işlemi, hepimizin bildiği gibi, tamamlanmıştı. Hazırlık komitesi, 1902 yılının sonunda kurulmuştu. *İskra*, komitenin sağlam bir şekilde kuruluşunu olumlu karşıladı ve 32'nci sayısında yayınlanan bir *başyazıda*, bir parti kongresinin toplantıya çağrılmasının *çok acil* ve ciddi bir zorunluluk olduğunu ilan etti.*** Bu durumda, bize yüklenebilecek en son suç, ikinci kongreyi toplamakta aceleci davranmış olmamızdır. Gerçekte bize rehberlik eden kural, kumaşı kesmeden önce yedi kez ölçünüz, kuralıydı; kumaş kesildikten sonra, artık yoldaşlarımızın sızlanmaya başlamamalarını ve kumaşı tekrar tekrar ölçmeye kalkışmamalarını beklemek hakkımızdı.

Hazırlık komitesi ikinci kongre için çok dikkatli kurallar (şimdi bazıları, siyasal ürekliklerini örtmek için bu kuralları biçimci ve bürokrat diye tanımlıyorlar) koydu; bu kuralları bütün öteki kurullardan geçirdi ve sonunda onayladı. Komite, başka noktaların yanısıra, 18'inci maddede şu koşulu da koydu: "Kongrenin bütün kararları ve yaptığı bütün seçimler, partinin kararlarıdır ve bütün parti örgütlerini bağlar. Hiç kimse, hiçbir bahane ile bu kararlara karşı koyamaz. Bu kararlar, ancak, bir sonraki parti kongresi tarafından değiştirilebilir ya da kaldırılabilir."**** Zamanında, hiçbir

* Bkz: *Collected Works*, Vol. 4, s. 351-356. *–Ed.*

** Bkz: İkinci Kongre Tutanakları, s. 20.

*** Bkz: "Hazırlık Komitesi'nin Kurulduğuna Dair Açıklama" (*Collected Works*, vol. 6, s. 307). *–Ed.*

**** Bkz: İkinci Kongre Tutanakları, s. 22-23 ve 380.

yakınmaya neden olmaksızın kesin bir gerçek olarak kabul edilen bu sözler, kendi başlarına ne kadar masum, değil mi? Ama ne garip, bugün "azınlığa" karşı bir yargı olarak görünüyorlar. Bu noktaya neden yer verildi? Salt formalite olsun diye mi? Elbette değil. Bu madde gerekli görüldü. Gerçekten de gerekliydi. Çünkü parti, birbirinden ayrı, bağımsız birtakım gruplardan oluşuyordu. Bunlar kongreyi tanımayı reddedebilirlerdi. Bu madde gerçekte bütün devrimcilerin *özgür iradesini* yansıtıyordu. (Şimdi bu "özgür" sözcüğü, yerli-yersiz ve gereğinden çok kullanılıyor, gerçekte "kaprisli" nitelemesini gerektiren durumlar için kullanılıyor.) Bu madde, bütün Rus sosyal-demokratları tarafından karşılıklı olarak üstlenilen bir "onur sözü"ydü. Amaç, kongrenin gerektirdiği giderlerin, büyük çabanın ve göze alınan tehlikenin boş yere olmaması, kongrenin bir güldürüye dönüşmemesinin güven altına alınmasıydı. Bu madde, kongrede alınan kararları ve yapılan *seçimleri* kabul etmemeyi, daha işin başında, *bağlılığın ihlali* olarak niteliyordu.

Bu durumda yeni *İskra*, kongrenin göksel ve kararlarının da kutsal olmadığı hakkındaki yeni buluşuyla kime dudak büküyor? Bu buluş, "örgütlenme konusunda yeni görüşler"i mi ifade ediyor, yoksa yalnızca eski izleri örtmek için yapılan yeni bir girişimi mi?

B. KONGREDEKİ ÇEŞİTLİ GRUPLAŞMALARIN ÖNEMİ

KONGRE, çok titiz bir hazırlıktan sonra ve tam bir temsil temeline dayalı olarak toplantıya çağrıldı. Kongrenin yapısının doğru olduğu ve kararlarının *kesinlikle* bağlayıcı bir nitelik taşıdığı yolundaki genel kanı, kongre toplandıktan sonra başkanın söylevinde de (tutanaklar, s. 54) ifadesini buldu.

Kongrenin başlıca görevi neydi? *İskra* tarafından geliştirilmiş ve ayrıntılarıyla hazırlanmış ilkelere ve örgütlenme görüşlerine dayalı gerçek bir parti yaratmak. Kongre çalışmalarının bu doğrultusu, *İskra*'nın üç yıl süren çalışmalarıyla ve komitelerin çoğunluğunun *İskra*'yı tanımış olmasıyla önceden belirlenmişti. *İskra*'nın programı ve eğilimi, partinin programı ve eğilimi olacaktı; *İskra*'nın örgütlenme planları, parti örgüt tüzüğünün maddeleri halinde somutlaşacaktı. Ama söylemeye bile gerek yok, bu, savaşım

vermeksizin başarılamazdı. Çünkü kongre geniş ölçüde temsilî bir nitelik taşıyordu; temsilciler arasında *İskra*'yla vargücüyle savaşan örgütlerin (*Bund*[5] ve *Raboçeye Dyelo*[6]) temsilcileri ile *İskra*'yı önder organ olarak sözde tanımakla birlikte, gerçekte kendi planları doğrultusunda davranan ve ilke sorunlarında tutarlı olmayan örgütlerin temsilcileri (*Yujni Raboçi* grubu[7] ve bazı komitelerin bu grupla yakın ilişki kuran temsilcileri) de vardı. Bu koşullar altında kongre, *İskra'nın yöneltisinin zaferi için verilen savaşımın arenasından* başka bir şey olamazdı. Tutanakları şöyle bir okumak, kongrenin böyle bir arena durumuna geldiğini hemen gösterecektir. Şimdi bizim görevimiz, kongrede çeşitli konularda ortaya çıkan bellibaşlı gruplaşmaları geriye doğru izlemek ve ana gruplardan her birinin siyasal çehresini, tutanaklardaki açık, kesin verilere dayanarak ortaya koymaktır. Kongrede, *İskra*'nın rehberliğinde bir tek parti içinde birleşecek olan bu gruplar, eğilimler ve farklılıklar nelerdi? Görüşmeleri ve oylamaları tahlil ederek göstermemiz gereken şey budur. Hem bizim sosyal-demokratlarımızın gerçekten ne olduklarını gösterecek bir inceleme için, hem de onlar arasındaki ayrılık nedenlerini anlamak bakımından, bunun aydınlatılması büyük bir önem taşımaktadır. Hem Birlik kongresinde[8] yaptığım konuşmada, hem yeni *İskra* yazıkuruluna gönderdiğim mektupta, gruplaşmaların tahliline en önde yer vermemin nedeni budur. (Martov'un başı çektiği) "azınlık"ta olan muhaliflerim, sorunun özünü hiç kavrayamadılar. Birlik kongresinde onlar, oportünizme kaydıkları suçlamasına karşılık, "haklı olduklarını göstermeye" çalışarak ayrıntı türünden noktaları düzeltmekle yetindiler, ama kongredeki gruplaşmalara ilişkin benim çizdiğim resmi *daha değişik* bir resim çizerek karşılamaya bile kalkışmadılar. Şimdi Martov, *İskra*'da (n° 56), kongredeki değişik siyasal grupların sınırlarını ortaya koymaya dönük her çabayı "hizipçilik siyaseti" olarak göstermeye çalışıyor. Bu biraz kuvvetli bir ifade yoldaş Martov! Ama yeni *İskra*'nın bu sert dilinin şu garip özelliği var: Bu sert dilin *tümden ve herkesten önce* şimdiki yazıkurulunu he-

def almış bir dil haline dönüşmesi için, kongreden bu yana, aramızdaki farklılığın bütün aşamalarını ortaya koyuvermek yeter de artar bile. Hizipçi siyasetten sözeden siz, sözümona parti yazıkurulu, önce bir kendinize bakın!

Martov, bizim kongredeki savaşımımızın dayandığı gerçekleri öylesine tatsız buluyor ki, şimdi o gerçekleri tümden küçümsemeye, karalamaya çalışıyor. "Bir iskracı" diyor Martov, "parti kongresinde ve ondan önce, *İskra* ile tam dayanışma içinde olduğunu söylemiş, onun programını ve örgüt görüşünü savunmuş ve örgütlenme politikasını desteklemiş kişidir. Kongrede kırktan fazla böyle iskracı vardı; *İskra*'nın programıyla *İskra*'yı partinin merkez yayın organı olarak kabul eden önerge için verilen oyların sayısı buydu." Kongre tutanaklarını açın, göreceksiniz ki, program, çekimser kalan Akimov'un dışındakilerin *hepsinin* oybirliğiyle kabul edilmiştir (tutanaklar, s. 233). Böylece yoldaş Martov, bundcuların, Bruker'in ve Martinov'un, *İskra*'yla "tam bir dayanışma" içinde olduklarını *gösterdiklerine*, onun örgütlenme görüşlerini *savunduklarına* bizi inandırmak istiyor. Bu gülünçtür! Kongreden *sonra*, katılanların *tümünün* (gene de tümü değil, çünkü bundcular çekilmişti), partinin eşit üyeleri haline geldiği gerçeği, burada, kongredeki savaşımı yaratan gruplaşmalarla karıştırılıyor. Kongreden sonra "çoğunluğu" ve "azınlığı" oluşturan *öğeleri* incelemek yerine, "programı kabul ettiler" yollu resmî bir sözle karşılaşıyoruz.

İskra'nın merkez yayın organı olarak kabul edilişine ilişkin oylamayı alın. Göreceksiniz ki, önergenin iki bölümünü, yani *İskra*'nın salt merkez yayın organı olarak kabul edilmesiyle, yaptığı hizmetlerin tanınmasına ilişkin bölümü birbirinden ayırmakta ısrar eden kişi, —şimdi yoldaş Martov'un, daha iyi bir dava uğruna harcaması gereken bir cesaretle, *İskra*'nın örgütsel görüşlerini ve örgüt siyasetini savunduğunu söyleyerek övdüğü— Martinov'du. Önergenin ilk bölümü (yani *İskra*'nın hizmetlerini kabul eden, onunla *dayanışma* içinde bulunulduğunu ifade eden bölümü) oya konduğu zaman, lehte *yalnızca otuzbeş* oy verildi; iki oy (Akimov'la Bruker) aleyh-

tevdi; onbir kişi (Martinov, beş bundcu ve yazıkurulunun beş oyu, yani benim ve Martov'un ikişer oyu ile Plehanov'un bir oyu) çekimserdi. Görülüyor ki, Martov'un şimdi taşıdığı görüşler açısından onun hayli yararına olan ve bizzat kendisinin ortaya attığı bu örnekte bile *İskra*'ya karşı grup (beş bundcu ve üç *Raboçeye Dyelo* yanlısı) apaçık ortadadır. Önergenin ikinci bölümünün, yani herhangi bir biçimde dayanışma ifade etmeksizin, *İskra*'nın merkez yayın organı olarak kabulü hakkındaki bölümünün oylanmasını (tutanaklar, s. 147) alın: *Lehte* verilen oylar, şimdiki Martov'un iskracı sınıfına soktuğu kırkdört kişiydi. Kullanılacak toplam oyların sayısı ellibirdi. Çekimser kalan yazıkurulunun beş oyunu bundan çıkarırsak elde kırkaltı oy kalır; iki oy (Akimov ve Bruker) *aleyhteydi.* Görüldüğü gibi, geri kalan kırkdört oyun içinde *beş bundcunun hepsinin* oyu vardı. Ve böylece kongredeki bundcular, "*İskra*'yla tam bir dayanışma içinde olduklarını ifade ettiler" — işte resmî *İskra*, resmî tarihi böyle yazıyor. Bu noktayı bir parça öne alarak, okura, bu resmî doğrunun gerçek nedenlerini açıklayacağız: *Eğer bundcularla "Raboçeye Dyelo" yanlıları kongreden çekilmeselerdi, İskra*'nın şimdiki yazıkurulu (bugünkü gibi, sözde parti yazıkurulu değil) gerçek parti yazıkurulu olurdu, olabilirdi. Bugünün bu güvenilir bekçilerinin, sözümona parti yazıkurulunun, iskracı olarak ilan edilmesi zorunda kalınması buradan ileri geliyor. Ama bu konudan, daha sonra, ayrıntılarıyla sözedeceğim.

İkinci sorun şudur: Eğer kongre iskracılarla *İskra*-karşıtları arasında bir savaşım idiyse, bu ikisi arasında yalpalayan, kararsız, ortada öğeler yok muydu? Partimiz hakkında birazcık fikri olan ve hangi türden olursa olsun bütün kongrelerin gösterdiği manzarayı bilen herhangi bir kişi, bu soruya a *priori** olumlu yanıt verme eğilimini gösterecektir. Yoldaş Martov, şimdi, bu kararsız öğeleri anımsamakta pek isteksiz görünüyor; bu nedenle de *Yujni Raboçi* grubunu ve ona yanaşan temsilcileri tipik iskracılar olarak, bizim onlarla ayrılığımızı da değersiz ve önemsiz şeyler gibi gösteriyor.

* Önsel. –ç.

Bereket versin, tutanakların tam metni önümüzde; bu soruyu —kuşkusuz gerçek soruyu— belgesel verilere dayanarak yanıtlama olanağına sahibiz. Kongredeki genel gruplaşmalara *ilişkin* yukarda söylediklerimiz, kuşkusuz, soruya yanıt olma iddiasında değildir, yalnızca sorunu doğru olarak ortaya koymak içindir.

Siyasal gruplaşmaların tahlili yapılmaksızın, belli eğilimler arasındaki savaşımın niteliğiyle kongrenin görünümü ortaya konmaksızın, aramızdaki ayrılığı anlama olanağı yoktur. Martov'un, bundcuları bile iskracılar safına koyarak, farklı eğilimleri gizlemeye kalkışma çabaları, yalnızca sorundan kaçmaktır. Kongre öncesi Rus sosyal-demokrat hareketinin tarihi çerçevesinde (daha ilerdeki doğrulamalar ve ayrıntılı incelemeye temel olmak üzere) bellibaşlı üç grup bulunduğu *a priori* belirtilmelidir: iskracılar, *Iskra*-karşıtları ve kararsız, yalpalayan, sallantıda öğeler.

C. KONGRENİN BAŞLANGICI. HAZIRLIK KOMİTESİ OLAYI

GÖRÜŞMELERİ ve oylamaları en iyi biçimde tahlil etmenin yolu, bunları, kongrenin oturum sırasına göre ele almaktır. Böylece siyasal cepheler, giderek belirgin duruma geldikçe, onlara gereği gibi değinilebilir. Ancak birbiriyle yakından ilgili sorunları ya da benzer gruplaşmaları birlikte gözden geçirmek gerektiği zaman tarih sırasından ayrılınacaktır. Tarafsız olabilmek için, *bütün* önemli oylamaları belirtmeye çalışacağız, ama (bir ölçüde, konuları, komisyonlarla genel kurul arasında dağıtmaktaki deney eksikliğimiz ve yeterince etkin olamayışımız, bir ölçüde de engellemeye varan kaçamaklar yüzünden) kongrenin zamanını çok fazla alan küçük noktalar üzerindeki hadsiz hesapsız oylamaları bir yana bırakacağız.

Tartışmaya yolaçan ve görüş ayrılıklarını ortaya koymaya başlayan ilk sorun, "Bund'un parti içindeki durumu" ko-

nusunun (kongrenin "gündeminde") ilk maddede yeralıp almamasından çıktı (tutanaklar, s. 29-33). Plehanov, Martov, Trotski, ve benim savunduğumuz iskracı görüşe göre, bu noktada kuşkuya yer yoktu. Bund'un partiden çekilmesi, bizim şu görüşümüzü pek açık biçimde doğruluyordu: Bund bizim yolumuzda yürümeyi ve *parti* çoğunluğunun *İskra* ile paylaştığı örgütlenme ilkelerini kabul etmeyi reddettiyse, bizim de aynı yolu tutacağımız "inancını yaratmak" ve (bundcuların yaptığı gibi) kongreyi uzatmak yararsız ve anlamsız olurdu. Sorun, her yönüyle, bizim yazınımızda esas olarak aydınlığa kavuşturulmuştu. Düşünen her parti üyesi için geriye kalan tek şey, sorunu içtenlikle ortaya koymak, seçimi dobra dobra ve dürüstçe yapmaktı: özerklik (bu durumda onların yoluna girmiş olurduk) ya da federasyon (bu durumda ise bundcularla yollarımız ayrılırdı).

Bundcular, tüm politikalarında nasıl kaçamak davranıyorlarsa, burada da kaçamak davranmak ve konuyu ertelemek istediler. Onlara, *Raboçeye Dyelo*'nun ardından gidenleri temsil ettiği apaçık belli olan Akimov yoldaş da katıldı ve örgütlenme sorunu üzerinde *İskra* ile aralarındaki ayrılıkları bir çırpıda ortaya döküverdi (tutanaklar, s. 31). Bund ve *Raboçeye Dyelo*, (kısa bir süre önce *İskra* ile dayanışma içinde olduğunu belirtmiş olan Nikolayev komisyonunun iki oyunu temsil eden) Mahov yoldaş tarafından desteklendi. Mahov yoldaşa göre, sorun tümüyle aydınlığa kavuşmamıştı; ona göre bir başka "hassas nokta" da, "demokratik sistem mi, yoksa tam tersine [buna dikkat ediniz!] merkeziyetçilik mi sorunu"ydu — tıpkı kongrede henüz bu "hassas nokta"ya dikkat etmemiş olan şimdiki "parti" yazıkurulunun çoğunluğu gibi!

Böylece bize karşı kullanılan toplam on oyu denetim altında tutan Bund, *Raboçeye Dyelo* ve yoldaş Mahov iskracılara muhalefet ettiler (tutanaklar, s. 33). *Otuz oy lehteydi* — daha sonra göreceğimiz gibi, iskracıların oyu sık sık bu rakam dolaylarında dolaşmıştır. Onbir oy çekimserdi; açıkça görülüyordu ki, bu onbir kişi, çekişen "taraflar"dan

birinin yanında yeralmak istememişti. Şu nokta belirtilmeye değer: Bund'un tüzüğünün 2'inci maddesi (Bund'un partiden çekilmesine bu maddenin reddi sebep olmuştur) oya konduğu zaman, bu madde lehindeki oylarla çekimser oyların toplamı da on olacaktı (tutanaklar, s. 289); üç *Raboçeye Dyelo*'cuyla (Bruker, Martinov ve Akimov) yoldaş Mahov çekimser kalacaktı. Açıkça görülüyor ki, Bund'un *yeri* konusundaki gündem maddesinin oylanışında ortaya çıkan gruplaşma *raslantı değildi.* Anlaşılıyordu ki, bütün bu yoldaşlar, yalnızca görüşme gündemine ait teknik sorunda değil, ama *işin özünde* de *İskra*'dan ayrılıyorlardı. *Raboçeye Dyelo*'nun, işin özünde gösterdiği ayrılık herkesçe bilinmektedir; yoldaş Mahov'a gelince, Bund'un çekilişi konusunda yaptığı konuşmayla, bu yoldaş, tutumunun eşsiz bir tanımını gözler önüne sermiştir (tutanaklar, s. 289-290). Bu konuşma üzerinde durmaya değer. Yoldaş Mahov, federasyonu reddeden karardan sonra, "Bund'un, Rus Sosyal-Demokrat İşçi Partisi (RSDİP) içindeki yeri benim için artık bir ilke sorunu olmaktan çıkmış, ve tarihsel olarak gelişmiş bir örgüte ilişkin pratik bir siyasal sorun halini almıştır" diyordu. "Burada" diye sürdürmüştü sözünü konuşmacı, "yaptığımız oylamayı izleyebilecek bütün sonuçları dikkate almaktan başka bir şey yapamazdım; 2'nci maddeye tümüyle oy vermemin nedeni de budur." Yoldaş Mahov "pratik siyaseti", hayran olunası bir biçimde içine sindirmişti: İlke olarak federasyonu *çoktan* reddetmişti ve *bu nedenle*, pratikte federasyonu ifade eden bir noktanın tüzükte yeralması için oy *verebilirdi.* Ve bu "pratik" yoldaş, derin tutumunu şu sözlerle açıkladı: "Ama [Şçedrin'in ünlü "ama"sı!] benim oyum şu ya da bu biçimde, yalnızca ilke [!!] açısından bir önem taşıdığına ve hemen hemen kongredeki bütün temsilcilerin oybirliğinde oluşu karşısında herhangi bir pratik önemi bulunmadığına göre, ilke olarak [Tanrı bizi böyle ilkelerden korusun!] bu sorunda benim tutumumla, lehte oy veren Bund temsilcilerinin tutumu arasındaki farklılığı ortaya koymak için çekimser kalmayı yeğ gördüm. Tersine, Bund temsilcileri, ilkin ısrar ettikleri gibi çekimser kalsalardı, o zaman ben leh-

te oy verirdim." Yazı tura atar mısınız? Herkesin "hayır" dediği bir sırada "evet" demenin hiçbir pratik önemi olmayacağı için ilkelere bağlı bir insan, çekimser kalarak, yüksek sesle "evet" demekten geri duruyor.

Bund'un yeri konusundaki gündem maddesi için yapılan oylamadan sonra, kongrede Borba grubu[9] sorunu patlak verdi. Bu sorun da hayli ilgi çekici bir gruplaşmaya yolaçtı; sorun, kongredeki "hassas" noktayla, adını koyalım, merkez organlarının kimlerden oluşacağı konusuyla yakından ilişkiliydi. Kongrenin kimlerden oluşacağına karar vermek üzere görevlendirilen komisyon, hazırlık komitesinin *iki kez* kabul ettiği karara (tutanaklar, s. 383 ve 375) ve *komitenin bu komisyondaki temsilcilerinin* raporuna (tutanaklar, s. 35) uyarak, Borba grubunun çağrılmaması kararına vardı.

Bunun üzerine, *hazırlık komitesi üyelerinden* yoldaş Egorov, "Borba sorunu"nun (Borba'ya dikkat edin, grubun bazı üyelerinden değil, tüm gruptan sözediliyor) "kendisi için yeni" olduğunu söyledi ve görüşmenin ertelenmesini istedi. Hazırlık komitesinin üzerinde iki kez karar aldığı bir sorunun, o komitenin üyesi olan bir kişi için nasıl olup da yeni bir şey olduğu sır kalmaya devam ediyor. Görüşmelerin ertelendiği süre içinde, hazırlık komitesi bir toplantı yaptı (tutanaklar, s. 40); bu toplantıya, komitenin kongrede bulunan üyeleri katıldılar (hazırlık komitesinin birçok üyesi, *İskra* örgütünün eski üyeleri, kongrede değillerdi).* Borba konusundaki tartışma böylece başladı. *Raboçeye Dyelo* yanlıları lehte (Martinov, Akimov ve Bruker — tutanaklar, s. 36-38), iskracılar (Pavloviç, Sorokin, Lange, Trotski, Martov ve ötekiler) aleyhte konuştular. Kongre bir kez daha, artık iyi bildiğimiz gruplara bölündü. Borba konusundaki çekişme hayli inatçıydı; yoldaş Martov çok ayrıntılı (tutanaklar, s. 38) ve "savaşkan" bir konuşma yaptı; konuşmasında, Rusya'daki ve yurtdışındaki grupların "temsilindeki eşitsizliğe" haklı olarak değindi; yabancı bir gruba "ayrıcalık" (pırlanta gibi sözler, kongreyi izle-

* Bu toplantıyla ilgili olarak, hazırlık komitesi üyesi olan ve kongreden önce, yazıkurulunun güvenilir temsilcisi, yedinci üyesi olarak oybirliği ile seçilen Pavloviç'in "Mektup"una[10] bakınız (Birlik tutanakları, s. 44).

yen olayların ışığında, bugün özellikle öğretici nitelikte olan sözler) tanımanın hiç de "iyi" olmayacağını söyledi; "partide dağınıklığı gözler önüne seren ve hiçbir ilkenin haklı göstermediği bir örgüt kargaşası"nı (parti kongresindeki "azınlığın" gözünde bir hak!) teşvik etmememiz gerektiğini belirtti. Söz alan konuşmacıların sonuna gelinceye dek, *Raboçeye Dyelo* yandaşları dışında *hiç kimse,* açıkça ortaya çıkmadı ve Borba lehine makul bir neden göstermedi (tutanaklar, s. 40). Yoldaş Akimov'la dostlarına haksızlık etmemek için belirtmek gerekir ki, onlar hiç değilse o yana bu yana yalpalamadılar, tutumlarını saklamadılar, içtenlikle savundular, istediklerini açıkyüreklilikle söylediler.

Konuşmacılar listesi kapandıktan *sonra*, artık *konu üzerinde* konuşmanın usulsüz hale geldiği bir sırada yoldaş Egorov, "hazırlık komitesi tarafından henüz kabul edilmiş bir kararın açıklanmasını ısrarla istedi". Bu manevranın, temsilcileri rahatsız etmiş olması hiç de şaşırtıcı değildir; nitekim başkan yoldaş Plehanov, "yoldaş Egorov'un isteğinde direnmesini hayretle karşıladığı"nı söyledi. Kişinin ya tüm kongre önünde şu ya da bu tutumu takınması, ya tartışma konusu üzerinde açık ve kesin bir tutum alması ya da hiçbir şey söylememesi beklenirdi. Ancak konuşmaların tamamlanmasına ses çıkarmamak ve ondan sonra, "tartışmaları yanıtlama" perdesi ardında, kongreyi, tartışma konusu sorun üzerinde hazırlık komitesinin *yeni* bir kararıyla karşı karşıya getirmek, arkadan vurulmuş bir bıçak gibiydi.

Akşam yemeğinden sonra oturum yeniden açıldığı zaman, hâlâ şaşkınlık içinde olan Büro, "formaliteler"i bir yana koymaya, kongrelerde ayrıksın durumlarda benimsenen son yönteme, yani "yoldaşça anlatma" yöntemine başvurmaya karar verdi. Hazırlık komitesi sözcüsü Popov, komitenin bir oya, Pavloviç'in oyuna karşılık (tutanaklar, s. 43) bütün üyelerin oyuyla kabul ettiği kararı, kongreye, Riyazanov'u davet etmeyi salık veren kararını açıkladı.

Pavloviç, hazırlık komitesi toplantısının meşru olmadığını öne sürdüğünü, öne sürmeye devam edeceğini söyledi, ko-

mitenin yeni kararının "*daha önceki kararıyla çeliştiği*"ni ifade etti. Bu sözler gürültüye yolaçtı. Hazırlık komitesinin ve *Yujni Raboçi* grubunun üyesi olan yoldaş Egorov, sözkonusu noktayı yanıtlamaktan kaçındı ve konuyu disiplin sorunu haline getirmeye çalıştı. Egorov, yoldaş Pavloviç'in öne sürdüğü itirazı hazırlık komitesinin dinlediğine ve "onun karşı görüşünü kongrenin dikkatine sunmamaya" karar verdiğine göre, yoldaş Pavloviç'in bu tutumuyla parti disiplinini ihlal etmiş (!) olduğunu iddia etti. Görüşmeler, parti disiplini sorununa kaydı ve Plehanov, temsilcilerin alkışları arasında, yoldaş Egorov öğrensin diye, "*bizim böyle bağlayıcı kurallarımız yok*" şeklinde bir açıklama yaptı (tutanaklar, s. 42; karş: s. 379, kongre tüzüğü, madde 7: "Temsilcilerin yetkileri, bağlayıcı kurallarla sınırlanamaz. Temsilciler, yetkilerini kullanmakta kesinlikle serbest ve bağımsızdırlar."). "Kongre en yüksek parti otoritesidir", bundan ötürü, parti yaşamına ilişkin *herhangi* bir sorunu *doğrudan* kongreye getiren kişiyi sınırlamaya çalışan, hem parti disiplinini, hem kongre tüzüğünü ihlal etmiş olur. Böylece sorun, hizipler mi parti mi sorununa geldi dayandı. Temsilcilerin hakları, çeşitli kurulların ya da hiziplerin varolduğu düşlenen hakları ya da kuralları adına, kongrede sınırlanacak mıydı, yoksa *tüm* alt düzeydeki kurullar ve eski gruplar, partinin gerçek resmî kurumlarının yaratılması için, salt sözde değil, gerçekten ve *tamamen* dağıtılacak mıydı? Okurlar, amacı partiyi gerçekten ihya etmek olan kongrenin daha başında (üçüncü oturumda) ortaya çıkan bu anlaşmazlığın, ilke açısından ne kadar önemli olduğunu hemen göreceklerdir. Bu anlaşmazlığın odak noktasında bulunan şey, eski gruplar ve (*Yujni Raboçi* gibi) küçük topluluklarla, yeniden doğan parti arasındaki çatışmaydı. *İskra*'ya-karşı gruplar bir anda kendilerini ortaya koydular: Bundcu Abramson, şimdiki *İskra* yazıkurulunun ateşli dostu yoldaş Martinov ve dostumuz yoldaş Mahov, hepsi hepsi, Pavloviç'e karşı Egorov'un ve *Yujni Raboçi* grubunun yanında yeraldılar. Şimdi örgütte "demokrasi" oyununda Martov ve Akselrod'la yarışa çıkan yoldaş Martinov, üst

makama başvurunun ancak daha alt bir makam aracılığıyla yapılabildiği orduyu bile örnek diye gösterdi!! *İskra*'ya karşı kurulan bu "sağlam" muhalefetin gerçek anlamını, kongrede hazır bulunan herkes ya da kongre öncesinde partimizin iç tarihini dikkatle izlemiş olan herkes iyice biliyordu. Muhalefetin amacı (belki de muhalefetin her temsilcisinin her zaman kavramadığı, bazan süredurum kurallarının zorladığı amacı), küçük, önemsiz grupların bağımsızlığını, bireyselliğini ve grup çıkarlarını, *İskra* ilkeleri temelinde kurulmakta olan geniş bir partinin yutmasına karşı korumaktı.

Henüz Martinov'la güçbirliği yapmamış olan yoldaş Martov, soruna işte tam bu açıdan yaklaşıyordu. Yoldaş Martov "parti disiplini anlayışı, bir devrimcinin bağlı olduğu *daha alt* düzeydeki belli bir gruba karşı yükümlü olduğu görevleri yerine getirme anlayışının ötesine geçmeyenler"e karşı cesaretle ve haklı olarak ortaya atıldı. Martov, hizip kafasının şampiyonlarına, sözlerinin, kongrenin sonunda ve onun ardından kendi siyasal tutumu için nasıl bir harman döveni olabileceğini düşünmeksizin "birleşmiş bir parti içinde hiçbir *zorunlu* [italikler Martov'un] gruplaşma hoşgörülemez" dedi. Hazırlık komitesi sözkonusu olduğu zaman hiçbir zorunlu gruplaşma hoşgörülemez, ama yazıkurulu sözkonusu olduğu zaman pekala hoşgörülebilir. Martov, merkezden baktığı zaman zorunlu gruplaşmayı kınıyor, ama merkezin kuruluşundan hoşnut olmadığı anda böyle bir gruplaşmayı savunuyor...

Yoldaş Martov'un, konuşmasında, yalnızca yoldaş Egorov'un "ciddi yanılgısı"na değil, aynı zamanda hazırlık komitesinin gösterdiği siyasal kararsızlığa da özel bir ağırlık verdiğini belirtmek ilgi çekici olacaktır. Martov haklı bir öfkeyle şöyle diyordu: "Hazırlık komitesi adına, komite raporuna [burada bu raporun, hazırlık komitesi üyelerinin raporuna dayandırıldığını ekleyelim — s. 43, Koltsov'un sözleri] ve *hazırlık komitesinin daha önceki önerilerine karşıt* bir öneri ortaya atılıyor" (italikler benim). Gördüğümüz gibi, Martov, Borba'nın yerini Riyazanov'un almasının, hazırlık komitesi-

nin davranışlarındaki aşırı çelişki ve tutarsızlıkları ortadan kaldırmadığını, "dönüş yapmadan" önce, o *zaman* açıkça görmüştü (Martov'un dönüş yaptıktan sonra, konuyu nasıl düşündüğünü, parti üyeleri, Birlik kongresi tutanakları, s. 57'den öğrenebilirler). Martov, o zaman, yalnızca disiplin sorununu tahlille yetinmedi, hazırlık komitesine açıkça şunu sordu: "*Değişikliği* gerektiren yeni koşul nedir?" (italikler benim). Gerçekten de hazırlık komitesi yeni önerisini ortaya attığı zaman, fikrini —Akimov'la başkalarının yaptığı gibi— açıkça savunma yürekliliğini bile gösteremedi. Martov bunu yadsıyor (Birlik tutanakları, s. 56), ama kongre tutanaklarını okuyanlar, onun hatalı olduğunu göreceklerdir. Hazırlık komitesinin önerisini sunan Popov, gerekçe üzerine *tek söz söylemedi* (parti kongresi tutanakları, s. 41). Egorov sorunu disiplin konusuna kaydırdı; sorunun kendisi üzerine söylediği ise yalnızca şuydu: "Hazırlık komitesinin kendine göre bazı yeni gerekçeleri olabilir [ama yeni gerekçeleri var mıydı, varsa bunlar nelerdi, bilinmiyor]; komite, herhangi birini aday göstermeyi unutmuş olabilir, vb.. [bu "vb.", konuşmacının sığınabileceği tek şeydi, çünkü hazırlık komitesi, iki kez kongre önünde, bir kez de komite toplantısında görüştüğü Borba'yı *unutmuş* olamazdı.] Hazırlık komitesi bu kararı, Borba grubuna karşı tutumunu değiştirdiği için almış değildir; komite, partinin gelecekteki merkez örgütünün yolu üzerindeki gereksiz taşları, daha çalışmalarının başında temizlemek istemektedir." Bu gerekçe değil, gerekçeden kaçınmaktır. Her içten sosyal-demokrat (kongre temsilcilerinden herhangi birinin içtenliği konusunda en ufak bir kuşkumuz yok), batık kayalar olarak *gördüğü* şeyleri temizleme ve salık verilebilir *saydığı yöntemlerle* temizleme endişesini taşır. Gerekçe vermek demek, kişinin sorunu nasıl gördüğünü ifade etmesi, açıklaması demektir, herkesçe bilinen gerçekleri ağzında gevelemesi, demek değildir. "Borba'ya karşı tutumlarını değiştirmiş" olmaksızın, herhangi bir gerekçe *gösteremezlerdi*, çünkü hazırlık komitesi daha önceki karşıt kararlarında, gömülü kayaları temizleme endişesini dile getirmişti, ama o

zamanlar "kayalar" olarak gördüğü şey, tam karşıt şeylerdi. Yoldaş Martov, öne sürülen savın "önemsiz" bir sav olduğunu, "*sorundan sıyrılma*" düşüncesinden esinlendiğini söyleyerek ve hazırlık komitesine "*insanlar ne der diye korkmamalarını*" öğütleyerek, çok haklı ve sert bir saldırıda bulundu. Kongrede önemli bir rol oynayan, ve bağımsızlık isteğiyle, küçük işlerle uğraşmasıyla, belirli bir çizgisi olmayışıyla, başkaları ne der korkusunu taşımasıyla, belli iki taraf arasında yalpalayışıyla, *inançlarını* açıkça ortaya koymaktan korkmasıyla, kısacası bir "bataklığın"* bütün özelliklerini göstermesiyle kesin olarak kendini belli eden siyasal cephenin ana yapısını, bu sözler çok iyi niteliyor.

Kararsız grubun bu siyasal ürkekliğinin sonuçlarından biri, yeri gelmişken belirtelim, bundcu Yudin dışında (tutanaklar, s. 53) *hiç kimsenin*, Borba grubu üyelerinden birinin davet edilmesine ilişkin herhangi bir önerge getirmemesi oldu. Yudin'in önergesi beş oy aldı — anlaşılan beşi de bundcuydu: Yalpalayanlar yeniden taraf değiştirmişlerdi. Ortadaki grubun oylarının sayısının ne olduğunu, Koltsov'la Yudin'in bu soruna ilişkin önergesi üzerindeki oylama yaklaşık olarak göstermektedir: İskracılar otuziki oy aldılar (tutanaklar, s. 47); bundcular onaltı oy aldılar, yani iskracılara-karşı grubun sekiz oyu, yoldaş Mahov'un iki oyu (karş: s. 46), *Yujni Raboçi* grubu üyelerinin dört oyu ve iki başka oy. Bu saf tutmanın hiçbir biçimde raslantı olarak görülemeyeceğini birazdan göstereceğiz, ama ilkin, bu hazırlık komitesi olayında Martov'un *şimdiki* düşüncesi üzerinde kısaca duralım. Martov, Birlik kongresinde, "Pavloviç'le başkalarının ihtirasları körüklediği" görüşünde sonuna kadar direndi. Borba'ya ve hazırlık

* Bugün partimizde bu sözü işitince dehşete kapılan ve yoldaşça olmayan tartışma yöntemleri kullanılıyor feryadını basan kişiler var. Resmiyet anlayışının yanlış anlaşılmasından ileri gelen garip bir duyarlılık!.. Bir iç savaşımla karşı karşıya bulunan, hemen hemen hiçbir siyasal parti yoktur ki, o partide, kararsız öğeler, çekişen taraşar arasında bir o yana bir bu yana yalpalayan öğeler bu sözlerle nitelenmemiş olsun. İç savaşımlarını gerçekten belli sınırlar içinde tutmayı bilen Almanlar bile versumpft [batağa gömülmüş –ç.] sözcüğünden gocunmamışlar, dehşete kapılmamışlar ve gülünç, resmî bir erdemlilik oyunu oynamamışlardır.

komitesine karşı en uzun, en ateşli, en keskin konuşmaların Martov tarafından yapıldığını görmek için kişinin, yalnızca kongre tutanaklarına bakıvermesi yeter. Martov "suçu" Pavloviç'e yıkmaya çalışarak yalnızca kendi kararsızlığını göstermişti: Kongreden önce yazıkurulunun yedinci üyesi olarak Pavloviç'in seçilmesine yardım eden oydu; kongrede Egorov'a karşı Pavloviç'le tam bir işbirliği yaptı (tutanaklar, s. 44); ama daha sonra Pavloviç'e yenik düşünce onu "ihtirasları körüklemek"le suçlamaya başladı. Bu gülünçtür.

Martov *İskra*'da (n° 56), X'in ya da Y'nin çağrılmasına atfedilen önemle alay ediyor. *Ne var ki, X'i ya da Y'yi merkez* yönetim kuruluna ya da merkez yayın organına davet etmek gibi böyle "önemli" bir sorunu ortaya çıkaran şey hazırlık komitesi olayı olduğuna göre, bu alay bir kez daha Martov'a geri dönüyor. İşin, *sizin* (partiye göre) "daha alt düzeyde olan kendi grubunuzu" ya da *başkasınınkini* ilgilendirişine bakarak iki farklı ölçü kullanmak yakışık almaz. Bu tamı tamına darkafalı bir grup davranışıdır, partili davranışı değil. Martov'un Birlik kongresindeki konuşmasıyla (tutanaklar, s. 57), kongredeki konuşmasını (tutanaklar, s. 44) şöyle bir karşılaştırmak, bunu göstermeye yeter. Martov Birlik kongresinde, *inter alia*.* "insanların" diyordu, "hem kendilerine iskracı demekte ısrar etmelerini, hem de aynı zamanda iskracı olmaktan utanç duymalarını anlayamıyorum". "Kendine bir ad koymak"la "öyle olmak" arasındaki farkı, sözle eylem arasındaki farkı kavrayamama garipliği... Martov kongrede, *kendisini* zorunlu gruplaşmaların hasını olarak *nitelemişti*, oysa kongreden sonra onların destekçisi *oldu*...

* Başka şeylerin yanısıra. –ç.

D. YUJNİ RABOÇİ GRUBUNUN DAĞILIŞI

TEMSİLCİLERİN hazırlık komitesi sorunundaki saflaşmaları bir raslantı gibi görülebilir. Ancak böyle bir düşünce yanlış olur; böyle bir düşünceyi silmek için olayları tarih sırasıyla incelemeyi bir yana bırakıp, kongrenin sonunda tanık olunan, ama tartışmakta olduğumuz konuyla yakından ilişkili olan bir olayı ele alacağız. Bu olay *Yujni Raboçi* grubunun dağılışıydı. *İskra*'nın örgüt anlayışı —parti güçlerinin tam anlamıyla kaynaştırılması ve o güçleri ayıran kargaşaya son verilmesi— bu noktada, ortada gerçek bir partinin bulunmadığı sıralarda çok yararlı hizmetler gören, ancak şimdi çalışmaların bir merkezde toplanmaya başlamasıyla gereksiz hale gelen gruplardan *birinin* çıkarlarıyla çatışmaya düştü. Grup çıkarları açısından bakıldığı zaman *Yujni Raboçi* grubunun da "devamlılık" ve dokunulmazlık iddiasında bulunmaya, en az *İskra* yazıkurulu kadar hakkı vardı. Ancak

parti çıkarları açısından bakıldığı zaman, o gruba düşen görev, kendi güçlerini "uygun parti örgütleri"ne (tutanaklar, s. 313, kongrece kabul edilen önergenin sonu) aktarmayı kabul etmekti. Grup çıkarları açısından ve "darkafalı" bir görüşle bakıldığı zaman, dağılmayı eski *İskra* yazıkurulundan daha fazla arzu etmemiş olan bir grubun dağılması (yoldaş Rusov'la yoldaş Deutsch'un kullandığı bir deyişle) "gıdıklayıcı bir sorun"du. Ancak parti çıkarları açısından bakıldığı zaman, grubun dağılması, (Gusev'in deyişiyle) parti içinde "özümlenmesi" gerekliydi. *Yujni Raboçi* grubu, dağıldığını ilan etmeyi "gerekli saymadığını" açıkladı ve "kongrenin kendi fikrini kesinlikle belirtmesini" ve "evet ya da hayır biçiminde, derhal" belirtmesini istedi. Eski *İskra* yazıkurulunun, dağıldıktan sonra öne sürdüğü süreklilik isteği gibi, *Yujni Raboçi* grubu da aynı "sürekliliği" açıkça istedi! "Gerçi" dedi yoldaş Egorov, "biz bireyler olarak bir partinin üyesiyiz, ama o parti birçok örgütlerden oluşmaktadır; o örgütleri *tarihsel birimler* olarak saymak zorundayız. ... Böyle bir örgüt *partiye zararlı değilse, onu dağıtmak için neden yoktur.*"

Önemli bir ilke sorunu böylece açık-seçik ortaya atılmış oluyordu. Bütün iskracılar —kendi grup çıkarlarının henüz ön plana gelmemiş olduğunu dikkate alarak— kararsız öğelere karşı kesin bir tutum takındılar (bundcular ve *Raboçeye Dyelo* üyelerinden ikisi kongreden çoktan çekilmişti; kuşku yok ki bunlar "tarihsel birimleri hesaba katma" düşüncesini yürekten desteklerlerdi). Oylamada *otuzbir* kişi *lehte*, beş kişi aleyhte oy verdi, beş kişi de çekimser (*Yujni Raboçi* grubu üyelerinin dört oyu ile, daha önceki konuşmalarına bakarsak —tutanaklar, s. 308— büyük bir olasılıkla Byelov'un oyu) kaldı. *On oyluk* bir grubun, *İskra*'nın tutarlı örgütlenme tasarımına açık-seçik karşı durduğu ve parti anlayışına karşı grup anlayışını savunduğu, burada oldukça kesinlikle görülüyordu. Görüşmeler sırasında iskracılar sorunu ilke açısından ortaya koydular (bkz: Lange'nin konuşması, tutanaklar, s. 315), amatör cemaatçiliğe ve dağınıklığa karşı durdular, tek tek örgütlerin "sempatisi"ni dikkate almayı reddettiler ve

"eğer *Yujni Raboçi* grubundaki yoldaşlar, ilkelere daha erkenden, bir ya da iki yıl önce daha sıkıca sarılmış olsalardı, parti birliğinin ve burada onayladığımız program ilkelerinin zaferinin daha yakın bir zamanda gerçekleştirilebilecek olduğunu" açıkça belirttiler. Orlov, Gusev, Liyadov, Muravyov, Rusov, Pavloviç, Glebov ve Gorin, hepsi bu doğrultuda konuştu. *Yujni Raboçi*'nin, Mahov'un ve ötekilerin izlediği siyasette ve "çizgi"de görülen ilke eksikliğine ilişkin olarak kongrede birçok kez öne sürülen bu tür kesin ifadelere itiraz etmek şöyle dursun, bu konuda bazı görüşleri saklı tuttuklarını öne sürmek şöyle dursun, "azınlığın" iskracıları, Deutsch'un kişiliğinde, büyük bir istekle bu görüşe katıldılar, "kargaşa"yı yerdiler ve o *aynı oturumda*, eski yazıkurulu sorununu tamamen parti temeline dayalı olarak (tutanaklar, s. 325) "dobra dobra ortaya koyma" cüretini gösteren —ne dehşet verici— aynı yoldaş Rusov'un "soruna açıkça parmak basması"nı (tutanaklar, s. 315) memnunlukla karşıladılar.

Yujni Raboçi grubunun dağılmasına ilişkin önerge, grubun şiddetli bir öfke göstermesine yolaçtı. Bu öfkenin izleri tutanaklarda görülecektir (unutulmaması gerekir ki, tutanaklar, görüşmelerin yalnızca soluk bir çıkartmasıdır; çünkü tutanaklar konuşmaların tam metnini değil, yalnızca çok kısa bir özetini ve bazı parçalarını vermektedir). Hatta yoldaş Egorov, *Yujni Raboçi* grubunun yanısıra *Raboçaya Mıysl*[11] grubunun adının da anılmasını bir "yutturmaca" diye niteledi — kongrede tutarlı bir ekonomizm doğrultusunda kendini gösteren davranışın karakteristik bir örneği... Çok sonraları bile, 37'nci oturumda, Egorov, *Yujni Raboçi* grubunun dağılmasından büyük bir sinirlilikle sözetti (tutanaklar, s. 356), *Yujni Raboçi* grubuna ilişkin görüşmelerde, grup üyelerine, ne yayına ayrılan kaynaklar, ne de merkez yayın organı ya da merkez yönetim kurulu tarafından denetlenme konularında hiçbir şey sorulmadığının tutanaklara geçirilmesini istedi. *Yujni Raboçi* grubu hakkındaki görüşmelerde yoldaş Popov, sağlam bir çoğunluğun grubun yazgısı hakkında önceden kararını vermiş olduğunu ima etti. "*Şimdi*", dedi yoldaş Popov (tuta-

naklar, s. 316), "*Gusev ve Orlov yoldaşların konuşmalarından sonra, her şey açık-seçik ortaya çıkmıştır.*" Bu sözlerin anlamı, kuşkuya yer bırakmayacak biçimde bellidir: Şimdi, iskracılar kendi görüşlerini ifade ettikten ve bir önerge sunduktan sonra her şey açık-seçik ortadadır, yani *Yujni Raboçi*, kendi isteğine karşın dağıtılacaktır. Bu noktada *Yujni Raboçi* sözcüsü, iskracılarla (hatta Gusev ve Orlov gibi iskracılarla) kendilerini destekleyenler arasında, örgütlenme siyasetinde ayrı "çizgiler"i temsil eden taraflar olarak bir ayrım yaptı. Bugünkü *İskra*, *Yujni Raboçi* grubunu (ve büyük bir olasılıkla Mahov'u bile) "tipik iskracılar" diye gösterirken, yalnızca, yeni yazıkurulunun, (o grup bakımından) kongrenin en önemli olaylarını unuttuğunu ve "azınlık" olarak bilinen şeyi hangi öğelerin oluşturduğunu gözlerden gizlemekte çok istekli olduğunu ortaya koymuş oluyor.

Popüler bir yayın organı sorunu, kongrede, ne yazık ki görüşülmedi. Konu gerek kongreden önce, gerek kongre sırasında oturumlar dışında bütün iskracılar tarafından uzun uzadıya tartışılmıştı; iskracılar, o sıralarda, partinin çalışmalarında böyle bir yayına girişmenin ya da varolan yayınlardan birini bu amaçla değiştirmenin usdışı olduğunda görüş birliğine vardılar. İskracı-karşıtları kongrede karşı görüşü dile getirdiler; *Yujni Raboçi* grubu da kendi raporunda aynı şeyi yaptı. Bu konuda hazırlanan on imzalı bir önergenin kongreye sunulmaması gerçeği, yalnızca şansa ya da "çıkmaz" bir işi ortaya atma isteksizliğine yorulabilir.

E. DİLLERİN EŞİTLİĞİ OLAYI

KONGRE oturumlarının tarih sırasına dönelim yeniden.

Gayet inandırıcı bir biçimde gördük ki, henüz kongre asıl işlerini görüşmek üzere toplanmadan önce, yalnızca iskracı-karşıtlarından (sekiz oy) oluşan tam anlamıyla kesin bir grubun değil, ara yerde kararsız öğelerden oluşan, sekiz iskracı-karşıtını desteklemeye ve bu oyları yaklaşık onaltıya ya da onsekize çıkarmaya hazır bir grubun daha varolduğu açıkça ortaya çıkmıştı.

Kongrede alabildiğine ve ayrıntılarıyla tartışılan Bund'un parti içindeki yeri sorunu, pratik karar, örgüt konusundaki tartışmalara kadar ertelenirken, gelip ilke konusunda karar vermeye dayanmıştı. Buna ilişkin noktalara kongreden önce basında geniş geniş yer verildiği için, kongredeki görüşmeler yeni pek az şey getirdi. Ancak belirtilmesi gerek ki, *Raboçeye Dyelo* yandaşları (Martinov, Akimov ve Bruker) bir yandan

Martov'un önergesini benimserken, bir yandan da önergeyi yeterli bulmadıklarını ve bu önergeden çıkarılan sonuçlarla görüş birliğinde olmadıklarını belirttiler (tutanaklar, s. 69, 73, 83 ve 86).

Kongre, Bund'un yeri sorununu tartıştıktan sonra programa geçti. Bu konudaki görüşmeler, daha çok, pek az ilgi çekici olan ayrıntılara ilişkin değiştirgeler üzerinde yoğunlaştı. İlke sorunlarında iskracı-karşıtlarının muhalefeti, kendiliğindenlik ve bilinçlilik sorununun ünlü sunuluşuna yoldaş Martinov'un yönelttiği saldırıda ifadesini buldu. Kuşku yok ki, Mantinov'u, bundcular ve *Raboçeye Dyelo* yandaşları, son neferlerine kadar desteklediler. Martinov'un itirazlarının çürüklüğünü, başkalarının yanısıra, Martov'la Plehanov gözler önüne serdi. İşin dikkati çeken garip yanı şu ki, *İskra* yazıkurulu (anlaşılan bir kez daha düşünüp taşındıktan sonra) şimdi Martinov'un yanında yeralmıştır ve bugün, bir zamanlar kongrede söylediklerinin tersini söylüyorlar![12] Bu, ünlü "süreklilik" ilkesinden ileri geliyor olsa gerek. ... Bize, yazıkurulunun sorunu tümden aydınlığa çıkarmasını ve Martinov'la hangi noktalarda, ne zamandan beri, ne ölçüde görüş birliğinde olduklarını açıklamalarını beklemek kalıyor. Bu arada yalnızca şunu soralım: Herhangi bir kişi, şimdiye dek, kongrede söylediğinin tam tersini söyleyen bir *parti* organı yazıkurulu görmüş müdür?

İskra'nın merkez yayın organı olarak kabulüne ilişkin savları (bunu yukarda ele almıştık) ve tüzük üzerindeki görüşmelerin başlangıcını (bu konuyu tüzük görüşmelerinin tümü içinde incelemek daha yerinde olacaktır) bir yana bırakarak, program görüşmelerinde ortaya çıkan ilke ayrılıkları üzerinde duralım. Her şeyden önce, çok karakteristik bir nitelikte olan bir ayrıntıya, nispi temsil üzerindeki görüşmeye değinelim. *Yujni Raboçi*'den yoldaş Egorov, bu noktanın programa alınmasını istedi; ancak bunu öyle bir biçimde öne sürdü ki, (azınlık iskracısı) Posadovski, haklı olarak, "ciddi bir görüş ayrılığı" bulunduğuna işaret etti. "Hiç kuşku yok ki", dedi yoldaş Posadovski, "şu temel sorunda aynı

görüşte değiliz: *Gelecekteki siyasetimizi belli temel demokratik ilkelere bağlamalı ve o ilkelere mutlak bir değer mi vermeliyiz,* yoksa tüm demokratik ilkeler partimizin çıkarlarına bakışla ikinci derecede mi gelmeli? Ben kesinlikle ikincisinden yanayım." Plehanov da, daha kesin ve kuvvetli ifadelerle "demokratik ilkelerin mutlak değeri"ne ve o ilkelerin "soyut biçimde" ele alınmasına itiraz ederek, Posadovski'ye "tam olarak katıldığı"nı belirtti. "Teorik olarak" dedi Plehanov, "biz sosyal-demokratların genel oya karşı çıkabileceğimiz bir durum sözkonusu olabilir. Bir zamanlar Italyan cumhuriyetleri burjuvazisi, soyluları siyasal haklarından yoksun bırakmıştı. Yüksek sınıflar devrimci proletaryanın siyasal haklarını nasıl sınırladıysa, devrimci proletarya da onların siyasal haklarını aynı biçimde sınırlayabilir." Plehanov'un konuşması alkışlarla ve *ıslıkla* karşılandı. Plenanov, salondakilerden birinin *Zwischenruf*'unu* protesto ederek "ıslıklamamanız gerekir" dediği ve yoldaşlara, tezahüratlarını gemlememelerini söylediği zaman yoldaş Egorov ayağa kalktı: "Böyle konuşmalar alkışlandığı zaman, ben ıslıklamak zorundayım" dedi. Yoldaş Goldblatt'la (Bund temsilcisi) birlikte yoldaş Egorov, Posadovski'yle Plehanov'un görüşlerine karşı çıktı. Ne yazık ki, görüşmeler sona ermişti, bu nedenle o görüşmeler sırasında ortaya çıkan bu sorun, çabucak sahneden çekildi. Ama şimdi yoldaş Martov, Birlik kongresinde "Bu sözler [Plehanov'un sözleri] bazı temsilcilerin öfkesine yolaçtı; eğer yoldaş Plehanov, proletaryanın, kendi zaferini pekiştirmek için, basın özgürlüğü gibi siyasal hakları ayaklar altına alması kadar trajik bir durumu düşünmenin bile kuşkusuz olanaksız olduğunu ekleseydi, temsilcilerin öfkesinden sakınılabilirdi... (*Plehanov: 'Mersi'*)" dediği zaman, bu olayın önemini küçümsemeye hatta tümden yadsımaya çalışıyor. Oysa bu yarar sağlamaz (Birlik kongresi tutanakları, s. 58). Martov'un bu yorumu, yoldaş Posadovski'nin "ciddi görüş ayrılığı" hakkında ve "temel sorunda" beliren anlaşmazlık konusunda *kongrede* söylediği sözlerle *cepheden* çelişiyor. Bu temel sorunda, kong-

* Müdahalesini. –ç.

redeki bütün iskracılar, *İskra*'ya-karşı olan "sağ"ın (Goldblatt) ve kongre "merkezi"nin (Egorov) sözcülerine *karşı durdular*. Bu bir gerçek. Üstelik rahatlıkla söylenebilir ki, eğer "merkez" (umarım bu sözcük, ılımlılığın "resmî" yandaşlarını, başka herhangi bir sözden daha az sarsacaktır) "*sınırlama olmaksızın*" (yoldaş Egorov ya da Mahov'un ağzıyla) bu konuda ya da benzer sorunlarda konuşma fırsatını bulsaydı, ciddi görüş ayrılığı derhal kendini gösterirdi.

Ama ciddi görüş ayrılığı, "dillerin eşitliği" sorununda daha da gözebatıcı biçimde ortaya çıktı (tutanaklar, s. 171 ve devamı). Bu nokta üzerinde belagatli olan şey, görüşmelerden çok, oylamaydı: Sayarsak tam *onaltı* kez oylama yapıldı. Ne üzerinde? Programda bütün yurttaşların, cins, vb., *ve dil* ayrımı gözetmeksizin eşit olduğu koşulunu belirtmek yeterli miydi, yoksa "dillerin eşitliği" ya da "dil özgürlüğü" esası mı getirilmeliydi? İşte bunun üzerinde... Birlik kongresinde yaptığı konuşmada yoldaş Martov: "Programın bir noktasının yazılışı üzerindeki önemsiz bir tartışma, sonunda tam bir *ilke sorununa dönüştü*. Çünkü kongrenin yarısı, program komisyonunu devirmeye hazırlanmıştı" dediği zaman, bu olayı oldukça doğru bir biçimde dile getirmişti. Gerçekten böyle!* Anlaşmazlığın ilk ağızdaki nedeni gerçekten de önemsizdi; bununla birlikte bir *ilke* sorununa dönüştü ve sonunda program komisyonunu "devirme" girişimine, bazı kişilerde "*kongreyi yanlış yola yöneltme*" isteğinin varolduğundan kuşkulanılmasına (Egorov'un Martov'dan kuşkulanması), en çirkinin-

* Martov ekledi: "Bu noktada Plehanov'un katırlarla ilgili nüktesi çok zarar vermiştir." (Dil özgürlüğü sorunu tartışılırken, sanıyorum bir bundcu, başka yerler arasında, haraları da anmıştı. Bunun üzerine Plehanov, başkalarının da duyabileceği bir tonla: "Atlar konuşmaz ama katırlar bazan konuşur" demişti.) Bu nüktede ben itidal, incelik ve yumuşaklık görmüyorum kuşkusuz. Ama tartışmanın bir *ilke sorunu* haline geldiğini kabul etmesine karşın Martov'un, bu ilkenin ne olduğunu ve hangi düşünce eğilimlerinin ifade olanağı bulduğunu tahlile girişmemesini, yalnızca nüktelerin "zararı" hakkında konuşmakla yetinmesini de garip buluyorum. Bu, gerçekten biçimsel ve bürokratça bir tutumdur. Kongrede yalnızca bundculara değil, ama onların desteklediği ve hatta bazan yenilgiden kurtardığı kişilere yönelmiş kırıcı nüktelerin "çok zarar verdiği" doğrudur. Ne var ki, bir kez, işin içinde ilke sorunu olduğunu söylediniz mi, artık şu ya da bu nüktenin "caiz olmayışı" hakkında konuşmakla (Birlik tutanakları, s .58) yetinemezsiniz.

den kişisel sövgülere (tutanaklar, s. 178) kadar varan acı biçimlere büründü. Hatta yoldaş Popov bile, "küçücük şeylerin", üç oturum boyunca (16, 17 ve 18'inci oturumlar) egemen olan "*böyle bir havaya* yolaçmasından üzüntü duyduğunu belirtti".

Bütün bu sözler, kesinlikle ve açıkça çok önemli bir gerçeği ortaya koyuyor: "Kuşku" havası ve en tatsız çatışma biçimleri ("devirme"), —ki sonradan, Birlik kongresinde bundan iskracı çoğunluk sorumlu tutulmuştur— *biz daha çoğunluk ve azınlık diye bölünmeden çok önce* ortaya çıkmıştı. Bir kez daha belirtiyorum, bu çok büyük önem taşıyan bir gerçektir, temel bir gerçektir; bunu kavrayamamak birçok kişiyi, kongrenin sonundaki çoğunluğun yapay olduğu şeklinde düşüncesiz yargılara sürüklemiştir. Kongredeki temsilcilerden ondadokuzunun iskracı olduğunu iddia eden yoldaş Martov'un şimdiki görüşü açısından, "ufak-tefek şeyler"in, "önemsiz" bir nedenin, sonunda "ilke sorunu"na dönüşen ve bir kongre komisyonunun neredeyse devrilmesine varan bir çatışmaya yolaçmış olması gerçeği, kesinlikle anlaşılmaz ve saçma bir şeydir. Yakınıp sızlanarak ve "zarar verici" nükteler için üzülerek bu *gerçekten* kaçınmak gülünçtür. Hiçbir kırıcı nükte çatışmayı bir *ilke* sorunu haline getiremezdi; böyle bir şey, ancak kongredeki siyasal gruplaşmaların karakteri nedeniyle ortaya çıkabilirdi. Çatışmaya yolaçan şey, kırıcı ifadeler ya da nükteler değildi — bu ifadeler ve nükteler, kongredeki siyasal gruplaşmanın kendisinin bir "çelişki"yi içinde taşıdığı, çatışmayı yaratacak bütün her şeyi içinde barındırdığı, en *küçük bir konuda,* en ufak bir neden üzerine her yerde kendini gösteren bir güçle patlak veren bir iç benzeşmez (*heterogen*) yapıyı barındırdığı gerçeğinin belirtileriydi.

Öte yandan, benim kongreye bakış açımdan, olayların belli bir siyasal yorumu olarak yüce tutmayı görev saydığım görüş açısından —her ne kadar bu yorumu bazı kişiler saldırgan görseler de—, evet bu görüş açısından, "ufak" bir nedenden çıkan deva bulmaz müzmin *ilke* çatışması hem anlaşılır bir şeydir, hem de kaçınılmaz bir şey. Kongremizin *başından sonuna ka-*

dar iskracılarla iskracı-karşıtları arasındaki bir savaşım sürüp gittiğine, bunların arasında kararsız öğeler bulunduğuna ve bu kararsız öğeler iskracı-karşıtlarıyla birlikte oyların üçte-birini denetim altında tuttuğuna göre (51 oydan, benim yaklaşık hesabıma göre, 8 + 10 = 18), apaçık ve doğal olarak ortada ki, *iskracılardan ufak bir azınlığın kopması bile, İskra*'ya-karşı olan eğilimin zaferi olasılığını yaratabilirdi; "çılgınca" bir savaşıma yolaçması bundandır. Bu durum, yersiz, kırıcı ifadelerin ve saldırıların değil, siyasal toplaşmaların sonucuydu. Siyasal çatışmaya yolaçan şey, kırıcı ifadeler değildi; kırıcı ifadelere ve saldırılara yolaçan şey, kongredeki gruplaşmaların kendisinde siyasal çatışmanın varolmasıydı. Bu karşıtlık, kongrenin siyasal önemini ve sonuçlarını değerlendirmede Martov'la benim aramda bulunan büyük ilke anlaşmazlığını gözlerönüne seriyor.

Kongre boyunca toplam üç büyük konuda az sayıda iskracı çoğunluktan koptu. Bu üç konu, dillerin eşitliği sorunu, tüzüğün birinci maddesi ve seçimlerdi. Her üç konuda da çok şiddetli bir savaşım ortaya çıktı, bugün partide tanık olduğumuz sert bunalıma yolaçtı. Bu bunalımı ve savaşımı siyasal yönden kavrayabilmek için, nüktelerin yakışıksızlığına ilişkin sözlerle yetinmemeli, kongrede çatışan görüşlerin siyasal gruplaşmalarını incelemeliyiz. Farklılığın nedenleri açısından, "dillerin eşitliği" olayı iki kat ilginçti. Çünkü o noktada Martov iskracıydı (evet, henüz idi!) ve iskracı-karşıtlarıyla ve "merkez"le belki de herkesten daha sert savaşmıştı.

Savaş, yoldaş Martov'la, bundcuların önderi Lieber arasındaki bir tartışmayla başladı (tutanaklar, s. 171-172). Martov, "yurttaşların eşitliği" isteminin yeterli olduğunu iddia etti. "Dil özgürlüğü" reddedildi, ama hemen "dillerin eşitliği" önerisi ortaya atıldı ve yoldaş Egorov bu kavgada Lieber'e katıldı. Martov, "konuşmacıların, ulusal toplulukların eşitliğinde ısrar edip eşitsizliği dil alanına aktarmalarının" *fetişizm* olduğunu söyledi, "oysa sorun tam ters açıdan ele alınmalıydı: Ulusal toplulukların eşitsizliği or-

tadaydı, bunun görünümlerinden biri de belli bazı uluslara bağlı olan insanların kendi ana dillerini kullanmaktan yoksun bırakılmalarıydı" (tutanaklar, s. 172). Bu noktada Martov, kesinlikle haklıydı. Lieber'le Egorov'un, kendi formüllerinin doğruluğunda direnmeleri ve bizim, ulusal toplulukların eşitliği ilkesini yüce tutmadığımız ya da bunda isteksiz olduğumuzu kanıtlama şeklindeki temelsiz çabaları, gerçekten bir tür fetişizmdi. Gerçekten de "fetişe tapanlar" gibi, ilkeyi değil, sözcüğü savunuyorlardı, bir ilke yanılgısına düşme korkusundan değil, insanlar ne der korkusundan hareket ediyorlardı. Hazırlık komitesi olayıyla ilgili olarak daha önce belirttiğimiz bu zayıf ruh hali (acaba "başkaları" ne der?) bu noktada tüm "merkez"cilere egemendi. Sözcülerinden bir başkası, *Yujni Raboçi* grubuna daha yakın olan, maden bölgesi temsilcisi Lvov şöyle dedi: "Sınır bölgelerinin ortaya attığı, dillerin baskı altına alınması sorunu ciddi bir sorundur. Programımızda dil konusunda bir maddeye yer vermek ve sosyal-demokratların ruslaştırma eğilimi taşıdıklarına ilişkin herhangi bir olası kuşkuyu böylece gidermek önemlidir!" Sorunun "ciddiliği" hakkında dikkate değer bir açıklama! Çok ciddi, *çünkü* sınır bölgelerinin duyabileceği kuşkuların yatıştırılması gerekiyor! Konuşmacı, sorunun özü hakkında kesinlikle hiçbir şey söylemiyor, fetişizm suçlamasını çürütmüyor, ama tamamen doğruluyor, çünkü kendi savlarını ortaya koymuyor, yalnızca sınır bölgelerinin ne diyeceğini söylüyor. Kendisine, onların *söyleyebileceklerinin doğru olmayacağı* anlatılıyor. Ama o, bunun doğru olup olmadığını araştırmaksızın şu yanıtı veriyor: "*Kuşkulanabilirler*."

Sorunun *böyle* konması, üstelik ciddi ve önemli olduğu savıyla pekiştirilmesi, ortaya gerçekten bir ilke sorunu çıkarır, ama Lieberler'in, Egorovlar'ın ve Lvovlar'ın anladıkları türden bir ilke sorunu değil. Ortadaki ilke sorunu şudur: Programın genel ve temel tezlerini, kendi özel koşullarına uygulamayı ve o tezleri böyle bir uygulama amacıyla geliştirmeyi partinin örgütlerine ve üyelerine mi bırakmalıyız, yoksa salt kuşku duyulur korkusuyla programı, küçük ayrıntılarla,

ufak-tefek şeylerle, yinelemelerle ve kaçamaklı safsatayla mı doldurmalıyız? Ortadaki ilke sorunu şudur: Sosyal-demokratlar, kaçamaklı safsatayla savaşta nasıl olur da temel demokratik hakların ve özgürlüklerin sınırlandırılması çabasını görebilirler ("bundan kuşkulanabilirler"). Kaçamaklı safsataya fetişist tapınıdan kendimizi ne zaman kurtaracağız? "Diller" konusundaki çekişmeyi gözlerken aklımıza gelen düşünce bu oldu.

Birbirini izleyen ve ad okunarak yapılan oylamalar, bu konudaki çekişmede temsilcilerin gruplaşmasını özellikle gözler önüne serdi. Üç kez oylama yapıldı. İskracılara-karşı olanlar (sekiz oy), her oylamada, *İskra* çekirdeğine, tam bir birlik içinde karşı durdular. Tüm merkez de (Mahov, Lvov, Egorov, Popov, Medvedev, İvanov, Çaryov ve Byelov — ilk kez son ikisi yalpaladı, kah çekimser kaldı, kah bizimle birlikte oy kullandı ve tutumları ancak üçüncü oylamada açıklığa çıktı) hafif dalgalanmalarla *İskra* çekirdeğine muhalefet etti. İskracılardan bazıları —daha çok da Kafkasyalılar (altı oyu olan üç temsilci)— ve bu sayede, "fetişist" eğilim sonunda üstünlük kazandı. Her iki eğilimin yandaşlarının tutumlarını tam olarak aydınlığa çıkardıkları üçüncü oylamada, altı oya sahip üç Kafkasyalı, çoğunluk iskracılardan koptular ve karşı tarafa geçtiler; iki oya sahip iki temsilci —Posadovski ve Kostiş— azınlık iskracılardan koptu. İlk iki oylamada aşağıdaki kişiler ya karşı tarafa geçti ya çekimser kaldı: Çoğunluk iskracılardan Lenski, Stepanov ve Gorski ve azınlıktan Deutsch. *İskracıların (toplam otuzüç oyundan) sekizinin karşı tarafa geçmesi, iskracılara-karşı olanlarla kararsız öğeler arasındaki koalisyona üstünlük kazandırdı.* Tüzüğün 1'inci maddesiyle seçimler için yapılan oylamada (bu kez başka iskracıların ayrılmasıyla) yinelenen şey, kongredeki bu *temel* gruplaşma *gerçeği* idi. Seçimlerde yenilgiye uğrayanların, şimdi, bu yenilginin *siyasal nedenlerine* ve bunun yanısıra kararsız ve siyasal yönden zayıf olanları giderek ortaya çıkaran ve partinin gözünde, ne olduklarını amansız bir biçimde sergileyen çatışmaların *hareket noktasına* gözleri-

ni dikkatle yummaları hiç de şaşırtıcı değildir. Dillerin eşitliği olayı, bize, bu çatışmayı daha da açıklıkla göstermektedir. Çünkü o zaman yoldaş Martov, henüz Akimov'la Mahov'un onayını ve övgülerini kazanmamıştı.

F. TARIM PROGRAMI

İSKRACILARA-KARŞI olanlarla "merkez"in ilke tutarsızlıkları, kongrenin epey zamanını alan tarım programı görüşmelerinde de kendini gösterdi (tutanaklar, s. 190-226) ve hayli ilginç bir sürü noktayı ortaya çıkardı. Beklendiği gibi programa karşı kampanyayı (Lieber ve Egorov yoldaşların ufak-tefek çıkışları ardından) yoldaş Martinov başlattı. Martinov eski savı öne sürdü; "bu tarihsel adaletsizliği" düzeltirken, dolaylı olarak "başka tarihsel adaletsizlikleri onayladığımızı" iddia etti. Ona yoldaş Egorov katıldı. Hatta Egorov "programın anlamının iyi aydınlanmadığı" kanısındaydı; "Bu program bizim için mi, yani bizim istemlerimizi mi tanımlıyor, yoksa bu programı popüler hale mi getirmek istiyoruz?"(!?!?) dedi. Yoldaş Lieber de "yoldaş Egorov'un ortaya attığı noktaları belirtmek istemiş olduğunu" söyledi. Yoldaş Mahov alışılagelen olumlu tavrıyla konuştu,

"konuşmacıların çoğunluğu [?] sunulan programın anlamını ve amaçlarını olumlu biçimde anlayamamışlardır" dedi. Önerilen program, görüyorsunuz ki, "pek de sosyal-demokrat bir tarım programı sayılamaz"; bu program "tarihsel adaletsizlikleri düzeltme oyununun kokusunu taşıyor"; "safsatanın ve serüvenciliğin izlerini" taşıyor. Bu derin düşünceleri teorik açıdan haklı çıkarmak üzere de bayağılaştırılmış marksizme özgü olan karikatür ve aşırı basitleştirme imdada koştu: Bize, iskracılar "köylüleri, yapıları bakımından türdeş (*homogeneous*) bir şey gibi ele alıyorlar; oysa köylüler çok zaman önce [?] sınıflara bölündüğüne göre, tek bir program öne sürmek, tüm programı, ister-istemez safsataya dönüştürür ve uygulamaya konduğunda da serüvenci hale getirir" dendi (tutanaklar, s. 202). *İskra*'yı (Mahov'un yaptığı gibi) "*tanımaya*" hazır olan, ama onun doğrultusunu, teorik ve taktik tutumunu hiçbir biçimde kavrayamayan birçok sosyal-demokratın, bizim tarım programımızı beğenmeyişinin gerçek nedenini yoldaş Mahov burada "ağzından kaçırdı". Bu programı kavrayamamanın nedeni, ayrıntılar üzerindeki görüş ayrılığı değil, bugünkü Rus köylü ekonomisi gibi örgün (*complex*) ve çok yanlı bir görüngüye (*phenomenon*), bayağılaştırılmış bir marksizmle yanaşılmasıydı; kavrayamama nedeni bugün de budur. *İskra*'ya-karşı olanların önderleriyle (Lieber ve Martinov) "merkez"in önderleri (Egorov ve Mahov) bu bayağımarksist görüşte çabucak buluştular ve uyuştular. Yoldaş Egorov aynı zamanda *Yujni Raboçi*'nin ve onun çevresinde toplanan gruplarla toplulukların karakteristik özelliklerinden birini de dile getirdi. Bu özellik, onların, köylü hareketinin önemini kavrayamamalarıydı; ilk ünlü köylü ayaklanmaları sırasında bizim sosyal-demokratlarımızın zayıf yanının, bu önemi abartmak değil, tam tersine, yeterince değerlendirmemek (ve ondan yaralanacak güçlerden yoksun bulunmak) olduğunu kavrayamamalarıydı. Yoldaş Egorov, "Ben yazıkurulunun köylü hareketine karşı duyduğu karasevdayı, köylü karışıklıklarından bu yana birçok sosyal-demokratın dayanamadığı karasevdayı paylaşmaktan çok uzağım"

dedi. Ama ne yazık ki, Yoldaş Egorov, *yazıkurulunun* bu karasevdasının neleri kapsadığına ilişkin kongreye kesin bir fikir verme zahmetine girmedi; *İskra*'da yayınlanan herhangi bir yazıya özel olarak değinme zahmetine katlanmadı. Üstelik Egorov, bizim tarım programımızın *bütün* temel noktalarının, köylü karışıklıklarından çok önce *İskra*'nın üçüncü sayısında* geliştirilmiş olduğunu da unuttu. *İskra*'yı "tanımaları" sözde kalmayanlar, onun teorik ve taktik ilkelerine biraz daha fazla dikkat gösterebilirlerdi!

Yoldaş Egorov, "hayır, köylüler arasında çok fazla bir şey yapamayız!" diye haykırdı, bu haykırışın herhangi bir "karasevda"yı protesto anlamını taşımadığını ama tüm tutumumuzun yadsınması anlamını taşıdığını gösteren sözlerle devam etti: "Demek istiyorum ki, bizim sloganımız, serüvencilerin sloganıyla yarışamaz." Her şeyi farklı partilerin sloganları arasında bir "yarış"a indirgeyen ilkesiz bir tutumun çok karakteristik bir ifadesi! Üstelik bu sözler, uyarma girişimlerimizde, geçici başarısızlıklardan düş kırıklığına uğramaksızın ömürlü bir başarı için çalıştığımızı ve program sağlam bir temele sahip olmadıkça (bizimle "yarışanlar"ın kısa bir süre için çın çın çınlayan yaygaralarına karşılık) bu ömürlü başarının olanaksız olduğunu gösteren teorik açıklamalardan (tutanaklar, s. 196) konuşmacımızın "tatmin olduğunu" belirtmesinden sonra söylendi. Bayağı bazı düşünceleri izleyen bu "tatmin olmuşluk" güvencesinin ortaya döktüğü şaşkınlık, her şeyi, yani yalnızca tarım sorununu değil, ama iktisadi ve siyasal savaşımın tüm program ve taktiklerini kararlaştıran şeyin "sloganlar yarışı" olduğuna inanan eski ekonomizmden[13] miras kalmadır! Yoldaş Egorov, "Tarım işçilerini, büyük ölçüde zengin çiftçilerin elinde bulunan *otrezkiler*[14] için, o zengin çiftçilerle yanyana çarpışmaya inandıramayacaksınız" diyordu.

Bir kez daha, hiç kuşkusuz bizim oportünist ekonomizmimizle akraba olan aşırı bir basitleştirmeyle yüzyüzeyiz. Oportünist ekonomizm de, büyük ölçüde burjuvazinin elinde

* Bkz: *Collected Works*, vol. 4, s. 420-428. –*Ed.*

olan ve gelecekte daha büyük çapta eline geçecek olan şey için çarpışmaya proletaryayı "inandırma"nın olanaksız olduğunda ısrar ederdi. Bir kez daha, tarım işçisiyle zengin köylü arasındaki genel kapitalist ilişkilerin Rusya'ya özgü yanlarını unutan bir bayağılaştırmayla yüzyüzeyiz. Gerçekte, *otrezkiler* bugün tarım işçisini de eziyor; bu nedenle o tarım işçisinin, kölelik durumundan kurtulmak için "inandırılması" gerekmiyor. "İnandırılması" gerekenler, görevlerine daha geniş bir açıdan bakmaya, özel sorunları tartışırken basmakalıp formülleri bir yana koymaya, amaçlarımızı örgünleştiren ve değiştiren tarihsel durumu dikkate almaya inandırılması gerekenler, belli bazı aydınlardır. Tarım programına karşı olanların, bizim tarım işçimizin gerçek yaşam koşullarını unutmalarının nedeni, yoldaş Martov'un haklı olarak işaret ettiği gibi (tutanaklar, s. 202), yoldaş Mahov'un ve tarım programına karşı olanların konuşmalarında kendini gösteren, mujik budaladır yollu boşinandır.

Sorunu çırılçıplak bir işçi-kapitalist karşıtlığına indirgeyip basitleştiren bizim "merkez" sözcüleri, sık sık yaptıkları gibi kendi darkafalılıklarını mujiğe yüklemeye çalıştılar. "Mujiği, kendi dar sınıf bakış açısı içinde zeki bir adam saydığım içindir ki" dedi yoldaş Mahov, "o, toprağa elkoyma ve bölüşme şeklindeki küçük-burjuva düşüncesinden yana çıkacaktır." Burada, açıkça görüldüğü gibi, iki şey birbirine karıştırılıyor: Mujiğin sınıf görüşünün küçük-burjuva görüşü olarak tanımlanmasıyla, *bu* görüşün "dar sınırlar"la *sınırlanması*, o sınırlara indirgenmesi, birbirine karıştırılıyor. Egorovlar'la Mahovlar'ın yanılgısı, (Martinovlar'la Akimovlar'ın yanılgısının proletaryanın görüşünü "dar sınırlar"a indirgeyişleri gibi) işte bu indirgemede yatıyor. Çünkü gerek mantık, gerek tarih, bize, küçük-burjuvanın ikili statüsü nedeniyle, küçük-burjuva sınıf görüşünün az ya da çok dar veya az ya da çok ilerici olabileceğini öğretiyor. Mujiğin darkafalılığı ("budalalığı") nedeniyle, ya da ona "önyargılar" egemendir diye umutsuzluk içinde, elimiz-kolumuz yanımıza düşeceğine, onun görüşünü genişletmek, mantığı önyargısı üzerinde utkunluk sağlasın

diye yardım etmek için durup dinlenmeksizin çalışmalıyız.

Rus tarım sorununa bayağı "marksist" bakış, yoldaş Mahov'un sözlerinin sonunda, tepe noktasına ulaştı. O, sözlerinde, eski *İskra* yazıkurulunun bu sadık şampiyonu, kendi ilkelerini ortaya döktü. O sözlerin, alkışlarla karşılanması boşuna değildi. Her ne kadar, bu alkışlar alaysılı idiyse de... Plehanov'un, Genel Yeniden Dağıtım[15] hareketi karşısında hiçbir şekilde telaşa kapılmadığımızı ve bu ilerici (burjuva ilerici) hareketi gemleyecek kişilerin bizler olmadığımızı söylemesinden öfkelenen yoldaş Mahov "neye talihsizlik adını vereceğimi gerçekten bilemiyorum" dedi. "Ama bu devrim, eğer ona bu ad verilebilirse, devrimci bir devrim olmaz. Buna devrim değil, gericilik demek (*gülüşmeler*), daha çok ayaklanmaya benzer bir devrim demek daha doğru olur. ... Böyle bir devrim bizi geriye götürür ve bugünkü durumumuza geri gelebilmemiz için belli bir süre gerekli olur. Bugün, Fransız Devriminden çok daha fazla şeylere sahibiz (*alaycı alkışlar*), bir sosyal-demokrat partiye sahibiz (*gülüşmeler*)..." Evet, Mahov gibi düşünen ya da Mahov'un inancını taşıyan merkez kuruluşlarına sahip olan bir sosyal-demokrat partiye yalnızca gülünür...

Böylece görüyoruz ki, tarım programının ortaya çıkardığı salt teorik sorunlarda bile, artık iyice bilinen gruplaşma hemen kendini gösterdi. İskracılara-karşı olanlar (sekiz oy), bayağılaştırılmış marksizm adına kavgaya koştular, "merkez"in önderleri Egorovlar'la Mahovlar, sürekli hata yaparak ve aynı darkafalı görüşe sürüklenerek, onları izlediler. Bu nedenledir ki, tarım programının belli bazı noktaları üzerinde yapılan oylamada lehteki oyların otuz ve otuzbeş olması (tutanaklar, s. 225 ve 226) çok doğaldı. Gündemde, Bund'un yeri sorununda beliren tartışmada, hazırlık komitesi olayında ve *Yujni Raboçi*'nin kapatılması sorununda da oy sayısı yaklaşık buydu. Ortada, yerleşik ve alışılmış modele pek de uymayan ve Marx'ın teorisinin, özgün ve yeni (Almanlar için yeni) toplumsal ve ekonomik ilişkilere ayrı olarak uygulanmasını gerektiren bir sorun vardı ve bütün "merkez"

dönüp Lieberler'le Martinovlar'ı izlerken, sorunları aynı tutumla ele alan iskracılar oyların ancak beşte-üçünü elde ettiler. Ama yine de yoldaş Martov, görüş cepheleşmelerini açıkça ortaya koyan oylamaları anmaktan köşe-bucak kaçıyor ve bu apaçık gerçeğin üstüne sünger çekiyor!

Tarım sorunu üzerindeki görüşmeler apaçık göstermiştir ki, iskracılar kongrenin hiç değilse beşte-ikisine karşı savaşmak zorundaydılar. Bu sorunda Kafkasya temsilcileri kesinlikle doğru bir tutum takındılar. Büyük bir olasılıkla bu, Kafkasyalıların kendi bölgelerinde feodalizmin birçok kalıntısının büründüğü biçimler hakkında birinci elden edindikleri bilgilerin, onları, Mahov gibileri tatmin eden, okul çocuklarına özgü soyut ve çıplak karşıtlamalardan (*contrasts*) uzak tutmasının ürünüydü. Martinov'la Lieber'e, Mahov'la Egorov'a karşı savaşanlar, Plehanov, ("Rusya'da etkinlik gösteren yoldaşlar arasında", "kırsal alandaki çalışmalarımız hakkında" yoldaş Egorov'unki gibi "karamsar görüşlerle sık sık karşılaştığını" söyleyen) Gusev, Kostrov, Karski ve Trotski'ydi. Trotski, haklı olarak, tarım programını eleştirenlerden gelen "iyi niyetli öğütler"in "çok fazla *darkafalılık* koktuğunu" söyledi. Kongredeki siyasal gruplaşmaları incelemekte olduğumuza göre, şu nokta belirtilmelidir ki, Trotski, konuşmasının bu bölümünde (tutanaklar, s. 208), yoldaş Lange'yi, Egorov ve Mahov'la aynı yere koyarken pek de haklı değildi. Tutanakları dikkatle okuyanlar, Lange'yle Gorin'in, Egorov'la Mahov'dan hayli farklı bir tutum takındığını göreceklerdir. Lange'yle Gorin, *otrezki* topraklar hakkındaki maddenin yazılışını beğenmediler; bizim tarım programımızın kapsadığı düşünceyi tam olarak anlamışlardı, ama o programı *daha başka bir yolda* uygulamaya çalışıyorlardı; daha kusursuz gördükleri bir ifade biçimi bulabilmek üzere yapıcı bir biçimde çalıştılar; önergelerini sunarken, programın yazarlarını ikna etmeyi, bu olmazsa bütün iskracı-olmayanlara karşı programı yazanların yanında yeralmayı düşünüyorlardı. Örneğin, Mahov'un, tüm tarım programının reddini öngören önerileriyle (tutanaklar, s. 212; önerge lehinde *dokuz*, aleyhinde otuzsekiz oy) ya da o

önergelerdeki bazı noktalarla (tutanaklar, s. 216, vb.) *otrezki* topraklar hakkında kendi maddesini *öneren Lange*'nin tutumunu karşılaştırmak, ikisi arasındaki kökten ayrılığı görmeye yeter.*

"Darkafalılık" kokan savlara değinen yoldaş Trotski, "yaklaşan devrimci dönemde köylüyle bağlantı kurmamız gerektiğini" belirtti; "Bu görev karşısında, Mahov'la, Egorov'un kuşkuculuğu ve siyasal uzak-görüşlülüğü, kısa-görüşlülüğün her türlüsünden daha zararlıdır." dedi. Azınlıktaki iskracılardan bir başkası, yoldaş Kostiş, çok yerinde olarak, yoldaş Mahov'un "kendisinden, ilkelerinin kararlılığından emin olmayışına" değindi — bizim "merkez"imize uyan bir unvan biçen bir tanım bu. Yoldaş Kostiş, "Gerçi farklı eğilimdeler ama, yoldaş Mahov kötümserlikte yoldaş Egorov'dan geri kalmıyor" dedi ve sözünü sürdürdü: "Sosyal-demokratların, zaten köylüler arasında çalışmakta olduklarını, köylü hareketini olabildiği ölçüde zaten yönlendirmekte olduklarını unutuyor. Bu karamsarlığı, bizim çalışmalarımızın çapını daraltıyor." (Tutanaklar, s. 210.)

Kongrenin program görüşmelerine ilişkin incelememizi bitirirken, muhalif eğilimleri destekleme konusunda yapılan kısa görüşmeyi anmakta da yarar var. Bizim programımız, sosyal-demokrat partinin "*Rusya'da varolan toplumsal ve siyasal düzene yönelik* her *muhalif* ve devrimci hareketi" desteklediğini açıkça belirtiyor. Bu satırlarda ortaya konan kaydın bizim *tam olarak hangi* muhalif eğilimleri desteklediğimizi açık-seçik belirlemiş olması gerekir. Ama her ne kadar, bunca zaman ağızlarda sakız olmuş bir sorunda "karışıklığın ya da yanlış anlamanın" olası olmadığı varsayılsa bile, partimizde uzun süre önce gelişen farklılıklar, *bu konuda da* kendilerini derhal ortaya koymuşlardır. Apaçık görünüyor ki, sorun bir yanlış anlama sorunu değil, *farklılıklar* sorunuydu. Mahov, Lieber ve Martinov derhal tehlike çanlarını çaldılar ve bir kez daha "sağlam" bir azınlık olduklarını kanıtladılar. Yoldaş Martov olsaydı, büyük bir olasılıkla, bunu da entrikaya, do-

* Karş: Gorin'in konuşması, s. 213.

lap çevirmeye, diplomasiye ve "sağlam" bir azınlık ve çoğunluk grupları kurulmasının siyasal nedenlerini anlayamayan insanların başvurduğu öteki hoş şeylere (birlik kongresinde yaptığı konuşmaya bakınız) bağlama gereğini duyardı.

Mahov, bir kez daha marksizmi kabaca bayağılaştırarak işe başladı. "Bizim tek devrimci sınıfımız proletaryadır" diye ilan etti ve bu doğru önermeden hemen yanlış bir sonuç çıkardı: "Geri kalanlar hesaba katılmaya bile değmez, onlar yalnızca asalaklardır (*genel gülüşmeler*). ... Evet onlar yalnızca asalaktırlar ve yalnızca parsayı toplamak için ortaya çıkarlar. Onların desteklenmesine karşıyım." (tutanaklar, s. 226). Yoldaş Mahov'un, kendi durumunu eşsiz bir biçimde ortaya koyması (onun destekçilerinden) birçok kişinin canını sıktı, ama Lieber'le Martinov, "muhalefet" sözcüğünün çıkarılmasını ya da "demokratik muhalefet" diye bir ekleme yapılarak sınırlanmasını önererek onunla birleştiler. Plehanov, Martinov'un bu değiştirgesine karşı, haklı olarak ortaya atıldı. "Liberalleri eleştirmeliyiz" dedi Plehanov, "onların gönülsüzlüklerini sergilemeliyiz. Bu doğrudur. ... Ama sosyal-demokrat hareketin dışındaki bütün hareketlerin darkafalılığını ve sınırlılığını sergilerken, genel oyu kabul etmeyen bir anayasanın bile, mutlakiyetle karşılaştırıldığı zaman ileri bir adım olduğunu ve bu nedenle yerleşik düzeni böyle bir anayasaya yeğ tutmaması gerektiğini proletaryaya anlatmak görevimizdir." Martinov, Lieber ve Mahov yoldaşlar bunu kabul etmediler, tutumlarında direndiler. Onların bu tutumunu Akselrod, Starover, Trotski ve bir kez daha Plehanov kınadılar. Yoldaş Mahov, bu konuda, kendini aşmayı başardı; ilkin, öteki sınıfların (proletaryadan başka sınıfların) "hesaba katılmaya" değmez olduğunu ve "onların desteklenmesine karşı" olduğunu söylemişti; daha sonra "gerçi esasta gerici olmakla birlikte burjuvazi sık sık devrimcidir —örneğin feodalizme ve onun kalıntılarına karşı savaşımda" diye itirafta bulunma alçakgönüllülüğünü gösterdi. "Ama bazı gruplar vardır" diye sürdürdü sözünü Mahov kendini iyice batağa saplayarak, "ki o gruplar her zaman [?]

gericidirler — zanaatkarlar böyledir." İşte, "merkez"in, daha sonra ağzından köpükler saçarak eski yazıkurulunu savunan bu önderlerinin teori incileri bunlardı. Lonca düzeninin çok güçlü olduğu batı Avrupa'da bile, mutlakiyetin düşüş çağında ayrıksın bir devrimci anlayış gösterenler, kentlerin bütün öteki küçük-burjuvaları *gibi*, zanaatkarlardı. Üstelik, hele hele bir Rus sosyal-demokratın, mutlakiyetin devrilmesinden yarım ya da bir yüzyıl sonra bugün batılı yoldaşların zanaatkarlar hakkında söylediklerini düşünmeksizin yinelemesi özellikle saçmadır. Rusya'daki zanaatkarların, burjuvaziyle karşılaştırıldığı zaman siyasal bakımdan gerici olduklarından sözetmek, ezberlenmiş bir kalıp sözü yinelemekten başka bir şey değildir.

Ne yazık ki, Martinov, Mahov ve Lieber'in reddedilen bu konuya ilişkin değiştirgeleri hakkında kaç oy kullanıldığına ilişkin tutanaklarda herhangi bir kayıt yoktur. Söyleyebileceğimiz tek şey, burada da, *İskra*'ya-karşı olanların önderleriyle "merkez"in önderlerinden birinin* iskracılara karşı artık iyi bilinen gruplaşma içinde güçbirliği yaptıklarıdır. *Program* üzerindeki görüşmelerin *bütününü* toparlarken, genel bir ilgi çeken ve uyandıran tartışmalarda, şimdi yoldaş Martov'un ve yeni *İskra* yazıkurulunun dikkatle görmezden geldiği fikir cephelerini ortaya koymayan bir görüşme bile bulunmadığını söylememek elden gelmiyor.

* Başka bir vesileyle, Akselrod'un, sosyalist-devrimcilere ilişkin önergesi nedeniyle muhalefet eğilimlerinin desteklenmesi üzerinde, aynı grubun, "merkez"in önderlerinden bir başkası, yoldaş Egorov da durmuştu (tutanaklar, s. 359). Yoldaş Egorov, her muhalefet hareketiyle devrimci hareketin *desteklenmesine* ilişkin istemle, sosyalist-devrimcilere ve liberallere karşı takınılan çatışmacı tutum arasında bir "çelişki" bulunduğunu söylemişti. Yoldaş Egorov bir başka biçimde ve soruna bir ölçüde değişik bir tutumla yaklaşarak, burada da aynı dar marksizm anlayışını, (kabul ettiği) *İskra* tutumuna karşı aynı kararsız ve yarı-düşman tutumu ortaya koydu. Mahov, Lieber ve Martinov yoldaşların yaptığı gibi.

G. PARTİ TÜZÜĞÜ. YOLDAŞ MARTOV'UN TASARISI

KONGRE, programdan sonra parti tüzüğüne geçti (yukarda değinilen merkez yayın organı sorununu ve temsilcilerin çoğunun doyurucu bir biçimde sunamadığı temsilci raporlarını bir yana bırakıyoruz). Söylemeye bile gerek yok, tüzük sorunu, hepimiz için çok büyük bir önem taşıyordu. Her şey bir yana, ta başından bu yana, *İskra*, yalnızca bir yayın organı olarak değil, aynı zamanda bir örgüt çekirdeği olarak davranmıştı. *İskra* dördüncü sayısındaki başyazısında ("Nereden Başlamalı?"), *üç yılı* aşkın bir süreden beri sistemli ve kararlı olarak izlediği tüm bir örgütlenme planı öne sürmüştü.*

* *İskra*'nın merkez yayın organı olarak kabulü konusunda yaptığı konuşmada yoldaş Popov, *inter alia* [başka şeyler yanında], şöyle dedi: "*İskra*'nın n° 3 ya da n° 4'teki 'Nereden Başlamalı?' başlıklı yazıyı anımsıyorum. Rusya'da etkinlik gösteren yoldaşların çoğu o yazıyı incelikten uzak buldular; başkaları aynı yazının hayalci olduğunu düşündü ve çoğunluk [? — herhalde Popov'un çevresindeki çoğunluk] yazıyı tutkuya yordu" (tutanaklar, s. 140). Okurların gördüğü gibi, benim siyasal görüşlerimin tutkuya yorulması yeni

İkinci parti kongresi, *İskra*'yı merkez yayın organı olarak kabul ettiği zaman, konuya ilişkin kararın giriş bölümündeki üç maddeden ikisi (tutanaklar, s. 147), *işte bu örgütlenme planına ve* İskra'*nın örgütlenme görüşlerine* ayrılmıştı; gazetenin, *pratikteki* parti çalışmalarını yönetmesine ve birliğin sağlanmasında oynadığı role ayrılmıştı. İşte bu nedenledir ki, tüm parti, örgütlenmeye ilişkin belirli görüşleri benimseyip resmen yasalaştırmadıkça, *İskra*'nın çalışmaları ve partinin örgütlenmesi işleri, *gerçekte* partinin canlandırılması çalışmaları tamamlanmış *sayılamazdı.* Bu amaca partinin örgütlenme tüzüğüyle varılacaktı.

İskra'nın, parti örgütüne temel yapmaya çalıştığı iki ana fikir vardı: Birincisi, örgütlenmenin bellibaşlı ve ayrıntılı sorunlarını kararlaştırma yöntemini ilke olarak belirleyen merkeziyetçilik fikri; ikincisi de, ideolojik önderlik için bir organın, bir gazetenin özel işlevi fikri — varolan siyasal kölelik koşulları altında, Rus sosyal-demokrat işçi sınıfı hareketinin geçici ve özel gereksinmelerini, *ilk* eylem üssünü yurt dışında kurma düşüncesi çerçevesinde dikkate alma fikri. Bir ilke sorunu olarak birinci düşüncenin tüm tüzüğe egemen olması gerekiyordu; ikinci fikir, geçici yer ve eylem biçimi koşullarının zorladığı özel bir fikir oluşuyla, *biri merkez yayın organı, öteki de merkez yönetim kurulu olmak üzere iki merkez* kurulmasını öngören önerge çerçevesinde, merkeziyetçilikten bir çeşit ayrılış gibi *görünüyordu.* Partinin örgütlenişine ilişkin bu iki bellibaşlı *İskra* fikrini, *İskra*'nın başyazısı (n° 4) "Nereden Başlamalı?"da* ve *Ne Yapmalı*'da** ben geliştirmiştim. Bu fikirler, son olarak, B*ir Yoldaşa Mektup*'ta,*** pratik olarak tamamlanmış bir tüzük biçiminde, ayrıntılarıyla açıklanmıştı. Gerçekte, eğer *İskra*'nın tanınması salt sözde kalmayacaksa, salt beylik bir söz olmayacaksa, geriye kalan tek şey, bu fikirleri somutlaştıracak bir

bir şey değil — şimdi aynı görüşleri yoldaş Akselrod'la yoldaş Martov'un yeniden pişirip ortaya koymalarını, bu gayet iyi açıklıyor.

* Bkz: Lenin, *Collected Works*, vol. 5, s. 13-24. *–Ed.*

** V. İ. Lenin, *Ne Yapmalı?*, Sol Yayınları, Ankara 1992. *–Ed.*

*** Bkz: Lenin, *Collected Works*, vol. 6, s. 231-252. *–Ed.*

tüzüğün maddelerinin yazılmasından ibaretti. *Bir Yoldaşa Mektup*'un yeni baskısına yazdığım giriş yazısında, parti tüzüğünün o broşürle şöyle bir karşılaştırılmasının, her ikisindeki örgütlenme fikirlerinin tam bir özdeşlik içinde olduğunu görmeye yeteceğini belirtmiştim.*

İskra'nın örgütlenme düşüncelerinin tüzükte biçimlendirilmesi çalışmalarından sözederken, yoldaş Martov'un andığı bir olaya, *à propos*** değinmem gerekiyor. "Bir gerçeğin ortaya konması" dedi Martov birlik kongresinde (tutanaklar, s. 58), "Lenin'in, benim bu madde üzerinde [yani birinci madde] oportünizme kaymamı beklememiş olduğunu göstermeye yetecektir. Kongreden bir-buçuk ya da iki ay kadar önce, tasarımı Lenin'e gösterdim. O tasarıdaki birinci madde, tam kongreye önerdiğim madde gibi yazılmıştı. Lenin, tasarıma çok ayrıntılı olduğu gerekçesiyle itiraz etti ve bana, beğendiği tek şeyin birinci maddedeki —yani parti üyeliğinin tanımı maddesindeki— fikir olduğunu söyledi, benim maddeyi yazış biçimimin iyi olmadığını, bu nedenle o maddedeki fikri bazı değişikliklerle kendi tüzüğüne geçireceğini ifade etti. Görüldüğü gibi, Lenin benim maddeyi yazış şeklimi çok önceden biliyordu, bu konudaki görüşlerimden haberdardı. Görüyorsunuz ki, ben kongreye açık-seçik bilinen görüşlerimle geldim, düşüncelerimi gizlemedim. Karşılıklı üye seçimine, merkez yönetim kuruluyla merkez yayın organına üye seçiminde oybirliği ilkesine, vb., karşı duracağım konusunda kendisini uyardım."

Söz, karşılıklı üye seçimine karşı durma uyarısına geldiği zaman, o konudan sözederken, işin aslını göreceğiz. Şimdi bu noktada, Martov'un tüzüğünün "açık-seçik bilinen görüşleri" üzerinde duralım. Birlik kongresinde, kötü karşılanan tüzüğüyle ilgili bu olayı belleğinden çıkarıp yeniden ortaya koyarken (ki o tüzüğü, kötü karşılandığı için kongrede geri almış, ama kongreden sonra, kendisine özgü tutarlılığıyla, bir kez daha gün ışığına çıkarmıştır) Martov, sık sık olduğu gibi, bir-

* *Ibid.*, vol. 7, s. 132-133. –*Ed.*

** Yeri gelmişken, bu vesileyle. –ç.

çok şeyi unuttu ve bu nedenle de işleri birbirine karıştırdı. İnsan düşünüyor da, özel konuşmaları aktarmaması ve belleğine dayanmaması için, (insanlar ellerinde olmadan, yalnızca kendi yararlarına olan şeyi anımsarlar), şimdiye dek gelmiş-geçmiş bazı olayların kendisini yeter ölçüde uyarmış olması gerekirdi — ama yine de yoldaş Martov, elinde daha başka malzeme olmadığı için, çürük malzeme kullandı. Bugün yoldaş Plehanov bile onu taklit etmeye başlıyor — anlaşılan *kötü örnek, bulaşıcı.*

Martov'un tasarısının birinci maddesindeki "fikri" "beğenmiş" olamazdım; çünkü kongreye gelen bu tasarıda *herhangi* bir fikir yoktu. Belleği kendisini yanıltıyor. İyi bir talih eseri, Martov'un tasarısını, kağıtlarının arasında buldum. Bu tasarıda, "*birinci madde, kongrede önerdiği biçimde yazılmış değildi.*" Bu kadarı "açık-seçik görüşler" için yeterlidir!

Martov'un tasarısındaki birinci madde şöyle: "Parti üyesi, parti programını kabul ederek, parti organlarının [aynen böyle] denetim ve yönetimi altında, partinin amaçlarını gerçekleştirmek için etkin olarak çalışan kişidir."

Benim tasarımdaki birinci madde şöyle: "Parti üyesi, parti programını kabul eden ve hem mali yönden, hem parti örgütlerinden birine bizzat katılarak partiyi destekleyen kişidir."

Martov'un kongrede yazdığı ve kongrece kabul edilen birinci maddesi şöyle: " Rus Sosyal-Demokrat İşçi Partisinin üyesi, parti programını kabul eden, partiyi mali yönden destekleyen ve parti örgütlerinden birinin yönetimi altında partiye düzenli olarak kişisel yardımda bulunan kişidir."

Maddeleri böyle yanyana koyunca açıkça görülüyor ki, Martov'un tasarısında herhangi bir *fikir* yoktur, yalnızca *boş bir tümce* vardır. Parti üyelerinin, parti *organlarının* denetim ve yönetimi altında çalışmak zorunda olduklarını söylemeye gerek yoktur; *başka türlü* olamaz. Böyle bir maddeden ancak hiçbir şey söylemeksizin konuşmayı sevenler, "tüzüğü" bir söz kalabalığı ve bürokratik formüller (yani iş için yararı olmayan ama gösteriş için yararlı olduğu düşünülen formüller)

içinde boğmayı sevenler sözedebilir. Birinci maddenin *fikri*, ancak şu soru sorulduğu zaman ortaya çıkıyor: *Parti organları, parti örgütlerinden* herhangi birine *bağlı olmayan* parti üyelerini *gerçekte* yönlendirebilirler mi? Yoldaş Martov'un tasarısında bu düşüncenin izi bile yoktur. İşte bundan ötürüdür ki , "bu konu üzerinde" yoldaş Martov'un "görüşleri"ni *bilmiş olamazdım*. Çünkü yoldaş Martov'un tasarısında *bu konuda hiçbir görüş* yoktur. Yoldaş Martov'un gerçekleri dile getirişi, işleri yüzüne-gözüne bulaştırmaktır.

Öte yandan, yoldaş Martov'a şu noktanın belirtilmesi gerek ki, "benim bu konudaki görüşlerimi" tasarımdan biliyordu: Görüşlerimi protesto etmedi; tasarımı kongreden iki-üç hafta önce herkese gösterdiğim halde, Martov, görüşlerimi, ne yazıkurulunda, ne de *yalnızca* benim tasarımı bilen temsilcilerle konuşmalarında reddetmiş değildir. Dahası var, kongrede bile, ben tüzük tasarımı* sunduğum ve *tüzük komisyonunun seçiminden önce* savunduğum zaman, yoldaş Martov açıkça şöyle dedi: "Lenin yoldaşın vargılarıyla birleşiyorum. *Ondan yalnızca iki noktada ayrılıyorum*" (italikler benim) — konseyin kuruluş biçiminde ve karşılıklı üye seçmenin oybirliğine dayanmasında (tutanaklar, s. 157). *Birinci madde üzerinde herhangi bir ayrılık olduğuna ilişkin henüz tek sözcük söylenmiş değil.*

Sıkıyönetim hakkındaki broşüründe yoldaş Martov, kendi tüzüğünü geniş ayrıntılarıyla bir kez daha anımsamayı uygun görmüş. Bu broşürde Martov, birkaç ufak nokta dışında şimdi bile (Şubat 1904 — bundan üç ay sonra ne olacağını söyleyeme-

* Bu arada belirtelim, tutanak komisyonu, Ek XI'de, "*Lenin tarafından kongreye* sunulan" tüzük taslağını yayınladı (tutanaklar, s. 393).

Tutanak komisyonu da işleri biraz karıştırmış. Komisyon, bütün temsilcilere (ve çoğuna kongreden önce) gösterdiğim benim ilk tasarımla [Bkz: Lenin, *Collected Works*, vol.6, s. 476-478. –*Ed.*] *kongrede önerilen* tasarıyı karıştırmış ve *birinci* tasarıyı, ikinci tasarıymış gibi *yayınlamıştır*. Kuşkusuz, bütün hazırlık aşamalarında bile olsa, benim tasarılarımın yayınlanmasına hiçbir itirazım yoktur; ama karışıklık yaratmanın gereği yoktu. Oysa böyle bir karışıklık yaratılmıştır. Gerçekten de Popov'la Martov, benim aslında kongreye sunduğum tasarının, tutanaklar komisyonunca yayınlanan *tasarıda yeralmayan* bazı maddelerini (Karş: s. 394, madde 7 ve 11) eleştirmişlerdir (tutanaklar, s. 154 ve 157). Birazcık daha dikkat gösterilseydi, sözünü ettiğim sayfalar karşılaştırılarak, hata kolayca yakalanabilirdi.

yiz) imzasını atacağını söylediği tüzüğünün, "merkeziyetçiliğin aşırı serpilmesini onun onaylamadığını açıkça gösterdiği"ne ilişkin bize güvence veriyor (s. IV). Yoldaş Martov'un *şimdi* yaptığı açıklamaya göre, bu tüzüğü kongreye sunmamasının nedenlerinden birincisi, "*İskra*'dan öğrendiklerinin onda tüzüğü küçük görme duygusunu yaratmış olması"dır (işine geldiği zaman *İskra* sözcüğü yoldaş Martov'un gözünde dar bir hizip ruhunu değil, ama eğilimlerin en kararlısını ifade ediyor! Ama ne yazık ki, yoldaş Martov'un *İskra*'dan üç yılda öğrendikleri, onun, ortak rızayla kabul edilmiş tüzüğün ihlalini haklı gösterebilmek için istikrarsız aydın mantalitesinin başvurduğu anarşist sözleri hoşgörmesini sağlayamamıştır). İkincisi, görmüyor musunuz, yoldaş Martov, "*İskra*'nın ortaya çıkardığı temel örgüt çekirdeğinin taktiklerine herhangi bir uyumsuzluk getirmek"ten sakınmak istemiştir! Çok tutarlı, değil mi? Birinci maddenin oportünist biçimde yazılışıyla ya da merkeziyetçiliğin aşırı serpilmesiyle ilgili bir *ilke* sorununda yoldaş Martov (yalnızca dar hizip kafasıyla dehşet verici olan) bir uyumsuzluktan öylesine korkuyor ki, yazıkurulu gibi bir çekirdekle ilgili görüş ayrılığını bile ortaya koymuyor! Merkez organlarının kuruluşuna ilişkin *pratik* sorunda ise yoldaş Martov, *İskra* örgütünün (bu gerçek temel örgüt çekirdeğinin) çoğunluğunun oyuna karşı Bund'un ve *Raboçeye Dyelo*'cuların yardımını isteyebilmiştir. Yoldaş Martov, en yetkili yargıcıların sorunu değerlendirişindeki "hizip ruhu"nu reddedebilmek için, salt bunun için giriştiği sözümona yazıkurulunu savunma çabalarına sızan kendi hizipçiliğindeki "uyumsuzluğu" görmüyor bile. Onu cezalandırmak için, tüzüğünün *tam* metnini, hangi *görüşleri* ve hangi *aşırı serpilmeleri* ortaya koyduğunu göstererek, buraya aynen alıyoruz:*

"Parti tüzük tasarısı. — I. Parti Üyeliği. — 1° Rus Sosyal-Demokrat İşçi Partisinin üyesi, parti programını kabul ederek, parti organlarının denetim ve yönetimi altında partinin amaçlarını

* Yoldaş Martov'un tasarısının ilk biçimini, ne yazık ki, bulamadığımı söylemeliyim. O tasarı 48 maddelikti; değersiz bir biçimsellik yönünden daha da "şişkin"di.

gerçekleştirmek için etkin olarak çalışan kişidir. — 2° Bir üyenin, parti çıkarlarıyla bağdaşmayan işler dolayısıyla partiden çıkarılmasına merkez yönetim kurulu karar verir. [Gerekçeli çıkarma cezası, parti dosyalarında saklanır ve istek halinde bütün parti yönetim kurullarına bildirilir. Merkez yönetim kurulunun kararına karşı iki ya da daha fazla yönetim kurulunun isteğiyle kongreye başvurulabilir.]" ... Ben, Martov'un tasarısında yeralan *açıkça* anlamsız, herhangi bir "fikir" içermemekle kalmayan, ama herhangi bir belirli koşul ya da istemi de içermeyen maddeleri —çıkarma cezasına ilişkin kararın *tam nerede* saklanacağı hükmünün tüzükte yeralması gibi eşsiz bir tanımı ya da merkez yönetim kurulunun bir üyeyi çıkarma kararına karşı kongreye başvurma (genel olarak bütün kararlarına karşı değil mi?) maddesi gibi maddeleri— köşeli ayraçlar içinde göstereceğim. Bu, gerçekte, gereksiz, açıkça yararsız ya da kırtasiyeci madde ve esasları biçimleyen bir laf kalabalığı ya da gerçekten bürokratik bir biçimselliktir. "II. Yerel Yönetim Kurulları. — 3° Yerel çalışmalarda partiyi, parti yönetim kurulları temsil eder." (Ne yeni ve zekice bir şey!) "4° [İkinci kongre sırasında varolan ve kongrede temsil edilen yönetim kurulları parti yönetim kurulları olarak kabul edilir.] — 5• Dördüncü maddede anılanlara ek olarak, partinin yeni yönetim kurulları merkez yönetim kurulu tarafından atanır. [Merkez yönetim kurulu, ya halen varolan belli bir yerel örgütün üyelerini yönetim kurulu olarak onaylar, ya da eski örgütü yenileyerek bir yerel yönetim kurulu oluşturur. — 6° Yönetim kurulları, kendi üye sayılarını, kurul içinde seçim yaparak artırabilirler. — 7° Merkez yönetim kurulu, bir yerel yönetim kurulunun üye sayısını, (kendince bilinen) yoldaşlarla, yönetim kurulunun toplam üye sayısının üçte-birini geçmemek üzere, artırma hakkına sahiptir." Bürokrasinin mükemmel bir örneği. Niçin üçte-birini geçmiyor? Amaç nedir? *Artırma* tekrar tekrar yapılabileceğine göre, hiçbir şeyi sınırlamayan bu sınırlamanın anlamı nedir? "8° [Bir yerel yönetim kurulunun adli kovuşturma nedeniyle dağılması ya da parçalanması durumunda" (bu, bütün üyelerin tutuklanmaması mı demek oluyor?) "Merkez yönetim kurulu, o yerel yönetim kurulunu yeniden kurar.]" (7'nci maddeyi dikkate almaksızın mı? Yurttaşlara, hafta içinde çalışmalarını, tatil günleri dinlenmelerini emreden Rus yasalarıyla bu 8'inci madde arasında yoldaş Martov bir benzerlik görmüyor mu?) "9° [Eğer herhangi bir yerel yönetim kurulunun çalışmaları partinin çıkarlarıyla bağdaşmazsa, olağan parti kongresi, merkez yönetim kuruluna, o yerel yönetim kurulunu yenileme emrini verebilir. Böyle bir durumda, o yönetim kurulu dağılmış sayılır ve o kurulun çalışma

alanındaki yoldaşlar ona bağlı olmaktan* çıkarlar.]" Bu maddede yeralan hüküm, "Her türlü sarhoşluk yasaktır" yollu Rus yasasının bugüne kadar gelen maddesi kadar yararlı görünüyor. "10° [Partinin yerel yönetim kurulları, kendi bölgelerinde, partinin bütün propaganda, ajitasyon ve örgütlenme işlerini yürütürler ve partinin merkez yönetim kuruluyla merkez yayın organlarının, kendilerine emanet edilmiş parti görevlerini yerine getirme çalışmalarına yardımcı olmak üzere bütün güçleriyle çalışırlar.]" Öf! Kutsal bildiğiniz tüm şeyler aşkına söyleyin, bunun amacı nedir? "11° [Yerel bir örgütün iç düzenlemeleri, bir yönetim kurulu ile ona bağlı gruplar arasındaki karşılıklı ilişkiler" (işitiyor musunuz yoldaş Akselrod?) "ve bu grupların yetki ve özerklik sınırları" (yetki sınırlarıyla özerklik sınırları aynı şey değil mi?) "bizzat yerel yönetim kurulu tarafından kararlaştırılacak ve merkez yönetim kuruluyla merkez yayın organlarının yazıkuruluna bildirilecektir.]" (Bir şey unutul-muş: Bu bildirimlerin nerede dosyalanacağı belirtilmemiş.) "12° [Yönetim kurullarına bağlı bütün gruplar ve parti üyesi bireyler, herhangi bir konudaki düşüncelerinin ve tavsiyelerinin, parti merkez yönetim kuruluyla merkez yayın organlarına iletilmesini isteme hakkına sahiptirler.] — 13° Yerel parti yönetim kurulları, kendi gelirlerinden, merkez yönetim kurulu fonlarına, merkez yönetim kurulunun saptayacağı miktarda yardımda bulunurlar. — III. Rusça'dan Başka Dillerde Girişilecek Ajitasyon Çalışmaları İçin Kurulacak Örgütler. — 14° [Rusça dışındaki herhangi bir dilde yürütülecek ajitasyon çalışmaları için ve aralarında böyle bir ajitasyon işinin yürütüleceği işçileri örgütlemek amacıyla, böyle bir özel ajitasyon işinin ve bu tür örgütler ortaya çıkarılmasının gerekli görüldüğü yerlerde bu tür ayrı örgütler kurulabilir.] — 15• Böyle bir zorunluk olup olmadığına parti merkez yönetim kurulu ve anlaşmazlık hallerinde parti kongresi karar verir." Tüzüğün daha sonraki maddeleri düşünülürse, bu maddenin ilk bölümü gereksizdir; anlaşmazlık halleriyle ilgili ikinci bölümü ise yalnızca gülünçtür. "16° [14'üncü maddede anılan yerel örgütler, özel işlerinde özerk olacaklardır, ancak yerel yönetim kurulunun denetimi altında çalışacaklar ve ona bağlı olacaklardır; bu denetimin biçimi ve yönetim kuruluyla özel örgüt arasındaki örgütsel ilişkilerin niteliği, yerel yönetim kurulu tarafından kararlaştırılacaktır." (Tanrıya şükürler olsun! Bu boş söz kalabalığının ne kadar gereksiz olduğu artık iyice ortaya çıkmış bu-

* Bu sözcüğe yoldaş Akselrod'un dikkatini çekeriz. Ne müthiş! Bu sözcükte, bir yazıkurulunun kuruluşunu değiştirmeye kadar varabilecek bir "jakobenciliğin" kökleri var.

lunuyor.) "Partinin genel çalışmaları açısından bu örgütler, yönetim kurulunun bir parçası olarak hareket ederler.] — 17° [14'üncü maddede anılan yerel örgütler, özel görevlerini daha etkin biçimde yerine getirebilmek üzere, özerk birlikler kurabilirler. Bu birlikler kendi özel gazetelerine ve yönetim organlarına sahip olabilirler; bunların her ikisi de parti merkez yönetim kurulunun doğrudan denetimi altındadırlar. Bu birlikler kendi tüzüklerini bizzat hazırlarlar, ancak bu tüzüklerin parti merkez yönetim kurulunca onaylanması gereklidir.] — 18° [17'nci maddede sözü edilen özerk birlikler, yerel koşullar gereği yerel parti yönetim kurulları, esas itibarıyla belli bir dilde ajitasyon çalışmaları yapıyorlarsa, onları da içine alabilir. *Not*: Özerk birliğin bir parçasını oluştururken, böyle bir yönetim kurulu, partinin yönetim kurulu olma niteliğini *yitirmez.*]" (Bu *madde bütünüyle*, müthiş yararlı ve çok zekice. Hele *not*'a diyecek yok.) "19° [Özerk bir birliğe bağlı olan yerel örgütlerin o birliğin merkez organlarıyla ilişkileri, yerel yönetim kurullarının denetimi altındadır.] — 20° [Özerk birliklerin merkez basınının ve yönetim organlarının parti merkez yönetim kuruluyla ilişkisi gibidir.] — IV. Parti Merkez Yönetim Kurulu ve Basın Organları. — 21° [Parti bir bütün olarak merkez yönetim kuruluyla siyasal ve teorik basın organları tarafından temsil edilir.] — 22° Merkez yönetim kurulunun görevleri şunlardır: Partinin bütün pratik çalışmalarının genel yönünü yürütmek; bütün güçlerinin tam yerinde ve yararlı bir biçimde kullanılmasını sağlamak; partinin bütün kesimlerinin çalışmalarını denetlemek; yerel örgütleri yayınlarla beslemek; partinin teknik yapısını örgütlemek; parti kongrelerini toplamak. — 23° Partinin basın organlarının görevleri şunlardır: partinin ideolojik yönünü yürütmek, parti programı için propaganda yapmak, sosyal-demokrasinin dünya görüşünün teorik ve popüler yönden işlenmesini gerçekleştirmek. — 24° Partinin bütün yerel yönetim kurulları ve özerk birlikler, hem merkez yönetim kuruluyla, hem parti yayın organlarının yazıkuruluyla, doğrudan haberleşme ilişkisi kurarlar ve onları, hareketin gelişiminden ve kendi bölgelerindeki örgütlenme çalışmalarından, belli aralıklarla haberdar ederler. — 25° Parti yayın organlarının yazıkurulu parti kongrelerinde atanır ve gelecek kongreye kadar görev yapar. — 26° [Yazıkurulu kendi içişlerinde özerktir] ve her defasında merkez yönetim kuruluna haber vererek, iki kongre arasında, kendi üyelerinin sayısını artırabilir ya da değiştirebilir. — 27° Merkez yönetim kurulunun yayınladığı ya da onayladığı bütün bildiriler, merkez yönetim kurulunun isteği üzerine, parti organında yayınlanır. — 28° Merkez yönetim kurulu, parti

organlarının yazıkuruluyla anlaşarak, yayın çalışmalarının çeşitli yönleri için özel yazarlar grubu kurabilir. — 29° Merkez yönetim kurulu, kongre tarafından atanır ve gelecek kongreye kadar görev yapar. Merkez yönetim kurulu, herhangi bir sınırlama olmaksızın, üyelerinin sayısını, kendi içinde yapacağı seçim yoluyla artırabilir. Bu durumda, her defasında parti merkez yayın organlarının yazıkuruluna haber verir. — V. Parti Yurtdışı Örgütü. — 30° Yurtdışındaki parti örgütü, yurtdışında yaşayan Ruslar arasında propaganda yapar ve onların içindeki sosyalist öğeleri örgütler. Yurtdışındaki parti örgütüne, seçimle gelmiş bir yönetim organı önderlik eder. — 31° Partiye bağlı özerk birlikler, özel görevlerini yürütmelerine yardım etmesi için yurtdışında şubeler bulundurabilirler. Bu şubeler, yurtdışındaki genel örgüt içinde özerk grupları oluştururlar. — VI. Parti Kongreleri. — 32° En yüksek parti otoritesi kongredir. — 33° [Parti kongresi programı, tüzüğü ve parti çalışmalarının rehber ilkelerini saptar; bütün parti organlarının çalışmalarını denetler ve bu organlar arasında çıkan anlaşmazlıkları çözümler] — 34° Kongrelerde temsil hakkı şunlara aittir: a) Yerel parti yönetim kurulları; b) Partiye bağlı bütün özerk birliklerin merkez yönetim organları; c) Parti merkez yönetim kurulu ve merkez yayın organlarının yazıkurulu; d) Yurtdışındaki parti örgütü. — 35° Temsilcilere vekalet verilebilir, ancak hiçbir temsilci, üçten fazla geçerli vekalet yüklenemez. Bir vekalet iki temsilciye bölüştürülebilir. Bağlayıcı talimatlar yasaktır. — 36° Merkez yönetim kurulu, bulunmasında yarar umulan danışman yoldaşları kongreye çağırma yetkisine sahiptir. — 37° Parti program ve tüzüğünde değişiklik için üçte-iki çoğunluk gereklidir; öteki sorunlar salt çoğunlukla kararlaştırılır. — 38° Kongrenin yapıldığı tarihte işbaşında olan parti yönetim kurullarının yarıdan fazlası kongrede temsil ediliyorsa, o kongre geçerli sayılır. — 39° Kongreler, olanak elverdiği ölçüde, iki yılda bir toplanır. [Eğer merkez yönetim kurulunun elinde olmayan nedenlerle, kongre bu süre içinde toplanamazsa, merkez yönetim kurulu, kendi sorumluluğu altında, kongreyi erteler.]"

Bu sözümona tüzüğü, ayrıksın bir sabır göstererek, başından sonuna kadar okuyan herhangi bir okur, aşağıda vardığım sonuçlar için, herhalde benden gerekçe sormayacaktır. Birinci sonuç: Tüzük, onmaz bir aşırı şişkinlik hastalığına tutulmuştur. İkinci sonuç: Bu tüzükte, aşırı ölçüde gelişmiş bir merkeziyetçiliğin onaylanmadığını gösteren özel

herhangi bir örgütlenme görüşünün izini bulmak olanaksızdır. Üçüncü sonuç: Yoldaş Martov, hazırladığı tüzüğün 39'da 38'inden çoğunu dünyanın gözünden gizlemekle (ve kongrede tartışmadan geri tutmakla) çok akıllıca davranmıştır. Ne var ki *à propos* böyle bir gizlemeye sapması, ama bir yandan da açık-seçik davranmaktan sözetmesi gariptir.

H. İSKRACILAR ARASINDAKİ BÖLÜNMEDEN ÖNCE MERKEZİYETÇİLİK KONUSUNDAKİ TARTIŞMALAR

CEPHE ayrılıklarının varlığını hiç kuşkuya yer bırakmayacak biçimde ortaya döken bir soruna, birinci maddenin yazılışına ilişkin gerçekten ilginç soruna geçmeden önce, kongrenin 14'üncü oturumuyla 15'inci oturumunun bir bölümünü alan genel tüzük tartışmaları üzerinde kısaca duralım. Bu tartışma, merkez organlarının kuruluşu konusunda *İskra* örgütü içindeki kesin ayrılıktan *önce* olduğu için bazı yönlerden önem taşıyor. Genel olarak tüzük üzerinde, özel olarak organlara üye çağırma konusunda onu izleyen tartışmalar ise, *İskra* örgütündeki bu kesin ayrılığı izlemiştir. Bu ayrılıktan *önce*, görüşlerimiz, hepimiz için çok önemli bir sorun haline gelen merkez yönetim kurulunun kimlerden oluşacağına ilişkin düşüncelerden etkilenmemişti. Bu nedenle doğal olarak, görüşlerimizi daha tarafsız ifade edebiliyorduk. Daha önce belirtmiş olduğum gibi yoldaş Martov, benim örgüt konusun-

daki görüşlerimi *paylaşıyordu* (tutanaklar, s. 157), yalnızca *ayrıntılara* ait iki noktada kendi görüşlerini saklı tutuyordu. Buna karşılık gerek iskracılara-karşı olanlar, gerek "merkez", *İskra*'nın örgütlenme planının (ve dolayısıyla bütünlüğü içinde tüzüğün) iki *temel* görüşüne karşı bir anda savaş alanına atılmışlardı: Merkeziyetçiliğe ve "iki merkez"e karşıydılar. Yoldaş Lieber, benim tüzüğümden, "örgütlü güvenmezlik" diye sözediyordu; (Popov ve Egorov yoldaşların yaptığı gibi) iki merkez önerisinde *ademi merkeziyetçilik* bulmaktaydı. Yoldaş Akimov, yerel yönetim kurullarının yetkilerini genişletmek ve özellikle, onlara "kendi kuruluşlarını değiştirme hakkı"nı vermek istiyordu. "Yerel yönetim kurullarına daha geniş hareket özgürlüğü verilmelidir. ... Merkez yönetim kurulu nasıl Rusya'da etkin olan bütün örgütlerin temsilcileri tarafından seçiliyorsa, yerel yönetim kuralları da kendi bölgelerinde etkin olan işçiler tarafından seçilmelidir. Eğer bu olmazsa, yerel yönetim kurullarına merkez yönetim kurulunun atayabileceği üyelerin sayısı sınırlanmalıdır..." (tutanaklar, s. 158). Görüldüğü gibi yoldaş Akimov, "merkeziyetçiliğin aşırı gelişmesi"ne karşıt bir sav öne sürüyordu, ama ağırlığı olan bu savlara karşı yoldaş Martov'un kulakları tıkalıydı, çünkü henüz merkez organlarının kuruluşu konusuna ilişkin olarak yenilgiye uğramış değildi, o nedenle Akimov'un izinden gitmeye zorlanmamıştı. Yoldaş Akimov, yoldaş Martov'a *kendi tüzüğünün* "fikri"ni (Madde 7 — Merkez yönetim kurulunun, yönetim kurullarına üye atama hakkının sınırlanması) önerdiği zaman bile kulaklarını tıkamaya devam etti. O sıralarda yoldaş Martov henüz bizimle uyuşumsuzluk içinde olmak istemiyordu; bu nedenle de hem yoldaş Akimov'la hem kendisiyle uyuşumsuzluğa düşmeye gözyumdu. O sıralarda "canavar merkeziyetçiliğin" karşıtları, yalnızca, *İskra* merkeziyetçiliğini kendileri için açıkça *yararsız* bulanlardı: Bu merkeziyetçiliğe karşı duranlar Akimov, Lieber ve Goldblatt'tı. Onları da dikkat ve sakınımlılıkla (çünkü onlar her zaman geri dönebilirlerdi) Egorov (tutanaklar, s. 156 ve 276) ve onun gibiler *izliyordu*. O sıralarda, merkeziyetçiliğe yönelen tepkiyi yara-

tan şeyin, Bund, *Yujni Raboçi*, vb.'nin çevre ve hizip çıkarları olduğunu, partinin büyük bir çoğunluğu açık-seçik biliyordu. Merkeziyetçiliğe şimdi de *İskra*'nın eski yazıkurulunun karşı durmasının, aynı biçimde, onun grup çıkarlarıyla ilgili olduğunu partinin çoğunluğu yine biliyor.

Örneğin yoldaş Goldblatt'ın konuşmasını (tutanaklar, s. 160-161) ele alalım. Goldblatt, benim "canavar" merkeziyetçiliğimi eleştiriyor; bu merkeziyetçiliğin, daha alt düzeydeki örgütlerin "yıkımı"na yolaçacağım, "merkeze, her şeye karışabilmesini sağlayacak sınırsız bir güç ve sınırsız bir hak tanıma arzusuyla dolup taştığını", örgütlere "yalnızca, yukardan gelen buyruklara gık çıkarmaksızın boyun eğme hakkını" tanıdığını, vb., öne sürüyor. "Tasarının önerdiği merkez, kendisini bir boşluk içinde bulacaktır; çevresinde yan örgütler değil, merkezin yetkili temsilcilerinin içinde at oynatacağı, belli bir biçimden yoksun bir yığın bulacaktır." Bu, kongredeki yenilgileri ardından Martovlar'la Akselrodlar'ın bize yönelttikleri *sahte laf ebeliğinin* tam aynısıdır. Bund, *kendi* merkez kuruluna *daha da kesin* sınırsız haklar (yani üye atama ve çıkarma, hatta temsilcilerin kongreye girmesine izin vermeyi reddetme hakları) tanırken, *bizim* merkeziyetçiliğimizle savaştığında, herkes gülmüştü. İşin aslı ortaya çıktığı zaman, insanlar, *azınlığın* ulumalarına da güleceklerdir; çünkü onlar merkeziyetçiliğe ve tüzüğe karşı azınlıkta oldukları zaman yaygarayı basmışlar, ancak kendilerini bir kez çoğunluk haline getirmeyi başardıktan sonra tüzükten yararlanmakta bir saniye bile geri kalmamışlardır.

İki merkez sorunu üzerinde de gruplaşma açıkça ortadaydı: İskracıların *tümüne* karşı duranlar Lieber, (merkez yayın organının konseyde, merkez yönetim kuruluna ağır bastığı yollu, şimdi pek tutulan Akselrod-Martov havasını ilk kez çalan) Akimov, Popov ve Egorov'du. İki merkez planı, *eski İskra*'nın her zaman savunduğu (ve Popovlar'la Egorovlar'ın sözde onayladıkları) örgütlenme düşüncesinin ürünüydü. *Eski İskra*'nın siyaseti, *Yujni Raboçi*'nin planlarına, aynı zamanda popüler bir yayın organı yaratma ve sonunda bu or-

ganı egemen organ haline çevirme planlarına kestirmeden gidiyordu. İlk bakışta çok garip görünen paradoksun, bütün iskracılara-karşı olanlarla tüm Bataklığın bir tek merkez kurulundan, yani *görünüşe göre daha geniş bir merkeziyetçilikten* yana olmalarındaki paradoksun kökleri burada yatıyor. Kuşkusuz, (özellikle bataklık içinde), *Yujni Raboçi*'nin örgütlenme planının neye yolaçacağını ve işin yapısı gereği neye yolaçmak zorunda olduğunu bilmeyen, bu konuda açık bir fikri olmayan bazı temsilciler vardı, ama bunlar, kararsızlıkları ve kendilerine güven duymayışları nedeniyle iskracılara-karşı olanları izlemek zorunda kalmışlardı.

Tüzük üzerine (iskracılar arasındaki bölünmeden önce) yapılan *bu* görüşme sırasında iskracıların yaptığı konuşmalardan özellikle belirtilmesi gerekenler, yoldaş Martov'un (benim örgütlenme görüşlerimle "birleşen") konuşmasıyla Trotski'nin konuşmasıdır. Trotski'nin, Akimov ve Lieber yoldaşlara verdiği yanıtın her sözcüğü, "azınlığın" kongre sonrası tutumunun ve teorilerinin tüm sahteliğini gözler önüne sermektedir. Trotski şöyle demişti: "Yoldaş Akimov, merkez yönetim kurulunun yetkilerini, tüzüğün yeter açıklık ve kesinlikle tanımlamadığını söyledi. Kendisiyle aynı görüşte değilim. Tam tersine bu tanımlama kesindir ve parti bir bütün olduğu ölçüde, merkez yönetim kurulunun yerel yönetim kurulları üzerindeki denetiminin sağlama bağlanmasını ifade etmektedir. Yoldaş Lieber, benim bir sözümü kullanarak, tüzüğün 'örgütlü güvenmezlik' olduğunu söyledi. Doğrudur. Ama ben bu sözü, Bund sözcülerinin önerdiği tüzük için, partinin bir kesimi adına partinin tümüne karşı gösterilen örgütlü güvenmezliği temsil eden tüzük için kullandım. Öte yandan bizim tüzüğümüz" (o sıralarda, yani merkez kurullarının kuruluşu konusunda henüz yenilgiye uğranmadığı sıralarda, tüzük, "bizim" tüzüğümüzdü) "partinin, kendine bağlı tüm bölümlere karşı örgütlü güvenmezliğini, yani tüm yerel, bölgesel, ulusal ve öteki örgütler üzerinde denetimini temsil etmektedir." (tutanaklar, s. 158). Evet, *bizim* tüzüğümüz *burada* doğru bir biçimde tanımlanmaktadır. "Örgütlü güvenmezlik" ya da aynı

şey demek olan "sıkıyönetim"i tasarlayan ve ortaya atanların entrikaya başvuran çoğunluk olduğunu rahat rahat öne sürebilenlere, bu sözleri sürekli olarak akıllarında tutmalarını salık veririz. Sorunun kendi gruplarını ya da başka bir grubu ilgilendirmesine bakarak Martov ve hempasının görüşlerinin nasıl değiştiğinin örneğini, yani siyasal kaypaklığın örneğini görmek isteyenlerin bu konuşmayla, yurtdışı birliği kongresinde yapılan konuşmaları şöyle bir karşılaştırmaları yeter de artar bile.

İ. TÜZÜĞÜN BİRİNCİ MADDESİ

KONGREDE ilgi çekici bir tartışmaya yolaçan farklı metinleri daha önce belirtmiştik. Bu tartışma hemen hemen iki oturum boyunca sürdü ve *tek tek ad okunarak* yapılan *iki* oylamayla sona erdi (tüm kongre boyunca, eğer yanılmıyorsam, ad okunarak sekiz oylama yapılmıştı; çok fazla zaman yitirilmesine yolaçtığı için, ancak çok önemli konularda bu yola başvuruluyordu). Bu sorun da kuşkusuz bir ilke sorunuydu. Kongrenin tartışmaya gösterdiği ilgi çok büyüktü. *Bütün* temsilciler oy kullandı — bu, (herhangi bir büyük kongrede olduğu gibi) bizim kongremizde de az görülen bir olaydı. Tartışmacıların gösterdiği ilgiyi, bu durum da tanıtlıyor.

Öyleyse, tartışılan sorunun özü neydi? Kongrede söylediğim ve ondan sonra birçok kez yinelediğim gibi, "Ben [birinci madde üzerindeki] ayrılığımızı hiçbir biçimde, parti için ölümkalım sorunu olacak kadar yaşamsal saymıyorum. Tüzükte-

ki yersiz bir madde yüzünden, kuşkusuz, yokolacak değiliz!" (tutanaklar, s. 250).* Her ne kadar, birbirinden farklı ilke eğilimlerini ortaya koyduysa da bu farklılık, kongreden sonra ortaya çıkan ayrılığa (hatta açık konuşalım, bölünmeye) yolaçmayabilirdi. Ama üzerinde ısrar edilirse, öne çıkarılırsa, insanlar ayrılığın köklerini-kollarını araştırmaya *koyulurlarsa*, her *küçük* ayrılık *büyük* bir ayrılık haline gelebilir. Eğer belli hatalı görüşlere *sapmakta* başlangıç noktası olarak iş görürse, eğer bu hatalı görüşler ek yeni ayrılıklardan ötürü, partiyi bölünme noktasına getiren *anarşist* girişimlerle birleşirse, her *küçük* farklılık *çok büyük* bir önem kazanır.

Bu olayda da böyle olmuştur. Birinci madde üzerinde, göreceli olarak, ufak bir ayrılık, şimdi çok büyük bir önem kazanmış bulunuyor. Çünkü, azınlığın (özellikle Birlik kongresinde ve aynı zamanda yeni *İskra*'nın sütunlarında) oportünizmin derinliklerine ve anarşist lafebeliğine sapmasını başlatan şey budur. İskracı azınlığın, iskracılara-karşı olanlarla ve bataklıkla, son ve kesin biçimine seçimler sırasında *bürünen* koalisyonunun *başlangıcını* belirleyen işte buydu; bu koalisyonu anlamaksızın, merkez kurullarının kuruluşu hakkındaki büyük ve temel ayrılığı *anlamak* olanaksızdır. Martov'la Akselrod'un birinci madde üzerindeki ufak yanılgısı, (Birlik kongresinde de belirttiğim gibi) bizim çanağımızdaki ufak bir çatlaktı. Çanak (Birlik kongresinde isterinin sınırına varan Martov'un yanlış anladığı gibi bir cellat düğümüyle değil) *sağlam* bir düğümle bağlanabilirdi; ya da *bütün* çabalar çatlağı büyütmeye ve çanağı ikiye bölmeye, yönelebilirdi. Gayretkeş martovcuların boykotu ve benzeri anarşistçe hareketleri sonucu, olan budur. Birinci madde üzerindeki ayrılık, merkez kurullarının seçiminde az rol oynamadı; seçimlerde yenik düşmesi, Martov'un, büyük ölçüde mekanik ve hatta (yurtdışındaki Rus Devrimci Sosyal-Demokrat Birliğinin kongresindeki konuşmaları gibi) gürültülü-patırtılı yöntemler kullanarak, "ilkeler üzerinde bir savaşım"a girişmesine yolaçtı.

* Bkz: Lenin, *Collected Works*, vol. 6, s. 501. –*Ed.*

Şimdi, bütün bu olup-bitenlerden sonra, birinci madde sorunu *çok büyük bir önem* kazanmıştır. Bundan ötürü hem kongrede bu madde üzerindeki oylamada görülen gruplaşmaların özelliğini, hem de —daha önemlisi— kendilerini birinci madde üzerinde gösteren ya da göstermeye başlayan *fikir eğilimlerinin* gerçek yapısını iyice anlamamız gerekiyor. *Şimdi*, artık okurların yabancısı olmadıkları olaylardan sonra, sorun *şudur*: Martov'un, Akselrod tarafından desteklenen madde metni, benim parti kongresinde ifade ettiğim gibi (tutanaklar, s. 333), onun (ya da onların) kararsızlığını, yalpalamalarını ve siyasal bakımdan belirli olmayışlarını, ya da Plehanov'un Birlik kongresinde söylediği gibi (Birlik tutanakları, s. 102 ve başka yerlerde) onun (ya da onların) Joreciliğe (*Jauresism*)[16] ve anarşizme saptıklarını mı yansıtıyordu, yoksa, benim, Plehanov tarafından da desteklenen madde metnim, yanlış, bürokratik, biçimci ve sosyal-demokratça olmayan bir merkeziyetçilik fikrinin mi ifadesiydi? *Oportünizm ve anarşizm mi, yoksa bürokrasi ve biçimcilik mi?* Küçük bir ayrılığın büyük bir ayrılığa dönüştüğü noktada, sorun *şimdi* işte böyle *görünüyor*. Benim metnimin lehinde ve aleyhinde söylenebilecekleri, *kendi değerleri çerçevesinde* tartışırken, sorunun ortaya *böyle* konmasına bizi olayların zorladığını, *akıldan çıkarmamalıyız*; eğer çok tantanalı bir laf olmasaydı, bunu tarih zorlamıştır, derdim.

Bu lehte ve aleyhte konuşmaları incelemeye, kongre görüşmelerini tahlille başlayalım. Birinci konuşma, yani yoldaş Egorov'un konuşması bir noktadan ilgi çekicidir. Onun davranışı (*non liquet*,* henüz benim yönümden aydınlanmış değil, gerçeğin ne olduğunu henüz bilmiyorum) bu gerçekten yeni ve oldukça örgün (*complex*) sorunun doğru ve yanlış yanlarını anlamakta güçlük çeken birçok temsilcinin davranışındaki karakteristik özellikleri taşıyordu. İkinci konuşma, yani yoldaş Akselrod'un konuşması, sorunu bir anda ilke sorununa dönüştürdü. Bu, yoldaş Akselrod'un kongrede ilke sorunları üzerine yaptığı ilk konuşmaydı, hatta

* Sorun açık değil. –ç.

yaptığı ilk konuşmaydı, denebilir; sahneye çıkışının ünlü "profesör"le birlikte olmasının pek de talihli olduğu söylenemez. "Sanırım" dedi yoldaş Akselrod, "parti ve örgüt kavramlarını birbirinden ayırmamız gerekiyor. Bu iki kavram burada birbirine karıştırılmaktadır. Ve bu karıştırma tehlikelidir." Benim madde metnime karşı öne sürülen ilk sav buydu. Bu savı daha yakından inceleyelim. Ben, parti *örgütlerin** *toplamı* (yalnızca aritmetik toplamı değil, örgün toplamı) olmalıdır derken, bu, ben parti ve örgüt kavramlarını "birbirine karıştırıyorum" mu demek oluyor? Kuşkusuz değil. Ben o sözümle, sınıfın öncüsü olarak, partinin, olabildiği ölçüde *örgütlenmesi*, kendi saflarına, *hiç değilse asgari ölçüde örgütlenmiş* öğelerin girmesine *izin vermesi* dileğimi ve isteğimi açıkça ve kesinlikle belirtmiş oluyorum. Benim muhalifimse, tam tersine, örgütlenmiş ve örgütlenmemiş öğeleri, yönlendirilebilir ve *yönlendirilemez öğeleri, ileri olanlarla düzeltilemeyecek* ölçüde geri olanları —düzeltilebilecek olan geri öğeler bir örgüte bağlanabilir— *biraraya getiriyor*. Bu *karıştırma* gerçekten *tehlikelidir*. Yoldaş Akselrod bununla yetinmedi, "geçmişin tam anlamıyla gizli ve merkeziyetçi örgütleri"ni (Zemliya i Volya[17] ve Narodnaya Volya[18]) andı, bu örgütlerin çevresinde, dedi, "örgüte bağlı olmayan ancak ona şu ya da bu yönde *yardım eden ve parti üyeleri sayılan bir sürü insanı biraraya* getirdik. ... Bu ilke, sosyal-demokrat örgütte daha da titizlikle izlenmelidir." Burada sorunun *kilit* noktalarından birine geli-

* "Örgüt" sözcüğü, geniş ve dar olmak üzere, genellikle iki anlamda kullanılır. Dar anlamda bu sözcük, hiç değilse en asgari ölçüde bir uyuşuma sahip bir insan topluluğunun kurduğu çekirdeği ifade ediyor. Geniş anlamda ise, sözcük, bu tür çekirdeklerin bir bütün içinde birleşmiş toplamını kastediyor. Örneğin donanma, ordu ya da devlet hem bir yandan (sözcüğün dar anlamında) örgütler toplamıdır, hem de (sözcüğün geniş anlamında) toplumsal örgüt çeşitleridir. Eğitim bakanlığı (sözcüğün geniş anlamında) bir örgüttür ve (sözcüğün dar anlamında) bir dizi örgütü içerir. Bunun gibi, parti bir örgüttür, (sözcüğün geniş anlamında) bir örgüt olması *gerekir*; ama aynı zamanda parti, (sözcüğün dar anlamında) bir dizi çeşitli örgütten oluşmak durumundadır. Bu nedenledir ki, parti ve örgüt kavramlarını birbirinden ayırmaktan sözettiği zaman, yoldaş Akselrod, her şeyden önce "örgüt" sözcüğünün geniş ve dar anlamları arasındaki farkı dikkate almamıştır, ikincisi de, örgütlü ve örgütsüz öğeleri birbirine *karıştıranın* kendisi olduğunu farketmemiştir.

yoruz: "Bu ilke", yani partinin herhangi bir örgütüne bağlı olmayan ama yalnızca "ona şu ya da bu yönde yardım eden" kişilerin kendilerine parti üyesi demelerine izin veren bu ilke, gerçekten sosyal-demokratça bir ilke midir? Plehanov, bu soruya verilebilecek olası tek yanıtı verdi; "Akselrod 70'leri anarken yanılıyor" dedi, "o tarihlerde çok iyi örgütlenmiş ve mükemmel bir disipline sahip bir merkez vardı. Bu merkezin çevresinde, onun yarattığı çeşitli kategorilerden örgütler toplanmıştı. Bu örgütlerin dışında kalan şey ise kaos ve anarşiydi. Bu kaosun içindeki öğeler, kendilerine parti üyesi diyorlardı. Ama bu, davaya yarar sağlamaktan çok zarar verdi. 70'lerdeki anarşiyi taklit etmemeliyiz, ondan kaçınmalıyız." Görüldüğü gibi, yoldaş Akselrod'un sosyal-demokrat bir ilke gibi göstermek istediği "bu ilke", gerçekte bir *anarşist* ilkedir. Bu savı çürütmek için, denetim, yönlendirme ve disiplinin, bir örgütün dışında da *olanaklı olabileceğini* ve "kaosun öğeleri"ne parti üyesi unvanını vermenin *gerekli olduğunu* gösterme zorunluğu vardır. Yoldaş Martov'un metnini destekleyenler, bunlardan *hiçbirini* göstermemişler, gösterememişlerdir. Yoldaş Akselrod, "kendisini sosyal-demokrat gören ve böyle ilan eden bir profesör"ü örnek verdi. Bu örnekteki düşünceyi tamamlayabilmesi için yoldaş Akselrod'un, bu profesöre örgütlü sosyal-demokratların, bir sosyal-demokrat gözüyle bakıp bakmadıklarını da söylemesi gerekirdi. Bu soruyu ortaya atamadığı içindir ki, yoldaş Akselrod, kendi savını yarım bırakmıştır. Ya o, ya bu. Ya örgütlü sosyal-demokratlar, sözkonusu profesörü bir sosyal-demokrat olarak görürler, ki bu durumda onu sosyal-demokrat örgütlerden birine neden üye yazmasınlar? Eğer böylece üye yazılacak profesörün kendini sosyal-demokrat "ilan etmesi" (profesörce açıklamalarda sık sık olduğu gibi) boş bir söz olarak kalmayacak ve onun eylemlerine uygun düşecekse, neden onu üye yazmasınlar? Ya da örgütlü sosyal-demokratlar, o profesörü bir sosyal-demokrat *saymazlar*, ki bu durumda da onurlu ve sorumluluğu bulunan parti üyeliği unvanını taşıma hakkını ona vermek saçma, anlamsız ve zararlı olur. Görüldüğü gibi, sorun iki seçenekten

birine gelip dayanıyor: ya örgüt ilkesinin tutarlı biçimde uygulanması, ya da dağınıklık ve anarşinin kutsallaştırılması. Biz, partiyi, örneğin parti kongresini ortaya çıkarabilen ve her türlü parti örgütlerini genişletip çoğaltması gereken zaten biçimlenmiş ve birleşmiş *sosyal-demokratlar* çekirdeği üzerinde mi kuracağız, yoksa yardımcı olan herkes parti üyesidir gibi yatıştırıcı *sözlerle* mi yetineceğiz? "Eğer Lenin'in metnini kabul edersek" diye devam etti yoldaş Akselrod, "bir örgüte doğrudan alınamamış olsalar bile yine de parti üyesi olanların bir bölümünü bordadan denize atmış olacağız." Yoldaş Akselrod, beni, kavramları karıştırmakla suçlarken, burada aynı karışıklık onun kendi sözlerinde, apaçık ortadadır: Yoldaş Martov, bütün yardım edenlerin parti üyesi *olduklarını* mutlaka öyledir diye kabul ediyor, oysa bütün tartışma burada ve bizim karşıtlarımız, böyle bir yorumun gereğini ve değerini hâlâ *kanıtlamak* zorundalar. İlk bakışta ürkünç görünen, "bordadan denize atma" sözünün anlamı nedir? Yalnızca parti örgütü olarak kabul edilen örgütlerin üyeleri parti üyesi sayıldığı zaman bile, herhangi bir parti örgütüne "doğrudan" katılamayan kişiler, partiye ait olmayan, ancak onunla ilişkisi bulunan bir örgüt içinde yine çalışabilirler. Bu durum karşısında, kişileri harekete katılmaktan, o hareket için çalışmaktan alıkoyma anlamında, hiç kimsenin bordadan denize atılması sözkonusu edilemez. Tam tersine, parti örgütlerimiz, *gerçek* sosyal-demokratları bünyesinde toplayarak daha güçlü hale geldikçe, parti *içinde* yalpalama ve istikrarsızlık daha az olacak, partiyi çevreleyen ve parti tarafından yönlendirilen işçi sınıfı *yığınlarının* öğeleri üzerinde partinin etkisi daha geniş, daha çeşitli, daha zengin ve daha verimli hale gelecektir. İşçi sınıfının öncüsü olarak parti, tüm sınıfla karıştırılmamalıdır. Akselrod yoldaş, aşağıdaki sözleri söylerken (genel olarak bizim oportünist ekonomizmimizin karakteristik özelliği olan) bu tür bir karıştırmadan suçludur: "Her şeyden önce, biz, kuşkusuz, partinin en etkin üyelerinden oluşan bir örgüt, devrimciler örgütü yaratıyoruz; ama bir sınıfın partisi olduğumuza göre, bilinçli olarak, ama belki de

çok etkin olmaksızın kendilerini partiyle bağlayan kişileri parti saflarının dışında bırakmamaya dikkat etmeliyiz." Birincisi, sosyal-demokrat işçi sınıfı partisinin etkin öğeleri, yalnızca devrimci örgütleri değil, aynı zamanda parti örgütleri olarak kabul edilen *birçok* işçi örgütlerini de içine alacaktır. Ikincisi, bizim bir sınıf partisi olduğumuz gerçeğinden, partiye *bağlı* olanlarla kendilerini partiyle *işbirliği* içinde görenler arasında bir ayrım yapılmasının gereksiz olduğu sonucu nasıl ve hangi mantıkla çıkarılabilir? Bunun tam tersi doğrudur: Bilinçlilik ve eylem derecesi arasında farklılık olduğu için, partiye yakınlık derecesinde de bir ayrım yapılmalıdır. Biz bir sınıf partisiyiz; bu nedenledir ki, *hemen hemen tüm sınıf* (ve savaş zamanlarında, iç savaş döneminde tüm sınıf) partimizin önderliği altında hareket etmelidir, partimize olabildiği ölçüde yakından sarılmalıdır. Tüm sınıfın, ya da sınıfın hemen hemen tümünün, kapitalizmde, öncüsünün, sosyal-demokrat partisinin bilinç ve eylem düzeyine yükselebileceğini düşünmek manilovizm[19] ve "halk dalkavukluğu" olur. Mantıklı hiçbir sosyal-demokrat, kapitalizmde (daha ilkel, ve gelişmemiş kesimler için daha anlaşılır olan) işçi birliği (*trade-union*) örgütlerinin bile işçi sınıfının tümünü, ya da hemen hemen tümünü kapsayabilecek güçte olmadığından hiçbir zaman kuşku duymamıştır. Öncüyle, ona eğilimli yığınlar arasındaki farkı unutmak, öncünün, gittikçe daha geniş kesimleri kendi düzeyine *çıkarma* şeklindeki sürekli ödevini unutmak, yalnızca kendini aldatmaktır, bize düşen ödevlerin enginliğine gözlerini yummaktır ve bu ödevleri daraltmaktır. İşbirliği yapanlarla mensup olanlar arasındaki, bilinçli ve etkin olanlarla yalnızca yardım edenler arasındaki farkı silip atmak, işte böylesi bir gözlerini yumma, böylesine bir unutmadır.

Örgütsel gevşekliği *haklı göstermek için*, örgütü örgütsüzlükle karıştırmayı *haklı göstermek için*, bizim bir sınıf partisi olduğumuzu öne sürmek, "hareketin 'derinliği', 'kökleri' sorunu gibi felsefi ve toplumsal-tarihsel olan sorunu, ... teknik ve örgütsel bir sorunla" (*Ne Yapmalı?*, s. 91)* karıştıran

Nadejdin'in yanılgısını yinelemektir. Daha sonra, yoldaş Martov'un madde metnini savunan konuşmacıların birçok kez yineledikleri karışıklık, işte yoldaş Akselrod'un becerikli elleriyle işlediği bu karışıklıktır. "Parti üyeliği unvanı ne kadar yaygınlaşırsa o kadar iyi olur" dedi Martov, ama gerçeklere uygun düşmeyen yaygın bir parti üyeliği *unvanının* yararlarını açıklamadı. Herhangi bir parti örgütüne mensup olmayan parti üyelerinin denetim altında tutulmasının yalnızca bir kurgu (*fiction*) olduğu yadsınabilir mi? Yaygın bir kurgu yararlı değil, zararlıdır? "Eğer her grevci, her gösterici bu hareketiyle uyuşumlu olarak kendini parti üyesi ilan edebilirse, biz bundan yalnızca mutluluk duyarız" (tutanaklar, s. 239). Öyle mi? *Her grevci, kendini parti üyesi ilan etme*, hakkına mı sahip olmalıdır? Bu ifadesiyle yoldaş Martov, sosyal-demokrasiyi yalnızca grev yapma düzeyine *indirgeyerek* ve böylece Akimovlar'ın talihsizliğini yineleyerek, yanılgısını bir anda saçmalığa vardırıyor. Biz ise, ancak sosyal-demokratlar her grevi yönlendirmeyi başarabilirlerse mutluluk duyabiliriz; çünkü proletaryanın sınıf savaşımının her görüntüsünü yönlendirmek, onların tartışma götürmez ödevi ve planıdır; ve grevler de o savaşımın en derin ve en güçlü görünümlerinden biridir. Ne var ki, *ipso facto*** bir sendikacı (*trade-unionist*) savaşımından daha fazla bir şey olmayan bu savaşım biçimini, çok yanlı ve bilinçli sosyal-demokrat savaşımla *özdeşleştirirsek*, kuyrukçuluk ya da halk dalkavukluğu etmiş oluruz. Eğer her grevcinin "kendini parti üyesi ilan etme" hakkına izin verirsek, *açık bir yanlışlığı* oportünistçe *meşrulaştırmış* oluruz; çünkü *çoğu zaman* böyle bir "ilan ediş" *yanlıştır*. Kapitalizmde, "eğitilmemiş", vasıfsız geniş işçi kesimlerinde ister-istemez ağır basan sınırsız dağınıklık, baskı ve köreltme karşısında, *her grevcinin* bir sosyal-demokrat ve sosyal-demokrat partinin üyesi *olabileceğine* kendimizi ve başkalarını inandırmaya çalışırsak, yalnızca rahat bir düşe kapılmış oluruz. Bu "*grevci*" örneği, her grevi sosyal-

* Bkz: V. İ. Lenin, *Ne Yapmalı?*, Sol Yayınları, Ankara 1992, s. 122. *–Ed.*

** Kendiliğinden, otomatik olarak. *–ç.*

demokratik yolda, *devrimci bir çaba* doğrultusunda yönlendirmekle, *her* grevciyi parti üyesi ilan eden *oportünist lafebeliği* arasındaki farkı, özellikle gözler önüne seriyor. Biz, *gerçekte*, proleter sınıfın hemen hemen tümünü, ya da hatta tümünü, sosyal-demokrat bir yolda yönlendirdiğimiz için sınıf partisiyiz; ama bundan, yalnızca Akimovlar, parti ile sınıfı *sözde* özdeş tutmamız gerektiği sonucunu çıkarabilirler.

Yoldaş Martov, aynı konuşmada "Ben gizli-eylemci örgütten (*conspiratorial organisation*) korkmuyorum" dedi, ama şunu ekledi: "Benim için gizli-eylemci örgüt, ancak geniş bir sosyal-demokrat işçi sınıfı partisi tarafından sarılıp örtüldüğü zaman bir anlam taşır." (tutanaklar, s. 239). Daha kesin olmak için şöyle demeliydi: Geniş bir sosyal-demokrat işçi sınıfı *hareketi* tarafından sarılıp örtüldüğü zaman. Ancak bu durumda yoldaş Martov'un savı yalnızca tartışmaya yer bırakmamakla kalmaz, üstelik herkesin bildiği açık bir gerçek olurdu. Bu nokta üzerinde duruyorum, çünkü daha sonraki konuşmacılar, yoldaş Martov'un bu ifadesini, Lenin "tüm parti üyeliğini, salt gizli-eylemcilerle sınırlamak" istiyor yollu *çok yaygın ve çok bayağı* bir sava dönüştürdüler. Yalnızca gülümsemeyle karşılanabilecek olan bu sonucu, hem yoldaş Posadovki, hem yoldaş Popov çıkardı; Martinov'la Akimov'un dilindeyse bu tür bir sonucun gerçek oportünist karakteri bütün bütün ortaya çıktı. Bugün yoldaş Akselrod, yeni yazıkurulunun örgüt konusundaki yeni görüşlerini okurlara tanıtırken, yeni *İskra*'da bu aynı savı geliştiriyor. Kongrede, birinci maddenin görüşülmesine başlandığı zaman, daha ilk oturumda, muhaliflerimizin bu ucuz silahtan yararlanmak istediklerini gördüm ve yaptığım konuşmada, bu nedenle kendilerini uyardım (tutanaklar, s. 240): "Parti örgütlerinin yalnızca profesyonel devrimcilerden oluşması gerektiği düşünülmemelidir. Aşırı ölçüde sınırlı ve gizli örgütlerden oldukça geniş, özgür, lose Organisationen'lere* kadar, her türden, dereceden ve cepheden örgütlere gereksinmemiz var."** Bu öylesine açık bir gerçek ki, üzerinde durmaya gerek olduğunu bile düşünmedim.

* Bağlantısız örgütlere. –ç.

** Bkz: Lenin, *Collected Works*. vol. 6, s. 500. –*Ed.*

Ne var ki, birçok bakımdan geriye sürüklendiğimiz bugün, kişinin, bu konuda da "eski dersleri" yinelemesi gerekiyor. Bu amaçla, *Ne Yapmalı?*'dan ve *Bir Yoldaşa Mektup*'tan bazı bölümleri buraya alıyorum:

"... Alekseyev ve Mişkin tipinde, Halturin ve Jelyabov tipinde bir liderler çevresi, en gerçek ve en pratik anlamıyla siyasal görevlerle başedecek yetenektedir, ve böyleleri, siyasal görevleri, ateşli propagandalarının kendiliğinden uyanan yığınlarda yankı bulmasından ötürü, kaynayan enerjilerinin devrimci sınıfın enerjisinde destek bulmasından ötürü başarabilmektedirler."* Sosyal-demokrat bir *parti* olmak için, *sınıfın desteğini* kesenkes kazanmak zorundayız. Yoldaş Martov'un düşündüğü biçimde, gizli-eylemci örgütü sarıp örtüleyecek olan parti değildir, ama partiyi sarıp örtüleyecek olan, hem gizli-eylemci örgütleri, hem gizli-eylemci olmayan örgütleri içine alacak olan devrimci sınıftır, proletaryadır.

"... İktisadi savaşımı amaçlayan işçi örgütleri, sendikal örgütler olmalıdırlar. Her sosyal-demokrat işçi, elinden geldiği kadar bu örgütleri desteklemeli ve bunların içinde etkin olarak çalışmalıdır. Ama ... 'sendikalarda' (*trade-union*) üyeliğe yalnız sosyal-demokratların seçilebilmesini istemek, elbette ki bizim çıkarımıza olan bir şey değildir; çünkü böyle bir şey, olsa olsa, bizim yığınlar üzerindeki etkimizin kapsamını daraltır. İşverenlere ve hükümete karşı savaşım için birleşmenin gereğini anlayan her işçi, sendikalara girebilmelidir. Eğer sendikalar, hiç değilse bilinçlenmenin bu ilkel derecesine ulaşmış olan herkesi birleştirmezse, ve çok geniş örgütler olarak kurulmazsa, sendikaların asıl amacına ulaşmak olanaksızlaşır. Bu örgütler ne kadar *geniş* tutulursa, bunlar üzerindeki etkimiz de o ölçüde geniş olur. Bu etki, yalnızca iktisadi savaşımın 'kendiliğinden' gelişmesi yüzünden ileri gelmez, sosyalist sendika üyelerinin yoldaşlarını etkilemede gösterdikleri doğrudan ve bilinçli çabadan da ileri gelir." (s. 86.)** Yeri gelmişken, tartışmalı birinci madde

* Bkz: V. İ. Lenin, *Ne Yapmalı?*, s.109. *–Ed.*

** Bkz: Agy., s. 116.*–Ed.*

sorununun değerlendirilmesi açısından, sendikalar örneği özellikle önemlidir. Bu sendikaların, sosyal-demokrat örgütlerin "denetimi ve yöneltimi altında" çalışmaları *gerektiği* hususunda, sosyal-demokratlar arasında iki ayrı düşünce yoktur. Ama *bu temeller üzerinde*, sendikaların bütün üyelerine "kendilerini" sosyal-demokrat partinin üyesi olarak "ilan etme" hakkını vermek hem açıkça saçmalık olur, hem de iki yönlü bir tehlike yaratır: Bir yandan sendika hareketinin boyutlarını *daraltır* ve böylece işçiler arasındaki dayanışmayı zayıflatır; öte yandan sosyal-demokrat partinin kapısını belirsizliğe ve kararsızlığa açar. Alman sosyal-demokratları, buna benzer bir sorunu, pratik bir olayda, parça başına ücretle çalışan Hamburg duvarcılarına ilişkin ünlü olayda çözme fırsatını elde etmişlerdi.[20] Sosyal-demokratlar, grev kırıcılığın, sosyal-demokratların gözünde şerefsizce bir şey olduğunu belirtmekte bir an bile duraksamadılar, böylece grevleri desteklemekte ve yönlendirmekte *kendileri* için yaşamsal bir önem olduğunu kabul ediyorlardı; ama aynı zamanda, partinin çıkarlarıyla sendikaların çıkarlarının özdeşleştirilmesi, ayrı ayrı sendikaların kendi başlarına hareketlerinden *partinin sorumlu olması* isteğini de aynı kararlılıkla reddettiler. Parti, sendikalara kendi anlayışını aşılamaya ve onları kendi etkisi altına almaya çalışmalıdır, çalışacaktır; ama böyle yapabilmek için, bu sendikalardaki sosyal-demokrat öğelerle (sosyal-demokrat partiye mensup olanlarla) sınıf bilincine tam ulaşmamış, siyasal yönden etkin olmayan kişileri, yoldaş Akselrod'un bize yaptırmak istediği gibi birbirine karıştırmak değil, birbirinden ayırmak gerekir.

"... En gizli işlevlerin bir devrimciler örgütünde merkezileşmesi, geniş yığınlara yönelik ve bu yüzden de olabildiğince gevşek ve gizlilikten uzak bulunan işçi sendikaları gibi, işçilerin kendi kendilerini eğitme çevreleri ve illegal yazını okuma çevreleri gibi, sosyalist ve demokratik çevreler, nüfusun *bütün* öteki kesimleri arasında sosyalist ve demokratik çevreler, vb., vb. gibi büyük sayıdaki öteki örgütlerin eylem alanını genişletecek ve niteliğini zenginleştirecektir. Böyle çevreleri,

sendikaları ve örgütleri her yerde kurmak gerekir; bunlar olabildiğince *çok* sayıda olmalı ve yerine getirdikleri işlevler olabildiğince çeşitli olmalıdır; ama bunları *devrimciler* örgütüyle birbirine *karıştırmak*, aralarındaki sınır çizgisini silmek, saçma ve zararlı olacaktır." (s. 96)* Bu alıntı, devrimcilerin örgütünün, işçilerin yaygın örgütleri tarafından *sarmalanıp örtülmesini* bana yoldaş Martov'un anımsatmasının ne kadar yersiz olduğunu gösteriyor. Ben bunu *Ne Yapmalı?*'da zaten göstermiş ve *Bir Yoldaşa Mektup*'ta da daha somut biçimde geliştirmiştim. "Fabrika grupları," diye yazmıştım orada, "bizim için özellikle önem taşır: hareketin esas gücü, *büyük* fabrikalardaki işçi örgütlerindedir. Çünkü büyük fabrikalar (ve büyük tesisler) işçi sınıfının yalnızca sayı bakımından büyük kesimini değil, etki, gelişme ve savaşım kapasitesi bakımından da büyük kesimini içerirler. Her fabrika bizim kalemiz olmalıdır. ... Fabrika altkomitesi, bütün fabrikayı, işçilerin olabildiği ölçüde geniş kesimini, her türden değişik gruplar (ya da temsilciler) ağıyla kucaklamaya çalışmalıdır. ... Bütün gruplar, topluluklar, altkomiteler, vb., bir yönetim kurulunun ya da kurulun yan kuruluşlarının statüsüne sahip olmalıdır. Bunlardan bazıları Rus Sosyal-Demokrat İşçi Partisine katılma isteğini açıkça öne sürecekler ve yönetim kurulu tarafından *onaylanırsa*, partiye katılacaklardır. Böylece (ya yönetim kurulunun buyrultuları çerçevesinde ya da onunla anlaşmaya vararak) belirli ödevler yüklenecekler, parti organlarının buyruğuna uymayı kabul edecekler, *bütün parti üyelerinin sahip olduğu aynı haklara sahip olacaklar*, ve kurul üyeliği için aday olabileceklerdir, vb.. Bazıları RSDİP'e *katılmayacaklar*, parti üyelerince kurulan grupların ya da, şu ya da bu parti grubuyla ilişkisi olan toplulukların statüsüne sahip olacaklardır, vb.." (s. 17-18.)** İtalik ifadeler, benim birinci metnimdeki *düşünceyi, Bir Yoldaşa Mektup*'ta zaten açıkça ifade ettiğimi gösteriyor. Partiye girme koşulları orada açıkça belirtilmiştir: 1) Belli bir örgütlenme derecesi; 2) Bir parti yönetim kurulunun onayı. Bir sayfa sonra da,

* Bkz: *Ne Yapmalı?*, s. 127-128. *–Ed.*

** Bkz: Lenin, *Collected Works*, vol. 6, s. 243, 245, 246. *–Ed.*

hangi grupların ve örgütlerin, hangi nedenlerle partiye girmelerine izin verilebileceğini (ya da verilemeyeceğini) ana-çizgileriyle göstermiştim: "Dağıtım grupları RSDİP'e mensup olmalıdırlar ve parti üyelerinden ve görevlilerinden bir kısmını tanımalıdırlar. Çalışma koşullarını inceleme ve sendikaların isteklerini saptama gruplarının mutlaka RSDİP'e mensup olması gerekmez. Bir ya da iki parti üyesine *bağlı olarak* kendini eğitme işinde çalışan öğrenci, subay ya da büro görevlileri grupları, bazı durumlarda, beraber çalıştıkları kişilerin parti üyesi olduğunu bile bilmemelidirler, vb.." (s. 18-19.)*

İşte size "açık" olma konusunda ek malzeme! Yoldaş Martov'un tüzük tasarısı, partiyle örgütler arasındaki ilişkilere dokunmazken, ben, kongreden hemen hemen bir yıl önce bazı örgütlerin partiye bağlı olmasını bazılarının olmamasını gösterdim. Kongrede savunduğum düşünceyi, *Bir Yoldaşa Mektup*'ta daha önce çoktan açıkça belirtmiştim. Sorun, açık bir biçimde şöyle ortaya konabilir. Genel olarak örgütlenme derecesine ve özel olarak da örgütün gizliliğine ilişkin olarak ana çizgileriyle şu kategoriler düşünülebilir: 1) devrimcilerin örgütleri; 2) olabildiği ölçüde yaygın ve çeşitli işçi örgütleri (belli koşullarda, öteki sınıfların belli öğelerini de kapsamına alacağını düşünerek, kendimi işçi sınıfıyla sınırlıyorum). Partiyi bu iki kategori oluşturur. Ayrıca, 3) partiyle ilişiği olan işçi örgütleri; 4) partiyle ilişiği olmayan ama fiilen onun denetim ve yönetiminde bulunan işçi örgütleri; 5) işçi sınıfının, sınıf savaşımının büyük ölçüde kendini gösterdiği olaylarda, sosyal-demokrat partinin kısmen yönetimi altına giren örgütlenmemiş öğeleri. Bu, aşağı-yukarı, benim sorunu nasıl ele aldığımı gösterir. Oysa tam tersine, yoldaş Martov'un sorunu ele alış şeklinde, partinin sınır çizgisi belirsiz kalmaktadır. Çünkü "her grevci", "kendini parti üyesi ilan" edebilmektedir. Bu gevşekliğin yararı nedir? Yaygın bir "unvan". Bunun zararı *dağınıklık* anlayışını getirmesinde, sınıfla partiyi birbirine karıştırmasındadır.

Ortaya koyduğumuz genel önerileri iyice gözler önüne

* Bkz: Lenin, *Collected Works*, vol. 6, s. 247. –*Ed.*

serebilmek için, kongrede birinci madde üzerinde yapılan görüşmelere, şöyle gelişigüzel bir gözatalım. Yoldaş Bruker, benim metnimden yana olduğunu söylemişti (Martov yoldaş bunu büyük bir sevinçle karşıladı), ama *onun* benimle kurduğu ittifakın, yoldaş Akimov'un Martov'la kurduğu ittifakın tersine, bir yanlış anlama temeli üzerine oturtulduğu ortaya çıktı. Bruker yoldaş "bir bütün olarak tüzükle, tüzüğün ruhuyla görüş birliğinde" değildi (tutanaklar, s. 239), benim metnimi, *Raboçeye Dyelo* yandaşlarının arzuladığı *demokrasinin temeli olarak* gördüğü için savunuyordu. Bruker yoldaş, siyasal savaşımda bazan *daha az kötüyü* seçmenin gerekli olduğu görüşüne henüz ulaşmamıştı; bizim kongremiz gibi bir kongrede, demokrasiyi savunmanın yararsız olduğunu kavramamıştı. Yoldaş Akimov daha keskin zekalıydı. Akimov, "Martov ve Lenin yoldaşlar, ortak amaçlarına hangi [metnin] daha uygun geleceğini tartışıyorlar" (tutanaklar, s. 252) derken, sorunu oldukça doğru biçimde koymuştu. "Bruker ve ben" diye devam etti Akimov, "*bu amaca en az uygun düşecek olanı* seçmek istiyoruz. Bu açıdan, ben Martov'un metnini seçtim." Ve yoldaş Akimov, "onların asıl amacının" (yani Plehanov'un, Martov'un ve benim, devrimcilerin yönetici örgütünü yaratma amacımızın) "pratik olmadığını ve zararlı olduğunu" içtenlikle öne sürdü. Yoldaş Martinov gibi* Akimov da "devrimciler örgütünün" gereksiz olduğu yolundaki ekonomist düşünceyi savundu. Akimov, "ister Martov'un metniyle, ister Lenin'in metniyle engelleyin, sonunda, yaşamın gerçeklerinin kendilerini partimize zorla kabul ettirecekleri"nden

* Martinov yoldaşın Akimov yoldaştan farklı olmak istediği doğrudur. Yoldaş Martinov, gizli-eylemciliğin (*conspiratorial*), gizlilik (*secret*) anlamına gelmeyeceğini, bu iki sözcüğün gerisinde farklı iki kavram bulunduğunu göstermek istemiştir. Ne yoldaş Martinov, ne de şimdi onun izinden giden yoldaş Akselrod, aradaki farkın ne olduğunu hiçbir zaman açıklamış değildirler. Yoldaş Martinov, sanki ben –örneğin *Ne Yapmalı?*'da ve onun yanı sıra Görevler'de [Bkz: Lenin, *Collected Works*, vol. 2, s. 325-351. –*Ed.*]– "siyasal savaşımın yalnızca gizli-eylemcilikle sınırlanması"na kesinlikle karşı durmamışım gibi "davranmıştır". Yoldaş Martinov, benim savaştığım kişilerin (şimdi yoldaş Akimov'un yaptığı gibi) bir *devrimciler örgütünün* gerekli olduğunu *görmemiş olduklarını*, kendisini dinleyenlerin *unutmasını* istiyordu.

emindi. "Yaşamın gerçekleri" şeklindeki bu "halk dalkavukluğu" anlayışıyla yoldaş Martov'la da yüzyüze gelmeseydik, üzerinde durmaya değmeyebilirdi. Genel olarak yoldaş Martov'un ikinci konuşması (tutanaklar, s. 245) öylesine ilginç ki, ayrıntılarıyla incelemeye değer.

Yoldaş Martov'un ilk kanıtı şu: Parti örgütlerinin, kendilerine bağlı olmayan parti üyeleri üzerinde denetimde bulunması "pratikte olanaklıdır, yönetim kurulu herhangi birine görev verdiğine göre, o görevin yerine getirilmesini gözleyebilecektir" (tutanaklar, s. 245). Bu tez, dikkate değer ölçüde karakteristiktir, çünkü eğer deyim yerindeyse, Martov'un metnine *kimin* gerek duyduğunu ve o metnin *gerçekte* kime —serbest aydınlar ya da işçi grupları ve işçi yığınları— hizmet edeceğini "ifşa ediyor". Martov'un metninin iki biçimde yorumlanması olanaklıdır: 1) Partiye, parti örgütlerinden birinin yönetimi altında düzenli olarak kişisel yardımda bulunan herhangi bir kişi "*kendini*" parti üyesi "*ilan etme*" (yoldaş Martov'un kendi sözleri) hakkına sahiptir; 2) Bir parti örgütü, kendi yönetimi altında kendisine düzenli kişisel yardımda bulunan kişiyi parti üyesi *sayma hakkına sahiptir*. "Her grevci"ye, kendini parti üyesi görme fırsatını gerçekten veren yorum, birinci yorumdur ve bu nedenle *yalnızca* o yorum derhal Lieberler'in, Akimovlar'ın ve Martinovlar'ın kalbini kazanmıştır. Ama açıkça görülüyor ki, bu yorum, bir sözden başka bir şey değildir; çünkü bu yorum bütün işçi sınıfı için sözkonusudur ve partiyle sınıf arasındaki ayrımı ortadan kaldırmaktadır; bu yorum karşısında "her grevcinin" denetlenmesinden ve yönlendirmesinden ancak "sembolik olarak" sözedilebilir. Yoldaş Martov'un, ikinci konuşmasında, (ayraç içinde söyleyelim, Kostiç'in önergesini[21] kabul etmediği zaman, *kongrenin doğrudan reddetmiş olduğu* — tutanaklar, s. 255) bir anda bu ikinci yoruma kayması, yani bir yönetim kurulunun [bazı kişilere –ç.] görev verebileceğini ve bu görevin yerine getirilebileceğini öne sürmesi, işte bundan ötürüdür. Böyle özel görevler, kuşkusuz, işçi *yığınlarına*, (yoldaş Akselrod'la yoldaş Martinov'un sözünü ettiği) *binlerce* pro-

letere hiçbir zaman verilecek değildir — bu görevler yoldaş Akselrod'un sık sık andığı *profesörlere*, yoldaş Lieber'le yoldaş Popov'un çok ilgilendiği (tutanaklar, s. 241) *lise öğrencilerine*, yoldaş Akselrod'un ikinci konuşmasında değindiği (tutanaklar, s. 242) *devrimci gençliğe* verilecektir. Sözün kısası, yoldaş Martov'un metni ya ölü bir söz, boş bir söz olarak kalacak ya da hemen hemen yalnızca, bir örgüte katılmayı arzu etmeyen "*burjuva bireyciliğiyle tepeden tırnağa dolup taşan aydınlar*"ın yararına işleyecektir. Martov'un metni söz olarak geniş proletarya katmanlarının çıkarını savunmaktadır, gerçekte ise, proletarya disiplininden ve örgütünden kaçınan burjuva aydınların çıkarına hizmet etmektedir. Modern kapitalist toplumun özel bir tabakası olarak aydınların kesenkes bir bireycilik, disiplin ve örgüt yetersizliği içinde olduklarını hiç kimse yadsımaya kalkışmaz (Kautsky'nin, aydınlar üzerine yazdığı ünlü yazılarla karşılaştırınız). Yeri gelmişken belirtelim, bu durum, bu toplumsal tabakayı proletaryadan ayıran, aleyhte bir özelliktir; aydın kararsızlığının ve gevşekliğinin nedenlerinden biri budur, proletarya bunu sık sık hisseder; ve aydınların bu özelliği, onların alışılagelen yaşamı biçimiyle, birçok yönden *küçük-burjuvanın varoluş biçimine* yaklaşan yaşamını kazanış biçimiyle (bireysel olarak ya da çok küçük gruplar halinde çalışma, vb.) içsel olarak bağlıdır. Son olarak, profesörler ve lise öğrencileri örneğini anmak zorunda kalanların, yoldaş Martov'un metnini savunanlar oluşu da bir raslantı değildir. Birinci madde üzerindeki tartışmada, esas itibarıyla gizli-eylemci örgütün şampiyonlarına karşı savaş alanına atılanlar, Martinov ve Akselrod yoldaşların düşündüğü gibi, geniş bir proletarya savaşımının şampiyonları değil, ama *proletarya örgütünün ve disiplininin* destekleyicileriyle savaşan, *burjuva aydın bireyciliğinin* destekçileriydi.

Popov yoldaş şöyle diyordu: "Her yerde, Nikolayev'de ya da Odesa'da olduğu gibi St. Petersburg'da, bu kentler temsilcilerinin tanıklık edeceği üzere, bir örgütün üyesi olamayan ama yayınları dağıtan, fısıltı gazetesi yoluyla ajitasyon işlerini yü-

rüten düzinelerle işçi vardır. Bunlar bir örgüte bağlanabilirler, ama üye sayılamazlar" (tutanaklar, s. 241). Bunların bir örgüte neden üye olamayacakları, yoldaş Popov'da sır olarak kalmıştır. Daha önce *Bir Yoldaşa Mektup*'tan aldığım bölümde, böyle işçilerin (üstelik düzinelerle değil, yüzlerle) bir örgüte girmelerine izin verilmesinin hem olanaklı hem gerekli olduğunu, hatta bu örgütlerden çoğunun partiye ait olabileceğini ve olması gerektiğini göstermiştim.

Yoldaş Martov'un ikinci kanıtı da şu: "Lenin'in görüşünce, partide, parti örgütlerinden başka örgüt olmamalıdır..." Evet doğru! "Bence, tam tersine, böyle örgütler olmalıdır. Günlük yaşam, bu örgütleri, bizim onları profesyonel devrimcilerin militan örgütü olan örgütümüzün hiyerarşisi içine alışımızdan daha hızlı bir biçimde yaratıyor ve üretiyor..." Bu, iki yönden yanlış: 1) "Günlük yaşam"ın ürettiği etkin devrimci örgütlerin sayısı, bizim gereksindiğimizden, işçi sınıfı hareketinin gerek duyduğundan çok daha azdır; 2) Bizim partimiz, yalnızca devrimcilerin örgütlerinin hiyerarşisi değil, işçi yığınları örgütlerinin de hiyerarşisi olmalıdır... "Lenin, merkez yönetim kurulunun, parti örgütü unvanını, yalnızca ilke bakımından tam anlamıyla güvenilir olan örgütlere vermesini düşünüyor. Ama Bruker yoldaş, yaşamın [*aynen böyle!*] kendi etkisini yürüteceğini ve merkez yönetim kurulunun, tam anlamıyla güvenilir bir nitelik taşımadıkları halde birçok örgütü, parti dışında bırakmamak için yasallaştıracağını çok iyi anlıyor. Bruker yoldaşın Lenin'le birleşmesinin nedeni budur..." Nasıl da gerçekten kuyrukçu bir "yaşam" görüşü! Kuşku yok ki, merkez yönetim kurulu kendi fikirlerinin değil, başkaları ne der düşüncesinin (*vide** hazırlık komitesi olayı) rehberliği altında olan kişilerden kurulmak *zorunda kalsaydı*, o zaman "yaşam", partideki en geri öğelerin en yüksek yere geçmeleri anlamında, kendi etkisini yürütürdü (*gerçekte şimdi, geri öğelerin parti "azınlığı" olarak biçimlenmeleriyle ortaya çıktığı gibi*). Ama *makul* bir merkez yönetim kurulunun "güvenilmez" öğeleri partiye kabul etmesi konu-

* Bakınız. –ç.

sunda hiçbir *usa-uygun* gerekçe gösterilemez. Yoldaş Martov, güvenilmez öğeler "üreten" bu ifadesiyle, yani "yaşam"a atıfta bulunmasıyla, kendi örgütlenme tasarısının oportünist niteliğini açıkça ortaya koymuş oluyor... "Bana gelince" diye sürdürdü sözü Martov, "eğer böyle bir örgüt [yani güvenilir olmayan örgüt] parti programını ve parti denetimini kabule hazırsa, o örgütü, bir parti örgütü haline getirmeksizin aramıza alabiliriz. Örneğin, 'bağımsızlar'ın işçi birliklerinden biri sosyal-demokrasinin görüşleriyle programını kabul ettiğini ve partiye katılacağını ilan ederse, ben bunu, partimiz için büyük bir zafer sayarım; doğal olarak bu, o işçi birliğini parti örgütüne aldığımız anlamına gelmez..." İşte Martov'un metninin bizi içine soktuğu karmakarışıklık budur: partiye ait olan partisiz örgütler! *Onun* planını hele bir düşünün: parti = (1) devrimcilerin örgütleri + (2) parti örgütü olarak kabul edilen işçi örgütleri + (3) parti örgütü olarak kabul edilmeyen işçi örgütleri (başlıca "bağımsızlar"dan oluşan örgütler) + (4) çeşitli işlevleri olan bireyler — profesörler, lise öğrencileri, vb.+ (5) "her grevci". Bu dikkate değer planın yanına kişi ancak yoldaş Lieber'in şu sözlerini koyabilir: "Bizim görevimiz yalnızca bir örgütü örgütlemek [!!] değildir, biz, bir parti örgütleyebiliriz ve örgütlemeliyiz" (tutanaklar, s. 241). Evet kuşkusuz bunu yapabiliriz ve yapmalıyız, ama gerekli olan şey "örgüt örgütleme" gibi anlamsız sözler değil, parti üyelerinin gerçekte bir *örgüt* yaratmaya çalışmaları gerektiği şeklindeki *açık istemdir*. "Bir parti örgütlemek"ten sözeden, ama parti sözcüğünün, her türlüsünden dağınıklığı ve örgütsüzlüğü örtmek için kullanılmasını savunan kişi, yalnızca boş sözcüklere sapıyor demektir.

"Bizim metnimiz" diyordu yoldaş Martov, "devrimcilerin örgütüyle yığınlar arasında bir dizi örgüte sahip olunması arzusunu ifade ediyor." Hayır etmiyor! Martov'un metninin hiç mi hiç *ifade etmediği* şey, bu gerçekten temel arzudur; çünkü *bu metin*, bir örgütlenme dürtüsü uyandırmıyor, bir örgütlenme istemini kapsamıyor, örgütlü olanı örgütsüzden ayırmıyor. Getirdiği tek şey bir *unvandır*.* Bununla ilgili ola-

rak yoldaş Akselrod'un şu sözlerini anımsamamak elden gelmiyor: "Hiçbir buyruk, onların [devrimci gençlik çevreleriyle benzerlerinin] ya da bireylerin kendilerini sosyal-demokrat diye adlandırmalarını [pek doğru!] ya da kendilerini partinin bir parçası olarak görmelerini yasaklayamaz." — İşte *bu hiç doğru değil*! Herhangi bir kişinin kendini sosyal-demokrat olarak adlandırmasını yasaklamak, hem olanaksız hem de *anlamsızdır*, çünkü bu sözcük, *doğrudan* anlamıyla, belirli örgütsel ilişkileri değil, bir inançlar sistemini ifade eder. Ama değişik grupların ve kişilerin, kendilerini "*partinin* bir parçası olarak görmelerini" yasaklamaya gelince, eğer bu çevreler ve kişiler, partiye zarar veriyor, partiyi bozuyor ya da dağınık hale getiriyorsa, o zaman, böyle bir yasaklamaya gidilmelidir ve bunu yapmak zorunludur. Eğer parti, bir çevrenin, kendisini bütünün "bir parçası olarak görmesini", "kararıyla yasaklayamıyorsa", partinin, bir bütün olduğundan, bir siyasal

* Birlik kongresinde yoldaş Martov, kendi metnini desteklemek üzere bir kanıt daha, gülünesi bir kanıt daha gösterdi. "Lenin'in metnini harfî harfine alırsak" dedi Martov,"bu metnin, *merkez yönetim kurulu temsilcilerini* partinin dışında tuttuğunu söyleyebiliriz. Çünkü bu temsilciler bir örgüt oluşturmuyorlar." (Tutanaklar, s. 59.) Tutanaklarda görüldüğü gibi, birlik kongresinde bile bu sava kahkahalarla *gülündü*. Martov yoldaş, sözünü ettiği "güçlüğün", merkez yönetim kurulu temsilcilerinin, "merkez yönetim kurulu örgütü"ne alınmalarıyla çözümlenebileceğini düşünüyor. Oysa sorun bu değil. Asıl sorun şu: verdiği örnek açıkça gösteriyor ki, yoldaş Martov, *birinci maddedeki fikri hiçbir biçimde anlayamamıştır*. Bu, gerçekten gülünesi, bilgiçge bir eleştirinin çarpıcı bir örneğidir. *Resmi bakımdan* gereken şey, "merkez yönetim kurulu temsilcileri örgütü"nü kurmaktı, bu örgütü partinin kapsamına alacak bir *önergeyi* kabul etmekti; o zaman, yoldaş Martov'un kafasını bunca yormuş olan "güçlük" bir anda çözülüverdi. Benim hazırladığım şekliyle birinci maddedeki *düşünce*, örgütlenme *dürtüsünü* içeriyor; *gerçek* bir denetimi ve yönlendirmeyi *güvence* altına alıyor. *İşin aslında*, merkez yönetim kurulu temsilcilerinin partiye bağlı olup olmayacakları sorusunun kendisi gülünçtür. *Bu kişilerin atanmış temsilciler oldukları* ve temsilci olarak tutulmaları gerçeği, onlar üzerindeki *fiilî* denetimin tam ve kesin güvencesidir. Bu nedenledir ki, burada, örgütlüyle örgütsüzün (ki bu, yoldaş Martov'un metninin kökündeki hatadır) birbirine karıştırılması diye bir şey sözkonusu olamaz. Yoldaş Martov'un metni, herhangi bir kişinin, herhangi bir oportünistin, herhangi bir gevezenin, herhangi bir "profesör"ün, herhangi bir "lise öğrencisi"nin, *kendisini* parti üyesi *ilan etmesi* hakkına izin verdiği için iyi değildir. İnsanların, kendilerini gelişigüzel üye ilan etmeleriyle hiçbir ilişiği olmayan örnekler vererek Martov'un, kendi metnindeki *Aşil topuğunu* [efsaneye göre, Aşil'in topuğu yaralanabilirdi, –ç.] *örtmeye kalkışması* boşunadır.

bütün olduğundan sözetmek saçma olur. Böyle bir durumda, partiden çıkarma işlem ve koşullarını tanımlamanın ne anlamı kalır? Akselrod yoldaş, Martov yoldaşın temel yanılgısını açık bir saçmalığa vardırdı; hatta bu yanılgıyı, şu sözleriyle *oportünist bir teori* haline soktu: "Lenin'in hazırladığı şekliyle birinci madde, proletaryanın sosyal-demokrat partisinin yapısı [!!] ve amaçlarıyla ilke olarak çatışma halindedir." (Tutanaklar, s. 243.) Bu, ilke olarak sınıf çatışmasından beklenenden daha fazlasını, proletaryanın amaçlarının yapısını öne sürerek partiden beklemek demektir en azından. Akimov'un, böyle bir *teoriyi* yürekten desteklemesi hiç de şaşırtıcı değil. Bu hatalı ve açıkça oportünist eğilimli anlayışı *şimdi, yeni* görüşlerin özü haline dönüştürmek isteyen Akselrod yoldaş, insaflı davranmak gerekirse, kongrede, tam tersine, "pazarlığa" hazır olduğunu şu sözlerle ifade etmişti: "Açık bir kapıyı çaldığımı görüyorum" (ben bunu yeni *İskra*'da da görüyorum), "çünkü Lenin yoldaş, parti örgütünün parçası olarak kabul edilecek olan yan (*peripheral*) topluluklar anlayışıyla, benim istemimi karşılıyor" (yalnızca yan topluluklarla değil, her çeşit işçi birliğiyle: Tutanakların 242'nci sayfasıyla, yoldaş Strahov'un konuşmasıyla, *Ne Yapmalı?*'dan ve *Bir Yoldaşa Mektup*'tan alınan bölümlerle karşılaştırınız). "Şimdi ortada, yalnızca bireyler kalıyor, ama bu konuda da pazarlık edebiliriz." Akselrod yoldaşa, genel olarak pazarlığa karşı olmadığımı söyledim. Şimdi, bunun hangi anlama geldiğini açıklamalıyım. Bireyler konusunda —bütün şu profesörler, lise öğrencileri, vb.— ödün vermeyi hiçbir biçimde kabul edemezdim; ancak işçi örgütleri konusunda, eğer kuşku varsa (yukarda kanıtladığım gibi, her ne kadar böyle bir kuşkuya yer yoksa da) kendi birinci madde metnime şöyle bir not eklemeyi kabul ederdim: "Rus Sosyal-Demokrat İşçi Partisinin program ve tüzüğünü kabul eden işçi örgütleri, parti örgütleri içinde, olabildiği ölçüde çok sayıda, yeralırlar." İşin aslını konuşmak gerekirse, böyle bir tavsiyenin yeri, kuşkusuz, tüzel tanımlamaları kapsaması gereken tüzük değil, açıklayıcı yorumlar ve broşürlerdir (ve tüzük hazırlanmadan çok önce, broşürlerimde böyle açıklamalar

yaptığımı esasen belirtmiştim); ama böyle bir not, en azından, yoldaş Martov'un metninde varolduğuna kuşku bulunmayan şeyleri, [örneğin –ç.] dağınıklığa yolaçabilecek *yanlış* fikirlerin zerresini, *oportünist* savların* zerresini ve "*anarşist kavramlar*"ı içermezdi.

* Martov'un metnini haklı gösterme çabalarına girişildiği zaman isteristemez ortaya çıkan bu çabalar arasında yoldaş Trotski'nin bir ifadesi de (tutanaklar, s. 248 ve 346) vardır. Trotski şöyle demişti: "Oportünizmi ortaya çıkaran nedenler, tüzüğün şu ya da bu maddesinden daha karmaşık nedenlerdir [ya da daha derin nedenler tarafından belirlenir]; oportünizmi ortaya çıkaran şey burjuva demokrasisiyle proletaryanın gelişmesinin nispi düzeyidir..." Sorun, tüzükteki maddelerin oportünizm üreteceği sorunu değil, ama o maddelerin yardımıyla oportünizme karşı azçok keskin bir silah yapılabilmesi sorunudur. Oportünizmin nedenleri derine gittikçe, bu silahın daha keskin olması gerekir. Bu nedenledir ki, oportünizmin daha "derin nedenler"e dayandığını öne sürerek, oportünizme kapıyı açık bırakan bir metni haklı göstermek en alasından kuyrukçuluktur. Yoldaş Trotski, yoldaş Lieber'e karşı çıktığı sıralarda, tüzüğün, bütünün parçaya, öncünün geri topluluğa karşı "örgütlü güvenmezliği" demek olduğunu kabul ediyordu; ama yoldaş Trotski, yoldaş Lieber'in yanında yeraldığı zaman bunu unutuverdi ve hatta, "karmaşık nedenler"den, "proletaryanın gelişme düzeyi"nden falan sözederek, bu güvenmezliğin (oportünizmin duyduğu güvenmezliğin) bizim örgütümüzü haklı olarak zayışattığını ve kararsız hale getirdiğini öne sürmeye başladı. Yoldaş Trotski'nin bir başka savı daha: "Şu ya da bu biçimde örgütlenmiş aydın gençliğin partiye kendilerini üye yapmaları [italikler benim] çok daha kolaydır." Aynen böyle. Kişilerin "kendilerini üye yapmaları"nı önleyen benim metnimin değil, örgütsüz öğelerin bile kendilerini parti üyesi olarak ilan etmelerine olanak veren metnin, aydınca belirsizlikle malul olması işte bundan ötürüdür. Yoldaş Trotski, eğer merkez yönetim kurulu, oportünistlerin herhangi bir örgütünü "tanımayı reddederse", bunun, bazı bireylerin karakterlerinden ötürü böyle olacağını, bu kişiler siyasal şahsiyetler olarak bilindiklerine göre, tehlikeli olamayacaklarını ve genel bir parti boykotuyla defedilebileceklerini söyledi. Bu, ancak bazı kişilerin partiden çıkarılmaları durumunda doğrudur (ve yalnızca yarı-yarıya doğrudur, çünkü örgütlü bir parti, bazı kişilerin çıkarılmasına boykotla değil oyla karar verir). Gerek duyulan şeyin yalnızca denetim olduğu, çıkarmanın saçma olduğu daha yaygın durumlar içinse kesinlikle yanlıştır. Merkez yönetim kurulu, belli bazı koşullarda, tam güvenilir olmayan ama çalışabilme gücünde olan bazı örgütleri, denetim sağlamak amacıyla, bile bile partiye alabilir; bunu, o örgütü denemek için yapabilir, o örgütü doğru yola yöneltebilmeyi denemek için yapabilir, kendi rehberliği altında o örgütün kısmi hatalarını düzeltebilmek için yapabilir, vb.. Eğer partiye "kendi kendine girme"ye izin verilmezse, bu, tehlikeli olmaz. Yanlış görüşlerin ve yanlış taktiklerin, sınır tanıyan, açık sorumluluk duygusuna sahip biçimde ifade edilmesi (ve görüşülmesi) çoğu zaman yararlıdır. "Ama tüzel tanımlamalar gerçek ilişkilere uygun düşecekse, yoldaş Lenin'in metni reddedilmelidir" dedi yoldaş Trotski ve bir kez daha bir oportünist gibi konuştu. Gerçek ilişkiler ölü şeyler değildir, canlıdırlar

Tırnak içinde aktardığım bu son ifade yoldaş Pavloviç'e aittir. Pavloviç "*sorumsuz ve kendi kendini üye diye yazdırmış* kişilerin parti üyesi" kabul edilmelerini, haklı olarak *anarşizm* sözcüğüyle nitelemişti. Benim metnimi yoldaş Lieber'e anlatırken Pavloviç yoldaş, "basitçe söylersek" diyordu, "bu metnin anlamı şudur: 'eğer parti üyesi olmak istiyorsanız, örgütsel ilişkileri kabul edişiniz de yalnızca platonik olmamalıdır'." Bu "yorum" her ne kadar basitse de (kongreden bu yana gelip-geçen olayların da gösterdiği üzere) yalnızca çeşitli kararsız profesörler ve lise öğrencileri için değil, aynı zamanda partinin en erdemli üyeleri için, tepedeki kişiler için de gerekliydi... Yoldaş Pavloviç, yoldaş Martov'un "bizim partimiz, bilinçsiz bir sürecin bilinçli bir sözcüsüdür" derken talihsiz bir şekilde ortaya koyduğu bilimsel sosyalizmin bu tartışma kabul etmez kuralıyla kendi metni arasındaki çelişkiyi işaret ederken, aynı şekilde haklıydı. Evet tam yoldaş Martov'un ortaya koyduğu gibi! Zaten o nedenledir ki, "her grevci"nin, kendini parti üyesi olarak görme hakkına sahip olmasını istemek yanlıştır; çünkü "her grev", kaçınılmaz olarak toplumsal devrime götüren sınıf savaşımının ve güçlü sınıf içgüdüsünün yalnızca kendiliğinden ifadesi olmakla kalmayıp, o sürecin *bilinçli bir ifadesi* olsaydı, o zaman... o zaman genel grev sözü anarşist bir ifade olmazdı, partimiz bütün işçi sınıfını derhal ve bir anda *kucaklar* ve bunun sonucu olarak, *burjuva toplumuna tümden* derhal son verirdi. Eğer *gerçekten* bilinçli bir sözcü olacaksa parti, bilinçlenmede *kesin bir düzeyi sağlama bağlayacak* ve bu düzeyi sistemli biçimde yükseltecek örgütlenme ilişkilerini ortaya koyabilmelidir. "Eğer Martov'un yolunda yürüyeceksek" diyordu Pavloviç yoldaş, "her şeyden önce, *programı* benimsemeyi öngören maddeyi çıkarmamız gerekir; çünkü bir programın benimsenmesinden önce, iyice öğrenilmesi ve anlaşılması gerekir. ... Programın benimsenmesi, oldukça yüksek bir siyasal bilinç düzeyini ön-gerek sayar." Biz sosyal-demokrasiye gös-

ve gelişirler. Tüzel tanımlamalar, bu ilişkilerin ileriye dönük gelişimine uyabilirler, ama o tanımlamalar (eğer kötü iseler) gerilemeye ve durgunluğa da "uyabilirler". Bu ikincisi yoldaş Martov'un "durumu"dur.

terilen *desteğin*, onun yönettiği savaşıma *katılmanın*, herhangi bir koşulla (öğrenmek, anlamak, vb. gibi) yapay biçimde *sınırlandırılmasına* asla izin vermeyeceğiz; çünkü hem bilinci hem örgütlenme güdüsünü *ilerleten* şey, bu *katılmanın* kendisidir; ama *bir parti içinde*, sistemli bir çalışmayı yürütmek için *biraraya geldiğimize* göre, bu çalışmanın sistemli olmasını sağlamalıyız.

Pavloviç yoldaşın programla ilgili uyarısının boşuna olmadığı, *daha* o oturumda *derhal* ortaya çıktı. Yoldaş Martov'un metninin kabul edilmesini* sağlayan Akimov ve Lieber yoldaşlar, program bakımından da yalnızca platonik bir kabulün, yani (parti "üyeliği" için) "temel ilkeler"i kabul etmiş olmanın yeterli sayılması gerektiğini öne sürerek (tutanaklar, s. 254-255) gerçek kimliklerini bir anda ortaya koyuverdiler. Yoldaş Pavloviç, "yoldaş Akimov'un önerisi, Martov yoldaşın bakış açısından oldukça mantıklıdır" dedi. Ne yazık ki, Akimov'un bu önerisinin *ne kadar* oy topladığını tutanaklarda bulmak olanaksız — ama bu önergenin aldığı oy herhalde yediden (beş bundcu, Akimov ve Bruker) az değildir. Tüzüğün birinci maddesi ile ilgili olarak biçimlenmeye başlayan "sağlam çoğunluğu" (iskracılara-karşı olanlar, "merkez" ve martovcular) sağlam bir azınlığa dönüştüren şey de *yedi* temsilcinin kongreden çekilmesi oldu! Eski yazıkurulunun onaylanmasını öngören önergenin yenik düşmesi sonucunu veren, güya *İskra* yazıkurulunun "sürekliliği"nin açıkça ihlali sonucunu veren şey de, bu yedi temsilcinin çekilmesiydi. *İskra*'nın "sürekliliği"nin tek güvencesini ve kurtuluşunu sağlayan bir garip *yedi*ydi bu: bundcular, Akimov ve Bruker. Yani *İskra*'nın merkez yayın organı olarak kabulünü öngören *önergelere* karşı oy kullanan temsilciler, yani oportünizmi,

* Yirmisekiz oy lehte, yirmiiki oy aleyhteydi. İskracılara-karşı olan sekiz kişiden yedisi Martov'un metni, biri benim metnim lehine oy vermişti. Oportünistlerin yardımı olmaksızın, Martov yoldaş, oportünist metnin kabulünü sağlayamazdı. (Birlik kongresinde yoldaş Martov, bu apaçık gerçeği çürütmeye boş yere uğraştı durdu; bazı nedenlerle, yalnızca bundcuların oyunu andı, yoldaş Akimov'la dostlarını unuttu – ya da bu kişileri, *yalnızca* kendi işine geldiği, yani bana karşı kendine yarar sağlayabileceği zaman, örneğin yoldaş Bruker'in benimle görüş birliğinde oluşu gibi durumlarda anımsadı.)

kongrece birçok kez saptanmış, özellikle program açısından birinci maddenin *yumuşatılması* sorununda oportünist tutumları Martov ve Plehanov tarafından saptanmış temsilciler. İskracılara-karşı olanlar tarafından korunan *İskra* "sürekliliği"! — bu, bizi, kongre sonrası acıklı-güldürünün *başlangıç noktasına* getiriyor.

*

Tüzüğün birinci maddesi üzerinde oy gruplaşması, dillerin eşitliği olayında tanık olunan aynı türden bir görüngünün varlığını ortaya koymuştur: *İskra* çoğunluğundan (yaklaşık olarak) dörtte-birinin çekilmesi, "merkez" tarafından desteklenen iskracılara-karşı olanların zaferini olanaklı hale getirmiştir. Kuşkusuz burada da görünümün simetriğini bozan bireysel oylar vardı — bizim kongremiz gibi geniş toplantılarda, sık sık bir taraftan öteki tarafa "kayanlar", özellikle birinci madde gibi, ayrılığın gerçek niteliğinin yeni yeni ortaya çıkmaya başladığı ve birçok temsilcinin *kendi davranışlarını henüz saptayamadıkları* (sorunun daha önce basında tartışılmamış olmasını da dikkate almak gerek) konularda yer değiştiren kişiler olur. Çoğunluktaki iskracılardan ayrılanlar beş oydur (Rusov ve Karski'nin ikişer oyuyla Lenski'nin bir oyu); öte yandan bunlara, bir iskracılara-karşı olan (Bruker) ve merkezden üç kişi (Medvedev, Egorov ve Çaryov) katılmıştır; sonuç yirmiüç oydu (24 – 5 + 4), bu, seçimlerdeki son gruplaşmadan bir oy eksiktir. *Martov'a çoğunluğu verenler iskracılara-karşı olanlardır.* Yedisi ondan yana, biri benden yana ("merkez"den de yedi kişi Martov'dan yana, üçü benden yana) oy kullanmıştır. Kongrenin sonunda ve kongreden sonra *biçimlenmeye başlayan* özlü azınlığı oluşturan şey, işte, azınlıktaki iskracılarla iskracılara-karşı olanlar ve "merkez" arasındaki bu koalisyondur. Birinci madde metnini yazışlarında ve özellikle bu metni savunularında, *hiç kuşkuya yer bırakmayacak biçimde oportünizme ve anarşist bireyciliğe doğru adım atan* Martov'la Akselrod'un siyasal

yanılgısı, kongrenin özgür ve açık bir arena oluşundan ötürü bir anda ortaya çıkıvermiştir; bu siyasal yanılgı, kendini, en az kararlı öğelerin, ilkelere en az bağlı olanların, bir anda, bütün güçlerini, devrimci sosyal-demokratların görüşlerinde beliren çatlak ve gediklerin genişletilmesi amacıyla kullanmalarında göstermiştir. Kongrede birlikte çalışanlar, örgütlenme sorunlarında, içtenlikle *değişik amaçlar* izleyenlerdi (Akimov'un konuşmasına bakınız) — bu durum, bizim örgütlenme planımıza ve tüzüğümüze *ilkede* karşı olanların, Martov ve Akselrod yoldaşların yanılgısını desteklemelerine yolaçtı. Bu sorunda da devrimci sosyal-demokrasinin görüşlerine bağlı kalan iskracılar kendilerini *azınlıkta* buldular. Bu *çok önemli* bir noktadır; bu önemi kavramadıkça, ne tüzüğün ayrıntıları üzerindeki savaşımı, ne de merkez yayın organı ile merkez yönetim kurulunun kimlerden oluşacağına ilişkin sorun üzerindeki savaşımı anlama olanağı yoktur.

J. HAKSIZ OPORTÜNİZM SUÇLAMALARININ MASUM MAĞDURLARI

TÜZÜK üzerinde daha sonra yapılan görüşmelere geçmeden önce, merkez kurumlarının kimlerden kurulacağı konusundaki görüş ayrılığımızı açıklamak için, *İskra* örgütünün, kongre boyunca düzenlediği özel toplantılara değinmek gerekiyor. Bu dört toplantının sonuncusu ve en önemlisi, tüzüğün birinci maddesi üzerindeki oylamadan *hemen sonra* yapılmıştır — ve *İskra* örgütünde, bu toplantıda kesinleşen bölünme, hem zaman, hem mantık yönünden, daha sonraki savaşımın bir başlangıcı olmuştur.

İskra örgütü, hazırlık komitesi olayından hemen sonra, merkez yönetim kurulu için aday olması olası kişiler konusunun tartışılmasına yolaçan özel* toplantılar yapmaya

* Bu özel toplantılarda olup bitenleri, anlamsız tartışmalardan sakınabilmek için hep apaçık gerçeklere dayanarak, daha önce Birlik kongresinde anlatmaya çalışmıştım. Başlıca gerçekleri, "*İskra*" *Yazıkuruluna Mektup*'umda da (s. 4) ortaya koydum. Yoldaş Martov *Yanıt*'ında o gerçeklere karşı çıkmadı.

başlamıştı. Bu toplantılarda bağlayıcı kararlar alınmaması kararlaştırıldığı için, gayet akla yatkındır ki, bu toplantıların yapısı, yalnızca danışma niteliğindeydi; kararları bağlayıcı türden değildi; ama önemleri yine de büyüktü. Gizli isimleri ve *İskra* örgütünün —gerçek parti birliğini sağlayan ve pratik eyleme önderliği, *İskra*'nın resmen benimsenmesinin bellibaşlı itici güçlerinden biri olan bu örgütün— iç çalışmalarını bilmeyen temsilcilerin, merkez yönetim kurulu adaylarını saptaması epey güç bir işti. Daha önce gördüğümüz gibi, birleştikleri zaman iskracılar, kongrede, beşte-üç ölçüsünde bir çoğunluğu güven altına almaktaydılar; bütün temsilciler, bunu çok iyi biliyorlardı. Gerçekte bütün iskracılar, merkez yönetim kurulunun kimlerden kurulacağı konusunda *"İskra" örgütünün* kesin bazı önerilerde bulunmasını bekliyorlardı; o örgütün üyelerinden hiçbiri, merkez yönetim kurulunun kimlerden oluşacağı konusunda örgüt içinde yapılan ilk görüşmelere hiçbir biçimde itirazda bulunmadı; hiçbir üye hazırlık komitesinin tümünün onaylanması, yani bu komitenin merkez yönetim kurulu haline dönüştürülmesi konusunda, hatta merkez yönetim kurulu adaylarıyla ilgili olarak hazırlık komitesiyle *görüşülmesi* konusunda herhangi bir anıştırmada bile bulunmadı. Bu nokta son derece dikkate alınması gereken bir noktadır; şimdi, *olup bitenlerin ardından*, martovcular hazırlık komitesini canla-başla savundukları ve böylece, yüzüncü, bininci kez siyasal kaypaklıklarını ortaya koydukları için, bu noktanın akılda tutulması büyük önem taşımaktadır.* Merkez kurullarının kimlerden oluşacağı konusundaki bölünme Martov'un Akimovlar'la işbirliği yapmasına yolaçıncaya kadar, kongredeki herkes çok iyi biliyordu ki, hazırlık komitesi, *esas olarak* kongreyi toplamak üzere kurulmuş, kasıtlı

* Şu "ahlaki görüntü"yü düşünün: *İskra* örgütünün *temsilcisi, kongrede yalnızca* o örgütle görüşüyor ve hazırlık komitesine danışılmasına *anıştırmada* bile *bulunmuyor*. Ama gerek örgütte, gerek kongrede yenilgiye uğradıktan sonra, o temsilci, hazırlık komitesinin onaylanmayışına *esef etmeye*, o komiteyi övmeye ve kendisine yetki vermiş olan örgütü, tepeden bakarak görmezden gelmeye başlıyor! Gerçek bir sosyal-demokrat partinin, gerçek bir işçi sınıfı partisinin tarihinde buna benzer bir başka olay bulunmadığına yemin edilse yanlış olmaz.

olarak, bundcular dahil, farklı eğilimlerin temsilcilerinden oluşmuş bir komisyondu, buna karşılık partinin örgütlü birliğini *yaratma* çalışmaları başından sonuna kadar *İskra* örgütü tarafından yapılmıştı. Tarafsız herhangi bir kişi, kongre tutanaklarına ve *İskra*'nın tüm geçmişine bakarak bunu kolaylıkla saptayabilirdi. (Ayrıca anımsanması gerekir ki, hazırlık komitesindeki *bazı* İskracılar, salt bir raslantı sonucu, ya tutuklandıkları için ya da "ellerinde bulunmayan" başka nedenlerle kongrede hazır değillerdi.) *İskra* örgütünün, kongrede hazır bulunan üyeleri yoldaş Pavloviç'in broşüründe (onun *İkinci Kongre Hakkında Mektup*'u, s. 13'e bakınız) esasen tek tek gösterilmişti.[22]

İskra örgütündeki hararetli tartışmaların sonunda, daha önce *Yazıkuruluna Mektup*'umda belirttiğim gibi, iki oylama yapıldı. Birinci oylama: "Martov'un desteklediği adaylardan biri, dörde karşı dokuz oyla reddedildi, üç kişi çekimser kaldı." İnsan düşünüyor da, kongredeki *İskra* örgütü üyelerinin 16 üyesinin ortak rızasıyla, bütün olası adayların görüşülmesinden ve yoldaş Martov'un öne sürdüğü adaylardan birinin (bu aday, yoldaş Martov'un *Sıkıyönetim*'de, s. 69, ağzından kaçırdığı üzere yoldaş Stein'dı) reddedilmesinden daha basit, daha doğal ne olabilir! Her şey bir yana, parti kongresinde biraraya gelmemizin nedenlerinden biri, "yönetici değneği"ni kimin eline vereceğimizi tartışmak ve kararlaştırmaktı; biz parti üyelerine, tümümüze düşen ortak ödev, gündemin bu maddesine ciddiyetle önem vermek, bu sorunu, daha sonra yoldaş Rusov'un haklı olarak belirttiği gibi "darkafalı bir duyarlık"la değil, *işin gereği* açısından karara bağlamaktı. Hiç kuşku yok ki, kongrede adayları tartışırken, ister-istemez belli bazı kişisel niteliklere değinmek, özellikle resmî olmayan, kapalı bir toplantıda, şu ya da bu kişiyi kabul ya da reddettiğimizi* söylemek zorundaydık. *Zaten.*

* Yoldaş Martov, Birlikte, kendi yakınmalarının kendisine karşı bir kanıt haline dönüştüğünü görmeksizin, benim onaylamayışımın şiddetinden dert yandı. Lenin –onun deyimiyle söyleyeyim– çılgınca davrandı. (Birlik tutanakları, s. 63.) Evet öyle. Kapıyı yumrukladı. Doğru, (*İskra* örgütünün ikinci ya da üçüncü toplantısında) Lenin'in tutumu, toplantıda kalan üyelerin öfkesine yolaçtı. Evet açtı. Ya ondan sonrası? Tartışılan sorunların özü

Birlik kongresinde de belirttiğim gibi, bir temsilcinin adaylığı onaylanmadığı zaman onun "onuruyla oynandığı"nı düşünmek (Birlik tutanakları, s. 49) saçmaydı; bir parti üyesinin, görevlendirilecek kişileri bilinçli olarak ve basiretle seçme ödevi üzerinde "olay çıkarmak", isteriye kapılmak saçmaydı. Ne var ki, bizim azınlığın yaptığı işte buydu, yani ateşin üstüne yağ dökmekti; *kongreden sonra* "ünler yıkılıyor" diye yaygarayı kopardılar (Birlik tutanakları, s. 70); yoldaş Stein'ın eski hazırlık komitesinde "önde gelen bir kişi" olduğuna ve "şeytanca tasarımları" bulunduğu yolunda (*Sıkıyönetim*, s. 69) yersiz suçlamalarla karşılaştığına ilişkin *halk yığınlarına yazılarıyla* açıklamalar yaptılar. Bir adayın onaylanması ya da onaylanmamasıyla ilgili olarak "ünler yıkılıyor" diye yaygara koparmak isteri değil midir? Hem *İskra* örgütünün özel toplantısında, hem partinin resmî en yüksek kurulu kongrede yenik düştükten sonra önüne gelene yakınmaya başlamak, reddedilen adayları değerli topluluğa "önde gelen kişi" diye salık vermek, sonra da bölünme yaratarak ve *üye çağırma* isteğinde bulunarak kendi adaylarını partiye yeniden zorla kabul ettirmeye çalışmak hır çıkarmak değil midir? Bizim küfkokan göçmen havamız içinde siyasal kavramlar öylesine arap saçına dönmüş durumda ki, yoldaş Martov parti göreviyle kişilere ya da bazı çevrelere bağlılığı artık birbirinden ayıramaz oldu! Adaylar hakkındaki tartışmaların yapılabileceği ve kararların alınabileceği yerin, *yalnızca*, temsilcilerin her şeyden önce, önemli ilke sorunlarını tartışmak üzere biraraya geldikleri, kişilerin kimliği sorununu tarafsızlıkla ele alabilecek olan ve oylarını vermeden önce adaylar hakkında gerekli bütün bilgileri toplayabilecek ve *isteyebilecek* olan (bununla yükümlü bulunan) temsilcilerin toplandığı, yönetici değneğinin kime verileceğine ilişkin kanıtlara belli bir yer

üzerinde yalnızca benim kanıtlarım inandırıcıydı ve kongredeki gelişmeler o kanıtların doğruluğunu ortaya koydu. Eğer sonunda *İskra* örgütünün 16 üyesinden 9'u benim yanımda yeraldıysa, bu, benim hiddetime *bakılmaksızın* ve ona *karşın* olmuştu. O halde ben "hiddet" göstermeseydim, belki de 9'dan daha fazla kişi benim yanımda yeralacaktı. Benim kanıtlarımın ve gerçeklerin üstesinden gelmek zorunda olduğu "hiddet" arttığı ölçüde, o kanıtlar daha inandırıcı olmak zorundaydı.

ayrılmasının doğal ve zorunlu bulunduğu kongreler olduğunu düşünmek bürokrasi ve biçimcilik olacak. Bu bürokratik ve biçimci görüşün yerine, şimdi yeni alışkanlıklar ve gelenekler ortaya çıktı: Kongreler olup bittikten sonra bizler sağda solda, İvan İvanoviç'in siyasal bir ölü haline geldiğinden ya da İvan Nikiforoviç'in[23] yıkılan ününden sözedeceğiz; yazarlar, bir yandan göğüslerini yumruklayıp "bu bir grup değildir, bir partidir" diye ikiyüzlü iddialarda bulunurken, bir yandan yayınladıkları broşürlerde aday salık verecekler. Bu yayınları okuyan, skandal kokusu almış okurları, Martov'un verdiği güvenceye* bakarak, filancanın falancanın hazırlık komitesinin önde gelen kişisi olduğu şeklindeki sansasyonel haberin tadını çıkaracaklar. Bu okurlar, kongreler gibi, oy çoğunluğuna dayalı tamamen mekanik kararlar alan biçimci kurullara bakışla, sorunu tartışmakta ve karara bağlamakta daha çok ehliyetlidirler. Evet, hâlâ, göçmen çekişmesinin yarattığı gerçek Augean ahırları[24] vardır; bunları ancak gerçek partililer temizleyebilir!

İskra örgütündeki ikinci oylama: "Beş kişilik bir liste [merkez yönetim kurulu adayları] iki karşıt ve dört çekimser oya karşılık 10 oyla onaylandı; benim önerim üzerine listede iskracı-olmayan unsurların önderlerinden biriyle iskracı azınlığın bir önderi de yeralmıştı."** Bu oylama çok büyük önem taşıyor; çünkü daha sonra hırlaşma havası içinde, yığın yığın ortaya atılan masalların, bizim, iskracı-olmayanları partiden atmak ya da bir yana koymak istediğimiz ya da çoğunluğun yaptığı şeyin, kongrenin yarısı arasından adaylar

* Ben de Martov gibi, *İskra* örgütü içinde, merkez yönetim kurulu için bir aday gösterdim, ama kabul ettiremedim. Ben de pekala bu adayın, gözönündeki gerçeklerin doğruladığı üzere, kongreden önce ve kongrenin başında sahip olduğu parlak ününden sözedebilirdim. Ama bunu hiçbir zaman aklıma getirmedim. Bu yoldaşın, kongreden sonra, hiç kimsenin kendisini aday olarak öne sürmesine, siyasal ölülerden, yıkılmış ünlerden yakınmasına izin vermeyecek kadar kendisine saygısı vardır.

** Bkz: Lenin, "*İskra* Yazıkurulundan Çekilişimin Nedeni", *Collected Works*, vol. 7, s.120-121. *–Ed.*

seçmek ve o adayları, kongrenin o yarısına seçtirmek olduğu yollu masalların tümden yanlış olduğunu bu oylama açıkça ve yadsınamaz biçimde göstermektedir. Bütün bunların hepsi yalandır. Sözünü ettiğim oylama, bizim iskracı-olmayanları partinin dışında tutmak şöyle dursun merkez yönetim kurulunun bile dışında tutmadığımızı, karşıtlarınıza çok esaslı bir azınlık olmaları iznini verdiğimizi göstermektedir. Bütün sorun şudur: Onlar *bir çoğunluğa sahip olmak istemişlerdir*; bu alçakgönüllü istek gerçekleşmeyince, *gürültü* çıkarmaya başlamışlar ve merkez kurullarında temsil edilmeyi tümden reddetmişlerdir. Yoldaş Martov'un birlik kongresindeki açıklamaları bir yana, kongre, tüzüğün birinci maddesini kabul ettikten kısa süre sonra, *İskra* örgütündeki azınlığın bize, yani iskracı çoğunluğa (ve yedilerin çekilişinden sonra kongre çoğunluğuna) hitaben hazırladığı aşağıdaki *mektup* durumun bu olduğunu göstermektedir (dikkat edilsin ki, sözünü ettiğim *İskra* örgütü toplantısı *sonuncu* toplantıydı; ondan sonra örgüt gerçekte parçalandı, her iki taraf da öteki kongre üyelerini, kendisinin haklı olduğuna inandırmaya çalıştı).

İşte mektubun metni:

"Yazıkurulu çoğunluğuyla Emeğin Kurtuluşu grubunun [filanca tarihte]* toplantıda hazır bulunma isteğine ilişkin açıklamaları temsilci Sorokin'le Sablina'dan dinledik ve bu temsilcilerin yardımıyla, bir önceki toplantıda, bizden çıktığı varsayılan ve bizim *siyasal* tutumumuzu tümden yanlış göstermek için kullanılan bir merkez yönetim kurulu adayları listesinin okunduğunu saptadık. Birincisi, bu listenin gerçek kaynağını bulmak üzere herhangi bir araştırma yapılmaksızın bize atfedilmesi; ikincisi, bu durumun, *İskra* yazıkuruluyla Emeğin

* Benim hesabımca, mektupta sözü edilen gün, salı günüydü. Toplantı, salı akşamı, yani kongrenin 28'inci oturumundan sonra yapıldı. Bu tarih çok önemli. Martov yoldaşın, merkez kurullarının kimlerden kurulacağı konusunda değil de nasıl birer örgüt olacağı konusunda bölündüğümüz yolundaki görüşünü, bu nokta, *belgesel olarak çürütmeye yeter*. Bu, benim konu üzerinde, Birlik kongresinde ve *Yazıkuruluna Mektup*'ta yaptığım açıklamanın doğruluğunun da belgesel kanıtıdır. Kongrenin *28'inci* oturumundan *sonra* Martov ve Starover yoldaşlar bol bol haksız oportünizm suçlamasından sözetmişler, ama konseyin kimlerden kurulacağı ya da merkez kurullarına üye çağırma konusundaki görüş ayrılıkları üzerinde (ki bunları 25'inci, 26'ıncı ve 27'nci oturumlarda tartıştık) *tek sözcük bile söylememişlerdir*.

Kurtuluşu grubunun çoğunluğuna karşı açıktan açığa dolaştırılan oportünizm suçlamasıyla ilişkilendirilmesi; ve üçüncüsü, bize göre açıkça ortada olduğu üzere, bu suçlamanın *'İskra' yazıkurulunun oluşumunu değiştirmeye* dönük, oldukça kesin bir planla bağlantılı bulunması nedeniyle, toplantının dışında tutuluşumuzun nedenlerine dair bize verilen bilgilerin doyurucu olmadığı ve toplantıya kabul edilmemizin reddedilmesinin bize, yukarda sözü edilen sahte suçlamaları çürütme fırsatını vermeyi istememenin kanıtı olduğu düşüncesindeyiz.

"Merkez yönetim kurulu için ortak bir adaylar listesi üzerinde anlaşmaya varmamız olasılığına gelince, bir anlaşmaya temel olarak kabul edebileceğimiz tek listenin Popov, Trotski ve Glebov listesi olduğunu belirtiriz. Ayrıca bu listenin bir *uzlaşma* listesi olduğunu belirtiriz, çünkü listede yoldaş Glebov'un da bulunması, yalnızca, çoğunluğun isteklerine verilmiş bir ödün olarak görülecektir; onun kongrede oynadığı rol tarafımızdan açıkça bilindiği için, *yoldaş Glebov*'u, merkez yönetim kurulu için aday olacak bir kişide bulunması gereken nitelikleri taşıyan bir kişi *saymıyoruz.*

"Aynı zamanda belirtmek isteriz ki, merkez yönetim kurulu adayları için bir görüşmeye girişimizin, merkez yayın organının yazıkurulunun kimlerden kurulacağı sorunuyla hiçbir ilintisi yoktur; çünkü bu konuda (yazıkurulunun kimlerden kurulacağı konusunda) herhangi bir görüşmeye girmeye hazır değiliz.

Yoldaşlar adına
Martov ve Starover"

Çekişen tarafların düşünce yapısını ve tartışmanın niteliğini doğruca ortaya koyan bu mektup, bizi, bir anda, henüz başlayan bölünmenin tam "ortası"na getirmekte ve o tartışmanın gerçek nedenlerini gözler önüne sermektedir. Çoğunluğun görüşünü kabul etmeyi reddeden ve kongrede taraf kazanma özgürlüğünü yeğ tutan (kuşkusuz buna sonuna kadar hakları vardır) *İskra* örgütü azınlığı, yine de çoğunluğun "temsilcileri"ni, onların özel toplantısına kendilerinin de alınmasına inandırmaya çalışmışlardır; doğaldır ki, bu eğlendirici istek, bizim toplantımızda (mektup kuşkusuz, toplantıda okundu) yalnızca gülümseme ve omuz silkişiyle karşılanmış, "haksız oportünizm suçlamaları" hakkında isteri sınırına varan yaygaraya ise kahkahayla gülünmüştür. Ama

ilkin Martov'la Starover'in acı yakınmalarını, madde madde ele alalım.

Liste onlara yanlış olarak atfedilmiş; siyasal tutumları yanlış gösterilmiş. Ama Martov'un da bizzat itiraf ettiği gibi (Birlik tutanakları, s. 64), listeyi hazırlayanın kendisi olmadığı yolundaki ifadesinin doğruluğundan kuşkulanmak, benim aklımın köşesinden geçmedi. Genel olarak, liste hazırlamanın, konuyla hiçbir ilgisi bulunmamaktadır. Listenin bazı iskracılar ya da "merkez"in bazı temsilcileri tarafından hazırlanmış olmasının hiç mi hiç önemi yoktur. Bu, yalnızca bir tahmin ya da varsayım olsa bile, asıl önemli olan şey, başından sonuna şimdiki azınlığın mensuplarından oluşturulan bu listenin kongrede dağıtılmış olmasıdır. Son olarak, *bunlardan da önemlisi* şudur: Yoldaş Martov, şimdi memnunlukla karşılamak durumunda bulunduğu *böyle* bir listeyle ilişiği bulunmadığını kongrede büyük bir şiddetle söylemek *zorunda kalmıştır*. İnsanların ve hiziplerin, iki ay gibi bir süre içinde, "müfterice dedikodular" diye feryadetmekten, müfterice sayılan bu listede yeralan adayları parti merkez kurullarına zorla kabul ettirmeye çalışmak gibi bir tutuma dönme kararsızlığını göstermelerine, hiçbir şey bundan daha çarpıcı bir örnek olamaz.*

"Bu liste," demişti yoldaş Martov Birlik kongresinde, "bizim bir yandan *Yujni Raboçi*'yle bir yandan Bund'la, *doğrudan anlaşma* anlamında bir koalisyon içinde olduğumuz anlamına gelmektedir, siyasal bakımdan bunu ifade etmektedir". (Birlik tutanakları, s. 64.) Bu doğru değildir. Çünkü, birincisi, bir tek bundcuyu bile içine almayan bir liste üzerinde, Bund, herhangi bir "anlaşma"ya girmezdi; ikincisi, Bund'u bir yana bırakalım, *Yujni Raboçi* grubu ile doğrudan bir anlaşmaya (Martov'un utanç verici diye düşündüğü anlaşmaya) girilmesi diye bir *sorun yoktu, olamazdı*. Sözkonusu olan bir anlaşma değil, koalisyondu; Martov yoldaşın bir pazarlık yapmış olması değil, tüzüğün birinci maddesi üzerinde yaptığı hataya sarılan iskracılara-karşı olanların ve

* Yoldaş Gusev ve yoldaş Deutsch olayını haber aldığımız zaman ben bu satırları yazmıştım. Bu olayı kitabın sonundaki *ekte* ayrıca ele alacağım.

kararsızların, kongrenin ilk yarısında kendileriyle savaştığı bu kişilerin *desteğine el açmak durumunda* kalmasıydı. Aktardığım mektup, "yakınma"nın *kökünün, açık ve üstelik haksız oportünizm suçlamasında* yattığını, sugötürmez biçimde ortaya koymaktadır. Benim *Yazıkuruluna Mektup*'ta ortaya koyduğum uyarıya karşın, yangını körükleyen ve yoldaş Martov'un *şimdi* dikkatle uzak durmaya çalıştığı bu "suçlama" iki yönlüydü. Birincisi, tüzüğün birinci maddesi üzerindeki görüşmeler sırasında, birinci maddenin bizi, "oportünizmin her türlü temsilcilerinden uzak tutma" sorunu olduğunu ve benim maddemin, oportünistlerin partiyi istila etmesine karşı bir siper oluşu nedeniyle, "yalnızca bu nedenle bile olsa, oportünizmin bütün düşmanlarının oyunu alması gerektiğini" sözünü sakınmaksızın belirtmişti. (Kongre tutanakları, s. 246.) Her ne kadar ben biraz yumuşattıysam da (kongre tutanakları, s. 250)* bu kuvvetli sözler heyecan yarattı. Rusov (tutanaklar, s. 247), Trotski (tutanaklar, s. 248) ve Akimov (tutanaklar, s. 253) yoldaşlar, konuşmalarında bu heyecanı açıkça dile getirdiler. Bizim "parlamento"muzun "kulisi"nde Plehanov'un tezi üzerinde hararetli yorumlar yapıldı ve birinci madde üzerindeki sonu gelmez tartışmalarda o tez bin türlü değişikliğe uğratıldı. Ama bizim sevgili yoldaşlarımız, kendi davalarını değerince savunacak yerde, gülünç bir incinmişlik havasına büründüler ve hatta işi, "haksız oportünizm suçlaması" üzerinde yazılı yakınmalara kadar vardırdılar!

Bu kişilerin, herkesin gözü önünde yapılacak açık bir tartışmanın taze rüzgarına dayanamayacak olan dar grup anlayışları ve parti üyesi olarak gösterdikleri şaşırtıcı toyluk, burada açıkça ortaya çıkıyor. Bu anlayış, bir atasözünde de ifade edildiği gibi, Rusların yakından bildiği bir anlayıştır: ya ceketini çıkar dövüşelim, ya elini ver barışalım! Bu insanlar, içine kapalı dar bir çevrenin, bir sırça köşkün yalnızlığına öylesine alışmışlardır ki, herhangi biri, serbest ve açık bir arenada, kendi sorumluluğunu bilerek, çekinmeden açıkça konuştuğu zaman neredeyse bayılacak gibi olurlar. Oportü-

* Bkz: Lenin, "Parti Tüzüğüne İlişkin Tartışmalarda İkinci Konuşma, 2 (15) Ağustos", *Collected Works*, vol. 6, s. 501-502. *–Ed.*

nizm suçlaması! — Kime karşı? Emeğin Kurtuluşu grubuna, onun çoğunluğuna karşı — daha ürkünç bir şey düşünebiliyor musunuz? Ya bu temizlenemez hakaret yüzünden partiyi böleceksin, ya da sırça köşkün "devam etmesi"ni sağlayarak bu "iç tatsızlığı" örtbas edeceksin — bu ikinci seçenek, incelemekte olduğumuz mektupta açık-seçik ortadadır. Aydın bireyciliği ve grup anlayışı, parti önünde açıkça konuşma gereğiyle çatışmaya düşmüştür. Alman partisinde, böyle bir saçmalık, böyle bir kavga ve "haksız oportünizm suçlaması" hakkında böyle bir yakınma düşünebilir misiniz? Orada, proletarya örgütü ve disiplini, onları, böylesi aydın kaypaklığından, uzun süre önce vazgeçirmiştir. Örneğin kimse Liebknecht'e karşı derin bir saygıdan başka bir şey duymaz; ama 1895 kongresinde[25] tarım sorunu üzerinde, Liebknecht (Bebel'le birlikte) kendisini, adı kötüye çıkmış Vollmar ve arkadaşlarının biçimsiz dostluğu içinde bulunca "açıkça oportünizmle suçlanmış olmak"tan ötürü *yakınsaydı*, herkes ona gülerdi. Liebknecht'in adı, Alman işçi sınıfı hareketinin tarihiyle ayrılmaz biçimde bağlıdır; kuşku yok ki bu, oldukça küçük ve özel bir konuda oportünizme saptığı için değil, buna karşın böyledir. Aynı biçimde, savaşımın bütün sertliğine karşın, örneğin Akselrod yoldaşın adı, her sosyal-demokrat Rusa saygı telkin eder ve her zaman edecektir; bu, Akselrod yoldaş, partimizin ikinci kongresinde, oportünist bir fikri savunduğu Birliğin ikinci kongresinde, eski anarşist zırvaları tazeleyip ortaya çıkardığı için değil, buna karşın böyledir. İsteriye, kavgaya ve "Emeğin Kurtuluşu grubunun çoğunluğuna karşı haksız oportünizm suçlaması" yüzünden partinin bölünmesine, yalnızca, "ya ceketini çıkar dövüşelim, ya elini ver barışalım" mantığını taşıyan darkafalı bir hizip anlayışı neden olabilir.

Bu korkunç suçlamanın öteki yönü de bir öncekiyle içten bağıntılıdır (Martov yoldaş, Birlik kongresinde [s. 63] bu olayın *bir* yönünü örtbas etmeye, ondan özenle sakınmaya çalışmıştır). Bu ikinci yön, gerçekte, tüzüğün birinci maddesiyle ilgili olarak *ortaya çıkmaya başlayan koalisyonla*, iskracılara karşı olanların ve iki taraf arasında yalpalayanların yoldaş

Martov'la yaptıkları koalisyonla ilişkilidir. Doğal olarak, Martov yoldaşla iskracılara-karşı olanlar arasında, dolaylı ya da dolaysız bir anlaşma yoktu, olamazdı; hiç kimse, onun böyle bir anlaşmaya girdiğinden kuşkulanmış değildir. O yalnızca korktuğu için böyle sandı. Ama *siyasal bakımdan* onun yanılgısı, oportünizme kapıldıklarından kuşku duyulmayanların, onun çevresinde sağlam ve "sıkı" bir çoğunluk (şimdi, *yalnızca* yedi temsilcinin raslantı türünden çekilişi sonucu azınlık haline gelen bir çoğunluk) oluşturmaya başlaması gerçeğinde kendini göstermiştir. Biz bu koalisyona, birinci madde konusundan hemen sonra hem kongrede (Pavloviç yoldaşın, daha önce aktarılmış olan ifadesine bakınız: kongre tutanakları, s. 255), hem de *İskra* örgütü içinde (anımsadığıma göre Plehanov bu noktaya özellikle değinmiştir) *açıktan* değindik. Clara Zetkin'in 1895'de Bebel'le Liebknecht'e "*Es tut mir in der Seele weh, dass ich dich in der Gesellschaft seh*" ("Sizi [Bebel'i] böyle bir arkadaşlar [Vollmar ve arkadaşları] topluluğu içinde görmek beni derinden yaralıyor")[46] sözüyle bizim sözlerimiz aynıdır ve harfi harfine birbirini tutmaktadır. Bebel'le Liebknecht'in, Kautsky'ye ve Zetkin'e, haksız oportünizm suçlamasından yakınan isterik bir mesaj göndermemiş olmaları, inanın pek garip...

Merkez yönetim kurulu adayları listesine gelince, Martov yoldaşın, Birlik kongresinde, bizimle bir anlaşmaya varmanın henüz kesinlikle reddedilmiş olmadığını söylerken düştüğü yanılgıyı bu mektup gösteriyor — bu, siyasal bir savaşımda, belgelere dayanmak yerine, *söylenmiş sözleri* belleğe dayanarak yinelemenin, ne denli basiretsizce olduğunun bir başka örneğidir. İşin aslında "azınlık", "çoğunluğa" ültimatom verecek kadar alçakgönüllüydü: "Azınlık"tan iki aday ve "çoğunluk"tan da bir aday (doğrusunu söylemek gerekirse, bir uzlaşma ve *yalnızca* bir ödün olarak!) alın. Bu ürküntü verici bir şey, ama gerçek. Ve bu gerçek, "çoğunluğun", adayları kongrenin yalnızca bir yarısının temsilcileri arasından derlediği ve o yarı tarafından seçilmelerini sağladığı yolunda, şimdilerde yayılan masalların ne denli saçma olduğunu

açıkça göstermektedir. *Tam tersi*: Martovcular, üç kişiden birini bize yalnızca ödün olarak lütfetmişlerdi; bu eşsiz "ödünü" kabul etmeyişimiz sonucu, *bütün* iskemlelerin kendi adayları tarafından doldurulmasını istediler! Özel toplantımızda martovcuların alçakgönüllülüğüne bol bol güldük ve kendi listemizi hazırladık: Glebov — Travinski (daha sonra merkez yönetim kuruluna seçilmiştir) — *Popov*. Sonuncu adayın yerine daha sonra (yine 24'lerin özel toplantısında) yoldaş Vasilyev'i (daha sonra merkez yönetim kuruluna seçilmiştir) koyduk. *Çünkü* Popov, ilkin özel bir görüşmede ve ardından kongrede açıkça (tutanaklar, s. 338) bizim listemizde olmayı reddetti.

İşin gerçek yüzü budur.

Alçakgönüllü "azınlık", alçakgönüllülükle, çoğunlukta olmayı istedi. Bu alçakgönüllü istek kabul edilmeyince, "azınlık" bir bütün olarak çekilmeyi ve patırtı çıkartmayı yeğledi. Ama hâlâ "çoğunluğun" "uzlaşmazlığı"ndan papavari sözedenler var!

Kongrede herkese açık olan taraftar kazanma arenasında kavgaya tutuşan "azınlık", "çoğunluğa" eğlendirici ültimatomlar verdi. Yenilgiye uğradıktan sonra da *kahramanlarımız ağlayıp sızlanmaya ve sıkıyönetim yaygarası koparmaya başladılar. Voilà tout.**

Yazıkurulu kadrosunun kuruluşunu değiştirmeye niyetlendiğimiz yolundaki dehşetli suçlama da (yirmidört kişilik özel toplantımızda) gülümsemeyle karşılandı: Kongrenin ta başından beri, hatta kongreden önce, bir başlangıç üçlüsü seçerek, yazıkurulunu *yeniden kurmayı* öngören bir planın var olduğunu herkes çok iyi biliyordu (kongrede yazıkurulunun seçimine sıra geldiği zaman, bu konuyu ayrıntılarıyla anlatacağım). "Azınlığın" iskracılara-karşı olanlarla koalisyonu bu planın doğruluğunu şahane bir biçimde gösterdikten sonra, onların korkuya kapılmış olmaları bizi şaşırtmadı — bu çok doğaldı. Kuşkusuz, kongrede savaşmaksızın, kendi isteğimizle, kendimizi azınlığa çevirecek bir öneriyi ciddi-

* İşte hepsi bu. –ç.

ye alamazdık; "haksız oportünizm suçlamaları" konusunda inanılmaz bir öfkeye kapılanların yazdığı mektubu da ciddiye alamazdık. Onların particilik duygusunun, kısa sürede, "kinlerini kusma" doğal arzusunu bastıracağını güvenle umduk.

K. TÜZÜK ÜZERİNDEKİ GÖRÜŞMELERİN DEVAMI. KONSEYİN KURULUŞU

TÜZÜĞÜN sonraki maddeleri, ayrıntılar üzerinde, örgüt ilkeleri üzerinde olduğundan daha fazla anlaşmazlığa yolaçtı. Kongrenin 24'üncü oturumu, baştan sona, parti kongrelerinde temsil edilme sorununa ayrıldı ve bir kez daha tüm iskracıların ortak planına karşı, bundcularla (Goldblatt ve Lieber, tutanaklar, s. 258-259) Akimov yoldaş, yine kesin ve kararlı bir savaşım verdiler. Akimov yoldaş, övülesi bir içtenlikle, kongredeki görevini şöyle açıkladı: "Her konuştuğumda, kanıtlarının yoldaşları etkilemeyeceğini, ama tam tersine, savunmaya çalıştığım konuya zarar vereceğini çok iyi biliyorum." (Tutanaklar, s. 261). Tüzüğün birinci maddesinden hemen sonra, bu tür zekice bir ifade çok yerindeydi; yalnızca "tam tersine" sözü yerinde değildi, çünkü yoldaş Akimov, bazı konulara zarar verebilmekle kalmıyor, ama aynı zamanda, ve böyle yaparak, oportünist laf cambazlığına eğilimli "yoldaşları

etkiliyebiliyordu", hani şu çok tutarsız iskracıları...

Evet, tüzüğün, kongrelerde temsil edilmenin koşullarını gösteren üçüncü maddesi, sonunda yedi çekimsere —anlaşılan iskracılara-karşı olanlar— karşı çoğunlukla kabul edildi (tutanaklar, s. 263).

Kongrede 25'inci oturumun büyük kısmını alan, konseyin kuruluşuna ilişkin savlar, sayısız önerge çerçevesinde, çok sayıda gruplaşmanın varlığını ortaya koydu. Abramson'la Çaryov, konsey planını, tümden reddettiler. Panin, konseyi özellikle bir hakem kuruluna dönüştürmekte direndi, bu nedenle de gayet tutarlı olarak, konseyin yüksek bir kurul olduğu ve üyelerinden herhangi ikisinin isteği üzerine toplantıya çağrılabileceği hükmünün maddeden çıkarılmasını önerdi.* Hertz ve Rusov, tüzük komisyonunun *beş* üyesi tarafından önerilen *üç* yönteme ek olarak, konseyin kuruluşu hakkında farklı yöntemler savundular.

Konu geldi, konseyin işlevlerinin tanımlanmasına dayandı: Konsey bir hakem kurulu mu, yoksa partinin yüksek bir kurulu mu olacaktı? Panin yoldaş, belirttiğim gibi, başından sonuna kadar, birinci görüşten yanaydı; ama tek başına kaldı. Martov yoldaş bu düşünceye şiddetle karşı durdu: "Ben, 'konsey yüksek bir kuruldur' ifadesinin maddeden çıkarılmasına ilişkin önergenin reddedilmesini öneriyorum. Bizim metnimiz [yani konseyin görevlerine ilişkin olarak, tüzük komisyonunda, üzerinde görüş birliğine vardığımız metin], konseyin, partinin yüksek bir kurulu haline dönüşmesi olasılığını, bile bile açık bırakmaktadır. Çünkü bize göre konsey, yalnızca bir uzlaştırma kurulu değildir." Gene de konseyin yapısı, Martov yoldaş tarafından önerildiği şekliyle, bir "uzlaştırma kurulu" ya da hakem kuruluydu: Merkez organların her birinden alınacak ikişer üye ve bu dört üye

* Anlaşıldığına göre Starover yoldaş da Panin yoldaşın görüşüne eğilim göstermekteydi. Arada bir fark vardı: Panin yoldaş ne istediğini oldukça iyi bilmekteydi, tutarlı bir tutumla, konseyi bir hakem kuruluna ya da bir uzlaştırma kuruluna dönüştürmeyi amaçlayan önergeler veriyordu. Oysa Starover yoldaş, tasarıya göre, konseyin "ancak tarafların isteği üzerine" toplanabileceğini söylediği zaman, ne istediğini bilmediğini ortaya koydu (tutanaklar, s. 266). Halbuki dediği doğru değildi.

tarafından seçilecek beşinci üyeden kuruluyordu. Konseyin, değil böyle kurulması, Rusov ve Hertz yoldaşların önerisi üzerine kongrece kabul edilen biçim bile (beşinci üyenin kongre tarafından seçilmesi biçimi) salt uzlaşma ya da aracılık amacına yanıt verebilecek nitelikte değildir. Konseyin bu tür kuruluşu ile, onun, partinin en yüksek kurulu haline gelme misyonu arasında, uzlaşmaz bir çelişki vardır. Yüksek parti kurulunun yapısı sürekli olmalı, merkez organlarındaki raslantı türünden değişikliklere (bazan tutuklamaların yolaçtığı değişikliklere) bağlı bulunmamalıdır. Yüksek kurul, doğrudan parti kongresine bağlı olmalıdır, gücünü, kongreye bağlı öteki iki kuruldan değil, kongreden almalıdır. Yüksek kurul, parti kongresince bilinen kişilerden oluşmalıdır. Son olarak *yüksek* kurul, *varlığı* kadere kalmış bir biçimde *örgütlenmemelidir* — beşinci üyenin seçiminde iki kurul anlaşmaya varamazsa, parti, böyle bir yüksek kuruldan yoksun kalır. Buna itiraz edildi: 1) Eğer beş ülkeden biri çekimser kalır, öteki dört üye de eşit olarak ikiye bölünürse, durum yine çıkmaza girer (Egorov). Bu itiraz temelsizdir, çünkü, *karar alma* olanaksızlığının, zaman zaman *herhangi* bir kurul için kaçınılmaz oluşu başka şeydir, bir kurulun *kurulmasının* olanaksızlığı daha başka bir şey. 2) İkinci itiraz: "Konsey gibi bir kurul beşinci üyeyi seçme gücünde olmadığını gösterirse, bu onun genel olarak başarısız olduğunu ortaya koyar" (Zasuliç). Ama burada sorun konseyin başarısız olup olmaması sorunu değil, *yüksek* kurulun kurulamaması sorunudur: Beşinci üye seçilemedikçe konsey *olmayacaktır, herhangi bir "kurul" olmayacaktır,* ve bu nedenle kurulun başarılı olup olmadığı sorusu ortaya çıkmayacaktır. 3) Son olarak, eğer zorluk, üzerinde daha yüksek bir parti organı bulunan herhangi bir kurulu kurmakta kendini gösteriyorsa, bunun çaresinin bulunabileceği söylendi; acil durumlarda daha yüksek organ, şu ya da bu yolda, bu boşluğu doldurabilirdi. Ama konseyin üstünde kongreden başka organ *yoktur*; bu nedenle, tüzüğü, konseyin *kuruluşunu olanaksız* hale getirebilecek bir biçimde hazırlamak, açıkça mantıksızlık olurdu.

Bu sorun üzerinde kongrede yaptığım kısa iki konuşmada (tutanaklar, s. 267 ve 269), Martov'un ve onun önerisini savunan öteki yoldaşların öne sürdükleri *bu iki* yanlış itirazı incelemekle yetindim. Merkez yayın organının, ya da merkez yönetim kurulunun konseye egemen olması konusuna gelince, *buna değinmedim bile*. Bu sorun daha kongrenin 14'üncü oturumunda (tutanaklar, s. 157), *yoldaş Akimov* tarafından ortaya atılmıştı; merkez yayın organının egemenlik kurmasının tehlikesinden sözeden *ilk* kişi o olmuştu; Martov ve Akselrod yoldaşlarla öteki yoldaşlar, *kongreden sonra*, merkez yönetim kurulunu "çoğunluğun", yazıkurulunun bir aracı haline dönüştürmek istediği saçma ve demagojik hikayesini icat ettikleri zaman, yalnızca *Akimov*'un izinden gitmiş oldular. Yoldaş Martov, *Sıkıyönetim*'inde bu konuyu ele aldığı zaman, onu ilk kez ortaya atanın kim olduğunu anmaktan alçakgönüllülükle kaçındı!

Merkez yayın organının, merkez yönetim kurulu üzerinde egemenlik kuracağı sorununun kongrede *tüm olarak* nasıl ele alındığını öğrenmek isteyen ve başı-sonu kırpılarak, özünden yoksunlaştırılmış kısa alıntılarla yetinmeyen herhangi bir kişi, yoldaş Martov'un sorunu nasıl çarpıttığını kolayca görebilir. "*Merkez yayın organının etkisini zayıflatmak için* partinin en tepesinde 'çok katı bir merkeziyetçilik' —ki bu sistemin [Akimov sisteminin] asıl anlamı budur—" (tutanaklar, s. 154, italikler benim) isteyen *yoldaş Akimov'un görüşlerine karşı*, daha 14'üncü oturumda polemiğe girişen kişi *yoldaş Popov'dan başkası değildi*. "Böyle bir merkeziyetçiliği savunmak şöyle dursun" diye ekledi yoldaş Popov, "bütün gücümle o merkeziyetçiliğe karşı savaşmaya hazırım; çünkü o *oportünizmin bayrağıdır*." İşte merkez yayın organının merkez yönetim kurulu üzerinde egemenlik kuracağı ünlü sorununun *kökü* buradadır; şimdi yoldaş Martov'un, bu sorunun gerçek kaynağı hakkında susma *gereğini duymasında*, bu bakımdan şaşılacak bir şey yoktur. Merkez yayın organının egemenlik kuracağına ilişkin Akimov'un yaptığı konuşmanın *oportünist* niteliğini yoldaş Popov *bile* görmüştü.* Kendisini yoldaş

Akimov'dan bütün bütün ayrı tutabilmek için yoldaş Popov *kesin* bir ifadeyle şöyle demişti: "Bu merkez kurulunda [konseyde], yazıkurulundan üç, merkez yönetim kurulundan iki kişi bulunsun. Bu *ikinci dereceden bir sorundur*. [İtalikler benim.] Önemli olan şey, önderliğin, partinin yüksek önderliğinin bir kaynaktan çıkmasıdır." (Tutanaklar, s. 155). Yoldaş Akimov itiraz etti: "Tasarıda, yazıkurulunun sürekli, buna karşılık merkez yönetim kurulunun değişebilir olması gibi bir nedenden ötürü bile olsa, merkez yayın organının egemenliği güven altına alınmıştır" (tutanaklar, s. 157) dedi. Önderlerin yalnızca *ilke* sorunlarında "sürekliliği"ne ilişkin olan (ki bu olağandır ve arzu edilir), ama bağımsızlığın yok edilmesi ya da bağımsızlığa müdahale anlamında bir "egemenliği" hiçbir biçimde ifade etmeyen bir sav bu. Merkez yönetim kurulunun yeterince bağımsız olmadığı hikayesini yayarak, merkez kurullarının kuruluşundan duyduğu hoşnutsuzluğu maskeleyen "azınlığa" henüz o sıralarda bağlanmış olmayan yoldaş Popov, Akimov yoldaşa oldukça mantıklı bir biçimde şöyle demişti: "Ben bunun [konseyin], partinin yönlendirici merkezi olarak görülmesini öneriyorum; o zaman, *konseyde merkez yayın organından mı, yoksa merkez yönetim kurulundan mı daha fazla temsilci bulunacağı sorunu tamamen önemsiz hale gelecektir*." (Tutanaklar, s. 157-158, italikler benim).

25'inci oturumda konseyin kuruluşuna ilişkin görüşmeler yeniden başladığı zaman, yoldaş Pavloviç eski tartışmayı sürdürdü; merkez yayın organının "daha istikrarlı olması nedeniyle" merkez yönetim kurulu üzerinde üstünlüğü

* Ne yoldaş Popov, ne yoldaş Martov, yoldaş Akimov'a oportünist demekten çekinmiş değillerdir; ancak "dillerin eşitliği"yle ya da birinci maddeyle ilgili olarak, oportünist unvanı *kendilerine* karşı da kullanılmaya başlayınca, kızmaya ve itiraz etmeye koyulmuşlardır. Bununla birlikte, yoldaş Akimov —ki yoldaş Martov onun izinden gitmiştir— parti kongresinde, Martov'la şürekasının Birlik kongresinde davrandığından çok daha gururlu, çok daha erkekçe davranmıştır. Akimov yoldaş parti kongresinde şöyle demiştir: "Bana burada oportünist dendi. Bunu hakaret edici, saldırgan bir terim olarak kabul ediyorum. Bunu hak edecek bir şey yaptığıma inanmıyorum. Ama protesto da etmiyorum." (s. 296.) Acaba Martov ve Starover yoldaşlar, haksız oportünizm suçlamalarına karşı yönelttikleri kendi protestolarına katılmaya yoldaş Akimov'u da çağırdılar da katılmadı mı dersiniz?

olmasından yana olduğunu bildirdi (tutanaklar, s. 264). Pavloviç'in kastettiği istikrar, *ilke* sorunlarında istikrardı. Yoldaş Martov da Pavloviç'i böyle anlamıştı. Gerçekten de yoldaş Pavloviç'ten hemen sonra konuşan yoldaş Martov, "bir kurulun öteki üzerindeki egemenliğini önceden saptamanın" gereksiz olduğunu söyledi, merkez yönetim kurulu üyelerinden birinin yurtdışında oturması "sayesinde, ilke sorunlarında merkez yönetim kurulunun istikrarının bir ölçüye kadar korunabileceği"ne işaret etti (tutanaklar, s. 264). Buraya kadar, *ilke* sorunlarında istikrar ve o istikrarın korunmasıyla, merkez yönetim kurulunun bağımsızlığının ve inisiyatifinin korunması arasında henüz demagojik bir *karışıklık yapmak* sözkonusu değil. *Kongreden bu yana* pratikte yoldaş Martov'un koz ası haline gelen bu karışıklığı *kongrede yalnızca yoldaş Akimov* daha ilerilere götürdü. *Daha o sıralarda* "Arakçeyev anlayışında bir tüzük"ten[27] sözeden Akimov (tutanaklar, s. 268) şöyle diyordu: "*Eğer parti konseyinin üç üyesi merkez yayın organından olursa, o zaman merkez yönetim kurulu, yazıkurulunun basit bir aleti haline döner.* [İtalikler benim.] Yurtdışında oturan üç kişi, partinin bütün [!!] çalışmalarını düzenleme hakkını sınırsız [!!] bir şekilde eline geçirmiş olur. Güvenlikleri sağlama alınır ve bu nedenle güçleri yaşam boyu sürer." (Tutanaklar, s. 268). İşte yoldaş Pavloviç'in konuyu yeniden ele almasına ve "*İskra* tarafından temsil edilen ilkelerin saflığından ve istikrarından" yana olduğunu belirtmesine neden olan şey, yoldaş Akimov'un, *bu* konuşmasıydı; *ideolojik önderliği tüm partinin çalışmalarına müdahale diye niteleyen* (ve kongreden sonra yoldaş Akselrod'a "teokrasi" hakkındaki konuşmasında ucuz bir silah sağlayan) bu kesinlikle saçma ve demagojik konuşmaydı. Yoldaş Pavloviç "Merkez yayın organının yazıkuruluna üstünlük sağlayarak bu ilkeleri pekiştirmek istiyorum" dedi (tutanaklar, s. 268).

Merkez yayın organının merkez yönetim kurulu üzerinde egemenlik kurması sorununun aslı budur. Akselrod ve Martov yoldaşların bu ünlü "ilke ayrılığı" *yoldaş Akimov'un oportünist ve demagojik konuşmasını yinelemekten* başka bir şey

değildir. Akimov'un o konuşmasının gerçek niteliğini, merkez kurullarının kuruluşu sorununda yenilgiyi henüz tatmadığı günlerde yoldaş Popov bile açıkça görmüştü!

*

Konseyin kuruluşu sorununu özetlersek, benim *Yazıkuruluna Mektup*'ta bu konuya ilişkin ifademin çelişkili ve yanlış olduğunu kanıtlamak üzere, yoldaş Martov'un *Sıkıyönetim*'inde gösterdiği çabalara karşın, kongre tutanakları açıkça gösteriyor ki, birinci maddeyle *karşılaştırıldığı* zaman, bu sorun gerçekten bir *ayrıntı* niteliğindedir; "hemen hemen yalnızca" partinin merkez kurullarının kuruluşunu tartıştığımıza ilişkin "Kongremiz" (*İskra* n° 53) başlıklı yazıda öne sürülen iddia, tam bir tahriftir. Bu makalenin yazarı, *birinci madde üzerindeki çekişmeyi tümden bilmezlikten geldiği için,* bu tahrif, üstelik de çirkindir. Ayrıca, konseyin kuruluşu konusunda iskracıların belli bir gruplaşmaya gitmediklerini de tutanaklar doğrulamaktadır: Bu konuda ad okunarak oylama yapılmamıştır; Martov, Panin'den ayrılmıştır; ben ve Popov ortak bir ortam bulmuşuzdur; Egorov ve Gusev ayrı bir tutum takınmışlardır, vb.. Son olarak, benim (Yurtdışı Devrimci Sosyal-Demokrasi Birliği kongresinde yaptığım) son konuşmamda, martovcuların iskracılara-karşı olanlarla kurduğu koalisyonun gittikçe güçlenerek geliştiğine ilişkin sözlerimin ne kadar doğru olduğunu, yoldaş Martov'la yoldaş Akselrod'un —şimdi herkesin gördüğü biçimde— bu sorunda da yoldaş Akimov'a doğru kaymaları *bir kez daha kanıtlamıştır.*

L. TÜZÜK GÖRÜŞMELERİNİN TAMAMLANMASI. MERKEZ KURULLARINA ÜYE ÇAĞIRMA. *RABOÇEYE DYELO* TEMSİLCİLERİNİN ÇEKİLİŞİ

TÜZÜK üzerinde daha sonraki görüşmelerden (kongrenin 26'ncı oturumu), yalnızca, merkez yönetim kurulunun yetkisini sınırlama sorununa ilişkin olanların sözü edilmeye değer. Çünkü bu görüşmeler, martovcuların şimdi aşırı merkeziyetçiliğe yönelttikleri saldırıların niteliğine ışık tutmaktadır. Egorov ve Popov yoldaşlar, kendilerinin ya da destekledikleri kişilerin aday oluşuna bakmaksızın, merkeziyetçi-liğin sınırlandırılması için daha büyük bir inançla çaba göstermişlerdir. Sorun henüz tüzük komisyonundayken, bu yoldaşlar merkez yönetim kurulunun yerel yönetim kurullarını fesih hakkının, konseyin onayı koşuluna bağlanmasını, ayrıca bu hakkın kullanılacağı durumların belirtilmesini önerdiler (tutanaklar, s. 272, not 1). Buna tüzük komisyonunun üç üyesi (Glebov, Martov, ben) karşı durdu; kongrede bizim görüşümüzü yoldaş Martov savundu (tuta-

naklar, s. 273), "bir örgütün feshi gibi çok ciddi bir sorunda karar vermeden önce merkez yönetim kurulunun durumu elbette inceleyeceği"ni söyleyerek Egorov'la Popov'u yanıtladı. Gördüğünüz gibi, *o sıralarda* yoldaş Martov, merkeziyetçiliğe karşıt olan *her* plana hâlâ kulaklarını tıkıyordu. Kongre de Egorov'la Popov'un önerisini reddetti. Ne yazık ki tutanaklarda önergenin kaç oyla reddedildiği belirtilmiyor.

Kongrede Martov yoldaş ayrıca "'örgütler' sözcüğünün yerine 'onaylar' sözcüğünün kullanılmasına da karşıydı [merkez yönetim kurulu, kurulları örgütler, vb. — parti tüzüğü, madde 6], merkez yönetim kuruluna örgütleme hakkı da tanınmalıdır" diyordu. Yoldaş Martov'un *o zamanlar* söylediği buydu; Birlik kongresinde keşfettiği, "örgütleme" kavramı, onaylamayı içermez şeklindeki harikulade fikir henüz kafasında parlamamıştı.

Bu iki noktanın dışında, tüzüğün 5-11'inci maddeleri üzerindeki görüşmeler (tutanaklar, s. 273-276), ayrıntılar üzerindeki ufak-tefek tartışmalara özgü kaldı, pek ilginç değildi. Ardından, sıra 12'inci maddeye geldi. Bu madde, genel olarak bütün partı organlarına ve özel olarak merkez organlarına ortaklaşa üye çağrılmasıyla ilgiliydi. Komisyon, üye çağrımı için gerekli çoğunluğu üçte-ikiden beşte-dörte yükseltmeyi öneriyordu. Komisyonun raporunu sunan Glebov, merkez yönetim kuruluna üye çağırma kararlarının *oybirliğiyle* alınmasını önerdi. *Uyuşumsuzlukların* istenir bir şey olmadığını kabul eden yoldaş Egorov, gerekçeli bir vetonun bulunmadığı durumlarda basit çoğunlukla yetinilmesinden yana çıktı. Yoldaş Popov, komisyonun görüşüne de, Egorov yoldaşın görüşüne de katılmadı, ya (veto hakkı olmaksızın) basit çoğunluk esasının, ya da oybirliği esasının kabulünü istedi. Yoldaş Martov, ne komisyona, ne Glebov'a, ne Egorov'a, ne de Popov'a katıldı; oybirliğine, (üçte-iki lehine) beşte-dörde ve "*karşılıklı olarak üye çağırma*"ya, *yani merkez yayın organı yazıkurulunun merkez yönetim kuruluna ve merkez yönetim kurulunun yazıkuruluna üye çağrılmasını protesto etme hakkına* ("üye çağırmada karşılıklı denetim hakkı"na)

karşıydı.

Okurların göreceği üzere, gruplaşmalar hayli değişik renkler taşıyordu; farklılık o kadar çoktu ki, neredeyse her temsilcinin görüşü "kendine özgü"ydü!

Şöyle diyordu yoldaş Martov: "İstenmeyen kişilerle çalışmanın psikolojik bakımdan olanaksızlığını kabul ederim. Ama örgütümüzün güçlü ve etkin olması da önemlidir. ... Merkez yönetim kuruluyla merkez yayın organı yazıkurulunun, üye seçimi konusunda, birbirleri üzerinde karşılıklı denetim hakkı bulunmasına gerek yoktur. Ben buna, birinin, ötekine ait alanda yeterli olmadığını düşündüğüm için karşı çıkıyor değilim. Hayır! Örneğin merkez yayın organının yazıkurulu, diyelim bay Nadejdin'in merkez yönetim kuruluna seçilip seçilmemesi konusunda, merkez yönetim kuruluna öneride bulunabilir. Karşılıklı üye çağırma işine itiraz ediyorum, çünkü her iki tarafı da sinirlendirici bir kırtasiyecilik yaratmak istemiyorum."

Ben şöyle itiraz ettim: "Burada iki sorun var. Birincisi, gerekli çoğunluk sorunudur. Ben bu çoğunluğun beşte-dörtten, üçte-ikiye indirilmesine karşıyım. Gerekçeli bir protesto koşulu da uygun değildir, ona da karşıyım. Göreceli olarak, daha önemli sorun ikinci sorundur, merkez yönetim kuruluyla merkez yayın organının, üye çağırma işinde karşılıklı denetim hakkı sorunudur. İki merkez organının karşılıklı rızası, uyuşumun esaslı bir koşuludur. Burada araya giren şey, iki merkez organı arasında olası bir kopmadır. Bölünmeyi istemeyenler, uyuşumu güven altına alma endişesini taşımalıdırlar. Parti tarihinden bildiğimiz gibi, aramızda, bölünmeye neden olan kişiler bulunmuştur. Bu bir ilke sorunudur, çok önemli bir sorundur, partinin tüm geleceğinin dayandığı bir sorundur." (Tutanaklar, s. 276-277). Yoldaş Martov'un özel ve ciddi bir önem atfettiği konuşmamın özetinin tam metni, kongrede tutanaklara geçtiği biçimiyle budur. Gerçi ciddi bir önem atfetmiştir ama, yoldaş Martov, ne yazık ki, bu konuşmamı, kongrede yapıldığı zamanki tüm siyasal durum ve görüşmeyle bağlantılı olarak değerlendirme zahmetine katlanmamıştır.

Burada ortaya çıkan ilk soru, benim ilk tasarımda (bkz: s. 394, madde 11)* niçin yalnızca üçte-iki çoğunluğu yeterli gördüğüm ve merkez organlarına üye çağırma işinde karşılıklı denetimi neden istemediğim sorusudur. Benden hemen sonra konuşan yoldaş Trotski (tutanaklar, s. 277) hemen bu soruyu ortaya atmıştır.

Bu soru, benim Birlik kongresinde yaptığım konuşmada ve yoldaş Pavloviç'in ikinci kongreye ilişkin mektubunda yanıtlanmıştır. Birlik kongresinde, tüzüğün birinci maddesinin "çanağı kırdığını" ve "çift düğümle" sağlamca bağlanması gerektiğini söyledim. Bu ifadeyle, her şeyden önce, salt teorik bir sorunda Martov'un bir oportünist olduğunu kanıtladığını ve onun yanılgısını Lieber'le Akimov'un *baştacı ettiklerini* kastediyordum. İkincisi, martovcuların (yani, önemsiz bir iskracı azınlığın) iskracılara-karşı olanlarla kurduğu koalisyonun, onlara, merkez organlarının kimlerden kurulacağına ilişkin oylamada, *kongrede bir çoğunluk* sağladığını kastediyordum. Burada, uyuşum gereğini vurgulayarak ve "*bölünmeye neden olan kişiler*" *hakkında uyarıda bulunarak* yaptığım konuşma da, merkez kurullarının *hangi kişilerden kurulacağına* ilişkindi. Bu uyarı, ilke olarak gerçekten önemliydi, çünkü (bütün sorunları ve bütün adayları, pratik olarak en yakından bildiği için merkez organlarının kişisel kuruluşu konusunda, kuşkusuz en uygun kararları verebilecek olan) *İskra* örgütü, bu konuda gerekli önerilerde bulunmuş, kuşku uyandıran adaylarla ilgili olarak bildiğimiz kararı almıştı. Hem ahlaksal açıdan, hem yeterliliği (yani bir yargıya varma yeteneği) bakımından, bu nazik konuda sonsöz *İskra* örgütünde olmalıydı. Ama *resmen*, hiç kuşku yok ki, Martov, *İskra* örgütünün çoğunluğuna *karşı* Lieberler'le Akimovlar'a yanaşma hakkına sahipti. O Akimov ki, birinci madde üzerindeki parlak konuşmasında, dikkate değer bir açıklık ve akıllılıkla, iskracılar arasında, ortak *İskra* amacına ulaşma yöntemlerinde ne zaman bir farklılık görse, bile bile, bilinçli olarak *daha kötü olan yöntemden yana oy kullandığını*, çün-

* Bkz: Lenin, *Collected Works*, vol. 6, s. 411. –*Ed.*

kü kendi amaçlarının, iskracıların amacına tamamen ters düştüğünü söylemişti. Bu nedenle, yoldaş Martov'un niyet ve arzusu ne olursa olsun, Lieberler'le Akimovlar'ın desteğini sağlayacak olan şeyin, *merkez kurumlarının en kötü biçimde kurulmasına* yolaçacak önerge olduğundan en ufak kuşku yoktu. Onlar (sözlerine değil *eylemlerine*, birinci maddedeki oy verişlerine bakarak söylüyorum) ancak, "bölünmelere neden olacak" kişileri kapsayan bir listeye *oy verebilirlerdi* ve bunu "bölünmelere neden olmak" için yaparlardı; böyle yapmaya mahkumdular. Bu duruma bakarak, benim, bu sorunun (iki merkez organı arasındaki uyuşum sorununun) önemli bir ilke sorunu olduğunu, partinin bütün geleceğinin buna bağlı olduğunu söylemem şaşırtıcı mıdır?

İskra'nın düşüncelerini, planlarını ve hareketin tarihini bilen ve bu düşünceleri paylaşmakta istekli olan hiçbir sosyaldemokrat, merkez organlarının kuruluşu konusunda *İskra* örgütü içinde beliren anlaşmazlığın, Lieberler'le Akimovlar'ın oyuyla sonuca bağlanmasının resmen, oldukça doğru ve uygun bir şey olduğundan, ama bunun, *kötünün kötüsü sonuçlar* doğuracağından bir an bile kuşku duyamazdı. Bu *kötünün kötüsü* sonuçları önleyebilmek için *savaşmak* zorunluydu.

Nasıl savaşacaktık? Biz isteriyle, yaygarayla, savaşmadık, *oldukça dürüst ve oldukça meşru* yöntemlerle savaştık: (birinci maddede olduğu gibi) azınlıkta kaldığımızı gördüğümüz için *kongreden, azınlığın haklarının korunmasını istedik. Merkez organlarının kişisel kuruluşu sorununda azınlıkta kaldığımız zaman* [merkez organlarına –ç.] üye çağrılması için gerekli oy çoğunluğunun daha fazla olmasını (üçte-iki yerine beşte-dört), üye çağırma işleminde oybirliğini, merkez organlarına üye çağırmada karşılıklı denetimi savunmaya başladık. Dostlarla ayaküstü bir-iki söyleşiden sonra, *bütün* tutanakları ve ilgili kişilerin "tanıklığı"nı ciddi olarak incelemeksizin, kongre hakkında üstünkörü fikir öne sürmeye çok fazla hazır olan İvanlar'la Peterler bu gerçeği [kongrede azınlıkta kalmış olma gerçeğini –ç.] sürekli olarak bilmezden geliyorlar. Ama bu tutanakları ve bu tanıklığı doğru dürüst

inceleyecek olan herhangi bir kişi, benim sözünü ettiğim gerçekle, özellikle *o anda kongredeki* tartışmanın *köklerinin, merkez organlarının kişisel kuruluşu* sorununa dayandığı, azınlıkta olduğumuz için, bizim, denetim koşullarını daha sağlamlaştırmak için çalıştığımız ve Lieberler'le Akimovlar'ın gönüllü yardımcılığıyla Martov'un zafer sevinci içinde kırdığı "çanağı biraraya getirebilmek için çift düğüm atmak" istediğimiz gerçeğiyle, ister-istemez yüzyüze gelecektir.

Yoldaş Pavloviç kongrenin o anından sözederken, "Eğer böyle olmasaydı" diyor, "üye çağırma işlerinde oybirliği önerisinde bulunarak, hasımlarımızın çıkarına hizmet ettiğimiz düşünülebilirdi; çünkü kurullardan herhangi birinde egemen olan taraf için oybirliği gereksiz ve hatta zararlıdır." (*İkinci Kongre Üzerine Mektup*, s. 14). Ama bugün, olayların zaman sırası sık sık unutuluyor; şimdiki azınlığın (Lieberler'le Akimovlar'ın katkısı sayesinde) *kongrede* çoğunlukta olduğu *bütün bir dönem bulunduğu,* ve merkez organlarına çağırma sorunu üzerindeki tartışmanın işte tam o dönemde ortaya çıktığı, o tartışmanın temel nedeninin, merkez organlarının kişisel kuruluşuna ilişkin *İskra* örgütü içinde beliren görüş ayrılıkları olduğu unutuluyor. Bu gerçeği kavrayan herkes, tartışmalarımıza damgasını vuran hırsı anlayacak ve ayrıntılara ilişkin küçük farklılıkların gerçekten önemli ilke sorunlarına yolaçması gibi*görünüşteki* paradokstan şaşkınlık duymayacaktır.

Aynı oturumda konuşan yoldaş Deutsch (tutanaklar, s. 277), "Bu önerge kuşkusuz, belli bir zaman için hazırlanmıştır" derken, birçok yönden haklıydı. Evet, anlaşmazlığın asıl niteliğini gerçekten de o *belirli zamanı* bütün örgünlüğüyle (*complexity*) anladığımız zaman kavrayabiliriz. Azınlıkta olduğumuz zaman, *bizim*, azınlığın haklarını, herhangi bir Avrupalı sosyal-demokratın meşru ve hoşgörülebilir sayacağı *yöntemlerle*, örneğin merkez organların kişisel kuruluşunun daha sıkı bir denetim altına alınması için kongreye başvurarak savunduğumuzu unutmamak çok önemlidir. Gene aynı biçimde, ama bir başka oturumda, Egorov yoldaş da şöyle derken bir-

çok bakımdan haklıydı: "Bu tartışmada yeniden ilkelerden sözedildiğini duymak" demişti Egorov, "beni son derece şaşırttı. [Bu, kongrenin 31'inci oturumunda, merkez yönetim kurulu seçimlerine ilişkin olarak söylenmişti. Eğer yanılmıyorsam, 31'inci oturum perşembe sabahı yapılmıştı. Oysa şimdi üzerinde durduğumuz 26'ıncı oturum pazartesi akşamı toplanmıştı.] Sanıyorum, birkaç günden beri tartışmaların, herhangi bir ilke sorunu çerçevesinde değil, şu ya da bu kişinin merkez kurullarına girmesini sağlama ya da önleme çerçevesinde döndüğünü herkes açıkça görüyor. Bu kongrede ilkelerin uzun süreden beri yitirildiğini bilelim ve bunu açıkça söyleyelim. (*Gülüşmeler, Muravyov*: 'Yoldaş Martov'un da güldüğünün tutanaklara geçirilmesini rica ediyorum.')" (Tutanaklar, s. 337.) Hepimiz gibi yoldaş Martov'un da, yoldaş Egorov'un gerçekten gülünç olan yakınmalarına gülmesinde şaşılacak bir şey yoktur. Evet, "*son birkaç gün boyunca*", merkez organlarının kimlerden kurulacağı konusunda epeyce şey *dönmüştür*. Bu doğrudur. Gerçekten de bu, kongredeki *herkesin bildiği* bir şey (*şimdi* yalnızca azınlık bu açık gerçeği *gözlerden saklamaya* çalışıyor). Son olarak, bunun açıkça ortaya konmasının gerektiği de doğrudur. Ama tanrı aşkına, "ilkelerin yitirildiği" *nereden* çıkıyor? Biz kongrede, her şeyden önce, *ilk günlerde* (bkz: s. 10, kongre gündemi) programı, taktikleri, tüzüğü tartışmak ve bunlara ilişkin konularda karar vermek, *sonraki günlerde de* (gündemin 18 ve 19'uncu maddeleri) merkez organlarının kimlerden kurulacağını tartışmak ve *bunlar* üzerinde karar vermek *için* biraraya geldik. Kongrelerin *son günlerinin*, yönetici değneğinin kime verileceğine ilişkin savaşıma ayrılması doğal ve çok meşrudur. (Ama yönetici değneğini kimin tutacağı konusunda *kongrelerden sonra* savaş açıldığı zaman, o hır çıkarmaktadır.) Eğer herhangi bir kişi, *kongrede*, merkez kurullarının kimlerden kurulacağı konusunda (Egorov yoldaşın başına geldiği gibi) yenilgiye uğrarsa, *ondan sonra*, onun "ilkelerin yitirildiği"nden sözetmesi *yalnızca gülünçtür*. Herkesin yoldaş Egorov'a gülmesinin nedeni, sanırım anlaşılıyor. Ve yine sanırım, Martov yoldaşın

gülüşmelere katıldığının tutanaklara geçirilmesini Muravyov yoldaşın neden rica ettiği de anlaşılıyor: *Martov yoldaşın, Egorov yoldaşa gülerken, aslında kendine güldüğü...*

Yoldaş Muravyov'un kinayesine ek olarak şu gerçeği de anmak herhalde fazla olmasa gerek. Bildiğimiz gibi, Martov yoldaş *kongreden* sonra, sağda-solda, ayrılığımızda en büyük rolü oynayan şeyin, merkez organlarına üye çağırma sorunu olduğunu ve merkez organlarına üye çağırma konusunda karşılıklı denetime "eski yazıkurulu çoğunluğu"nun şiddetle karşı koyduğunu iddia etti. *Kongreden önce*, üçte-iki çoğunlukla iki taraflı üye çağırmak suretiyle iki üçlü seçme planını kabul ettiği zaman, yoldaş Martov, *konu hakkında bana şunları* yazmıştı: "*Bu iki taraflı üye çağırma şeklini kabul ederken,* kongreden sonra merkez organlarının her birine yapılacak eklemelerin değişik doğrultularda gerçekleşeceği belirtilmelidir. (*Ben şunu salık veririm*: Her organ, niyetinden ötekini haberdar ederek, yeni üyeler seçer; *ikinci organ bu durumu protesto ettiği takdirde, anlaşmazlık konsey tarafından çözümlenir*. Gecikmelerden sakınmak üzere, *—hiç değilse merkez yönetim kurulu için— daha önceden aday gösterilmiş kişilerle* ilgili olarak bu yöntem uygulanmalıdır; o zaman bu adaylar arasından, yeniden üye seçme işi çabuklaştırılabilir.) Daha sonraki üye çağırma işlemlerinin, parti tüzüğünde gösterilen esaslar çerçevesinde gerçekleştirileceğini belirtmek üzere 22'nci maddeye* şu sözler eklenmelidir: '...ki onun tarafından, alınmış kararlar onaylanmalıdır'." (İtalikler benim.)

Yoruma gerek yok.

Merkez organlarına üye çağırma konusundaki tartışma-

* Benim ilk kongre *Tagesordnung* (gündem –*Ed.*) tasarıma ve ona ilişkin olarak, bütün temsilcilerin bildiği yorumuna atıfta bulunuluyor. Bu tasarının 22'nci maddesi —merkez yayın organıyla merkez yönetim kuruluna— iki üçlü seçilmesini, bu altı kişinin üçte-iki oy çoğunluğuyla "iki taraflı olarak" üye çağırmasını, bu iki taraflı üye çağırma işlemlerinin kongre tarafından onaylanmasını, daha sonraki üye çağırma işlemlerinin merkez yayın organıyla merkez yönetim kurulu tarafından ayrı ayrı yürütülmesini öngörüyordu.

ların yapıldığı zamanın önemini açıkladıktan sonra, şimdi biraz da konuya ilişkin *oylamalara* değinelim. *Tartışma* üzerinde durmayı gerekli görmüyorum, çünkü yoldaş Martov'un ve benim burada zaten aktarılmış olan konuşmalarımızı kısa, karşılıklı konuşmalar izledi. Bu kısa konuşmalara pek az temsilci katıldı (bkz: tutanaklar, s. 277-280). Oylamayla ilgili olarak yoldaş Martov, Birlik kongresinde, benim, "tüzük çevresindeki savaşımı [Martov farkına varmadan, büyük bir gerçeği itiraf etti: birinci maddeden sonra hararetli tartışmalar gerçekten tüzük *çevresindeydi*], Bund'la koalisyona giren martovculara karşı *Iskra*'nın verdiği bir savaşım olarak göstermek suretiyle", konuyu "büyük ölçüde çarpıtmak"tan suçlu olduğumu (Birlik tutanakları, s. 60) iddia etti.

Bu ilginç "büyük tahrifçiliği" ele alalım. Yoldaş Martov, konseyin kuruluşuna ilişkin oylamalarla üye çağırmaya ilişkin oylamaları birbirine ekleyerek, hepsini *sekiz* maddede sıraladı: 1° İkisi merkez yayın organından, ikisi merkez yönetim kurulundan olmak üzere konseye dört üye seçimi — 27 lehte (M), 16 aleyhte (L), 7 çekimser.* (Burada ayraç içinde belirteyim, çekimserler, tutanaklar, s. 270'te 8 kişi olarak gösterilmiştir. Ama bu bir ayrıntıdır.) 2° Konseyin beşinci üyesinin kongre tarafından seçilmesi — 23 lehte (L), 18 aleyhte (M), 7 çekimser. 3° Konsey üyeliğinden düşenlerin yerinin, bizzat konsey tarafından doldurulması — 23 aleyhte (M), 16 lehte (L), 12 çekimser. 4° Merkez yönetim kuruluna üye çağırmada oybirliği — 25 lehte (L), 19 aleyhte (M), 7 çekimser. 5° Üye çağırmamayı savunan gerekçeli *bir* protesto koşulu — 21 lehte (L), 19 aleyhte (M), 11 çekimser. 6° Merkez yayın organına üye çağırmada oybirliği — 23 lehte (L), 21 aleyhte (M), 7 çekimser. 7° Merkez yayın organının ya da merkez yönetim kurulunun yeni üye çağırmama kararının iptali hakkını konseye vermeyi öngören bir önergenin oylanabilirliği — 25 lehte (M), 19 aleyhte (L), 7 çekimser. 8° Bu önergenin kendisi — 24 lehte (M), 23 aleyhte (L), 4 çekimser. "*Açıkça görülüyor ki*" dedi yoldaş Martov (Birlik tutanakları, s. 61),

* Ayraç içindeki M ve L harfleri, benim (L) ve Martov'un (M) bulunduğu tarafı gösteriyor.

"önergeden yana yalnızca bir Bund temsilcisi oy kullanmış, gerisi çekimser kalmıştır." (İtalikler benim).

Akla şu soru geliyor: Oylama ad okunarak yapılmadığı halde, yoldaş Martov, bundcular dan birinin *onun, Martov'un lehine* oy kullandığının açıkça görüldüğünü nasıl düşünüyor? Çünkü Martov *atılan oyları* saymış, rakamlar, bundcuların da oylamaya *katıldığını* gösterince, o, yoldaş Martov, o oyun *kendi* tarafında, Martov'un tarafında olduğundan kuşku duymamıştır.

O zaman, benim "büyük bir tahrifçilik" yaptığım nereden çıkıyor?

Toplam oylar 51'di, bundcular hariç 46'ydı, *Raboçeye Dyelo*'cular hariç 43'tü. Yoldaş Martov'un andığı sekiz oylamadan *yedisine* 43, 41, 39, 44, 40, 44, 44 temsilci katıldı; *birine* 47 temsilci (daha doğrusu oy) katıldı. Ve yoldaş Martov'un kendisi, bu oylamada, bir bundcu tarafından desteklendiğini itiraf etti. Böylece, Martov tarafından çizilen (üstelik biraz sonra göreceğimiz gibi eksik çizilen) resmin, *benim, savaşıma ilişkin açıklamamı yalnızca doğruladığını ve pekiştirdiğini* görüyoruz! Birçok durumda çekimser oyların *çok fazla* olduğuna tanıklık ediyoruz. Bu, kongrenin belli bazı *küçük konulara* az ilgi *—göreceli olarak az ilgi—* duyduğunu ve iskracıların bu konularda belli bir gruplaşmaya gitmediklerini gösteriyor. Martov'un, bundcular "çekimser kalarak açıkça Lenin'e yardım etti" (Birlik tutanakları, s. 62) biçimindeki ifadesi, *gerçekte Martov'a karşıt bir ifadedir*; bu, benim, *ancak* bundcular oylamaya katılmadığı ya da çekimser kaldığı zaman, bazan utkun elde edebileceğimi gösterir. Ama bundcular, savaşıma müdahale etmenin *bir değer taşıdığını düşünmüşlerse* o zaman yoldaş Martov'u desteklemişlerdir. Biraz önce sözü edilen, 47 temsilcinin oy kullandığı olay, bundcuların müdahale ettiği tek olay değildir. Kongre tutanaklarına bakma zahmetine katlanan herkes, Martov yoldaşın çizdiği tabloda *çok garip bir eksiklik* olduğunu görecektir. Martov yoldaş, bundcuların oylamaya *katıldığı üç durumdan sözetmemiştir. Söylemeye gerek yok, bu üç durumda da* Martov yoldaş kazanmıştır. Bu

üç oylama şunlardır: 1• Yoldaş Fomin'in, gerekli çoğunluğu beşte-dörtten üçte-ikiye indirmeyi amaçlayan değiştirgesinin kabulü — 27 lehte, 21 aleyhte (tutanaklar, s. 278), yani 48 oy. 2• Yoldaş Martov'un, iki taraflı üye çağırma yönteminin kaldırılmasına ilişkin önergesinin kabulü — 26 lehte, 24 aleyhte (tutanaklar, s. 279), yani 50 oy. Son olarak 3° Merkez yayın organına ya da merkez yönetim kuruluna üye çağırılmasına, bütün konsey üyelerinin onayıyla izin verilmesine ilişkin benim önergemin reddi (tutanaklar, s. 280) — 27 aleyhte, 22 lehte (bu konuda ad okunarak oylama yapıldığı halde, tutanaklarda, ne yazık ki, bir kayıt bulunmamaktadır), yani 49 oy.

Özetlersek, merkez organlarına üye çağırma sorununda bundcular yalnızca *dört oylamaya* katılmışlardır (benim belirttiğim, 48, 50 ve 49 oyun kullanıldığı *üç* oylamayla, Martov'un sözünü ettiği, 47 oyun kullanıldığı *bir* oylama). *Bütün bu oylamalarda* yoldaş Martov kazanmıştır. *Benim buna ilişkin sözlerim, her yönden haklı olduğumu göstermektedir:* Bund'la bir koalisyon olduğunu söylerken, sorunların göreceli olarak önemsizliğine değinirken (birçok durumda çok sayıda çekimser oy) ve iskracıların belli bir gruplaşmaya gitmediklerine işaret ederken (ad okunarak oylama yapılmaması, tartışmalara pek az konuşmacının katılması), haklı olduğum ortadadır.

Yoldaş Martov'un, benim konuya ilişkin sözlerimde bir çelişki bulma çabası, anlaşılıyor ki, sağlam temellere dayanmamaktadır. Yoldaş Martov, başı-sonu atılmış bazı sözleri içeriğinden yoksunlaştırarak almış ve resmi tam çizme zahmetine katlanmamıştır.

Tüzüğün, yurtdışı örgütlerine ilişkin sonuncu maddesi de kongredeki gruplaşmaları ortaya koyması açısından çok dikkate değer olan tartışmalara ve oylamaya yolaçmıştır. Tartışma konusu olan şey, Birliğin (*League*), yurtdışındaki parti örgütü olarak tanınması sorunuydu. Akimov yoldaş hemen atlanıp

pusatlanıp ortaya atıldı, birinci kongre tarafından onaylanmış olan Yurtdışı Birliğini (*Union Abroad*) kongreye anımsattı ve sorunun bir ilke sorunu olduğuna işaret etti. Şöyle diyordu Akimov: "Her şeyden önce, sorunun hangi yolda çözümleneceğine özel, pratik bir önem vermediğimi belirtmeme izin verin. Partimizde sürüp giden ideolojik savaşım, kuşkusuz, henüz sona ermemiştir; bu savaşım, farklı güçlerin ittifakıyla, değişik bir düzeyde sürüp gidecektir. ... Tüzüğün 13'üncü maddesi, bir kez daha, kongremizi bir parti kongresi olmaktan çıkarıp bir hizipler kongresi haline getirme eğilimini, hem de çok dikkate değer bir yolda, yansıtmaktadır. Bütün parti örgütlerini birleştirerek, Rusya'daki bütün sosyal-demokratların, parti birliği adına, parti kongresi kararlarına uymalarını sağlamak varken, kongrenin azınlık örgütünü yıkması ve azınlığın sahneden silinmesini sağlaması önerilmiştir." (Tutanaklar, s. 281.) Okurun gördüğü gibi, yoldaş Martov'un, merkez organlarının kuruluşu konusundaki yenilgisinden sonra, çok aziz saymaya başladığı "süreklilik" fikrine, Akimov yoldaş daha az candan bağlanmış değildir. Ama kongrede, kendilerine ve başkalarına farklı ölçüler uygulayan bu kişiler, Akimov yoldaşa karşı hararetli bir protestoyla ayağa fırlamışlardır. Program kabul edilmiş, *İskra* onaylanmış, tüzüğün hemen hemen tümü kabul edilmiş olduğu halde, Birliği (*League*) Yurtdışı Birliğinden (*Union Abroad*) "ilkede" ayrı tutan "ilke" ön plana çıkarılmıştır. "Eğer yoldaş Akimov, sorunu bir ilke sorunu haline getirmekte sabırsızlanıyorsa" diye bağırmıştır yoldaş Martov, "özellikle, bir savaşımda, iki eğilimle olası bazı düzenlemelerden sözettiğine göre, buna bir diyeceğimiz yoktur. *Eğilimlerden birinin utkunluğu teslim edilmelidir* [dikkat edilsin, bu söz, kongrenin 27'nci oturumunda söylenmiştir]. Bunu, *İskra* önünde bir kez daha başeğelim anlamında söylemiyorum; *yoldaş Akimov'un sözünü ettiği bütün olası düzenlemelere son defa veda edelim* anlamında söylüyorum." (Tutanaklar, s. 282; italikler benim.)

Ne manzara! Programa ilişkin bütün kongre görüşmeleri *çoktan bittikten sonra* bile, yoldaş Martov, merkez organlarının

kuruluşu konusundaki yenilgisini tadıncaya kadar, bütün olası düzenlemelere *son defa veda etmeye* devam etti! Yoldaş Martov, *kongrenin hemen ertesinde* güle-oynaya ortaya çıkardığı *olası* "düzenleme"ye, kongrede "son defa veda ediyor"du. Ama yoldaş Akimov *o zaman bile* yoldaş Martov'dan çok daha uzak-görüşlü olduğunu gösterdi; "birinci kongrenin isteğiyle komite adını almış olan eski bir parti örgütü"nün beş yıldan beri süregelen çalışmalarına değindi ve ne yaptığını *önceden bilen*, zehirli bir çıkışla şöyle dedi: "Partimizde yeni bir eğilimin ortaya çıkmasına ilişkin umutlarımın boşuna olduğuna ilişkin yoldaş Martov'un söylediklerine gelince, izin verirseniz belirteyim, *o bile bana umutları aşılıyor.*" (Tutanaklar, s. 283, italikler benim.)

Evet, itiraf edilmesi gerek, yoldaş Martov, yoldaş Akimov'un umutlarını tamamen haklı çıkardı!

Üç yıldan beri çalıştığı varsayılan eski bir parti örgütünün "sürekliliği"ne son verilince, yoldaş Martov, Akimov yoldaşın haklı olduğuna inandı ve ona katıldı. Akimov yoldaşın, bu başarı için çok fazla çaba göstermesi gerekmedi.

Ama kongrede Akimov yoldaşı destekleyenler —ve sürekli olarak destekleyenler— yalnızca Martinov ve Bruker yoldaşlarla bundculardı (sekiz oy). Egorov yoldaş, "merkez"in gerçek önderine yaraşanı yaptı, ölçülü olma yolunu seçti: Görüyorsunuz, iskracılarla aynı görüşü paylaştı, onlara "yakınlık gösterdi" (tutanaklar, s. 282) ve ilke sorunundan tüm olarak kaçınmayı ve ne Birlik ne de Yurtdışı Birliği hakkında *hiçbir şey söylememeyi* içeren *önergesiyle* (tutanaklar, s. 283), gösterdiği bu yakınlığı *kanıtladı.* Önerge onbeşe karşı yirmiyedi oyla reddedildi. Anlaşıldığına göre, iskracılara-karşı olanların (sekiz oy) yanısıra, hemen hemen "merkez"in tamama yakını (on oy) yoldaş Egorov'un önergesinden yana oy kullanmıştı (toplam oy sayısı kırkikiydi, görüldüğü gibi birçok kişi, ilgi çekici olmayan ya da *sonucu kaçınılmaz olarak belli olan* oylamalarda sık sık görüldüğü gibi, çekimser kalmış ya da oylamaya *katılmamıştı*). *Ne zaman İskra ilkelerini uygulamaya* koyma *sorunu ortaya çıktıysa*, "merkez"in gösterdiği

"yakınlık" *sözde* kalmış, biz ancak otuz ya da biraz daha fazla bir oy sağlayabilmişizdir. Bu, Rusov'un (Birliği yurtdışındaki *tek* örgüt olarak tanımayı öngören) önergesi üzerindeki görüşmelerde ve oylamada daha da kesinlikle görülecekti. Bu noktada, iskracılara-karşı olanlarla "Bataklık", birdenbire bir *ilke* tutumu takındılar ve o tutumun şampiyonları olan Lieber ve Egorov yoldaşlar, yoldaş Rusov'un önergesinin oylanamayacağını, böyle bir önergeye izin verilemeyeceğini söylediler: "Bu önerge, yurtdışındaki bütün öteki örgütleri boğazlıyor" (Egorov). Konuşmacı "örgütleri boğazlamak"ta herhangi bir payı olmasını istemediği için, yalnızca oylamaya katılmayı reddetmekle kalmadı, salondan da çıktı. Ama "merkez"in önderinin hakkını yememek gerek: Egorov, yoldaş Martov'la hempasına bakışla on kat daha fazla siyasal cesaret ve (yanlış ilkelerine) bağlılık gücü gösterdi; çünkü "boğazlanmakta" olan bir örgütten yana çıkmıştı, üstelik bunu, açık bir savaşta yenik düşen örgüt *yalnızca kendi örgütü olduğu zaman* yapmış da değildi.

Yoldaş Rusov'un önergesinin oylanabilirliğine onbeşe karşı yirmiyedi oyla karar verildi, sonra da önerge onyediye karşı yirmibeş oyla onaylandı. Bu onyediye, oylamaya katılmamış olan yoldaş Egorov'u da eklersek, *"İskra" karşıtlarıyla "Merkez"in tümünü* (onsekiz) elde ederiz.

Tüzüğün yurtdışı örgütüne ilişkin 13'üncü maddesinin tümü, oniki aleyhte ve altı çekimsere karşılık *otuzbir* oyla kabul edildi. Bu *otuzbir* rakamıyla —kongredeki iskracıların, yani *İskra*'nın görüşlerini başından sonuna savunan ve *pratikte* uygulayan kişilerin yaklaşık sayısını gösteren bu rakamla— kongredeki oylamaları tahlil ederken hiç değilse *altıncı kez* (gündemde Bund sorununun yeri, hazırlık komitesi olayı, *Yujni Raboçi* grubunun dağılışı, ve tarım programındaki iki oylama) karşılaşmış bulunuyoruz. Ama yoldaş Martov yine de böyle "dar" bir iskracılar grubu diye bir grup ayırdetmenin temelsiz olduğuna bizi inandırmak istiyor.

Tüzüğün 13'üncü maddesinin kabulünün yarattığı son derece karakteristik bir tartışmaya da değinmeden geçmeyece-

ğiz. Bu tartışma Akimov ve Martinov yoldaşların "oylamaya katılmayı reddettikleri"ne ilişkin bir açıklamayla (tutanaklar, s. 288) bağlantılı olarak ortaya çıktı. Kongre bürosu bu açıklamayı görüştü ve —haklı olarak— Yurtdışı Birliğinin doğrudan doğruya kapatılması halinin bile, temsilcilere, kongre çalışmalarına katılmayı reddetmeleri hakkını vermediği sonucuna vardı. Büronun görüşü, oy vermeyi reddetmenin kesinlikle anormal olduğu ve hoşgörüyle karşılanamayacağı şeklindeydi. *31'inci oturumda kendi yaptıkları şeyi 28'inci oturumda şiddetle kınayan* azınlık iskracıları dahil, tüm kongre büronun bu görüşünü paylaştı. Yoldaş Martinov açıklamasını savunmaya kalkışınca (tutanaklar, s. 291) kendisine Pavloviç, Trotski, Karski ve Martov karşı çıktılar. Yoldaş Martov (kendisini azınlıkta buluncaya kadar) tatmin olmamış bir azınlığa düşen görevler konusunda özellikle açık-seçik görüşler taşıyordu; çok öğretici bir tutumla konu üzerinde uzun bir söylev verdi. Yoldaş Martov,"Ya kongrede temsilcisinizdir" dedi Akimov ve Martinov yoldaşlara, "o takdirde *bütün* kongre çalışmalarına katılmanız *gerekir* [italikler benim; yoldaş Martov, azınlığın çoğunluğa tabi olmasında henüz herhangi bir biçimsellik ya da bürokrasi görmüyordu] ya da temsilci değilsinizdir, o zaman oturumda kalamazsınız. ... Birlik temsilcilerinin açıklaması, beni, iki soru sormaya zorluyor: parti üyesi midirler ve kongre temsilcisi midirler?" (Tutanaklar, s. 292.)

Yoldaş Martov, yoldaş Akimov'a bir parti üyesinin görevlerini talim ettiriyor! Ama yoldaş Akimov'un, yoldaş Martov'a bazı umutlar bağladığını söylemesi de pek boşuna değildi. ... Bu umutlar gerçekleşecekti, ne var ki, Martov seçimlerde yenilgiye uğradıktan *sonra*! Sorunun ucu kendisine dokunmadığı ama başkalarını ilgilendirdiği zaman, yoldaş Martov, (eğer yanılmıyorsam) *ilk kez yoldaş Martinov'un ortaya attığı* "olağanüstü yasa" türünden ürkünç sözlere karşı bile kulaklarını tıkıyordu. Sözlerini geri alması için ısrar edenlere verdiği yanıtta yoldaş Martinov, "yapılan açıklama" demişti, "kararın bir ilke kararı mı yoksa Yurtdışı Birliğine karşı *olağanüstü*

bir önlem mi olduğunu açıklığa kavuşturmuş değildir. Eğer ikincisiyse, biz Yurtdışı Birliğine hakaret edilmiş sayarız. Yoldaş Egorov da bizim edindiğimiz izlenimi edinmiştir, yani bunun Yurtdışı Birliğine karşı *olağanüstü bir yasa* [italikler benim] olduğu izlenimini edinmiş ve bu nedenle salondan bile çıkmıştır." (Tutanaklar, s. 295.) Kongrenin yaptığı bir oylamayı *hakaret* sayan saçma, *gerçekten saçma* görüşü, Plehanov'un yanısıra gerek yoldaş Martov, gerek yoldaş Trotski şiddetle protesto ettiler. Yoldaş Trotski (Akimov ve Martinov yoldaşlara verilen bilgilerin yeterliğine ilişkin olan) kongrenin kabul ettiği önergesini savunurken, "kararın bir ilke kararı olduğunu, darkafalı bir karar olmadığını" söyledi, *"herhangi biri bu karardan gocunursa, bu bizi ilgilendirmez"* dedi (tutanaklar, s. 296). Ama kısa bir süre içinde, grup anlayışının ve darkafalı bakış açısının partimizde hâlâ çok güçlü olduğu ortaya çıktı ve italik harflerle dizilen gururlu sözlerin, yalnızca gösterişli ifadeler olduğu anlaşıldı.

Akimov ve Martinov yoldaşlar, açıklamalarını geri almayı reddettiler ve temsilcilerin "hiç gereği yok" bağırışları arasında kongreyi terkettiler!

M. SEÇİMLER. KONGRENİN SONU

TÜZÜĞÜ kabul ettikten sonra kongre, bölge örgütleri hakkındaki bir kararı ve belli bazı parti örgütlerine ilişkin kararları kabul etti, sonra, *Yujni Raboçi* grubuyla ilgili olarak daha önce tahlil ettiğim, büyük ölçüde öğretici görüşmeler ardından, partinin merkez kurulları için yapılacak seçimi görüşmeye koyuldu.

Tüm kongrenin, kendisinden yönlendirici tavsiyeler beklediği *İskra* örgütü, bildiğimiz gibi, bu sorun üzerine bölünmüştü; çünkü örgütün *azınlık* kanadı, açık ve serbest bir savaşta, kongrede *çoğunluğu* kazanıp kazanamayacağını denemek istiyordu. Yine biliyoruz ki, kongreden çok önce —ve kongre sırasında bütün temsilciler tarafından— bilinen bir plan vardı. Bu plan, biri merkez yayın organına, öteki merkez yönetim kuruluna iki üçlü seçmek suretiyle yazıkurulunun *yeniden kurulmasını* öngörüyordu. Kongre görüşmelerine ışık

tutabilmek için bu plan üzerinde ayrıntılı olarak duralım.

Bu planın ortaya atıldığı kongre *Tagesordnung* taslağı hakkında benim yaptığım yorumun tam metni şöyle*: "Kongre, merkez yayın organının yazıkuruluyla merkez yönetim kuruluna üçer kişi seçer. Bu altı kişi, gerektiği zaman, biraraya gelerek, merkez yayın organının yazıkuruluyla merkez yönetim kuruluna, üçte-iki oy çoğunluğuyla yeni üyeler çağırırlar ve bu durumu bir raporla kongreye bildirirler. Kongre raporu onayladıktan sonra, onu izleyen üye çağırma işlemini, merkez yayın organının yazıkurulu ve merkez yönetim kurulu ayrı ayrı yürütürler."

Plan bu metinde, hiçbir bulanıklığa yer bırakmayacak biçimde apaçık ve oldukça kesinlikle bellidir: Planın öngördüğü şey, pratik çalışmanın en etkin önderlerinin *katılmasıyla*, yazıkurulunun *yeniden kurulmasıdır*. Metni dikkatle okuma zahmetine katlanan herhangi biri, bu planın, benim vurguladığım iki özelliğini derhal görecektir. Ama şimdilerde, insanın durup en basit gerçekler saydığı şeyleri açıklaması gerekiyor. Planın öngördüğü şey, yazıkurulunun *yeniden kurulmasıdır* — yazıkurulu üye sayısının mutlaka artırılması ya da mutlaka azaltılması değil, yeniden kurulmasıdır; çünkü olası bir genişletme ya da daraltma yapılması sorunu *açık* bırakılmıştır: Üye çağırma yolu, *gerek olursa* diye düşünülmüştür. Bu yeniden kuruluş için çeşitli kişiler tarafından yapılan tavsiyeler arasında, bazıları yazıkurulu üyeleri sayısının azaltılmasını önermiştir; bazıları yazıkurulu üye sayısının yediye çıkarılmasını (ben yedi üyeyi altıya her zaman yeğ tutmuşumdur), bazıları da hatta onbire (ben bunu, genel olarak bütün sosyal-demokrat örgütlerin ve özel olarak Bund'un ve Polonya sosyal-demokratlarının barışçıl birliği halinde olası görmüşümdür) çıkarılmasını önermiştir. Ama en önemli nokta —ki "üçlü"den sözeden kişiler bu noktaya genellikle dikkat etmiyorlar— şudur: *Merkez yayın organına yapılacak üye çağırma işleri, merkez yönetim kurulu üyelerinin katılmasıyla kararlaştırılacaktır*. Bu planı bilen ve (ya

* Benim "*Iskra*" *Yazıkuruluna Mektup*'uma, s. 5 ve Birlik tutanakları, s. 53'e bakınız.

açıkça ya zımnen) onaylayan hiç kimse, örgütün "azınlık" kanadına mensup yoldaşlardan hiçbiri ya da kongre temsilcilerinden hiçbiri, bu noktanın anlamını açıklama zahmetine katlanmamıştır. Birincisi, yazıkurulunu yeniden kurmakta başlangıç noktası olarak neden bir üçlü ve yalnızca bir üçlü alınmıştır? Apaçık ortadadır ki, *tek* amaç, ya da en azından ana amaç, kurulu *genişletmek* olsaydı ve bu kurul gerçekten "uyuşan" bir kurul sayılsaydı, bir üçlü seçimi *kesinlikle anlamsız* olurdu. Eğer amaç "uyuşan" bir kurulu genişletmekse, tüm kurulla değil de, yalnızca *bir parçayla* işe *başlamak* garip olurdu. Açıktır ki, kurul üyelerinin hepsi, kurulun yeniden kurulması sorununu ve eski yazıkurulu grubunun bir *parti kurumu* haline dönüştürülmesini tartışma ve *karara bağlama* konusunda yeterli görülmüş *değildir*. Açıktır ki, yeniden kurmanın bir genişletme şeklinde olmasını kişisel olarak arzu edenler bile, kurulun eski yapısının uyumlu olmadığını ve bir parti kurumu idealine karşılık vermediğini kabul ediyorlardı; çünkü aksi takdirde, kurulu genişletmek için ilkin *altı* üyeyi *üçe* indirmenin hiçbir anlamı olmazdı. Yineliyorum, bu apaçık ortadadır, ve yalnızca sorunun "kişisellikler"le geçici olarak karıştırılması, bunun unutulmasına neden olmuştur.

İkincisi, yukarıya alınan metinden anlaşılacağı üzere, *merkez yayın organındaki üç üyenin görüş birliğinde olması* bile, kendi başına, üçlüyü genişletmek için yeterli değildi. Bu nokta da her zaman gözden kaçırılmıştır. Üye çağırma işlerinde altı üyenin üçte-ikisinin oyu, yani *dört oy* gerekliydi; böylece merkez yönetim kuruluna seçilmiş üç üyenin yalnızca vetolarını kullanmaları yeterliydi, o zaman *üçlünün genişletilmesi olanaksızlaşırdı.* Bunun tersine, merkez yayın organı yazıkurulunun üç üyesinden ikisi üye çağırma işlemine karşı dursaydı bile, merkez yönetim kurulu üyelerinin üçü bu işlemden yana çıkarsa, üye çağırmak yine olanaklı olurdu. Buradan açıkça anlaşılacağı üzere, niyet, eski bir grubu bir parti kurumu haline dönüştürmekte, *karar* sözünü, pratik çalışmanın kongrede seçilmiş önderlerine tanımaktı. Aşağıyukarı hangi yoldaşları düşündüğümüz, kongrede, ku-

rul adına bir açıklama yapmanın gerekebileceğini düşünerek, kongreden önce, yazıkurulunun, yedinci üye olarak, yoldaş Pavloviç'i oybirliğiyle seçmiş olması gerçeğinde görülebilir; Pavloviç yoldaşın yanısıra, *İskra* örgütünün ve hazırlık komitesinin, *sonradan merkez yönetim kuruluna seçilen bir* üyesi de yedinci üyelik için aday gösterilmişti.

Görüldüğü gibi, iki üçlü seçimi planı, şu amaçlarla hazırlanmıştı: 1° yazıkurulunu yeniden kurmak; 2° bir parti kurumunda yeri olmayan eski grup anlayışındaki belli bazı öğelerden kurtulmak (eğer kurtulunacak herhangi bir şey olmasaydı, bir başlangıç üçlüsü fikrinin hiçbir anlamı olmazdı!); ve son olarak 3° bir yazarlar grubunun "teokratik" özelliklerinden kurtulmak (üçlüyü genişletme sorununu pratik çalışmanın önde gelen kişilerinin kararlaştırmasını sağlayarak kurtulmak). Bütün yazıkurulu üyelerinin bildiği bu plan, açıkça, *üç yıllık* bir çalışma *deneyimine* dayanmaktaydı ve bizim, başından beri sunduğumuz devrimci örgütlenme ilkeleriyle *tam* uyuşum içindeydi. *İskra*'nın arenaya girdiği *dağınıklık* döneminde gruplar çoğunca rasgele ve kendiliğinden kurulmuştu ve bu gruplar, kaçınılmaz olarak grup anlayışının bazı zararlı belirtileriyle maluldüler. Bir partinin yaratılması bu özelliklerin ortadan kaldırılmasını öngörmekte, gerektirmekteydi. Önde gelen parti yetkililerinin bu eleme işine katılması *zorunluydu*, çünkü yazıkurulunun belli bazı üyeleri *her zaman* örgüt işleriyle meşgul olmuşlardı; ve parti kurumları arasına girecek olan kurul, yalnızca bir yazarlar topluluğu değil, siyasal önderler topluluğu olacaktı. *İskra*'nın öteden beri izlediği siyaset açısından da ilk üçlünün seçimini kongreye bırakmak çok doğaldı: Kongreyi hazırlarken çok *ihtiyatlı* hareket etmiş, programa, taktiklere ve örgüte ilişkin tartışmalı bütün ilke sorunları *tamamen aydınlığa* çıkıncaya dek beklemiştik; büyük çoğunluğunun, bu temel sorunlarda bir bütünlük içinde duracağını düşündüğümüz kongrenin *iskracı bir kongre olacağından kuşkumuz yoktu* (*İskra*'yı önder organ olarak tanıyan kararlar da bir ölçüde bunu gösteriyordu); bu nedenledir ki biz, yeni parti kurumu için en uygun

adayların kimler olacağına karar vermeyi, *İskra*'nın fikirlerini yayma ve onun bir partiye dönüşmesini hazırlama işinde en ağır yükü yüklenen yoldaşların *kendilerine* bırakmak *zorundaydık*. Bu planın genel bir onayla karşılanması ve herhangi bir rakip plan bulunmaması, yalnızca "iki üçlü" planının doğal bir şey olması gerçeğiyle, yalnızca *İskra*'nın tüm siyasetine ve çalışmalardan haberdar olan kişilerin *İskra* hakkında bildikleri şeylere *tamamen uygun düşmesiyle açıklanabilir.*

İşte böylece, yoldaş Rusov, kongrede, her şeyden önce iki üçlü seçimini önermiştir. *Bu planın, haksız oportünizm suçlamalarıyla bağlantılı olduğunu bize yazılı olarak bildiren* Martovyandaşlarının *aklına*, altı ya da üç kişilik bir yazıkurulu üzerindeki tartışmayı, bu suçlamanın doğru ya da yanlış olduğu konusuna indirgemek, *hiçbir zaman gelmemiştir. Bir teki dahi bunu ima bile etmemiştir.* Hiçbiri, yazıkurulunun altı ya da üç kişi olması konusundaki tartışmaya fikir ayrılıklarının neden olduğuna ilişkin *bir tek söz söylemeye kalkışmamıştır.* Onlar herkesçe bilinen, ucuz bir yöntem seçmişler, yani kendilerine *acındırma, duyguların yaralanması olasılığından* sözetme, *İskra*'nın merkez yayın organı olarak görevlendirilmesiyle *yazıkurulu sorununun zaten çözümlenmiş olduğu* izlenimini verme yolunu tutmuşlardır. Yoldaş Koltsov'un, Rusov yoldaşa karşı öne sürdüğü bu sonuncu sav, *büsbütün yanlıştı.* Kongre gündeminde iki ayrı madde —kuşkusuz kazara değil— yeralıyordu (bkz: tutanaklar, s. 10): Madde 4— "Merkez yayın organı", ve Madde 18— "Merkez yönetim kurulu ve merkez yayın organı yazıkurulu seçimi". Bu bir. İkincisi, merkez yayın organı atandığı zaman, bütün temsilciler kesin olarak, bunun, yazıkurulunun onaylanması anlamına *gelmediğini*, yalnızca eğilimin onaylanması anlamına geldiğini* belirttiler ve bu açıklamalara karşı *tek bir protestoda* bulunulmadı.

* Bkz: Tutanaklar, s. 140. *Akimov*'un konuşması: "... Bana, merkez yayın organı seçimini, sonunda tartışacağımız söylendi"; *Muravyov*'un, "merkez yayın organının gelecekteki yazıkurulu sorunundan çok fazla etkilenen" Akimov'a karşı yaptığı konuşma (s. 141); *Pavloviç*'in, merkez yayın organını atamak suretiyle, "Akimov'un böylesine fazla ilgilendiği işlemleri üzerinde yürüteceğimiz somut malzemeyi" elde ettiğimize ve *İskra*'nın, "parti kararları"nı kabul edeceğinden en ufak bir kuşku duyulamayacağına ilişkin

Görüldüğü gibi, belli bir organı onaylayarak kongrenin gerçekte yazıkurulunu onayladığı şeklindeki ifade —azınlığın yandaşlarınca (Koltsov, s. 321, Posadovski, s. 321, Popov, s. 322 ve birçok başkaları tarafından) birçok kez yinelenen bu ifade— *gerçekte düpedüz yanlıştı*. Bu, merkez organlarının kuruluşunu henüz *herkesin gerçekten serinkanlılıkla* ele aldığı bir sırada tutulmuş olan mevzilerden *geri çekilmeyi* örtmek için kullanılan pek açık bir *manevraydı*. Bu geri çekiliş, ne ilke gerekçeleriyle (çünkü kongrede "haksız oportünizm suçlamaları" iddiasını ortaya atmak azınlığın çok fazla *zararına* olduğundan bunu *ima bile etmediler*), ne de altı ya da üç üyenin gerçekten daha etkin olduğunu ortaya koyacak olan, *olaylara dayalı* veriler öne sürerek (çünkü bunların yalnızca öne sürülmesi bile azınlığa karşı bir yığın kanıt ortaya çıkarabilirdi) haklı gösterilebilirdi. "Simetrik bütün"den, "uyumlu takım"dan, "simetrik ve bütünleşmiş kristal tüm"den, vb. *sözederek*, dolambaçlı yoldan, işin içinden sıyrılmaya çalışmak zorundaydılar. Bu savların derhal gerçek adlarıyla "*zavallı sözler*" diye nitelenmesi (tutanaklar, s. 328) şaşırtıcı değildir. Üçlü planının kendisi bir "uyum" eksikliğinin varlığına açıkça tanıklık ediyordu. Bir ayı aşkın bir süre birlikte çalışmak, o süre içinde temsilcilere, *kendi başlarına* bir yargıya varmalarını sağlayacak malzeme yığını sağlamaya yetmişti. Posadovski yoldaş bu malzemeyi ("sınırlı anlayış"tan sözederken "uyumsuzluk" sözcüğünü kullanarak kendi açısından ihtiyatsız ve basiretsiz bir biçimde, tutanaklar, s. 321 ve 325) ima edince, Muravyov yoldaş, sözünü sakınmaksızın şöyle demişti: "Bana göre, böyle uyumsuzlukların* hiç kuşkusuz varolduğu, kongrenin

konuşması (s. 142); *Trotski*'nin konuşması: "Yazıkurulunu onaylıyor olmadığımıza göre, *Iskra*'da onayladığımız şey nedir? ... Ad değil, eğilim ... ad değil, bayrak" (s. 142); *Martinov*'un konuşması: "... Birçok yoldaş gibi ben de *Iskra*'nın, belli eğilimde bir gazete olarak, merkez yayın organımız olarak kabulünü tartışırken, bu noktada gazetenin yazıkurulunu onaylama ya da seçme yöntemini görüşmememiz gerektiği kanısındayım; bunu daha sonra, gündemdeki yeri geldiği zaman tartışacağız..." (s. 143).

* Posadovski yoldaşın kafasındaki "uyumsuzluklar"ın ne olduğunu kongre hiçbir zaman öğrenemedi. Yoldaş Muravyov ise aynı oturumda, (tutanaklar, s. 322) onun kastettiği anlamın yanlış yorumlandığını ifade etti; tutanaklar onaylanırken yaptığı konuşmada da "kongrede çeşitli noktalar üze-

çoğunluğu için, oldukça açıktır" (tutanaklar, s. 321). Azınlık (piyasaya Muravyov tarafından değil, Posadovski tarafından sürülen) "uyumsuzluklar" sözcüğünü salt kişisel anlamda yorumlamayı yeğ tuttu, yoldaş Muravyov'un meydan okuyuşuna karşılık verme, altı kişilik bir yazıkurulunu, *hakettiği biçimde* savunmak üzere tek bir kanıt öne sürme cesaretini gösteremedi. Sonuç, kısırlığı nedeniyle gülünç olmanın da ötesine geçen bir tartışmaydı: Çoğunluk (yoldaş Muravyov'un ağzıyla) altı ya da üç kişi konusunun gerçek anlamının kendileri için *oldukça açık* olduğunu belirtiyordu, ancak azınlık dinlemeyi ısrarla reddediyor ve "*bunu inceleyecek bir durumda olmadığımızı*" söylüyordu. Çoğunluk, kendisini, yalnızca bu noktayı inceleyecek durumda görmekle kalmamış, "incelemiş" ve bu inceleme sonuçlarının kendisi için *oldukça açık* olduğunu ilan etmişti, azınlıksa, anlaşıldığına göre, böyle *bir incelemeden korkmuş* ve "zavallı sözler"in gerisine sığınmıştı. Çoğunluk, "bizim merkez yayın organımızın, bir yazarlar topluluğundan daha fazla bir şey olduğunu akılda tutmamız" gerektiğini belirtiyordu. Çoğunluk, "merkez yayın organının başında *belli kişilerin, kongrece bilinen kişilerin*, sözünü ettiğim *özellikleri kendinde toplamış kişilerin*" (yani yalnızca yazarlık özellikleri değil; yoldaş Lange'nin konuşması, tutanaklar, s. 327) "bulunmasını istiyordu". Azınlık bir kez daha meydan okumaya kalkışmadı kendi görüşünce, bir yazarlar grubundan daha fazla bir şey olan bir kurul için kimin uygun düştüğüne, "kongrece bilinen", "oldukça belli" kişinin kim olduğuna ilişkin tek söz söylemedi. Azınlık, o ünlü "uyum"un gerisine sığınmaya devam etti. Bu kadar da değil. Azınlık, tartışmalarda, ilke yönünden kesinlikle yanlış olan savlar da öne sürdü; bu yüzden de çok haklı olarak sert bir karşılık gördü. Anlamıyor musunuz, "kongrenin, yazıkurulunu yeniden biçimlendirmeye ne ahlaksal ne siyasal yönden hakkı vardır" (Trotski, tutanaklar, s. 326); "bu çok nazik [*aynen böyle*!] bir sorundur" (yine Trotski); "*yeniden seçilemeyen yazıkurulu*

rindeki tartışmalarda ortaya çıkan uyumsuzluklardan, ne yazık ki, varlığını hiç kimsenin reddedemeyeceği, ilkelere ilişkin uyumsuzluklardan sözettiğini" açıkladı (tutanaklar, s. 353).

üyeleri, kongrenin, onları artık yazıkurulunda görmek istemediği gerçeği karşısında ne düşünecekler?" (Çaryov, tutanaklar, s. 324).*

Böylesi savlar, tüm sorunu, yalnızca *acındırma ve duyguların yaralanmışlığı* düzeyine indirgemekteydi; gerçek ilke savları ve gerçek siyasal savlar açısından da, iflasın düpedüz kabul edilmesi demek oluyordu. Çoğunluk, derhal, bu davranışa *gerçek* adını verdi: *darkafalılık* (yoldaş Rusov). Çok yerinde bir ifadeyle, yoldaş Rusov şöyle diyordu: "Devrimcilerin ağzından garip konuşmalar, parti ahlakı ve parti çalışmasıyla açıktan açığa uyuşmayan konuşmalar işitiyoruz. Üçlüler seçimine karşı çıkanların dayandığı başlıca sav, *parti işlerini salt darkafalı bir görüşle* ele alıyor [bütün italikler benim]. ... Eğer, bir parti görüşü olmayan, ama *darkafalı* bir görüş olan bu görüşü benimsersek, her seçimde şöyle düşünmek zorunda olacağız: Petrov değil de İvanov seçilirse, Petrov gücenmez mi, eğer hazırlık komitesinin filan üyesi değil de falan üyesi seçilirse o filanca gücenir mi? Bu bizi nereye götürür yoldaşlar? Eğer burada bir parti yaratmak amacıyla biraraya geldiysek, eğer *karşılıklı övgülere ve darkafalı duygulara teslim olmayacaksak*, o zaman böyle bir görüşü hiçbir biçimde kabul edemeyiz. *Görevlileri seçmek* üzereyiz; seçilmemiş bir kişiye güvensizlik sözkonusu değildir; *bizim gözönünde bulunduracağımız tek şey, görevin gerekleri ve seçilecek kişinin, seçileceği yere uygunluğu olmalıdır.*" (Tutanaklar, s. 325.)

Partideki bölünmenin nedenlerini tarafsız biçimde araştırmak ve bu bölünmenin kongredeki *köklerine* inmek isteyen herkese yoldaş Rusov'un bu konuşmasını tekrar tekrar okumasını salık veririz; azınlık, onun kanıtlarını çürütmek şöyle dursun, itiraz bile etmemiştir. Gerçekten de, Rusov yoldaşın oldukça yerinde bir açıklamasıyla, yalnızca "*sinirli bir heyecan*"ın unutturduğu böylesine basit ve temel doğrulara itiraz edilemez. Böyle bir açıklama, gerçekte, darkafalı bir

* Posadovski yoldaşın şu konuşmasıyla karşılaştırınız: "... Eski yazıkurulunun altı üyesinden üçünü seçerek, geri kalan üç kişinin gereksiz ve fazla olduğunu söylemiş olursunuz. Böyle yapmaya ne hakkınız, ne de herhangi bir neden vardır."

grup anlayışına kapılanarak parti anlayışından uzaklaşan azınlık için en az kötüleyici bir açıklamadır.*

Ama azınlık, seçimlere karşı anlamlı, ciddi kanıtlar bulmakta öylesine yetersizdi ki, partiye darkafalı bir grup anlayışı getirmelerinin yanısıra, açıktan açığa *skandal türün-*

* Martov yoldaş, *Sıkıyönetim*'inde, bu sorunu da, değindiği bütün öteki sorunları ele aldığı biçimde değerlendiriyor. Martov, tartışmayı tam olarak ortaya koyma zahmetine katlanmıyor; bu tartışmada ortaya çıkan tek *ilke* sorununu çok alçakgönüllü bir tutumla atlıyor. O ilke sorunu şudur: Darkafalı duygusallık mı, yoksa görevlilerin seçimi mi? Parti anlayışı mı yoksa İvan İvanoviçler'in yaralanmış duyguları mı? Yoldaş Martov burada da, olup bitenleri parça bölük aktarmakla yetiniyor ve benim hesabıma, sövgünün her türlüsünü ekliyor. Bu yetmez Martov yoldaş!

Martov yoldaş, *beni*, özellikle Akselrod, Zasuliç ve Starover yoldaşların kongrede *neden* seçilmedikleri sorusuyla sıkıştırıyor. Takındığı darkafalı tutum, bu sorunun ne kadar yersiz olduğunu görmekten onu alıkoymaktadır (Neden yazıkurulundaki arkadaşı yoldaş Plehanov'a sormuyor?). Azınlığın kongrede altı kişilik bir yazıkurulu sorunundaki davranışını "taktikten yoksun" sayışımla, konunun bütün parti tarafından bilinmesini isteyişim arasında Martov yoldaş bir çelişki olduğu kanısında. Yoldaş Martov, *tüm* sorunu, parça bölük değil de her yönüyle ele alma zahmetine katlansaydı, burada bir çelişki olmadığını o da kolayca görebilirdi. Sorunu darkafalı bir grup anlayışıyla ele almak ve yaralanmış duygulardan sözetmek, acındırmaya çalışmak taktikten yoksundu; konunun bütün parti tarafından bilinmesine gelince, üç kişilik bir yazıkuruluna bakışla altı kişilik bir yazıkurulunun yararlı olup olmadığının, o kurula seçilecek kişilerin ve çeşitli görüşlerin, *gerçeklere* dayalı bir değerlendirmeden geçirilmesi parti çıkarlarının gereğiydi. *Azınlık bu noktalardan hiçbiri üzerinde kongrede en ufak bir imada bile bulunmadı.*

Yoldaş Martov, tutanakları dikkatlice inceleseydi, temsilcilerin konuşmalarında, *altı kişilik bir yazıkuruluna karşı bir dizi* kanıt bulabilirdi. İşte bu konuşmalardan bir seçme: Birincisi, değişik ilke anlayışları anlamında uyumsuzluklar, altı kişilik eski kurulda açıkça görülüyordu. İkincisi, yazışıları çalışmalarının teknik yönden sadeleştirilmesi arzulanan bir şeydi. Üçüncüsü, çalışmanın selameti, darkafalı duygusallıktan önce gelmekteydi, seçilen kişilerin o yere uygunluğu ancak seçimle sağlanabilirdi. Dördüncüsü, kongrenin seçme hakkı sınırlanamazdı. Beşincisi, partinin, merkez yayın organında artık, salt bir yazarlar grubu olmaktan öteye geçen bir gruba gereksinmesi vardı, merkez yayın organının gerek duyduğu şey yalnızca yazarlar değil, ama yöneticilerdi. Altıncısı, merkez yayın organında belli kişiler, *kongre tarafından* bilinen kişiler bulunmalıydı. Yedincisi, altı kişilik bir yazıkurulu çoğu zaman etkin olamıyordu, kurul görevlerini yerine getirebilmişse, bu anormal yapısı *nedeniyle değil, ona karşın* olabilmişti. Sekizincisi bir gazetenin yönetimi (bir grubun değil) partinin işiydi, vb.. Eğer Martov yoldaş, bu kişilerin seçilmeyiş nedenleriyle çok ilgileniyorsa, bütün bu düşüncelerin her birinin anlamına *nüfuz etsin* ve *bir tekini olsun* yalanlayabilsin.

den davranışlara girdiler. Gerçekten de Muravyov yoldaşa "nazik *görevler* yüklenmemesini" salık veren Popov yoldaşın davranışına (tutanaklar, s. 322) başka ne ad verebiliriz? Yoldaş Sorokin'in doğruca belirttiği gibi (tutanaklar, s. 328), bu, "işi kişiliğe dökmek"ten başka bir şey midir? Bu, *siyasal* kanıtlardan yoksun bir tutum takınarak, "*kişiler*" üzerinde spekülasyon yapmaktan başka bir şey midir? Yoldaş Sorokin, "böyle tutumları her zaman kınadık" derken haklı mıydı, haksız mıydı? "Yoldaş *Deutsch*'un, kendisiyle aynı görüşü paylaşmayan yoldaşları, üzerine basa basa, sergilemeye kalkışması *hoşgörülebilir miydi*?"* (Tutanaklar, s. 328.)

Yazıkuruluna ilişkin tartışmaları özetleyelim. Bir üçlü seçim planını, kongrenin hemen başında ve *kongreden önce temsilcilerin* bildiğine ve bu planın, *kongredeki tartışmalarla ve olaylarla hiçbir ilişkisi olmayan düşüncelere ve gerçeklere* dayandığı yolunda çoğunluğun birçok kez öne sürdüğü açıklamaları azınlık çürütmedi (çürütmeye çalışmadı bile). Altı kişilik bir yazıkurulunu savunurken azınlık, *ilke bakımından yanlış ve hoşgörüyle karşılanamaz* bir tutum, *darkafalı* düşüncelere dayalı bir tutum takındı. Azınlık, *görevlilerin* seçimi sorununa yaklaşımında, her bir aday hakkında ve o adayın sözkonusu görevler için uygun olup olmadığına ilişkin hiçbir *değerlendirme* girişiminde bile bulunmaksızın, partili olduğunu bütün bütün unuttuğunu gösterdi. Azınlık,

* Yoldaş Sorokin, bu aynı oturumda, yoldaş Deutsch'un sözlerini böyle anladı (tutanaklar, s. 324'le karşılaştırınız — "Orlov'la şiddetli bir atışma"), Yoldaş Deutsch, "böyle bir şey" söylemediğini açıkladı (tutanaklar, s. 351), ama hemen hemen *aynı anda*, "buna" *çok yakın* bir şey söylediğini itiraf etti. "Ben 'kim cüret eder' demedim" diye açıkladı yoldaş Deutsch, " Söylediğim şudur: 'Üçlü' bir yazıkurulu seçmek gibi caniyane [aynen böyle!] bir önergeyi desteklemeye cüret edebilecek [*aynen böyle*! — Yoldaş Deutsch kızartma tavasından ateşe düştü!] kişileri görmeyi çok isterdim'." (Tutanaklar, s. 351.) Yoldaş Deutsch, Sorokin yoldaşın sözlerini çürütmedi, *doğruladı*; "Burada her şey birbirine karıştırılıyor" (yani azınlığın altı kişilik bir yazıkurulundan yana savlarında) diyen yoldaş Sorokin'in sistemindeki gerçeği doğruladı. Yoldaş Deutsch, yoldaş Sorokin'in, "bizler parti üyesiyiz, bize özellikle siyasal düşünceler rehberlik etmelidir" şeklindeki *temel* bir gerçeği dile getiren uyarısının ne kadar yerinde olduğunu doğruladı. Seçimlerin *caniyane* olduğu yaygarasını koparmak, yalnızca darkafalılığa saplanmak değildir, ama aynı zamanda *skandal* türünden yollara girmektir.

sorunu hakettiği biçimde tartışmaktan *kaçındı*, onun yerine, sanki "biri boğazlanıyormuş" gibi "gözyaşı dökerek" ve "merhamet dilenerek" (Lange'nin konuşması, tutanaklar, s. 327) ünlü uyumdan sözetti. "*Heyecanlı sinirlilik*" hali içinde (tutanaklar, s. 325) azınlık "*işi kişiliğe dökmeye*", seçimlerin "canice" olduğunu haykırmaya ve benzeri *hoşgörülemez* tutumlara vardırdı.

Kongremizin 30'uncu oturumunda, yazıkurulu kadrosu üç kişi mi olsun, altı kişi mi olsun konusunda verilen savaş *darkafalılıkla* parti ruhu arasında, *siyasal düşüncelerle* "*kişiselliklerin*" en kötüsü arasında, *zavallıca sözlerle devrimci görev*in en temel kavramları arasında verilen bir savaştı.

Ve 31'inci oturumda, kongre, üç çekimserle onyediye karşılık ondokuz oy çoğunluğuyla, eski yazıkurulunu bir bütün olarak onaylamayı *reddettiği* (tutanaklar, s. 330'a ve *düzeltme cetveline* bakınız) ve eski yazıkurulu salona döndüğü zaman, Martov yoldaş, "eski yazıkurulunun çoğunluğu adına yaptığı açıklamada" (tutanaklar, s. 330-331) siyasal tutum ve *siyasal anlayıştaki* bu aynı yalpalayışı ve istikrarsızlığı daha da büyük ölçüde gösterdi. Bu ortak *açıklamanın* her noktasını ve benim yanıtımı daha ayrıntılı olarak inceleyelim (tutanaklar, s. 332-333).

Eski yazıkurulu onaylanmadığı zaman yoldaş Martov "Şu andan itibaren" dedi, "eski *İskra* artık mevcut değildir; onun adını değiştirmek daha tutarlı olur. İlk oturumlardan birinde *İskra*'ya verilen güven oyunun, kongrenin bu yeni kararında önemli ölçüde daraltıldığını görüyoruz."

Yoldaş Martov ve arkadaşları böylece, gerçekten ilginç ve birçok bakımdan öğretici bir *siyasal tutarlılık* sorunu ortaya atmış oluyorlardı. *İskra* onaylanırken *herkesin* ne söylediğine değinerek, bunu daha önce yanıtlamıştım (tutanaklar, s. 349, yukarda s. 82 ile karşılaştırınız*). Burada karşı karşıya olduğumuz şey, sugötürmez biçimde, siyasal tutarsızlığın çarpıcı bir örneğidir; ama bu tutarsızlık, kongrenin çoğunluk kanadında mıdır, yoksa eski yazıkurulunun çoğunluk

* Bu kitabın 132-133. sayfalarına bakınız. –ç.

kanadında mıdır, bunu, okurun yargısına bırakıyoruz. Bundan başka, Martov yoldaşla arkadaşlarının, çok yerinde olarak su yüzüne çıkardığı iki sorun daha vardır ki, bunlar hakkında karar vermeyi de okura bırakıyoruz: 1° *Merkez yayın organının yazıkurulunda görevlendirileceklerin seçimine* ilişkin kongre kararında, "*İskra*'ya verilmiş güven oyunun daraltıldığı"nı keşfetme arzusu, bir partili davranışının mı, yoksa darkafalı bir hizip davranışının mı varlığını ortaya koyar? 2• *Eski "İskra"nın varlığı gerçekte* ne zaman *sona ermiştir* — 46'ıncı sayıdan itibaren, içimizden iki kişi, Plehanov ve ben, gazeteyi yönetmeye başladığımız zaman mı, yoksa 53'üncü sayıdan itibaren, eski yazıkurulunun çoğunluğu gazetenin yönetimini ele aldığı zaman mı? Bu sorulardan birincisi çok ilginç bir *ilke sorunu*ysa, ikincisi de çok ilginç bir *gerçek ne sorunu*dur (*question of fact*).

Yoldaş Martov şöyle devam etti: "Üç kişilik bir yazıkurulu seçmeye karar verildiğine göre, kendi adıma ve öteki üç yoldaş adına açıklamak zorundayım ki, biz hiçbirimiz bu yeni yazıkurulunda yeralmayacağız. Kendi adıma şunu eklemeliyim: Eğer bazı yoldaşların, bu 'üçlü' için hazırladıkları listeye benim adımı da koymak istedikleri doğruysa, bunu, hiçbir biçimde haketmediğim bir hakaret saydığımı söylemeliyim [*aynen böyle*!]. Bunu, yazıkurulunun değiştirilmesinin kararlaştırıldığı koşullar nedeniyle, böyle söylüyorum. Bu karar, bazı 'sürtüşmeler'* olduğu, eski yazıkurulunun etkinliğini yitirdiği gerekçesiyle alınmıştır: Dahası var, kongre, bu sürtüşme hakkında eski yazıkurulunu sorguya çekmeksizin

* Martov yoldaş, herhalde, bu ifadeyle Posadovski yoldaşın "uyumsuzluklar" sözünü ima ediyordu. Bir kez daha belirtiyorum, yoldaş Posadovski bu sözle neyi kastettiğini kongreye hiçbir zaman anlatmadı; buna karşılık, aynı sözü kullanmış olan yoldaş Muravyov, *kongre görüşmelerinin ortaya çıkardığı ilke* uyuşmazlıklarını kastettiğini söyledi. Okurlar anımsayacaklardır, yazıkurulunun dört üyesinin (Plehanov, Martov, Akselrod ve ben) katıldığı *tek* gerçek ilke tartışması tüzüğün birinci maddesiyle ilgiliydi; ve Martov ve Starover yoldaşlar, yazıkurulunun "değiştirilmesi" için ileri sürülen savlardan birinin "haksız oportünizm suçlaması" olduğundan, *yazılı olarak* yakınmışlardı. *Bu* mektupta yoldaş Martov yazıkurulunun değiştirilmesiyle "oportünizm" arasında *açık* bir bağlantı keşfetmişti; ancak *kongrede*, yalnızca "*bir tür sürtüşme*" imasında, o da çok kapalı olarak, bulunmakla yetindi. "Haksız oportünizm suçlaması" çoktan unutulmuştu!

ya da yazıkurulunun etkinliğini yitirip yitirmediğini inceleyip bir rapor vermek üzere bir komisyonu görevlendirmeksizin, belli çizgiler doğrultusunda kararlaştırmıştır. [Ne gariptir ki, azınlığın herhangi bir mensubu, kongreye "yazıkurulunun sorguya çekilmesi"ni ya da bir komisyon kurulmasını önermeyi hiç mi hiç düşünmedi! Acaba bu, *İskra* örgütündeki bölünmeden ve yoldaş Martov'la Starover'in sözünü ettiği başarısız pazarlıktan sonra, böyle bir şey yararsız olacağı için değil miydi?] Bu koşullar altında, bazı yoldaşların, bu yolda yeniden düzenlenmiş bir yazıkurulunda benim yeralmayı kabul edebileceğimi düşünmelerini siyasal ünüme leke sayarım.

*

Şamatadan başka bir sözcükle nitelenemeyecek olan bu sözleri *kongreden bu yana* pıtrak gibi çiçeklenmekte olan şeyin başlangıcına okurları götürebilmek, onlara bir örnek verebilmek için bile bile tam metin olarak aldım. Bu *şamata* sözcüğünü daha önce "*İskra*" *Yazıkuruluna Mektup*'ta kullanmıştım; yazıkurulu üyeleri her ne kadar bu sözden rahatsızlık duyuyorlarsa da, ben aynı sözü yineleme gereğini duyuyorum, çünkü bu sözcüğün doğruluğu sugötürmez. Şamatanın bazı "kirli güdüler"e dayandığını (yeni *İskra* yazıkurulunun yaptığı gibi) düşünmek hatadır: Bizim sürgünler topluluğumuzu ve siyasal göçmenlerimizi bilen herhangi bir devrimci, "sinir bozuklukları" ve anormal, durgun yaşam koşulları nedeniyle, en saçma suçlamaların, kuşkuların, kendi kendini suçlamaların,

* Yoldaş Martov ayrıca şunu ekledi: "Riyazanov böyle bir rolü kabul edebilir, ama, sanırım, çalışmalarından bildiğiniz Martov, bunu kabul edemez." Bu, Riyazanov'a *kişisel bir saldırı* olduğu ölçüde, Martov sözünü geri aldı. Bu saldırı, Riyazanov'un kişisel niteliklerinden (bu niteliklere burada değinmenin yeri yok) ötürü değil, Borba grubunun *siyasal görünüşünden, siyasal yanılgılarından* ötürüydü. Yoldaş Martov, gerçek ya da varsayılan kişisel hakaretleri geri almakta ustadır, ama, bu, *partiye ders olması* gereken *siyasal yanılgıları* unutmamıza yolaçmamalıdır. Borba grubu, kongremizde, "örgüt kaosu"na, "herhangi bir ilke düşüncesinin haklı gösteremeyeceği dağınıklığa" (Yoldaş Martov'un konuşması, tutanaklar, s. 38) neden olmakla suçlanmıştı. *Böylesi* siyasal bir davranış, yalnızca parti kongresinden önce, *genel* kaos döneminde, küçük bir grup içinde görüldüğü zaman değil, ama aynı zamanda, parti kongresinden sonra, kaosun ortadan kaldırıldığı bir dönemde, "*İskra* yazıkurulunun çoğunluğunun ve Emeğin Kurtuluşu Grubunun" saplandığı bir şey olduğu zaman da gerçekten kınanmayı hakeder

kişilerle uğraşmaların ortaya döküldüğü, üzerinde ısrarla yazılıp çizildiği düzinelerle şamataya tanıklık edecektir. Bu çekişmelerin, bu şamataların *görünüşü ne kadar kirli olsa da* makul hiçbir kişi onların altında kirli *güdüler* aramaya gerek görmez. Yoldaş Martov'un konuşmasından yukarıya aldığımız bölümde görülen arapsaçına dönmüş saçmalıkları, kişilerle uğraşmaları, hayalî ürküntüleri, uydurma aşağılamaları ve lekelemeyi ancak böyle bir "sinir bozukluğu"na bağlayabiliriz. Durgun yaşam koşulları, aramızda belki yüzüncü kez, böyle kavgalar yaratıyor. Eğer bir siyasal parti, hastalığa doğru ad koymak, hastalığı doğru teşhis etmek ve tedavi çaresini aramak cesaretini gösteremiyorsa, o, saygıya değer bir parti olamaz.

Bu arapsaçından çıkarılabilecek, ilkeye ilişkin şey, *kaçınılmaz* olarak, "seçimlerin, siyasal ünlere leke sürmekle hiçbir ilgisi olmadığı"dır; "kongrenin yeni seçimler yapma, şu ya da bu türden atamalara girişme ve yetkili kurullarının yapısını değiştirme hakkını yadsımak", konuyu başka şeylerle *bulandırmaktır*; "yoldaş Martov'un, eski yazıkurulunun yalnızca bir bölümünü seçmeye izin verilip verilemeyeceğine ilişkin görüşleri (kongrede de belirttiğim gibi, tutanaklar, s. 332)* *siyasal düşünceleri aşırı ölçüde birbirine karıştırmaktan, bulandırmaktan* başka bir şey değildir.

Üçlü planı kimin ortaya attığına ilişkin yoldaş Martov'un öne sürdüğü "kişisel" ifadeleri bir yana koyup, eski yazıkurulunun onaylanmayışını onun "siyasal" yönden nasıl değerlendirdiğine geçeceğim: "... Şimdi olup-bitenler, kongrenin ikinci yarısında ortaya çıkan savaşımın son perdesidir. Oldukça doğru! Kongrenin bu ikinci yarısı, tüzüğün birinci maddesi üzerindeki tartışmalarda Martov, yoldaş Akimov'un kuvvetli pençesine düştüğü zaman başlamıştır.] Herkes biliyor ki, bu reformda sözkonusu olan şey, eski yazıkurulunun etkinliği' sorunu değil, ama merkez yönetim kurulunda etkinliği elegeçirme savaşımıdır. [Birincisi, herkes biliyor ki, sorun, merkez yönetim kurulunun kuruluşundaki ayrılık *oldu-*

* Bkz: Lenin, *Collected Works*, vol. 6, s. 505-506. –*Ed.*

ğu kadar, kurulun etkinliği sorunu *idi*; çünkü "reform" planı, henüz ayrılığın ortada olmadığı ve yoldaş Pavloviç'in yedinci üye olarak yazıkuruluna seçilmesinde Martov yoldaşın bize katıldığı tarihte önerilmişti. İkincisi, daha önce, *belgeye dayalı* kanıtlarla gösterdiğimiz gibi, sorun, merkez yönetim kurulunun *hangi kişilerden* oluşacağı sorunuydu; bu sorun *à la fin des fins** gelip farklı listelere dayanmıştı: Glebov–Travinski–Popov listesi mi, yoksa Glebov–Trotski–Popov listesi mi.] Yazıkurulunun çoğunluğu, merkez yönetim kurulunun, yazıkurulunun bir aleti haline dönüştürülmesini istemediğini gösterdi. [Bu, Akimov'un nakaratıdır: Her parti kongresinde çoğunluğun, uğrunda savaştığı etkinliği elegeçirme sorunu, *çoğunluğun* yardımıyla merkez kurullarında etkinliği *sağlama bağlama* sorunu, daha sonra yoldaş Martov'un da öne sürdüğü gibi, *yazıkurulunun* "aleti" olmak gibi, yazıkurulunun "basit bir *eklentisi*" olmak gibi *oportünist hakaretlere* dönüştürülmüştür (tutanaklar s. 334).] Yazıkurulunun üye sayısını azaltmaya gerek görülmesinin nedeni budur [!!]. Ben işte bu nedenle, böyle bir yazıkuruluna katılamam. [Şu "işte bu nedenle"yi biraz daha dikkatle inceleyelim. Yazıkurulu, merkez yönetim kurulunu bir eklentiye, bir alete nasıl *dönüştürebilirdi*? Bunu *ancak*, konseyde üç oya sahip olsaydı ve üstünlüğünü *kötüye kullansaydı* yapabilirdi. Bu açık değil mi? Ve yoldaş Martov'un üçüncü üye olarak seçildiği zaman, böyle bir kötüye kullanmayı her zaman önleyebileceği ve *yalnızca kendi oyuyla*, yazıkurulunun konseydeki bütün üstünlüğünü yıkabileceği de aynı şekilde açık değil mi? Görülüyor ki, bütün iş gelip, merkez yönetim kurulunun kimlerden kurulacağı sorununa dayanıyor; bir bakışta görülüyor ki, aletten, eklenti olmaktan sözetmek yalnızca *iftiradır*.] Eski yazıkurulunun çoğunluğuyla birlikte, kongrenin partide 'sıkıyönetime' son vereceğini ve durumu normale getireceğini düşündüm. Ama gerçekte sıkıyönetim, belli bazı gruplara karşı uygulanan olağanüstü hal yasalarıyla sürüp gidiyor, hatta daha da şiddetlenmiştir. Tüzükte yazıkuruluna veri-

* En sonunda. –*ç.*

len hakların, partinin zararına kullanılmamasını, ancak eski yazıkurulu bir bütün olarak kalırsa güven altına alabiliriz. ..."

İşte yoldaş Martov'un konuşmasında, *şanlı "sıkıyönetim" narasını ilk kez ortaya attığı* bölüm bu. Şimdi de benim ona yanıtımı görelim.

"... Ne var ki, iki üçlü planının özel niteliği konusunda Martov'un söylediklerini düzeltirken, eski yazıkurulunu onaylamamak suretiyle attığımız adımın 'siyasal önemine ve anlamına' ilişkin ifadesini yadsımak niyetinde değilim. Tam tersine, bu adımın büyük bir siyasal önemi ve anlamı olduğunda yoldaş Martov'la tamamen ve açıktan görüş birliğindeyim. Ama bu anlam ve önem, Martov'un anladığı türden değildir. Martov, bunun, Rusya'daki merkez yönetim kurulunda etkinliği elegeçirme savaşımında bir girişim olduğunu söylemişti. Ben Martov'dan da ileri gidiyorum. Şimdiye dek ayrı bir grup olan *İskra*'nın bütün girişimleri, etkinliği elde etme savaşımıydı; şimdi ise bu daha da fazla bir şeydir, yalnızca etkinliği elegeçirme savaşımı değildir, o etkinliğin örgütsel olarak pekiştirilmesidir. Bu noktada yoldaş Martov'la benim siyasal bakımdan, ne kadar derin ölçüde ayrıldığımız şu gerçekte pek açık görünüyor: Onun, beni merkez yönetim kurulunda etkinliği elegeçirmeye çalışma arzusunu taşımakla suçlamasına karşılık, ben bu etkiyi örgütsel yollardan pekiştirmeye çalışmış olmamı ve hâlâ da çalışmamı şeref sayıyorum. Anlaşıldığına göre, değişik diller konuşuyoruz! Eğer tüm çalışmalarımız, tüm çabalarımız eski, aynı etkin olma savaşımında bitseydi, o etkinliğin tüm olarak elegeçirilmesini ve pekiştirilmesini sağlamasaydı, bütün o çalışmaların, çabaların ne anlamı kalırdı? Evet, yoldaş Martov kesinlikle haklıdır: Attığımız adım, hiç kuşkusuz, büyük siyasal bir adımdır; eğilimlerden, bundan böyle izlenecek olanının, partimizin gelecekteki çalışmaları için seçilmiş olduğunu göstermektedir. *Ben, 'partide sıkıyönetim' gibi, 'belli bazı kişilere ve gruplara karşı olağanüstü hal yasaları' gibi dehşetli sözlerden asla korkmam.* İstikrarsız ve yalpalayan öğelere karşı bir

'sıkıyönetim' yaratabilmeliyiz, yaratmalıyız; parti tüzüğümüzün tümü, kongre tarafından onaylanan merkeziyetçilik sisteminin tümü, siyasal muğlaklığın türlü kaynağına karşı bir 'sıkıyönetim'den başka bir şey değildir. Muğlaklığa karşı gereksinilen önlemler, isterseniz olağanüstü hal yasaları deyiniz, özel yasalar, kurallardır. Kongrenin attığı adım da, böyle önlemler ve yasalar için sağlam bir temel yaratarak, izlenecek siyasal yönü doğru olarak göstermiştir."*

Kongredeki konuşmamın bu özetinde, *yoldaş Martov'un "Sıkıyönetim"inden* (s. 16) *çıkardığı tümceyi* italik harflerle gösterdim. Martov'un bu tümceyi sevmemesinde ve o tümcenin açık anlamını kavrama yolunu seçmemesinde şaşılacak bir şey yoktur.

"Dehşetli sözler" deyimi neyi ifade ediyor yoldaş Martov?

Bu deyim, bir *alayı* ifade ediyor, küçük şeylere büyük adlar verenlerle, basit bir sorunu gösterişçi laf cambazlığıyla bulandıranlarla alayı ifade ediyor. Yoldaş Martov'un "sinirlerini bozan" *tek* küçük ve basit gerçek, *merkez kurullarının hangi kişilerden kurulacağı konusunda kongrede tattığı yenilgiden başka bir şey değildir.* Bu basit gerçeğin siyasal anlam ve önemi şuydu: Parti kongresinin çoğunluğu, kazandığı için, parti önderliğinde kendi çoğunluğunu gerçekleştirerek ve yalpalama, istikrarsızlık ve muğlaklık** olarak gördüğü şeye karşı, tüzüğün yardımıyla savaşım için bir örgüt temeli yaratarak etkinliğini sağlamlaştırmıştı. Bunu, dehşet içinde, bir "etkin olma savaşımı"ndan sözetmek ve "sıkıyönetim"den yakınmak için fırsat bilmek, *gösterişçi laf cambazlığından,* dehşetli sözler kullanmaktan başka bir şey değildir.

Yoldaş Martov bu görüşe katılmıyor mu? Şu halde belki

* Bkz: Lenin, *Collected Works*, vol. 6, s. 507-508. –*Ed.*

** İskracı azınlığın yalpalayışı, istikrarsızlığı ve muğlaklığı kongrede nasıl ifade edilmişti? Birincisi, tüzüğün birinci maddesi üzerindeki oportünist laf cambazlıklarıyla; ikincisi, Akimov ve Lieber yoldaşlarla kurdukları, kongrenin ikinci yarısında daha da belirginleşen koalisyonla; üçüncüsü, merkez yayın organına üye seçme sorununu, darkafalı bir hizip anlayışına, sefil sözlere, hatta kişilerle uğraşma düzeyine indirgemeye hazır olmalarıyla, kongreden sonra bütün bunlar birer tomurcuk olmaktan çıktı, çiçeğe dönüştü, meyve verdi.

de, çoğunluğun kazandığı etkililiği sağlamlaştırmak için, 1° merkez kurullarında çoğunluğunu güven altına alarak ve 2° yalpalamaya, istikrarsızlığa ve muğlaklığa karşı hareket etmek üzere çoğunluğa gerekli yetkileri vererek yoluna devam etmeyeceği bir parti kongresinin varolduğunu ya da genel olarak böyle bir kongrenin düşünülebileceğini bize kanıtlamaya çalışacaktır.

Seçimlerden önce, kongremiz, gerek merkez yayın organında, gerek merkez yönetim kurulunda oyların *üçte-birini* parti çoğunluğuna ya da azınlığına vermeyi kararlaştırmak durumundaydı. Altı kişilik bir yazıkurulu ve yoldaş Martov'un listesi, oyların üçte-birinin bize, üçte-ikisinin ise, onun yandaşlarına verilmesi demek oluyordu. Yoldaş Martov bizimle uyuşmayı ya da bize boyun eğmeyi reddetti ve *yazılı olarak* bizi, kongrede bir savaşa çağırdı. Kongrede yenilince de Martov sızlanmaya ve "sıkıyönetim"den yakınmaya başladı! Peki, bu şamata koparmak değil midir? Bu aydın hafifliğinin yeni bir ifadesi değil midir?

Bununla ilgili olarak, insan, Karl Kautsky'nin, bu tür kişileri, toplumsal ve psikolojik açıdan nasıl parlak bir biçimde tanımladığını anımsamadan edemiyor. Çeşitli ülkelerin sosyal-demokrat partileri, benzer hastalıkların acısını, şimdilerde hiç de seyrek duymuyor. Bu hastalıkların doğru teşhisini ve doğru tedavisini, daha deneyimli yoldaşlardan öğrenmek, bizim için çok yararlıdır. Bu yüzden, Karl Kautsky'nin, bazı aydınları tanımlayışı, konumuzun dışında görülmemelidir:

"Bugün bizi yakından ilgilendiren sorun ... *aydınlar tabakasıyla** (*intelligentsia*) *proletarya arasındaki uzlaşmaz karşıtlıktır*. Bu karşıtlığı itiraf ettiğim için arkadaşlarımın çoğu [Kautsky'nin kendisi de bir aydın, bir yazar ve bir editördür] öfkelenecektir. Ama bu uzlaşmaz karşıtlık gerçekten vardır ve başka konularda olduğu gibi, gerçeği yadsıyarak

* Aydın ve aydınlar tabakası (*intellectual and intelligentsia*) sözcüklerini Almancadaki *Literal ve Literatentum* karşılığı kullanıyorum. Bu sözcükler, yalnızca yazarları değil, ama genel olarak eğitim görmüş herkesi, serbest meslek sahiplerini, İngilizlerin kol işçisinden ayırmak için kullandıkları bir deyimle *brain workers*'ı [kafa işçilerini] kapsar.

yenmeye çalışmak çok yersiz bir taktik olur. Bu uzlaşmaz karşıtlık toplumsaldır, kişilere değil sınıflara ilişkindir. Birey olarak aydın, kapitalist birey gibi, kendisini, sınıf savaşımında proletaryayla özdeşleştirebilir. Böyle yaptığı zaman, o kişi karakterini de değiştirmiş olur. Aşağıda üzerinde duracağımız aydın tipi, henüz kendi sınıfında bir istisna olan *bu tür* aydın değildir. Aksini belirtmedikçe, *ben aydın sözcüğünü, burjuva toplumunun tarafını tutan sıradan aydını, bir sınıf* olarak aydınlar tabakasının karakteristiğini taşıyan aydını *ifade etmek için kullanacağım*. Bu *sınıf*, proletaryayla belli bir uzlaşmaz *karşıtlık* içindedir.

"Ancak bu uzlaşmaz karşıtlık, emekle sermaye arasındaki uzlaşmaz karşıtlıktan farklıdır. Aydın, kapitalist değildir. Gerçi onun yaşam düzeyi burjuvacadır ve eğer bir yoksul haline gelmeyi istemiyorsa o düzeyi sürdürmelidir, ama aynı zamanda kendi emeğinin ürününü ve çoğu zaman emek-gücünü satmak zorundadır ve kendisi de çoğu zaman kapitalist tarafından sömürülür ve aşağılanır. Görüldüğü gibi, aydınla proletarya arasında herhangi bir iktisadi karşıtlık yoktur. Ama aydının yaşam durumu ve çalışma koşulları proleterce değildir. Duygularda ve düşüncelerde belli bir karşıtlığa yolaçan da budur.

"Proleter, tek başına bir birey olarak hiçbir şey değildir. Onun bütün gücü, bütün gelişmesi, bütün umutları ve bekleyişleri, *örgütten*, arkadaşlarıyla birlikte yürüttüğü sistemli eylemden gelir. O kendini, büyük ve güçlü bir organizmanın parçası olduğu zaman büyük ve güçlü hisseder. Bu organizma, onun için temeldir; bu organizmaya oranla birey, pek az şey ifade eder. Proleter, adsız kitlenin bir parçası olarak, herhangi bir kişisel çıkar ya da ün sağlamayı düşünmeksizin, nerede görevlendirilirse orada ve bütün benliğini ve düşüncesini saran gönüllü bir disiplinle, tam bir bağlılıkla savaşır.

"Aydına gelince, durum oldukça değişiktir. O, bileğinin gücüyle değil, kafasıyla savaşır. Onun silahları, kişisel bilgisi, kişisel yetenekleri, kişisel inançlarıdır. Herhangi bir

yere, ancak kendi kişisel nitelikleriyle erişebilir. Bu yüzden bireyselliğini en özgür biçimde kullanabilmesi, ona, başarılı çalışmasının temel koşulu olarak görünür. Bir bütüne bağlı bir parça olmaya güçlükle razı olur, o zaman da bu eğilimden ötürü değil, zorunluluktan ötürüdür. Disiplin gereğini seçkin kafalar için değil, yalnızca yığınlar için kabul eder. Ve kuşkusuz, kendini birinciler arasında sayar...

"Nietzsche'nin, kendi öz bireyciliğinin gereğini yapmayı her şey sayan ve bu bireyciliğin büyük bir toplumsal amaca, şu ya da bu biçimde bağımlılığını, aşağılık, bayağı bir şey gören üstün insan felsefesi, gerçek bir aydın felsefesidir; ve bu felsefe, proletaryanın sınıf savaşımına o aydının katılmasını tümden olanaksızlaştırır.

"Nietzsche'nin yanısıra, aydınlar tabakasının duygularına yanıt veren felsefenin en önemli parçalarından biri İbsen'dir. Onun (*Bir Halk Düşmanı*'ndaki) doktor Stockmann'ı, birçok kişinin sandığı gibi bir sosyalist değil, ama proletarya hareketiyle ve genel olarak halk hareketiyle, içinde çalışma girişiminde bulunur bulunmaz, çatışmaya girmek zorunda bulunan bir aydın tipidir. Her demokratik* hareketin temelinde olduğu gibi proletarya hareketinin temelinde de kişinin, arkadaşlarının çoğunluğuna saygı duyması gereği yatar. Oysa Stockmann *türünden* tipik aydın, 'kaynaşık çoğunluğa', alaşağı edilmesi gereken bir canavar gözüyle bakar. ...

"Proleter duygularla dolup taşan, ve parlak bir yazar olmasına karşın, özgür aydın anlayışını büyük ölçüde terkeden, parti kadrosuyla birlikte coşkuyla yürüyen, atandığı her görevde çalışan, kendini bütün yüreğiyle amacımıza bağlayan, azınlıkta kaldığında İbsen ve Nietzsche'den eğitilmiş aydının boynu büküklüğü içersinde kişiliğinin ezilmesine ağlayıp sızlanmayı [*weichliches Gewinsel*] aşağılayan ideal aydın örneği — sosyalist hareketin gerektirdiği aydın türünün ideal

* Bizim martovcuların, Akimov'a ve *yanlış yere oturtulmuş* bir demokrasiye kayarken, bir yandan da aynı zamanda *yazıkurulunun demokratik yoldan seçimine*, herkes tarafından daha önceden planlandığı biçimde *kongrede* seçilmesine *öfkelenmeleri*, örgütlenme sorunlarının her türlüsüne bulaştırdıkları kargaşanın aşırı ölçüde karakteristik örneğidir. Sizin *prensibiniz* bu mu baylar?

örneği Liebknecht'ti. Aynı biçimde, kendini hiçbir zaman ön safta olmak için zorlamayan ve sık sık azınlıkta kaldığı Enternasyonaldeki parti disiplini örnek alınacak Marx'ı da örnek sayabiliriz."*

Martov'la dostlarının, salt eski grup onaylanmadı diye, görev için aday gösterilmeyi reddetmeleri, kendilerini azınlıkta bulan aydınların, işte böylesi ağlayıp sızlanmalarından başka bir şey değildir. Sıkıyönetimden ve "belli bazı gruplara karşı" olağanüstü hal yasalarından yakınmaları da böyledir. Oysa Martov, *Yujni Raboçi* ve *Raboçeye Dyelo* dağıtıldığı zaman, kılını bile kıpırdatmamış, yalnızca kendi grubu dağıldığı zaman ortaya fırlamıştır.

Önce Martov'un başlattığı, ardından da parti kongresinde** (hatta ondan sonra da) bir sel halinde gelen "kaynaşık çoğunluğa" yöneltilmiş sonsuz yakınmalar, serzenişler, suçlamalar, iftiralar ve üstü kapalı sözler, işte, kendilerini azınlıkta buluveren aydınların böylesi ağlayıp sızlanmalarından başka bir şey değildir.

Azınlık, kaynaşık çoğunluğun özel toplantılar yaptığından acı acı yakınmıştır. Elbetteki azınlık, bir yandan, kendi özel toplantılarına seve seve katılmaya hazır olanları (Egorovlar'ı, Mahovlar'ı, Brukerler'i), kongrede onlarla savaştığı için çağıramazken, bir yandan da özel toplantılarına çağırdığı temsilcilerin gelmeyi reddedişleri gibi tatsız bir gerçeği gözlerden gizlemek için, bir şeyler yapmak zorundaydı.

Azınlık, "haksız oportünizm suçlaması"ndan acı acı yakınmıştır. Elbetteki azınlık, parti kurumlarında grup anlayışının şampiyonluğuna, savlarda oportünizme, parti işlerinde darkafalı grup anlayışına ve aydın istikrarsızlığıyla hafifliğine dörtelle sarılarak, birçok durumda iskracılara-karşı olanları izleyen *oportünistlerin* —ve bir ölçüde bu iskracılara-karşı olanların— kaynaşık azınlığı oluşturduğu tatsız gerçeğini gözlerden saklamak için bir şeyler yapmak zorundaydı.

Kongrenin sonuna doğru "kaynaşık bir çoğunluğun"

* Karl Kautsky, "Franz Mehring", *Neue Zeit*, XXII, I, s. 101-103, 1903, n° 4.

** Bkz: Kongre tutanakları, s. 337, 338, 340, 352, vb..

kurulmuş olması gibi çok ilginç bir *siyasal gerçeğin* nedenlerini ve her türlü meydan okumaya karşın, böyle bir oluşumun nedenlerinden ve *tarihinden* azınlığın neden dikkatle *kaçındığını* gelecek bölümde göstereceğiz. Ama önce, kongre görüşmelerine ilişkin tahlillerimizi tamamlayalım.

Merkez yönetim kurulu seçimleri sırasında yoldaş Martov, üç ana özelliğine o zaman "üç hamlede mat" diye değindiğim, çok karakteristik bir önerge sundu (tutanaklar, s. 336). Önergenin üç ana özelliği şunlardır: 1°) merkez yönetim kurulu adaylarına *liste* halinde oy verilmesi, tek tek adaylara oy verilmemesi; 2° listeler açıklandıktan sonra iki oturum geçmesi (anlaşıldığına göre görüşme için); 3° mutlak çoğunluk elde edilemezse ikinci oylamanın yeter sayılması. Bu önerge, çok dikkatle düşünülmüş bir savaş tuzağıydı (düşmana hakkını vermeliyiz!). Egorov yoldaş bu önergeyle aynı görüşte değildi (tutanaklar, s. 337). Ama *eğer yedi bundcu ve Raboçeye Dyelo'cular kongreyi terketmemiş olsalardı,* bu önerge, *hiç kuşku yok,* Martov'a tam bir zafer sağlayabilirdi. Bu savaş hilesinin nedeni şuydu: *İskra*'nın azınlık kanadı, Bund'la Bruker şöyle dursun, Egorovlar ve Mahovlar'la bile (*İskra* çoğunluğu içinde olduğu türden) "doğrudan bir anlaşma" *yapmamış, yapamamıştı.*

Birlik kongresinde yoldaş Martov'un, "haksız oportünizm suçlaması"nın, kendisiyle Bund arasında doğrudan bir anlaşmayı varsaydığından yakındığını anımsayalım. Bir kez daha yineliyorum, bu, Martov yoldaşın yersiz bir kaygıya kapılmasından başka bir şey değildi. *Egorov yoldaşın, listelere oy verilmesini reddetmesi,* (yoldaş Egorov "henüz prensiplerini yitirmemişti" — herhalde, demokratik güvencelerin mutlak önemini takdir etmekte onu Goldblatt'la birleştiren prensipler), *Egorov'la bile "doğrudan bir anlaşma"nın sözkonusu olamayacağı* önemli gerçeğini *açıkça* göstermektedir. Ama hem Egorov'la, hem Bruker'le martovcular arasında bir *koalisyon* olabilirdi ve oldu da. Şu anlamda ki, martovcular bizimle ciddi bir çatışmaya düştükleri her zaman onların desteğinden *emindiler*; Akimov'la dostları da *ehveni şeri* seçmek

zorundaydılar. Hiç kuşku yoktu ve yoktur ki, *Akimov ve Lieber yoldaşlar, hem merkez yayın organı yazıkurulunun altı kişilik olmasına, hem Martov'un merkez yönetim kurulu listesine kesinlikle oy verirlerdi*; çünkü bunlar, onların açısından *ehveni şer*di, *İskra*'nın *amaçlarını en az başaracak* şeylerdi (Akımov'un, tüzüğün birinci maddesi üzerindeki konuşmasına ve Martov'a bağladığı "umutlar"a bakınız). Listelere oy verilmesi, listelerin açıklanmasından sonra iki oturum geçmesi ve yeniden oylama, herhangi bir doğrudan anlaşma olmaksızın, hemen hemen mekanik bir kesinlikle işte bu sonuçları sağlamak amacıyla düşünülmüştü.

Ne var ki, bizim kaynaşık çoğunluğumuz öyle kalmaya devam ettiği için, yoldaş Martov'un yandan çevirme hareketi, yalnızca işleri geciktirebilirdi; biz eninde-sonunda bu önergeyi reddedecektik. Bu durum karşısında azınlık, yakınmalarını, yazılı bir açıklamayla (tutanaklar, s. 341) ortaya döktü, *Martinov'la Akimov'un yolunu izleyerek*, "seçimlerin yapıldığı koşulları dikkate alıp" merkez yönetim kurulu seçimlerinde *oy kullanmayı reddetti.* Kongreden bu yana da seçimlerin anormal koşullarına ilişkin bu tür yakınmalar (bkz: *Sıkıyönetim*, s. 31) sağda-solda yüzlerce parti dedikoducusunun kulağına akıtıldı. Peki ama bu *anormallik* neydi? Kongre içtüzüğünün (6'ncı madde, tutanaklar, s. 11) daha başından öngördüğü, içinde herhangi bir "ikiyüzlülük" ya da "adaletsizlik" bulmanın saçma olacağı gizli oylama mı? Hafif aydınların gözünde bir "canavar" olan kaynaşık bir çoğunluğun kurulması mı? Yoksa, bu değerli aydınların, bütün seçimleri kabul edeceklerine ilişkin kongre önünde *verdikleri sözden* (kongre içtüzüğünün 18'inci maddesi, tutanaklar, s. 380) *dönmekteki anormal* istekleri mi?

Popov yoldaş, bu isteği, kongrede seçim günü, *ince* bir imayla şu soruyu sorarak ortaya koydu: "Temsilcilerin yarısı oy vermeyi reddettiğine göre, Büro, kongre kararının geçerli ve usulüne uygun olduğundan emin midir?"* Büro, kuşkusuz emin olduğu karşılığını verdi ve Akimov ve Marti-

* s. 342. Konseyin beşinci üyesinin seçimi kastediliyor. (Toplam 44 oydan) 24 oy kullanılmıştı, ikisi boştu.

nov yoldaşlar olayını anımsattı. Yoldaş Martov Büroyla aynı görüşte olduğunu söyledi, yoldaş Popov'un hatalı olduğunu ve "*kongre kararlarının geçerli olduğu*"nu (tutanaklar, s. 343) özellikle belirtti. Şimdi, *onun parti önünde yapmış olduğu bu açıklamalarla,* kongreden sonraki davranışının ve "*partinin yarısının, daha kongrede başlayan isyanı*"na ilişkin *Sıkıyönetim*'indeki (s. 20) sözlerinin siyasal tutarlılığı —epey normal saymamız gerekiyor— hakkında karar vermeyi okurlara bırakıyoruz. Yoldaş Akimov'un Martov yoldaşa bağladığı umutlar, Martov'un kendi kısa ömürlü iyi niyetlerinden daha ağır bastı.

"*Siz kazandınız*" Akimov yoldaş!

*

Kongrenin *son* bölümünün, seçimlerden sonraki bölümünün görünüşte küçük, ama aslında önemli bazı özellikleri, şimdilerde trajikomik bir anlam kazanan ünlü "sıkıyönetim" sözcüğünün nasıl yalnızca "iğrenç bir söz" olduğunu göstermeye yeterlidir. Yoldaş Martov, şimdi, kendi uydurması olan bu gulyabani sözcüğün, azınlığa çoğunluğun bir tür anormal eza-cefa etmesi, azınlık avcılığına çıkması, ona karşı kabadayılık etmesi anlamına geldiğine hem kendini, hem okurlarını inandırmaya ciddi biçimde çalışarak bu trajikomik sözcüğü, "sıkıyönetim" sözcüğünü alabildiğine kullanıyor. Biz, şimdilik, kongreden *sonra* olayların nasıl geliştiğini göstereceğiz. Ama yalnızca kongrenin sonunu düşünsek bile, görülecektir ki, kendilerine zorbalık edildiği, kötü davranıldığı, boğazlandıkları varsayılan mutsuz martovculara eza-cefa etmek şöyle dursun, seçimlerden sonra, "kaynaşık çoğunluğun" *kendisi*, onlara (Liyadov aracılığıyla) tutanaklar komisyonundaki *üç üyelikten ikisini önermiştir* (tutanaklar, s. 354). Taktik sorunlarla öteki sorunlara ilişkin önerileri alın, (tutanaklar, s. 355 ve sonrası), görülecektir ki, bu öneriler gerektiği gibi, usulüne uygun biçimde tartışılmıştır; ve bu önergelerin çoğuna imza koyanların arasında canavar kaynaşık "çoğunluğun"

temsilcileriyle "aşağılanmış ve hakarete uğramış azınlığın" yandaşları vardır (tutanaklar, s. 355, 357, 363, 365 ve 367). Bu, "görev yapmaktan alıkoymak" ve "zorbalık etmek"tir, öyle mi?

Bir sorun üzerinde öze ilişkin tek ilginç —ama ne yazık ki pek kısa— anlaşmazlık, Starover'in liberaller hakkındaki bir önergesinde ortaya çıkmıştır. Bu önergenin altına atılan imzalardan da görülebileceği gibi (tutanaklar, s. 357 ve 358), bu önerge, "çoğunluğu" destekleyenlerden üç kişinin (Braun, Orlov ve Osipov'un), hem bu önergeye, hem de Plehanov'un önergesine —ikisi arasındaki uzlaşmaz karşıtlığı görmedikleri için— *oy vermeleri* sayesinde kabul edilmiştir. Bu iki önerge arasında herhangi bir uzlaşmaz karşıtlık olduğu ilk bakışta görülmemektedir, çünkü Plehanov'un önergesi, *Rusya'daki burjuva liberalizmine* karşı güdülecek ilkeler ve taktiklerle ilgili olarak genel bir ilke koymakta, belli bir davranış çizgisi çizmektedir, buna karşılık Starover'in önergesi, "liberal ya da liberal-demokratik eğilim"le *yapılması caiz olabilecek "geçici anlaşmalar"ın somut koşullarını* tanımlamaya çalışmaktadır. İki önergenin konuları ayrıdır. Ama Starover'in önergesi *siyasal muğlaklıkla malüldür*; bu nedenle de güdük ve sığdır. Bu önerge, *Rus liberalizminin sınıfsal içeriğini tanımlamamaktadır*; bu liberalizmin ifadesini bulduğu belli siyasal eğilimleri göstermemektedir; bu belli eğilimlerle ilgili olarak, proletaryaya, propaganda ve ajitasyonun *bellibaşlı* hedeflerini açıklamamaktadır; bu önerge (muğlaklığı nedeniyle) öğrenci hareketi ve *Osvobojdeniye*[28] gibi iki ayrı şeyi birbirine karıştırmaktadır; "geçici anlaşmalar"ın caiz olabileceği üç somut koşulu, fazla güdükçe ve keyfî olarak salık vermektedir. Birçok başka durumda olduğu gibi, burada da, siyasal muğlaklık safsataya yolaçmaktadır. Herhangi bir genel ilke yokluğu ve "koşulları" bir bir sayma çabası, bu koşulların güdük bir biçimde ve hatta *yanlış* bir biçimde saptanmasına neden olmuştur. Starover'in üç koşulunu inceleyelim: 1) "Liberal ya da liberal-demokratik eğilimler", "otokratik hükümete karşı savaşımlarında kararlı olarak Rus

sosyal-demokratlarının yanında yeralacaklarını açıkça ve hiçbir kuşkuya yer bırakmayacak biçimde ilan" edeceklerdir. Liberal ve liberal-demokrat eğilimler arasında ne fark var? Önerge, bu sorunu yanıtlayacak herhangi bir öğe taşımıyor. Liberal eğilimler, burjuvazinin siyasal bakımdan en az ilerici olan kesimleri adına ve liberal-demokratik eğilimler burjuvazinin daha ilerici kesimleriyle küçük-burjuvazi adına konuşmuyor mu? Eğer böyleyse, yoldaş Starover, burjuvazinin en az ilerici olan (ama yine de ilerici, çünkü aksi takdirde liberalizmden sözedilemezdi) kesimlerinin "kararlı olarak sosyal-demokratların yanında yeralabileceklerini" düşünebilir mi? Bu saçmadır. Böyle bir eğilimin sözcüleri, "*bunu açıkça ve hiçbir kuşkuya yer bırakmayacak biçimde ilan etseler*"di bile (kesinlikle olanaksız bir varsayım) biz proletarya partisinin, onların açıklamalarına *inanmamamız gerekirdi.* Bir liberal olmak ve kararlı olarak sosyal-demokratların yanında yeralmak — bunlardan biri ötekini dıştalar.

Dahası var, "liberal ya da liberal-demokratik eğilimler"in, otokrasiye karşı savaşımlarında, kararlı olarak *sosyalist-devrimcilerin* yanında yeralacaklarını açıkça ve hiçbir kuşkuya yer bırakmayacak biçimde ilan ettikleri bir durum düşünelim. Böyle bir varsayım (sosyalist-devrimci eğilimin burjuva-demokratik yapısı nedeniyle), Starover yoldaşın varsayımından daha olasıdır. Muğlaklığı ve safsatası yüzünden, onun önergesinden bu tür liberallerle, *böyle bir durumda geçici anlaşmalara* girilmesinin *kabul edilemeyeceği* sonucu çıkar. Ama, yoldaş Starover'in önergesinden kaçınılmaz olarak çıkan bu sonuç, kesinlikle yanlıştır. Sosyalist-devrimcilerle geçici anlaşmalar caizdir (bkz: sosyalist-devrimciler hakkındaki kongre kararı) ve bunun *sonucu olarak*, sosyalist-devrimcilerin yanında yeralan liberallerle geçici anlaşmalar yapılabilir.

İkinci koşul: Bu eğilimler, "kendi programlarında işçi sınıfının çıkarlarını, ya da genel olarak demokrasiyi ya da işçi sınıfının siyasal bilinçlenmesini gölgeleyen herhangi bir isteme yer vermeyeceklerdir." Aynı yanılgıyla, burada bir kez daha yüzyüzeyiz: Programında, işçi sınıfının çıkarlarına

karşıt istemlere, onun (proletaryanın) siyasal bilinçlenmesini gölgeleyecek istemlere yer vermeyen hiçbir liberal-demokratik eğilim yoktur, olamaz. Bizdeki liberal-demokratik eğilimin en demokratik kesimlerinden biri olan sosyalist-devrimciler bile kendi programlarında —bütün liberal programlar gibi karmakarışık bir program— işçi sınıfının çıkarlarına karşıt düşen, onun siyasal bilinçlenmesini gölgeleyen istemlere yer vermişlerdir. Bu gerçekten çıkarılacak sonuç, "burjuva kurtuluş hareketinin sınırlılığını ve yetersizliğini gözler önüne sermenin" *asıl olduğudur*, geçici anlaşmaların caiz olmadığı değildir.

Son olarak, yoldaş Starover'in üçüncü "koşul"u, (liberal-demokratların, genel, eşit, gizli ve doğrudan oyu, kendi savaşımlarının sloganı yapmaları koşulu), sunulduğu genel biçim içinde, aynı şekilde *yanlıştır*: Sloganı sınırlı bir oy hakkına dayalı bir anayasa ya da genel olarak "dar çerçeveli" bir anayasa olan liberal-demokratik eğilimlerle, geçici ve kısmi anlaşmaların caiz olmadığını ilan etmek *akılsızca olurdu*. Gerçekte, tam bu kategoriye uygun düşen eğilim *Osvobojdeniye*'dir. Ama, en ürkek liberallerle bile "geçici anlaşmalar" yapmayı önceden yasaklayarak, insanın kendi ellerini bağlaması, marksizmin ilkeleriyle uyuşmayan siyasal bir kısa-görüşlülük olur.

Özetleyelim: Starover yoldaşın, Martov ve Akselrod yoldaşlar tarafından da imzalanan önergesi bir *hatadır*; üçüncü kongrenin bu kararı iptal etmesi akıllıca olur. Bu önerge, teorik ve taktik tutumunda *siyasal muğlaklıkla*, öne sürdüğü pratik "koşullar"da ise safsatayla maluldür. Önerge *iki sorunu birbirine karıştırmaktadır*: 1° *Bütün* liberal-demokratik eğilimlerin "proletarya ve devrim aleyhtarı" özelliklerinin gözler önüne serilmesi ve bu özelliklerle *savaşma* gereği; 2° bu eğilimlerden herhangi biriyle geçici ve kısmi *anlaşmaların koşulları*. Bu önerge, vermesi gerekeni (liberalizmin sınıfsal içeriğinin tahlilini) vermemekte, ama vermemesi gerekeni ("koşullar"ın reçetesini) vermektedir. Ortada böyle bir olası anlaşmanın taraflarından belli birinin bile olmadığı bir or-

tamda, bir parti kongresinde, geçici anlaşmalar için ayrıntılı "koşullar" belirlemek, genel olarak saçmadır; ortada böyle bir taraf olsaydı bile, geçici anlaşmanın "koşulları"nı belirlemeyi, kongrenin sosyalist-devrimci "eğilim"le ilgili olarak yaptığı gibi (yoldaş Akselrod'un önergesinin son bölümü için Plehanov'un verdiği değiştirgeye bakınız — tutanaklar, s. 362 ve 15), partinin merkez kurullarına bırakmak yüz kez daha akıllıca olurdu.

Plehanov'un önergesine "azınlığın" yönelttiği itirazlara gelince, yoldaş Martov'un tek savı şuydu: Plehanov'un önergesi, "şu ya da bu, belli bir yazarın maskesinin indirilmesi gibi önemsiz bir sonuçla bitiyor. Bu, 'bir sineği öldürmek için balyoz kullanmak' olmayacak mıdır?" (Tutanaklar, s. 358.) Bomboşluğu zekice bir sözle —"önemsiz sonuç" sözüyle— gizlenen bu sav, kendini beğenmiş laf cambazlığının yeni bir örneğini veriyor. Birincisi, Plehanov'un önergesi, "burjuva kurtuluş hareketinin sınırlılığının ve yetersizliğinin, bu sınırlılık ve yetersizlik kendini nerede gösterirse, orada, proletaryanın gözleri önünde sergilenmesi"nden sözediyor. Bu nedenle, Martov yoldaşın, "bütün dikkatler yalnızca Struve'ye, yalnızca bir tek liberale yöneltilecektir" şeklindeki iddiası (Birlik kongresi, tutanaklar, s. 88) tepeden tırnağa saçmadır. İkincisi, Rus liberallerle geçici anlaşmalar olasılığı üzerinde durulurken, bay Struve'yi bir "sinek"le bir tutmak, temel ve önemli bir siyasal gerçeği, güzel bir söz uğruna feda etmektir. Hayır, bay Struve bir sinek değil, siyasal büyüklüğü olan bir kişidir; yasadışı bir alemde, o, kişi olarak böyle büyük bir çehre olduğu için değil, ama Rus liberalizminin —etkin ve örgütlü liberalizmin—tek temsilcisi olarak tuttuğu yer nedeniyle siyasal büyüklüğü olan bir kişidir. Bu nedenle, bay Struve'yi ve *Osvobojdeniye*'yi dikkate almaksızın Rus liberallerden ve partimizin onlara karşı tutumunun ne olması gerektiğinden sözetmek, hiçbir şey söylemeksizin konuşmak demektir. Ya da belki de yoldaş Martov bize, Rusya'da, bugün *Osvobojdeniye* eğilimiyle uzaktan da olsa karşılaştırılabilecek *hiç değilse bir tek* "liberal ya da liberal-demokratik eğilim"

gösterecek midir? Martov yoldaşın bunu denediğini görmek ilginç olurdu!*

Yoldaş Martov'u destekleyen Kostrov yoldaş "Struve'nin adı işçilere hiçbir şey söylemez" dedi. Umarım, yoldaş Kostrov'la yoldaş Martov alınmazlar — ama bu sav, tam Akimov uslubundadır. Bu, proletaryanın ad tamlaması şeklinde gösterilmesine itirazdaki sava benziyor.[29]

Struve adının (ve onun yanısıra, Plehanov'un önergesinde sözü edilen *Osvobojdeniye* adının), kendilerine "hiçbir şey söylemeyeceği" işçiler kimlerdir? Rusya'daki "liberal ve liberal-demokratik eğilimler" hakkında ya pek az şey bilen ya da hiçbir şey bilmeyen işçiler. İnsanın aklına şu soru geliyor: Bizim parti kongremizin bu işçilere karşı tutumu ne olmalıdır; kongre, parti üyelerine, Rusya'daki tek belli liberal eğilim hakkında bu işçilere bilgi vermelerini mi emretmeli, yoksa siyasetle ilişkileri pek az olduğu için işçilerin pek az tanıdığı bir adı *anmaktan geri mi durmalıdır*? Eğer yoldaş Kostrov, Akimov yoldaşın izinde bir adım attıktan sonra, bir ikinci adım daha atmak istemiyorsa, bu soruyu birinci şekilde yanıtlayacaktır. Soruyu böylece yanıtladığı zaman da Kostrov, savının ne kadar temelsiz olduğunu görecektir. Her *durumda*, Plehanov'un önergesindeki "Struve" ve "*Osvobojdeni-*

* Birlik kongresinde yoldaş Martov, Plehanov yoldaşın önergesine karşı şu savı da öne sürdü: "Bu önergeye başlıca itiraz, bu önergenin başlıca kusuru şudur: bu önerge, otokrasiyle savaşımda, liberal-demokrat öğelerle ittifaktan kaçınmamanın, bizim görevimiz olduğu gerçeğini tümden unutuyor. Yoldaş Lenin, bunu bir Martinov eğilimi olarak adlandırabilir. Bu eğilim yeni *İskra*'da çoktan ortaya konmuştur." (Tutanaklar, s. 88.)

Taşıdığı "cevherler"in zenginliği bakımından bu sözler gerçekten çok az bulunur. 1) Liberallerle *ittifaktan* sözeden tümce tam bir kargaşadır. Yoldaş Martov, hiç kimse ittifaktan sözetmemiştir, yalnızca geçici ya da kısmi anlaşmalardan sözedilmiştir. Bu, tamamen ayrı bir şeydir. 2) Eğer Plehanov'un önergesi inanılmaz bir "ittifak"ı unutuyor ve yalnızca genel olarak bir "destek"ten sözediyorsa, bu onun kusuru değil, değeridir. 3) Belki de yoldaş Martov "Martinov eğilimleri"ni genel olarak belirleyen şeyin ne olduğunu açıklama zahmetine katlanır? Belki de bize bu eğilimlerle oportünizm arasındaki ilişkinin ne olduğunu söyler? Belki de bu ilişkiyi, tüzüğün birinci maddesine kadar geriye doğru izler? 4) "Martinov eğilimleri"nin "yeni" *İskra*'da nasıl ifadesini bulduğunu yoldaş Martov'dan dinlemek için sabırsızlanıyorum. Lütfen Martov yoldaş, beni böyle boşlukta kalmanın azabından kurtarın!

ye" sözcükleri, işçiler için Starover'in önergesindeki "liberal ve liberal-demokrat eğilim" sözünden, *öyle görünüyor ki, çok daha değerli olmalıdır.*

Rus işçi, şimdiki halde, bizim liberalizmimizin siyasal eğilimlerinin özden ifadesi gibi şeyleri, pratikte, *Osvobojdeniye* yoluyla olmaksızın bilemez. Yasal liberal yazın, bu amaç için uygun değildir, çünkü henüz çok bulanıktır. Biz, olabildiğince usanmadan (ve olabildiğince geniş işçi yığınları arasında) eleştiri silahımızı *Osvobojdeniye* efendilerine yöneltmeliyiz, böylece, gelecekteki devrim patladığı zaman, Rus proletaryası, gerçek eleştiri silahlarıyla, *Osvobojdeniye* efendilerinin devrimin demokratik karakterini törpülemeye dönük kaçınılmaz çabalarını kötürüm edebilir.

Muhalif ve devrimci hareketleri "desteklememiz" sorununda Egorov yoldaşın gösterdiği, yukarda sözünü ettiğimiz "şaşkınlığın" dışında, önergeler üzerindeki tartışmalar çok az ilginçti; gerçekte tartışma vardı demek bile güçtü.

Kongre, başkanının, kongre kararlarının bütün parti üyelerini bağlayıcı nitelikte olduğunu anımsatan kısa konuşmasıyla sona erdi.

N. KONGREDEKİ SAVAŞIMIN GENEL GÖRÜNÜMÜ. PARTİNİN DEVRİMCİ VE OPORTÜNİST KANATLARI

KONGRE görüşmelerine ve oylamalara ilişkin tahlillerimizi bitirdikten sonra, şimdi kısa bir özetleme yapalım ve böylece, *tüm* kongre malzemesine dayanarak, şu soruyu yanıtlayabilelim: Seçimlerde tanık olduğumuz ve bir süre için partimizde temel bölünme haline gelen çoğunluk ve azınlığı oluşturan öğeler, gruplar ve görüşler nelerdir? Böyle bir özetleme, kongre tutanaklarında bol bol görülen teorik ve taktik bütün ilke farklılıklarına ilişkin tüm malzemeyi kapsamalıdır. Genel bir "özet", kongrenin bir bütün olarak genel görünümü, oylama sırasında bütün bellibaşlı grupların genel görünümü ortaya konmaksızın, bu malzeme çok kopuk, çok dağınık kalır; bu yüzden de, özellikle kongre tutanaklarını, kendi başına kapsamlı bir biçimde *inceleme* zahmetine girmeyen bir kişiye (kaç okurun bu zahmete girdiği de ayrı bir konu) ilk bakışta tek tek gruplar bir raslantı gibi görünür.

İngiliz parlamento haberlerinde sık sık, karakteristik bir sözcük olan "bölünme" sözcüğüyle karşılaşırız. Bir konu oylandığı zaman, meclisin, şöyle şöyle azınlığa ve çoğunluğa "bölündüğü" söylenir. Kongrede tartışılan çeşitli konularda bizim sosyal-demokrat meclisimizin "bölünüşü", parti içindeki savaşımı, *kesinlik ve tümlükte bir benzeri daha bulunmayan, kendi türünde eşsiz* grupları ve fikir cephelerini yansıtır. Dağınık, kopuk ve yalıtılmış gerçekler ve olaylar yığını yerine, gerçek bir *görünüm* elde etmek, bu görünümü tam bir grafik haline getirmek, ya da oylamalara ilişkin sonu gelmez, anlamsız tartışmalara (kim kime oy verdi, kim kimi destekledi?) dur demek için, kongremizdeki "bölünmeler"in *bütün temel tiplerini* bir *çizge* (*diagram*) halinde göstermeye karar verdim. Belki de birçok kişi bunu yadırgayacaktır. Ama sonuçları, olabildiği ölçüde en doğru ve en tam biçimde özetleyip genelleştirebilecek bir başka yöntemin bulunacağını pek sanmıyorum. Ad okunarak yapılmış oylamalarda belli bir temsilcinin hangi doğrultuda oy kullandığı tam bir doğrulukla saptanabilir; ad okunarak oylama yapılmayan bazı önemli konularda da tutanaklara bakılarak, büyük bir olasılıkla ve gerçeğe yeter ölçüde yaklaşarak doğruyu yakalamak olanaklı olabilir. Eğer ad okunarak yapılan *bütün* oylamaları ve önemi (örneğin görüşmelerin hararetine ve genişliğine bakarak karar verilen önemi) ne olursa olsun öteki konulardaki oylamaları dikkate alırsak, elimiz altındaki malzemenin elverdiği ölçüde, parti-içi savaşımın tam bir görünümünü yakalamış olacağız. Bir fotoğraf vermek, yani her oyun ayrı ayrı görünümünü ortaya koymak yerine, böyle yaparak, ortaya bir resim çıkarmaya, yani işi karıştırmaktan başka bir işe yaramayacak olan önemsiz istisnaları ve ufak-tefek sapmaları bir yana koyarak bütün ana oylama *tiplerini* vermeye çalışacağız. Herhangi bir kişi, bizim ortaya çıkardığımız resmî tutanakların yardımıyla, kontrol edebilir, dilediği oylamayı ekleyerek genişletebilir, kısacası, yalnızca tartışarak, kuşku ifade ederek, münferit olaylara atıfta bulunarak değil, ama aynı malzemeye dayanmak suretiyle *daha farklı bir resim çizerek*

eleştirilebilir.

Oylamaya katılan her temsilciyi çizgede gösterirken, kongre tartışmalarının tümünde ayrıntılı olarak izlediğimiz dört ana grubu özel işaretlerle göstereceğiz, yani: 1) çoğunluk iskracıları; 2) azınlık iskracıları; 3) "merkez"; ve 4) iskracılara-karşı olanlar. Bu gruplar arasındaki fikir ayrılıklarını *birçok olayda* görmüştük. Eğer zikzak sevdalılarına *İskra* örgütüyle *İskra* eğilimini çok fazla anımsatan bu *adları* sevmeyen olursa, onlara söyleyelim ki, ad önemli değildir. Kongredeki *bütün* tartışmaları geriye doğru izleyerek ayrı görüşleri saptamış olduğumuza göre, yerleşik ve bilinen parti unvanları (ki bu unvanlar bazı kişilerin kulağını tırmalıyor) yerine *gruplar arasındaki görüş ayrılıklarının özünü* belirleyen adlar koymak olanaklıdır. Bu değişiklik yapıldığında, dört grup için şu adları elde ederiz: 1) tutarlı devrimci sosyal-demokratlar; 2) küçük oportünistler; 3) orta boy oportünistler; ve 4) büyük oportünistler (bizim Rus ölçüleriyle büyük). Son zamanlarda, iskracı, bir *eğilimi* değil bir "çevre"yi belirleyen bir addan başka bir şey değildir diye kendilerini ve başkalarını avutanları, bu adların daha az sarsacağını umalım.

Şimdi bu çizgede "fotoğraflaşan" oy tiplerini ayrıntılarıyla açıklayalım (bkz çizge: Kongredeki Savaşımın Genel Görünümü, s. 161):

Birinci oylama tipi (A), "merkez"in, iskracılara-karşı olanlara ya da onların bir bölüğüne karşı iskracılarla birleştiği durumları kapsıyor. Bu tip, bir bütün olarak program oylamasını (yalnızca yoldaş Akimov çekimser kaldı, bütün öteki temsilciler lehte oy verdi); ilke olarak federasyonu kınayan önerge üzerindeki oylamayı (beş bundcu dışında herkes lehte oy kullandı); Bund tüzüğünün 2'inci maddesi üzerindeki oylamayı (beş bundcu bize karşı oy kullandı; beş temsilci çekimser kaldı. Bunlar Martinov, Akimov, Bruker ve iki oyuyla Mahov'du; geri kalanlar bizimle birlikte oy kullandı) içeriyor. *A tipinde gösterilen oylama bu oylamadır.* Bundan başka, *İskra*'nın partinin merkez yayın organı olarak onaylanması sorunundaki üç oylama da bu tipte yeralıyor. Yazıkurulu üyeleri

KONGREDEKİ SAVAŞIMIN GENEL GÖRÜNÜMÜ

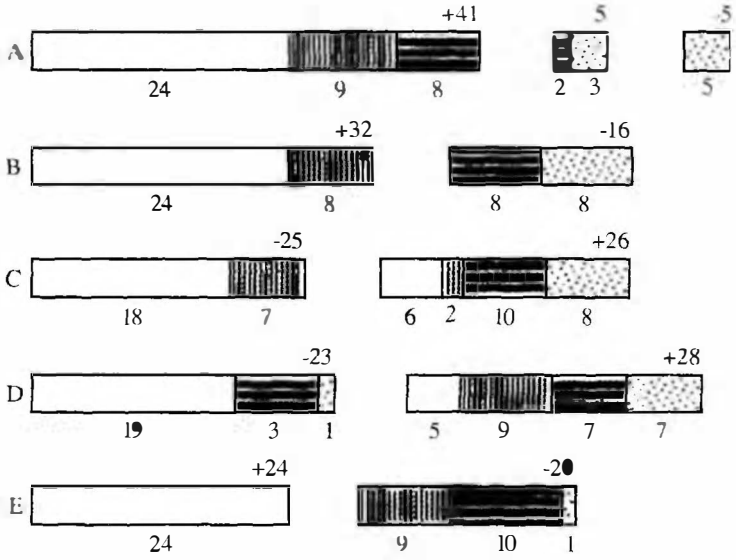

Artı (+) ve eksi (-) işaretlei. belli bir konuda olumlu ve olumsuz verilen *toplam oyları göstermektedir.* Şeritlerin altındaki rakamlar, dört gruptan her birinin kullandığı oy sayısını göstermektedir. A'dan E'ye kadar olan her tipin gösterdiği oylama niteliği, metinde anlatılmıştır.

GRUP ADLARI

- Çoğunluk iskracıları
- Azınlık iskracıları
- Merkez
- Anti-iskracılar

(beş oy) çekimser kaldı; *üç* oylamada da iki oy (Akimov ve Bruker) aleyhteydi ve ayrıca *İskra*'nın onaylanmasına ilişkin *gerekçeler* onaylandığı zaman, beş bundcuyla yoldaş Martinov çekimser kaldı.*

* Bund tüzüğünün 2'nci maddesi üzerindeki oylama, çizgede neden yeralmıştır? Çünkü, program ve federasyon sorunu üzerindeki oylamalar, daha az kesin ve daha az belirgin nitelikteki siyasal kararları *yansıttığı için*, *İskra*'nın onaylanmasına ilişkin oylamalar tam görünümü vermemekteydi.

Bu oylama türü, kongredeki "merkez"in ne zaman iskracılarla birlikte oy kullandığı şeklindeki çok ilginç ve önemli bir soruya yanıt getiriyor. "Merkez"cilerin iskracılarla birlikte oy kullandığı zamanlar, ya birkaç istisnasıyla *iskracılara-karşı olanların da bizimle beraber olduğu* (programın kabulü, gerekçeler belirtilmeksizin *İskra*'nın onaylanması); ya da ortada, kesin bir siyasal tutum yüklenimi altına doğrudan girilmesini gerektirmeyecek herhangi bir tür açıklama yapılması sorunu bulunduğu zamanlardı (*İskra*'nın örgütleme çalışmalarının kabulü, onun belli gruplara ilişkin örgütlenme siyasetini uygulama yüklenimi altına girilmesini içermiyordu; federasyon ilkesinin reddedilmesi, yoldaş Mahov'da gördüğümüz gibi, belli bir federasyon tasarımı üzerindeki bir oylamada çekimser kalmayı dıştalamıyordu). Kongredeki gruplaşmaların anlam ve öneminden genel olarak sözederken, *iskracılara-karşı olanların da bizimle birlikte oy verdiği olayları sıralayarak*, iskracılarla "merkez" arasındaki, tutarlı devrimci sosyal-demokratlarla oportünistler arasındaki farklılığı (yoldaş Martov'un ağzıyla) *önemsemezlikten gelen, gizlemeye çalışan* resmî *İskra*'nın, bu sorunu nasıl yanlış biçimde ortaya koyduğunu esasen görmüştük. Alman ve Fransız sosyal-demokrat partilerinde, oportünistlerin en "sağcıları" bile, *programın tümünün kabulü* gibi konularda hiçbir zaman karşıt oy kullanmış değillerdir.

İkinci tip oylama (B), tutarlısıyla tutarsızıyla tüm iskracıların bütün iskracılara-karşı olanlara ve tüm "merkez"e karşı oy kullandığı durumları kapsıyor. Bunlar daha çok, *İskra* siyasetinin belli ve özel tasarımlarının uygulamaya konmasına, yani *işin aslında İskra'nın yalnızca sözde değil,* ama gerçekten onaylanmasına ilişkin durumlardı. *Hazırlık komitesi olayı*:* Bund'un parti içindeki yeri sorununun gün-

Genel olarak düşünülürse, *aynı türden* şu ya da bu miktarda oylamayı alma doğrultusunda bir seçim, görünümün ana özelliklerini hiçbir biçimde etkilemez; dileyen, uygun düşen değişiklikleri yaparak bunu kolayca görebilir.

* (B) tipinde gösterilen oylama budur; iskracılar 32 oy, Bund'un önergesi 16 oy sağladı. Bu tipteki oylardan *bir tekinin bile ad okunarak yapılmış oylamalardan olmadığının belirtilmesi gerekiyor.* Tek tek temsilcilerin hangi yolda oy kullandıkları —ancak büyük bir olasılık derecesiyle— iki dizi

min ilk maddesi olması; *Yujni Raboçi* grubunun dağıtılması; tarım programı üzerindeki iki oylama; ve altıncı ve sonuncusu da Yurtdışı Rus Sosyal-Demokratlar Birliğine (*Raboçeye Dyelo*) karşı oylama, yani Birliğin (*League*), yurtdışındaki tek parti örgütü olarak kabulü, bunlar arasındadır. Bu oylamalarda, eski, parti-öncesi, çevre anlayışı, oportünist örgütlerin ya da grupların çıkarları, dar marksizm anlayışı, sonuna kadar tutarlı ilkelere bağlı devrimci sosyal-demokrasi siyasetiyle çarpışıyordu; azınlık iskracıları, *kendi* çevre anlayışları, kendi tutarsızlıkları sözkonusu oluncaya dek birçok olayda, büyük ölçüde önem taşıyan (hazırlık komitesi, *Yujni Raboçi* ve *Raboçeye Dyelo* açısından önemli) birçok oylamada bizim yanımızda yeraldı. Bizim ilkelerimizin pratiğe uygulanmasına ilişkin birçok sorunda, *merkezin*, iskracılara-karşı olanlara bize olduğundan çok daha fazla yakınlık göstererek, *pratikte*, sosyal-demokrasinin *oportünist* kanadına, *devrimci* kanada olduğundan çok daha fazla eğilim duyarak *iskracılara-karşı olanlarla güçbirliği yaptığını* bu "bölünmeler" bir grafik açıklığıyla ortaya koyuyor. *Ad olarak* iskracı olan, ama iskracı olmaktan utanç duyanlar, gerçek niteliklerini ortaya koydular; bunu izleyen kaçınılmaz savaşım hiç de hafif geçmedi ve bu savaşımı, o savaşımı içinde ortaya çıkan ilke farklılıklarının önemi ve anlamını, daha az düşünceli olan, daha çok etkilenebilen kişilerin gözünden sakladı. Ama şimdi, savaş ateşinin bir ölçüde küllendiği, ve tutanakların bir dizi ateşli tartışmanın tarafsız özeti olarak orta yerde durduğu şimdi, Mahovlar'la Egorovlar'ın Akimovlar ve Lieberler'le kurduğu ittifakın bir raslantı olmadığını ve olamayacağını, ancak gözlerini gönül rızasıyla kapatanlar görmeyebilir. Martov'la Akselrod'un yapabileceği tek şey, tutanakların kapsamlı ve doğru bir bi-

tanıtla ortaya konabilir: 1) Görüşmelerde iskracıların her iki kanadından konuşmacılar lehte konuştular, iskracılara-karşı olanlarla merkezin konuşmacıları aleyhte konuştular; 2) *Lehte* kullanılan oyların sayısı otuzüçe çok yakındı. Ayrıca unutulmaması gerek ki, kongre görüşmelerini tahlil ederken, oylamadan ayrı olarak, bize karşı "merkez"in iskracılara-karşı olanlarla (oportünistlerle) birleştiği *birçok* olaya işaret etmiştik. Bunların bazısı: demokratik istemlerin mutlak değeri, muhalif öğeleri destekleyip desteklememiz, merkeziyetçiliğin sınırlanması, vb..

çimde tahlilinden uzak durmaktır, ya da artık geç bile olsa, kongredeki tutumlarından ötürü esef duyduklarını ifade ederek zararı *telafi etmeye* çalışmaktır. Eğer *esef etmek* görüş ve siyaset farklılıklarını ortadan kaldırabilirse! Eğer Martov'la Akselrod'un Akimov, Bruker ve Martinov'la bugünkü ittifakı, ikinci kongrede ayakları üzerine kalkan partimizin, hemen hemen bütün kongre boyunca iskracıların iskracılara-karşı olanlarla yaptıkları savaşı unutmasını sağlayabilirse!

Çizgedekigerikalanüçbölümde(C,D,veE)gösterilen,kongredeki üçüncü tür oylamanın ayırdedici özelliği, *iskracıların ufak bir bölüğünün ayrılıp iskracılara-karşı olanların yanına geçmesi* ve bunun sonucu olarak iskracılara-karşı olanların (kongrede kaldıkları süre içinde) zafer elde etmiş olmalarıdır. Azınlık iskracılarının iskracılara-karşı olanlarla yaptığı bu şanlı *koalisyonun* (ki bu koalisyonun yalnızca adını anmak bile Martov'u, kongrede isterik mektuplar yazmaya sürüklemişti) gelişimini tam bir doğrulukla ortaya koyabilmek için, *ad okunarak yapılan*, bu türdeki üç ana oylamayı da alıyoruz. (C), dillerin eşitliğine ilişkin oylamadır (bu sorun üzerinde ad okunarak yapılan üç oylamadan, tam olduğu için, sonuncusu alınmıştır). Bütün iskracılara-karşı olanlarla merkezin tümü bize karşı durmuşlardır; iskracılardan çoğunluk kanadının bir bölüğü ile azınlık kanadının bir bölüğü kopmuştur. *Kongrenin oportünist "sağcı kanadı"yla kesin ve ömürlü bir koalisyon kurabilen iskracıların kim olduğu henüz açık değildir.* Ondan sonra (D) türü oylama geliyor — tüzüğün 1'inci maddesi üzerindeki oylama (bu konudaki iki oylamadan, daha kesinlik göstereni, yani çekimserin bulunmadığı oylamayı alıyoruz). *Burada koalisyon daha göze çarpar hale geliyor, daha kesin bir biçim** alıyor: Çoğunluk iskracılarından pek azı hariç, tüm

* *Bütün belirtilerin gösterdiği gibi, tüzük üzerindeki dört diğer oylama da* aynı türdendi: s. 278 — bizim 21 oyumuza karşılık Fomin'den yana 27 oy; s. 279 — bizim 24 oyumuza karşılık Martov'dan yana 26 oy; s. 280 — 27 oy benden yana, 22 karşı; ve aynı sayfada bizim 23 oyumuza karşılık Martov'dan yana 24 oy. Bunlar, daha önce üzerinde durduğum, merkez kurullarına üye çağırma sorunu üzerindeki oylamalardır. Ad okunarak oylama yapılmamıştır: (Bu tür yalnızca bir oylama yapılmıştı, ama kayıtlar kayboldu). Martov'u bundcular (tümü ya da bir bölüğü) *kurtardı*. Martov'un (Birlik'te) bu oylamalara ilişkin yanlış ifadeleri, yukarıda düzeltildi.

azınlık iskracıları, şimdi Akimov'la Lieber'in yanındadır; bunlar, bizim tarafımıza geçen üç "merkez"ciyle bir iskracılara-karşı olanı dengelemektedirler. Çizgeye şöyle bir gözatmak, zaman zaman ve geçici olarak bir yandan öte yana geçenlerin kimler olduğunu, *Akimovlar'la ömürlü bir koalisyona doğru dayanılmaz bir güçle çekilenlerin* kimler olduğunu göstermeye yeter. *Çoğunluğa ve azınlığa son bölünüşü gösteren* sonuncu oylama (E — merkez yayın organına, merkez yönetim kuruluna ve parti konseyine seçimler), azınlık iskracılarının *tüm* "merkez"le ve iskracılara-karşı olanların *kalıntılarıyla* tam bir biçimde kaynaşmışlığını açıkça ortaya koymaktadır. İş bu noktaya geldiğinde sekiz iskracılara-karşı olandan, kongrede *yalnızca* yoldaş Bruker kalmıştı (yoldaş Akimov, hatasını ona esasen açıklamış bulunuyordu, o da *martovcuların* safındaki uygun yerini almıştı). *Oportünistlerin en "sağcı"larından* yedisinin çekilmesi, seçimlerin Martov'a karşıt bir sonuç vermesini sağladı.*

Şimdi, *her tipten* oylamaya ait nesnel kanıtların yardımıyla kongrenin sonuçlarını özetleyelim.

Kongremizdeki çoğunluğun bir "*raslantı*" sonucu olduğuna ilişkin çok söz söylenmiştir. Yoldaş Martov'un *Bir Kez Daha Azınlıkta* başlıklı broşüründe, tek avunusu, gerçekte buydu. Çizge açıkça gösteriyor ki, çoğunluk, *bir anlamda*, ama yalnızca bir anlamda raslantısal diye nitelenebilirdi; yani "*sağ*"m en oportünist yedi temsilcisinin çekilmesi —ola ki— bir *raslantı* sonucuydu. Bu çekilişin raslantısal olduğu ölçüde (daha fazla değil), bizim çoğunluğumuz raslantısaldı. Çizgeye şöyle bir gözatmak, bu yedi kişinin kimin tarafında olabileceğini, *olmak zorunda bulunduğunu*** uzun boylu bir sürü

* İkinci kongreden çekilen yedi oportünistten beşi bundcu (ikinci kongre federasyon ilkesini reddettikten sonra Bund partiden çekildi) ve ikisi *Raboçeye Dyelo*cu, yoldaş Martinov ve yoldaş Akimov'du. Bu son ikisi, İskracı Birlik (*League*) yurtdışındaki *tek* parti örgütü olarak kabul edildikten yani Raboçeye Dyelocu Yurtdışı Rus Sosyal-Demokratlar Birliği dağıtıldıktan sonra kongreyi terk ettiler. [*Yazarın, 1907 baskısına notu. –Ed.*]

** Daha sonra göreceğimiz gibi, yoldaş Akimov'la çok yakın bir *hısımlık* ilişkisi içinde bulunan Voronej komisyonu da, yoldaş Akimov da, kongreden *sonra* "azınlığa" duydukları yakınlığı açıkça ortaya koymuşlardır.

laftan çok daha iyi biçimde ortaya koyacaktır. Ama asıl soru şudur: Yedi kişinin çekilişi ne ölçüye kadar raslantısaldı? Bu, çoğunluğun "raslantısal" niteliğinden alabildiğine sözedenlerin kendilerine sormayı pek istemedikleri bir sorudur. Bu, onlar için tatsız bir sorudur. Çekilenlerin, partimiz sol kanadının değil, *sağ* kanadının en aşırıcı temsilcileri olması bir raslantı mıydı? Çekilenlerin, tutarlı *devrimci sosyal-demokratlar* değil de *oportünistler* olması bir raslantı mıydı? Bütün kongre boyunca oportünist kanada karşı verilen ve çizgemizde açıkça görünen savaşımla bu "raslantısal" çekilme arasında hiçbir bağlantı yok mudur?

Çoğunluğun raslantısal bir nitelikte olduğu hakkındaki konuşmaların hangi *gerçeği gizlemeyi* amaçladığını anlamak için, kişinin, azınlık için çok tatsız olan bu soruları sorması yeterlidir. Hiç kuşkuya yer bırakmayan, karşı çıkılamayacak gerçek şudur: *Bizim partimizde azınlığı oluşturanlar oportünizme en çok eğilim göstermiş olanlardı.* Azınlık, partide, teoride *en az* istikrarlı, *ilke sorunlarında en az sebatlı* kişilerden oluşmuştu. Azınlık, partinin *sağ kanadından* çıkmıştı. Çoğunluk ve azınlık diye bölünmemiz, sosyal-demokratların devrimci ve oportünist kanat olarak, montanyarlar ve jirondenler[30] olarak bölünmelerinin, doğrudan ve kaçınılmaz bir devamıdır. Bu bölünme ne dün görülmüştür, ne yalnızca Rus işçilerin partisinde görülmüştür, kuşkusuz yarın ortadan kalkacak da değildir.

Anlaşmazlıklarımızın nedenlerini ve çeşitli aşamalarını aydınlığa kavuşturmakta, bu gerçeğin büyük önemi vardır. Kongredeki savaşımı ve o savaşımın gözler önüne serdiği ilke ayrılıklarını yadsıyarak ya da gizleyerek bu gerçekten *sakınmaya* çalışanlar, yalnızca kendi siyasal ve aydınca yoksulluklarını tanıtlamış olurlar. Bu gerçeğin *doğru olmadığını kanıtlamak* için, *her şeyden önce*, parti kongremizdeki oylamaların ve "bölünmeler"in, benim çizdiğim resimden farklı olduğunun gösterilmesi gerekir; *ikinci olarak da* kongrenin "bölünmesi"ne neden olan bütün olaylarda, *özde yanılgıya düşenlerin* en tutarlı devrimci sosyal-demokratlar,

Rusya'da iskracı* adını benimseyenler olduğunun gösterilmesi gerekir. Evet baylar, bunu göstermeye çalışın!

Bu arada yeri gelmişken belirtelim, azınlığın, partideki en oportünist, en az kararlı, en az tutarlı kişilerden oluşmuş olması, konuyu yarım-yamalak bilen ya da yeterince düşünmemiş olan kişilerin çoğunluğa yönelttikleri sayısız itiraza ve gösterilen kuşkuya en iyi yanıttır. Yoldaş Martov'la yoldaş Akselrod'un ufak bir hatasını *ayrılığın* nedeni saymak pireyi deve yapmak değil midir, diye soruyorlar. Evet sayın baylar, yoldaş Martov'un hatası ufak bir hataydı (bunu kongrede, tartışmalar oldukça hararetliyken de söyledim); ama bu küçük hata büyük zarar *verebilirdi* (*ve verdi*), çünkü yoldaş Martov [o hatası nedeniyle –ç], *birçok hata* yapmış olan ve bir dizi sorunda oportünizme ve ilke tutarsızlığına açıkça eğilim gösteren temsilcilerin tarafına sürüklendi. Yoldaş Martov'la yoldaş Akselrod'un istikrarsızlık göstermiş olmaları, bireyler sözkonusu olduğu sürece önemsiz bir şeydi; *bütün* istikrarsız öğelerden, *İskra* eğilimini ya tümden yadsımış ve ona açıkça karşı çıkmış, ya da bu eğilime yalnızca sözle bağlılık gösterirken gerçekte tekrar tekrar iskracılara-karşı olanların yanında yeralmış *tüm* kişilerden oluşan bir azınlık ortaya çıkarması, kişisel bir şey değil, bir *parti sorunuydu, üstelik hiç de önemsiz bir şey değildi.*

Ayrılığı, eski *İskra* yazıkurulunun küçük çevresi içinde, darkafalı bir devrimciliğin ve kökleşmiş bir hizip anlayışının egemen olmasının sonucu *saymak* saçma değil midir? Hayır,

* Yoldaş Martov için not. İskracı teriminin, *bir çevre mensubunu* değil de *bir eğilimi izleyen kişiyi* ifade ettiğini unuttuysa, yoldaş Martov'a, kongrede bu nokta üzerinde yoldaş Trotski'nin yoldaş Akimov'a yaptığı açıklamayı kongre tutanaklarından okumasını salık veririz. Kongrede (partiye ilişkin) üç *iskracı çevre* vardı: Emeğin Kurtuluşu Grubu, *İskra* yazıkurulu ve *İskra* örgütü. Bu üç çevreden ikisi kendilerini dağıtma düşüncesindeydiler; üçüncüsü, bu yolda yeterince partili olma anlayışında değildi ve kongre tarafından dağıtıldı. İskracı çevrelerin en genişi, *İskra* örgütü (ki, yazıkuruluyla Emeğin Kurtuluşu Grubunu içeriyordu) kongrede onaltı temsilciye sahipti. Bunlardan *yalnızca 11'inin* oy hakkı vardı. Buna karşılık, herhangi bir iskracı "çevre"nin üyesi olarak değil, *eğilim olarak iskracı* olanlar ise, benim hesabıma göre, *otuzüç oya sahip yirmiyedi kişiydi.* Görüldüğü gibi, kongrede iskracıların *yarısından azı İskra çevrelerine* mensuptu.

saçma değildir. Çünkü *partimizde*, bütün kongre boyunca *grupçuluğun her türlüsü için* savaş veren *bütün kişiler*, devrimci darkafalılığın üstüne *çıkmayı genel olarak başaramayan bütün kişiler*, darkafalı, grupçuluk anlayışı denen musibeti haklı gösterebilmek ve koruyabilmek için bu anlayışın "tarihsel" niteliğinden sözeden bütün kişiler, *bu belli* çevreyi [eski *İskra* çevresi –ç.] desteklemek üzere ayaklanmışlardır. *İskra* yazıkurulunun küçük çevresinde, dar grup çıkarlarının parti çıkarlarına ağır basmış olması, belki de bir raslantı olarak görülebilir; ama ünlü Voronej komitesi ile dillere düşen St. Petersburg "İşçileri Örgütü"nün[31] "tarihsel açıdan sürekliliği"ne (daha fazla değilse bile) daha az değer vermemiş olan Akimovlar'la Brukerler'in bu çevreyi var güçleriyle desteklemeleri hiç de raslantı değildi; *Raboçeye Dyelo*'nun "katledilmesi"ne, eski yazıkurulunun "katledilişi"ne olduğu kadar (eğer daha fazla değilse) yas tutan Egorovlar'ın, bu yazıkurulu çevresini var güçleriyle desteklemeleri hiç de raslantı değildi; Mahovlar, vb., vb. de böyle. Atasözünün dediği gibi, bana arkadaşını söyle sana kim olduğunu söyleyeyim. Bunun gibi, bir insanın *siyasal çehresini*, onun siyasal müttefiklerine bakarak ona oy vermiş kişilere bakarak ortaya koyabilirsiniz.

Yoldaş Martov'la yoldaş Akselrod'un ufak hatası, onlarla partimizin tüm oportünist kanadı arasında *sürekli bir ittifakın* hareket noktası haline gelinceye kadar, bu ittifakın bir sonucu olarak, bu ufak hata, oportünizmin yeniden *depreşmesine* ve *Iskra*'nın savaştığı kişilerin, şimdilerde devrimci sosyal-demokrasinin yandaşlarına karşı *kinlerini dökme* fırsatını bulmaktan büyük mutluluk duyan kişilerin, *intikam alma* çabasına yolaçıncaya kadar *ufak* bir hataydı, öyle de kalabilirdi. Kongreyi izleyen olayların sonucu olarak, *yeni İskra*'da tanık olduğumuz şey de, oportünizmin depreşmesidir, Akimovlar'la Brukerler'in intikam alışıdır (Voronej komitesinin çıkardığı broşüre bakınız*), eski yakınlarının her biri için, nefret edilesi "düşman"a, nefret edilesi *İskra*'nın sütunlarında sıkı bir

* Bu kitabın 239-240. sayfalarına bakınız. –*Ed.*

tekme atmalarına en sonunda (evet en sonunda!) izin verilen Martinovlar'm coşkun sevincidir. *Iskra*'mn "sürekliliği"ni sağlamak için, "*Iskra*'nın eski yazıkurulunun ihya edilmesi"nin (bu ifadeyi yoldaş Starover'in 3 Kasım 1903 tarihli ültimatomundan alıyoruz) ne kadar önemli olduğunu, bu son nokta özellikle apaçık gözler önüne seriyor...

Kongrenin (ve partinin) sol ve sağ olarak, devrimci ve oportünist kanat olarak bölünmesi, tek başına ele alındığı zaman, korkunç, eleştirilesi, hatta anormal değildir. Tam tersine, Rus (ve yalnızca Rus değil) sosyal-demokrat hareketinin tarihinde son on yılın tümü, kaçınılmaz olarak ve amansız bir biçimde böyle bir bölünüşe doğru gitmekteydi. Bölünmenin, sağ kanadın bazı çok *ufak* hataları yüzünden, (göreceli olarak) çok önemsiz farklılıklardan (sorunları üstünkörü gören gözlemcilere ve darkafalılara şaşırtıcı görünen bir gerçek) ortaya çıkması, *partimizin bir bütün olarak ileriye doğru büyük bir adım atmasının* başlangıcı oldu. Eskiden, bazı durumlarda bölünmeyi haklı çıkarabilecek, büyük sorunlar üzerinde ayrılık gösterirdik; şimdi bütün büyük ve önemli noktalarda anlaştık, yalnızca nüanslarda, üzerinde tartışabileceğimiz, tartışmamız *gereken*, (yoldaş Plehanov'un "Ne Yapmamalı?" başlıklı, daha sonra üzerinde duracağımız, ilginç yazısında haklı olarak belirttiği gibi) ayrılığa neden olması saçma ve çocukça olan nüanslarda birbirimizden uzaklaştık. Şimdi, *kongreden bu yana* azınlığın *anarşist davranışlarının*, partiyi neredeyse bölünme noktasına getirdiği şu sıralarda, kişi sık sık bilgiç taslaklarının şu tür sözlerine tanık olabilir: Hazırlık komitesi olayı gibi, *Yujni Raboçi* grubunun ya da *Raboçeye Dyelo*'nun dağıtılması gibi, tüzüğün 1. maddesi gibi, yazıkurulunun dağıtılması, vb. gibi ufak-tefek konularda kongrede savaşım vermeye değer miydi? Böyle söyleyenler* işin aslında, par-

* Bununla ilgili olarak, "Merkez" temsilcilerinden biriyle, kongrede, aramızda geçmiş bir konuşmayı anımsamamak elden gelmiyor. "Kongremizdeki hava ne kadar da bunaltıcı" diye yakınıyordu o yoldaş. "Bu kırıcı savaş, bu herkesin birbirine karşı giriştiği kışkırtma, bu birbirini ısıran tartışma, bu yoldaşça olmayan davranış!.." Ben bu sözlere "kongremiz çok görkemli" karşılığını verdim. "Özgür ve açık bir savaşım. Fikirler ifade edildi. Görüş farklılıkları ortaya kondu. Gruplar biçimlendi. Eller kaldırıldı. Bir karar

tiye grupçuluk anlayışını sokuyorlar: Anarşiye ve bölünmeye yolaçmadığı, bütün yoldaşların ve parti üyelerinin ortak rızasıyla onaylanan *sınırların içinde* tutulduğu sürece, parti içinde görüş *farklılıklarının* çarpışması, hem *kaçınılamaz* bir şeydir, hem de *gereklidir*. Partinin sağ kanadına karşı, Akimov'la Akselrod'a karşı, Martinov'la Martov'a karşı, *bizim kongrede verdiğimiz savaşım da bu sınırı hiçbir biçimde aşmış değildir*. Bunu yadsınamaz biçimde doğrulayan iki gerçeği anımsamak yeter: 1) Martinov ve Akimov yoldaşlar kongreyi terk etmek üzereyken, *hepimiz*, kendilerine "hakaret edildiği" düşüncesini silmek için her şeyi yapmaya *hazırdık*; yapılan açıklamaları doyurucu saymaları ve beyanlarını geri almaları çağrısında bulunan, Trotski'nin vermiş olduğu önergeyi *hepimiz* (32 oy) *kabul ettik*; 2) Merkez kurullarının seçiminde de kongrenin azınlığa (ya da oportünist kanada), *her iki kurulda da bir azınlık yeri* vermeye hazırdık: Merkez yayın organında Martov, merkez yönetim kurulunda Popov. Daha kongreden önce iki üçlü seçmeye karar vermiş olduğumuz için parti bakımından daha başka türlü *davranamazdık*. Nasıl ki, *kongrede ortaya dökülen nüanslar büyük değil idiyse*, bu nüanslar arasındaki savaşımdan çıkardığımız *pratik* sonuç da büyük değildi: Bu sonuç, *yalnızca*, her iki merkez kurulu üçlüsünde, üyeliklerden *üçte-ikisinin* parti kongresi *çoğunluğuna* verilmesi şeklindeydi.

İlkin, yenilen aydınların "ağlayıp sızlanmaları"na, daha sonra da *anarşist konuşmalarla* anarşist eylemlere yolaçan şey, parti kongresi azınlığının *merkez kurullarında da azınlık* olmayı *reddetmesiydi*.

Sözümüzü tamamlarken, merkez kurullarının kuruluşu yönünden çizelgeye bir kez daha gözatalım. Gayet doğaldır ki, seçimler sırasında temsilciler, nüanslar sorununa *ek olarak* şu ya da bu kişinin, *uygunluğu*, etkinliği, vb. sorunuyla

alındı. Bir aşama geçildi. İleri! Benim için aslolan budur! Bu, yaşam demektir! Bu, sizin, sorun çözümlendiği için değil, ancak yoruldukları için susan aydınlarınızın sonu gelmez, usandırıcı laf gevelemelerine benzemez..."

"Merkez"ci yoldaş bana şaşkınlık içinde baktı ve omuzlarını silkti. İki ayrı dil konuşuyorduk.

da yüzyüze geldiler. Şimdi azınlık, bu iki sorunu birbirine karıştırmaya çok eğilimli görünüyor. Oysa bu iki sorunun birbirinden çok farklı olduğu apaçık ortada; örneğin merkez yayın organı için bir *başlangıç* üçlüsü seçilmesinin, *kongreden bile önce*, Martov'la Akselrod'un, Martinov ve Akimov'la bir ittifak kuracağını hiç kimsenin öngörmediği bir sırada tasarlanmış olması basit gerçeği, bunun kanıtıdır. Farklı sorunların farklı biçimde yanıtlanması gerekir: Nüanslar sorununun yanıtı *kongre tutanaklarında, açık* tartışmalarda ve her bir konudaki oylamalarda aranmalıdır. *Kişilerin* uygun düşüp düşmediğine gelince, kongredeki herkes, bu sorunun *gizli oyla* çözümlenmesi gerektiğine karar vermişti. *Tüm kongre* neden *oybirliğiyle* bu karara varmıştı? Bu öylesine basit ki, bu konu üzerinde durmak garip olabilir. Ne var ki azınlık (oy sandığında uğradığı yenilgiden bu yana) basit şeyleri bile unutmaya başladı. Bizler, eski yazıkurulunu savunmada, neredeyse sorumsuzluk noktasına kadar varacak ölçüde hararetli, ateşli, hiddetli konuşmalar sağanağına tanık olduk, ancak kongrede altı ya da üç kişilik bir kurula ilişkin savaşımda kendini gösteren, nüanslar konusunda *kesinlikle hiçbir* şey işitmedik. Merkez yönetim kuruluna seçilen kişilerin bir işe yaramaz oluşuna, uygunsuzluğuna, melunca tasarımlarına, vb. ilişkin her yanda konuşmalar, dedikodular duyuyoruz, ama *kongrede*, merkez yönetim kurulunda egemenliği elegeçirmek için çalışan nüanslara ilişkin *hiçbir şey* işitmiş değiliz. Bana göre, bireylerin nitelikleri ve girişimleri hakkında *kongre dışında* konuşmak, dedikodu yapmak dürüst ve itibar getirici bir şey değildir (çünkü yüz olaydan doksandokuzunda bu girişimler örgütsel sırdır, ancak partinin yüksek organına açıklanabilir). *Kongre dışında, böyle dedikodu* yoluyla savaşmak, benim görüşüme göre, *skandal ticaretidir.* Bu tür konuşmalara açıktan verebileceğim tek yanıt, kongredeki savaşıma işaret etmektir: Sizler, merkez yönetim kurulunun, dar bir çoğunlukla seçildiğini söylüyorsunuz. Bu doğru. Ama bu dar çoğunluk, *İskra* planlarının gerçekleştirilmesi için yalnızca sözle değil, gerçekten tutarlı biçimde savaşan

kişilerin tümünden oluşmuştur. Bu nedenle, bu çoğunluğun *manevi itibarının, İskra eğiliminin* sürekliliğini belli bir *İskra çevresinin* sürekliliğinden daha değerli görenlerin gözünde —onun eski itibarına bakışla— karşılaştırma kabul etmeyecek ölçüde daha yüksek olması gerekir. Belli kişilerin *İskra* siyasetini yürütmekte uygun olup olmadığını daha iyi *yargılama yeteneğinde* olan kimdi — bu siyaset için kongrede savaşım verenler mi, yoksa birçok durumda bu siyasetle savaşan, her türlü geriye gidişi, her türlü saçmayı ve her türlü grup anlayışını savunanlar mı?

O. KONGRE SONRASI. İKİ SAVAŞIM YÖNTEMİ

KONGREDEKİ görüşme ve oylamaların, burada tamamladığımız tahlili, gerçekte, *kongreden bu yana olup biten her şeyi öz olarak* açıklamaktadır. Bu nedenle partimizdeki bunalımın daha sonraki aşamalarını anahatlarıyla belirlerken sözü kısa tutabiliriz.

Martov'la Popov'un seçimlere girmeyi reddetmeleri, cepheler arasındaki parti savaşımını hemen bir *kavga* havasına sokmuştur. Kongrenin hemen ertesi günü, yoldaş Glebov, seçilmemiş yazıkurulu üyelerinin Akimov'la Martinov'a *doğru yanaşmaya* ciddi olarak karar verebileceklerinin inanılır bir şey olmadığını düşünerek ve her şeyi sinirliliğe bağlayarak, Plehanov'la bana, sorunun tatlıya bağlanmasını, yazıkurulunun konseyde gereği gibi temsil edilmesinin güvence altına alınması koşuluyla (yani iki temsilciden birinin, kesinlikle *parti* çoğunluğundan alınması koşuluyla) her

dördünün de "üyeliğe çağrılması"nı salık verdi. Bu koşul, Plehanov'la bana sağlam görünüyordu. Çünkü bu koşulun kabul edilmesi, kongredeki hatanın, *açıkça ifade edilmeksizin kabulü* demekti, savaş yerine barış isteği demekti, Akimov'la Martinov'a, Egorov'la Mahov'a yakın olmaktansa Plehanov'la bana yakın olma isteği demekti. "Üyeliğe çağırma" ödülüne gelince, bu *kişisel* bir ödün halini alıyordu. Öfkeyi ortadan kaldıracak ve barışı kuracak kişisel bir ödün vermeyi reddetmek değecek bir şey değildi. Bu nedenle Plehanov ve ben rıza gösterdik. Ancak yazıkurulu çoğunluğu, koşulu reddetti. *Glebov gitti.* Ondan sonra ne olacağını beklemeye başladık; beklediğimiz şey, Martov'un kongrede (merkezin temsilcisi yoldaş Popov'a *karşı*) takındığı sadık tutuma bağlı kalıp kalmayacağı, ya da Martov'un izinden gittiği, bölünme eğilimi gösteren istikrarsız kişilerin üstün gelip gelmeyeceğiydi.

İki sorunla karşı karşıyaydık: Yoldaş Martov, kongredeki "koalisyonu"nu soyutlanmış siyasal bir olay olarak görme yolunu mu seçecekti (*si licet parva componere magnis*,* tıpkı 1895'te Bebel'in Vollmar'la koalisyonunun soyutlanmış bir olay olması gibi), yoksa bu koalisyonu pekiştirmek, kongrede hatalı olanların *Plehanov'la ben* olduğumuzu kanıtlama çabalarını yoğunlaştırmak ve partimizin oportünist kanadının gerçek önderi haline gelmek yolunu mu seçmek isteyecekti? Bu sorun şöyle de ortaya konabilirdi: Kavga mı yoksa siyasal bir parti savaşımı mı? Kongrenin hemen ertesi günü, merkez kurullarının el altındaki üç üyesi olan bizler arasından Glebov yoldaş, daha çok birinci yanıttan yana eğilim göstermekteydi, bu nedenle de bozuşmuş olan çocukları uzaklaştırmak için çok çaba gösterdi. Yoldaş Plehanov daha çok ikinci yanıttan yana eğilim gösteriyordu ve atasözünün dediği gibi, ne tutmaktan, ne bırakmaktan yanaydı. Bu olayda ben, "merkez"in ya da "Bataklığın" rolünü oynadım, inandırma yolunu kullanmaya çalıştım. Şimdi, sözlü inandırma çabalarını anımsatmaya çalışmak, işi arapsaçına döndürmek olur. Yoldaş Martov'la yoldaş Plehanov'un verdiği kötü örneği izleyecek değilim.

* Eğer küçük şeyler büyük şeylerle karşılaştırılabilirse. –*Ed.*

Ama, *İskra*'mn "azınlık" kanadındakilerden birine gönderdiğim, yazılı bir inandırma çabası olan bir mektuptan belli bazı bölümleri buraya almayı gerekli görüyorum:

"... Martov'un yazıkurulunda çalışmayı reddetmesi, onun ve öteki partili yazarların işbirliğini reddetmesi, bazı kişilerin merkez yönetim kurulunda çalışmayı reddetmesi ve boykot ya da pasif direnme propagandası, Martov'la arkadaşları öyle istemese bile, kaçınılmaz olarak, partide bir bölünmeye yolaçacaktır. Martov (kongrede azimle savunduğu) tutumuna sadık kalsa bile, ötekiler bunu yapmayacaktır ve sözünü ettiğim sonuç kaçınılmaz hale gelecektir. ...

Kendi kendime soruyorum: Aslında birbirimizden ne için ayrılıyoruz? ... Kongrenin bütün olaylarını ve yaptığı etkileri gözden geçiriyorum; sık sık korkunç, 'taşkın' bir sinirlilik gösterdiğimi kabul ediyorum; havanın, tepkilerin, müdahalelerin, savaşımın, vb. doğal ürünü olan bu hatamı —eğer buna hata denirse— herkese seve seve itiraf etmeye hazırım. Ama şimdi, elde edilen sonuçları, çılgınca bir savaşımla elde edilen sonuçları, sükunetle düşünüyorum ve bu sonuçlarda partiye zarar verici hiçbir şey, azınlığa hakaret niteliğinde olan ya da küçük düşürücü hiçbir şey, kesinlikle hiçbir şey göremiyorum.

"Kuşkusuz, kişinin kendini azınlıkta bulması can sıkıcı bir şey; ama bizim herhangi bir kişiye 'leke sürdüğümüz' düşüncesini, herhangi bir kişiye hakaret etmek, onu küçük düşürmek *istediğimiz* inancını kesinlikle reddediyorum. Böyle bir şey yoktur. Siyasal görüş ayrılıklarının, karşı tarafı vicdansızlıkla, hilekarlıkla, entrikayla ve yaklaşmış görünen bir parçalanma havası içinde, gittikçe daha sık işitmeye başladığımız böyle nazik sözlerle suçlamaya dayanan bir yorumlamaya yolaçmasına izin verilmemelidir. Buna izin verilmemelidir, çünkü böyle bir şey, en hafifinden *nec plus ultra** mantıksızlık olur.

"Martov'la ben, daha önce düzinelerce kez olduğu gibi, siyasal (ve örgütsel) bakımdan ayrılık gösterdik. Tüzüğün 1.

* En aşırı. –ç.

maddesi üzerindeki yenilgimden sonra, bana (ve kongreye) kalan öteki konularda, bu yenilginin *intikamını* almak için bütün gücümle çalışmaktan başka bir şey yapamazdım. Bir yandan, kesenkes iskracı bir merkez yönetim kurulu için, öte yandan bir yazıkurulu üçlüsü için savaşmaktan başka yapabileceğim bir şey yoktu. ... Bu üçlüyü, müsamahakar ve gevşek bir kurul değil, resmî bir kurum olabilme gücünde *tek* kurul, gerçek bir merkez olacak tek kurul, her üyesi her zaman partisinin görüşünü —bir damla fazlasını değil— bütün kişisel hesapları, darıltma, istifa, vb. korkusunu bir kenara atarak ortaya koyan ve savunan bir kurul olarak görüyorum.

"Bu üçlü, kongrede olup-bitenlerden sonra, hiç kuşku yok ki, bir bakıma Martov'a karşı, siyasal ve örgütsel bir çizgi çizmeyi meşrulaştırmak demek oluyordu. Buna hiç kuşku yok. Bu kopmaya neden olur mu? Bunun için parti bölünür mü? Gösteriler sorununda Martov'la Plehanov bana karşı durmadılar mı? Program sorununda Martov ve ben, Plehanov'a karşı çıkmadık mı? Her üçgenin bir yanı, öteki iki yana her zaman karşı değil midir? Eğer, hem *İskra* örgütünde, hem kongrede, iskracıların çoğunluğu, Martov çizgisinin bu başlıca çizgisini örgütsel ve siyasal bakımdan hatalı buldularsa, bunu 'entrika'ya, 'kışkırtma'ya falan bağlamaya çalışmak gerçekten anlamsız değil midir? Çoğunluğa *küfrederek*, onları 'ayak takımı' diye niteleyerek, bu gerçeği geçiştirmeye çalışmak anlamsız değil midir?

"Yineliyorum, kongredeki iskracı çoğunluk gibi ben de yürekten inanıyorum ki, Martov'un benimsediği çizgi yanlıştı, düzeltilmesi gerekiyordu. Böyle bir düzeltmeden ötürü gücenmek, bunu hakaret, vb. saymak usa-uygun değildir. Biz kimseye 'leke' sürmedik, sürmüyoruz, hiç kimseyi *çalışmaktan* alıkoymuyoruz. Herhangi bir kişinin bir *merkez kurulunun* dışında bırakılmış olmasından ötürü parçalanmaya neden olmak, bana anlaşılmaz bir budalalık gibi görünüyor."*

* Bu mektup, [13] Eylül [1903]'te [yeni tarihle] yazıldı [Bkz: Lenin, *Collected Works*, vol. 34, s. 164-166. –*Ed.*]. Mektubun, yalnızca bana, önümüzdeki konuyla ilişkili görünmeyen bölümlerini atladım. Eğer mektubun kendisine yazıldığı kişi, benim atladığım bölümleri önemli görürse, bu atlamaları der-

Bu mektubumu burada anımsatmayı gerekli gördüm, çünkü, olası (ve ateşli bir savaşımda kaçınılmaz) kişisel yakınmalar ve yaralayıcı ve "çılgınca" saldırıların yarattığı öfkelenmelerle belli bir siyasal hata, belli bir siyasal tutum (sağ kanatla koalisyon) arasında, çoğunluğun derhal bir çizgi çekmek istediğini, bu mektup *tam olarak* gösteriyor.

Bu mektup, azınlığın *pasif direncinin, kongreden hemen sonra başladığını* ve ayrıca bunun *partiyi bölme doğrultusunda atılmış bir adım* olduğu yolunda derhal bir uyarıda bulunmamızı *kongredeki bağlılık beyanlarına* karşı bir adım olduğu uyarısında bulunmamızı gerektirdiğini gösteriyor; hiç kimse herhangi bir parti üyesini *çalışmaktan* alıkoymayı düşünmediğine göre, bölünmenin yalnızca, *merkez kurullarının dışında tutulmuş olma gerçeğinden* (yani o kurullara seçilmemekten) doğduğunu gösteriyor; siyasal farklılığımızın (kongrede bizim çizgimizin mi Martov'un çizgisinin mi hatalı olduğu açıklığa kavuşmadığı ve çözümlenmediği ölçüde kaçınılmaz olan farklılığımızın), her geçen gün hakaretin, kuşkuların vb., vb.'nin eşliğinde *giderek kavgaya saptırıldığını gösteriyor.*

Ama uyarılar boşunaydı. Azınlığın davranışı, aralarından, *partiye en az değer veren*, en istikrarsız kişilerin üstün gelmekte olduğunu gösterdi. Bu durum, Plehanov'la beni, Glebov'un önerisi için verdiğimiz onayı geri çekmek zorunda bıraktı. Çünkü, azınlık, yalnızca ilkelere ilişkin olarak değil, onun yanısıra *en basit anlamda partiye bağlılıkta* da bizzat kendi *hareketleriyle* siyasal bir istikrarsızlık gösterdiğine göre, şu ünlü "süreklilik" konusundaki sözlerine ne değer verilebilirdi? Artan, yeni görüş ayrılıklarını özdenlikle ilan eden kişilerin oluşturduğu bir çoğunluğun parti yazıkuruluna "üye olarak çağrılması"nı istemek gibi tümden saçma olan bir dilekle, hiç kimse Plehanov'dan daha zekice alay etmiş değildir. Partinin gözleri önünde *yeni* ayrılıkların basında *ortaya dökülmesinden önce*, merkez kurullarındaki bir parti ço-

hal onarabilir. Bu fırsattan yararlanarak, yeri gelmişken söyleyeyim, benim karşıtlarımdan, isteyen, eğer yararlı bir amaca hizmet edeceğini düşünürse, benim kendilerine yazdığım özel mektupları yayınlayabilir.

gınluğunun, kendini, kendi isteğiyle azınlığa dönüştürdüğü dünyanın neresinde görülmüştür? Önce farklılıklar ortaya konsun; parti, bu ayrılıkların ne kadar derin ve önemli olduğu hakkında bir yargıya varsın; parti, ikinci kongrede yaptığı yanlışlığı —eğer yanlışlık yaptığı gösterilirse— kendi düzeltsin! Hâlâ bilinmeyen farklılıklar *bahanesiyle* böyle bir istekte bulunulması, bu istekte bulunanların tüm istikrarsızlığını, yaygaraya saparak siyasal ayrılıkların tamamen sualtında tutulmasını ve bu insanların gerek bir bütün olarak partiye, gerek kendi inançlarına karşı saygısızlığını göstermiştir. Kendi görüşlerine inandırmak istedikleri kurulda *(özel olarak)* çoğunluk sağlamadan önce, karşısındakileri *ikna etmeyi* reddeden hiçbir *inançlı ilke* sahibi kişi görülmemiştir, görülmeyecektir.

Son olarak, 4 Ekimde yoldaş Plehanov, bu saçma durumu ortadan kaldırmak için *son* bir girişimde daha bulunacağını açıkladı. Eski yazıkurulunun altı üyesinin hepsi, merkez yönetim kurulunun yeni bir üyesinin* de katıldığı bir toplantıya çağırıldı. Yoldaş Plehanov, tam üç saat boyunca, "çoğunluk"tan iki kişiye karşılık "azınlık"tan dört kişinin "üyeliğe çağrılması"nın ne kadar mantıkdışı olduğunu kanıtladı. Yoldaş Plehanov, bir yandan, bizim herhangi bir kişiye karşı "zorbalık etmek", onu ezmek, çembere almak, kafasını koparmak ya da mezara koymak istediğimiz yolundaki tüm endişeleri dağıtmak, bir yandan da parti "çoğunluğu"nun durumunu ve haklarını güven altına almak için, o dört kişiden *ikisinin üyeliğe çağrılmasını* önerdi. *İki kişinin üyeliğe çağrılması da reddedildi.*

6 Ekimde Plehanov ve ben, *İskra*'nın eski yazıkurulu üyelerine ve gazetenin yazarlarından yoldaş Trotski'ye şu resmî mektubu yazdık:

"Aziz yoldaşlar,

"Merkez yayın organının yazıkurulu, sizin *İskra*'ya ve Zarya'ya[33] katılmaktan çekilişinizi üzüntüyle karşıladığını

* Bu kurul üyesi[32] ayrıca, azınlıkla bir dizi özel ve toplu konuşmalar yaptı, çıkarılan akılalmaz masalları yalanladı ve o kişilerin parti görevi anlayışına seslendi.

bildirmeyi görev sayar. İkinci parti kongresinden hemen sonra ve onun ardından birçok kez yaptığımız işbirliği çağrılarına karşın, sizden en küçük bir yardım bile görmedik. Merkez yayın organının yazıkurulu, sizin geri duruşunuzu haklı gösterecek hiçbir şey yapmadığını ilan eder. Partinin merkez yayın organında çalışmanıza, hiçbir kişisel sinirlilik, kuşku yok ki, engel olmamalıdır. Öte yandan, eğer çekilişiniz, bizimle herhangi bir fikir ayrılığından ileri geliyorsa, bu ayrılıkları, ayrıntılarıyla ortaya koymanızı, parti için çok büyük yarar sayarız. Üstelik, bu görüş ayrılıklarının yapısı ve derinliğinin, bizim yönetmeni olduğumuz yayınların sütunlarında, olabildiği ölçüde erkence bütün partiye açıklanmasını çok isteriz."*

Okurun göreceği gibi, "azınlığın" hareketine, esas olarak kişisel kızgınlığın mı, yoksa yayın organını (ve partiyi) *yeni bir yola* sokma isteğinin mi egemen olduğunu ve böyle bir yol varsa onun ne olduğunu hâlâ tam bilmiyorduk. Sanırım şimdi bile, bu sorunu aydınlatmak üzere yetmiş akıllı adamı çağırsak, ellerine dilediğiniz yayınları ve tanıklık belgelerini versek bile, bu arapsaçına onlar da çare bulamazdı. Bir kavganın arapsaçı dolaşıklıklarının açılabileceğinden kuşku duyarım: Ya kesip atmanız, ya bir kenara koymanız gerekir.**

Akselrod, Zasuliç, Starover, Trotski ve Koltsov, 6 Ekim tarihli bu mektuba, *İskra*'nın yeni yazıkurulunun eline geçişinden ötürü gazeteye herhangi bir katkıda bulunmayacaklarını belirten birkaç satırlık mektupla karşılık verdiler. Martov yoldaş ise daha yazışkandı ve şu yanıtla bizi onurlandırdı:

* Yoldaş Martov'a gönderilen mektup ayrıca bir broşüre atıfta bulunuyor ve şu tümceyi de içeriyordu: "Son olarak, çalışmaların selameti bakımından bir kez daha belirtiriz ki, size, partinin en yüksek organında kendi görüşlerinizi resmen ifade etmek ve savunmak için her türlü fırsatı vermek üzere, sizi merkez yayın organının yazıkuruluna üye olarak çağırmaya hâlâ hazırız.

** Yoldaş Plehanov buna belki şunu da eklerdi: "ya da kavgayı başlatanların *her bir isteğini* tatmin etmeniz gerekir." Bunun neden olanaksız olduğunu göreceğiz.

"RSDİP merkez yayın organı yazıkuruluna,

"Aziz yoldaşlar,

"6 Ekim tarihli mektubunuza karşılık olarak şu noktaları belirtmek isterim: 4 Ekim tarihinde merkez yönetim kurulu üyelerinden birinin de katıldığı toplantıda, Lenin yoldaşı konseydeki 'temsilci'miz olarak seçme yüklenimi altına girmemiz koşuluyla, Akselrod'un, Zasuliç'in, Starover'in ve benim yazıkuruluna katılmamıza ilişkin önerinizi geri almaya sizi zorlayan nedenleri göstermeyi reddedişinizden beri, bir yayın organında birlikte çalışmamız hakkındaki konuşmaların sona erdiği düşüncesindeyim. Siz tanıklar önünde yaptığınız konuşmaları, o toplantıda ortaya koymaktan tekrar tekrar kaçındıktan sonra, bugünkü koşullar altında *İskra*'da çalışmayı reddedişimin nedenlerini bir mektupta açıklamanın gereği olmadığı kanısındayım. Gerekirse o nedenleri bütün partiye, ayrıntılarıyla açıklayacağım. Zaten parti, yazıkurulunda ve konseyde bir sandalye kabul etmemi içeren, şimdi sizin yinelediğiniz öneriyi neden reddettiğimi ikinci kongre tutanaklarından öğrenecektir...*

L. Martov"

Daha önceki belgelerle birlikte, bu mektup, yoldaş Martov'un *Sıkıyönetim*'inde (ünlem işaretlerinin ve nokta nokta dizilerinin yardımıyla) büyük bir özenle kaçındığı boykot, çözülme, anarşi, ve bir bölünme için hazırlıklar sorununu —yani dürüst ve haince iki savaşım yöntemi sorununu— hiçbir tartışmaya yer bırakmayacak bir açıklıkla gözler önüne seriyor.

Yoldaş Martov ve ötekiler, farklılıklarını ortaya koymaya *çağırılıyorlar*, derdin ne olduğunu ve niyetlerini bize açıkça söylemeleri *isteniyor*, somurtmayı bırakmaları ve birinci madde üzerinde yapılan hatayı (ki bu hata sağa kayışlarıyla içsel bir bağla bağlıdır) soğukkanlı bir biçimde tahlil etmeleri *salık veriliyor* — ama Martov ve hempası *konuşmayı reddediyor* ve yaygarayı basıyor: "Çembere alındık! Bize zorbalık ediliyor!" "Dehşet verici sözler" korosu, bu gülünç çığlıkların hızını azaltamamıştır.

Sizinle birlikte çalışmayı reddeden birini çembere almak

* Martov'un o zaman yeniden basılmakta olan broşürüne ilişkin sözlerini buraya almıyorum.

nasıl olanaklı olabilir? Martov yoldaşa bunu sorduk. *Azınlık olmayı reddeden* bir azınlığa nasıl kötü davranılır, nasıl "zorbalık edilir", nasıl baskı yapılır? Azınlıkta olmanın zorunlu ve kaçınılmaz olarak getirdiği bazı sakıncalar vardır. Bu sakıncalar şunlardır: Ya belli sorunlarda sizin oyunuzu aşan, azınlıkta kaldığınız bir kurula katılırsınız, ya da dışında kalıp ona saldırır ve dolayısıyla, iyi doldurulmuş bataryaların ateşi altında kalırsınız.

Yoldaş Martov'un "sıkıyönetim" hakkındaki feryatları, azınlıktakilerle haksız ve haince savaşıldığı anlamına mı geliyor? *Ancak böyle bir iddia* (Martov'un gözünde) bir parçacık anlam taşıyabilir, çünkü, yineliyorum, azınlıkta olmanın zorunlu ve kaçınılmaz bazı sakıncaları vardır. Ama işin asıl gülünç yanı, konuşmayı reddettiği sürece yoldaş Martov'la hiçbir biçimde *savaşılamayacağıdır*! Azınlık, azınlık olmayı reddettiği sürece, *hiçbir biçimde yönetilemez*!

Martov yoldaş, merkez yayın organı yazıkurulunun, Plehanov'la ben o kuruldayken, yetkilerini aştığına, gücünü kötüye kullandığına ilişkin *tek bir olay* gösteremez. Azınlığın örgüt içindeki görevlileri de merkez yönetim kuruluyla ilgili olarak böyle bir tek olay ya da benzeri bir olay gösteremezler. Yoldaş Martov *Sıkıyönetim*'inde şimdi ne kadar işi çevirmeye çalışırsa çalışsın, *sıkıyönetim feryatlarının "aciz sızlanmalar"dan başka bir şey olmadığı* kesinlikle ortadadır.

Yoldaş Martov'la hempasının, kongre tarafından atanan yazıkuruluna karşı çıkışlarında *usa-uygun* kanıtlardan ne kadar yoksun oldukları en iyi biçimde, şu sözlerinde görülüyor: "Biz köle değiliz!" (*Sıkıyönetim*, s. 34). Kendini, yığın örgütünün üstünde ve yığın disiplininin dışında, "seçkin beyinler" arasında gören burjuva aydının zihniyeti, burada dikkate değer bir açıklıkla dile getiriliyor. Partide çalışmayı reddedişlerini "köle olmadıkları"nı söyleyerek *açıklamak, kendini bütünüyle elevermektir*, herhangi bir savdan yoksun olduğunu itiraf etmektir, doyumsuzluğun (*dissatisfaction*) nedenlerini, usa-uygun nedenlerini hiçbir biçimde gösteremektedir. Plehanov ve ben, çalışmayı reddedişlerini gös-

terecek hiçbir şey yapmadığımızı ilan ediyoruz; farklılıklarını ortaya koymalarını rica ediyoruz; verdikleri tek yanıt, (üyeliğe çağrılma konusunda henüz herhangi bir pazarlığın tamamlanmamış olduğunu ekleyerek) "biz köle değiliz" demek oluyor.

Birinci madde üzerindeki tartışmalarda, oportünist savlara ve anarşist laf cambazlığına duyduğu eğilimi ortaya koyarak kendini belli eden aydın bireyciliği için, *tüm* proleter örgütü ve disiplini *köleliktir*. Okurlar yakında göreceklerdir ki, bu "parti üyeleri"nin ve parti "yetkilileri"nin gözünde, yeni bir *parti kongresi* bile, "seçkin beyinler" için korkunç ve iğrenç bir kölelik durumudur. ... Bu "kurum" parti ünvanından yararlanmaya karşı olmayan ama kendilerine verdikleri partili unvanının partinin çıkarlarıyla ve arzusuyla *bağdaşmadığını* pek iyi bilen kişiler için gerçekten korkunçtur.

Benim, yeni *İskra* yöneticilerine yazdığım ve yoldaş Martov'un *Sıkıyönetim*'inde yayınladığı mektubumda sıraladığım komisyon kararları, azınlığın davranışının, kongre kararlarına düpedüz *itaatsizliğe* ve olumlu pratik çalışmayı *başıbozukluğa* kadar vardırdığını, gerçekleri ortaya koyarak göstermektedir. Oportünistlerden ve *İskra*'yı sevmeyenlerden oluşan azınlık, kongredeki yenilginin öcünü almak için yanıp tutuşarak ve ikinci kongrede kendilerine yöneltilen oportünistlik ve aydın istikrarsızlığı suçlamalarını *onurlu ve dürüst* yollardan (davalarını basında ya da bir kongrede açıklayarak) çürütmeyi asla başaramayacaklarını kavrayarak, partiyi *parçalamaya* çabaladı, parti çalışmalarına zarar verdi, o çalışmaları *başıboşluğa* sürükledi. Partiyi ikna edemeyeceklerini anladıkları için, partiyi başıboşluğa sürükleyerek, *parti çalışmalarını köstekleyerek* amaçlarına varmaya çalıştılar. (Kongredeki hatalarıyla) çanağı çatlatmaya neden olmakla suçlandılar; bu suçlamaya, çanağı *tümden parçalamak için ellerinden gelen her çabayı* göstererek yanıt verdiler.

Düşünceleri öylesine çarpıklaştı ki, boykot ve çalışmayı reddetmek, savaşımın "*dürüst** yöntemleri" ilan edildi. Şimdi

* Maden bölgesinin kararı (*Sıkıyönetim*, s. 38).

Martov yoldaş bu nazik nokta çevresinde kıvır kıvır kıvranıyor. Yoldaş Martov öylesi bir "ilke adamı"dır ki, azınlık tarafından uygulanıldığı zaman boykotu savunur, ama kendi tarafı çoğunluk haline gelip de boykot onu tehdit ettiği zaman, ondan yakınır.

Sosyal-demokrat bir işçi partisinde dürüst savaşım yöntemlerinin ne olduğu konusunda olduğu gibi, bunun da bir yaygaracılık mı yoksa bir "ilke farklılığı" mı olduğuna, daha derinlemesine girmek gerektiğini sanmıyorum.

"Üyeliğe çağrılma" kavgasını başlatan yoldaşlardan bir açıklama alabilmek için (4 ve 6 Ekim tarihlerinde) yaptığımız başarısız girişimlerden sonra, merkez kurulları için, o yoldaşların, savaşımın dürüst yöntemlerine bağlı kalacakları şeklindeki sözlü güvencelerinin nasıl bir sonuç vereceğini bekleyip görmekten başka yapılacak bir şey kalmamıştı. 10 Ekimde merkez yönetim kurulu, Birliğe (bkz: Birlik tutanakları, s. 3-5) bir genelge yolladı ve Birlik için bir tüzük hazırlamaya giriştiğini bildirerek, Birlik üyelerinden, yardım etmelerini istedi. O tarihte Birlik yöneticileri (bir oya karşılık iki oyla; ibid., s. 20) Birlik kongresi yapılmamasına karar vermişlerdi. Bu genelgeye azınlık yandaşlarının verdiği yanıtlar, kongre kararlarına bağlı kalınacağı ve boyun eğileceği yolundaki ünlü sözün, laftan öteye geçmediğini, ayrıca gerçekte merkez kurullarından gelen işbirliği çağrısına, safsata ve *anarşist* laf cambazlığıyla dolup taşan *kaçamaklı özürlerle* karşılık vermek suretiyle, azınlığın parti merkez kurullarına *itaat etmemeye* kesinlikle karar vermiş olduğunu derhal gösterdi. Birlik yöneticilerinden Deutsch'un ünlü açık mektubuna verdiğimiz yanıtta (Birlik tutanakları, s. 10) Plehanov, ben ve çoğunluğun öteki yandaşları, "Birliğin resmî bir yetkilisinin, bir parti kurulunun örgütlenme çalışmalarını kösteklemek ve öteki yoldaşları da aynı biçimde disiplini bozmaya, tüzüğe karşı durmaya çağırmak suretiyle parti disiplinini aşırı ölçüde ihlal etmesini" şiddetle protesto ettik. "' Merkez yönetim kurulu-

nun çağrısına uyarak böyle bir çalışmaya katılmakta kendimi serbest hissetmiyorum' ya da 'yoldaşlar, onların [merkez yönetim kurulu] Birlik için yeni bir tüzük hazırlamasına izin vermemeliyiz', vb. türünden sözler", dedik, "parti, örgüt ve parti disiplini gibi sözlerin anlamını birazcık olsun kavrayan herkeste yalnızca nefret uyandıran türde kışkırtma yöntemleridir. Bu yöntemler, yeni kurulmuş bir parti kurumuna karşı kullanıldığı için daha da utanç vericidir ve bu yüzden de, kuşku yok ki, partili yoldaşlar arasında o kuruma karşı güveni kundaklama çabasıdır. Üstelik bu yöntemler, Birlik yönetiminin bir üyesinin mührüyle ve merkez yönetim kurulunun arkasında uygulanmaktadır." (Birlik tutanakları, s. 17).

Bu koşullar altında Birlik kongresi, dalaşmadan başka bir şey vaadetmiyordu.

Ta başından bu yana yoldaş Martov, "kişilerle uğraşma" şeklindeki kongre taktiklerini sürdürdü; bu kez özel konuşmaları çarpıtarak yoldaş Plehanov'la uğraşıyordu. Yoldaş Plehanov protesto etti, yoldaş Martov da sorumsuzluğun ya da öfkenin ürünü olan suçlamalarını geri almak zorunda kaldı (Birlik tutanakları, s. 39 ve 134).

Raporun sunulması zamanı geldi. Ben, parti kongresinde Birliğin temsilcisiydim. Raporumun özetine şöyle bir değinivermek (s. 43 ve sonrası)*, daha ayrıntılı olarak bu broşürün içeriğini oluşturan kongre oylamalarının ana çizgileriyle bir tahlilini yaptığımı okurlara gösterecektir. Raporumun ana özelliği, Martov ve hempasının, kendi hatalarından ötürü partinin oportünist kanadında yeraldıklarını kanıtlayışıydı. Gerçi bu rapor, çoğunluğu amansız karşıtlarımızdan oluşan bir topluluğa sunulmuştu ama, o kişiler, bu raporda, parti içindeki savaşımın ve tartışmanın dürüst yöntemlerinden ayrılan hiçbir şey bulamadılar.

Bunun tersine Martov'un raporu, benim olaylara bakışımın belli bazı noktalarındaki ufak-tefek "düzeltmeler" dışında (bu düzeltmelerin yanlışlığını yukarda göstermiştik) bozuk sinir-

* Bkz: Lenin, *Collected Works*, vol. 7, s. 73-83. *--Ed.*

lerin ürünü olmaktan başka bir şey değildi.

Çoğunluğun, bu ortam içinde savaşı sürdürmeyi reddetmesinde şaşılacak bir şey olmasa gerek. Yoldaş Plehanov "*sahne*"yi protesto etti (tutanaklar, s. 68) —bu, gerçekte olağan bir "sahne"ydi!— ve raporun özü hakkında daha önceden hazırlamış olduğu itirazları ortaya koymaksızın kongreden çekildi. Çoğunluğun hemen hemen bütün öteki yandaşları da yoldaş Martov'un "bayağı davranışı"na karşı yazılı bir protestoda bulunduktan sonra (Birlik tutanakları, s. 75) kongreden çekildiler.

Azınlığın kullandığı savaşım yöntemlerini herkes iyice anlamıştı. Biz azınlığı kongrede siyasal bir hata işlemekle, oportünizme kaymakla, bundcular, Akimovlar, Brukerler, Egorovlar ve Mahovlar'la bir koalisyon kurmuş olmakla suçlamıştık. Azınlık kongrede yenik düşmüştü. Şimdi azınlık sayısız türden çıkışların, atılımların, saldırıların, vb. tümünü kucaklayan *iki* savaşım yöntemi "geliştirmişti".

Birinci yöntem — partinin bütün etkinliğini bozmak, çalışmalara zarar vermek, "herhangi bir gerekçe göstermeksizin" her şeyi kösteklemek.

İkinci yöntem — "hır" çıkarmak, vb.. vb..*

Bu "ikinci savaşım yöntemi", görüşülmesine "çoğunluğun" doğal ki katılmadığı, Birliğin ünlü "ilke" kararlarında da açıkça görülmektedir. Yoldaş Martov'un *Sıkıyönetim*'inde yeniden yayınladığı bu kararları inceleyelim.

Trotski, Fomin, Deutsch yoldaşlarla daha başkalarının imzaladığı birinci karar, parti kongresinin "çoğunluğu"na yöneltilmiş iki tezi içeriyor: 1) "Kongrede, esas itibarıyla *İskra*'nın daha önceki siyasetiyle çatışan eğilimlerin açığa vurulmasından ötürü, merkez yönetim kurulunun otoritesini ve bağımsızlığını güven altına alacak esaslara parti tüzüğün-

* Daha önce de belirttiğim gibi, sürgün ve göçmen topluluklarının havası içinde çok alışılmış bir şey olan yaygaracılığın en çirkin görünümlerini bile aşağılık amaçlara yormak akıllıca değildi. Bu, olağan olmayan yaşam koşullarının, bozuk sinirlerin, vb. ortaya çıkardığı bir tür salgın hastalıktır. Bu savaşım sisteminin tam bir görüntüsünü burada vermek *zorunda* kalışının nedeni, yoldaş Martov'un, "*Sıkıyönetim*"inde, aynı savaşım sistemine yeniden başvurmuş olmasıdır.

de yer vermeye yeterince dikkat gösterilmemiş olmasını, Birlik, derin bir esefle karşıladığını belirtir." (Birlik tutanakları, s. 83).

Daha önce de gördüğümüz gibi, bu "ilke" tezleri *Akimov* lafazanlığından başka bir şey değildir; bu lafazanlığın *oportünist* niteliğini parti kongresinde yoldaş Popov *bile* ortaya koymuştur. Gerçekte, merkez yönetim kurulunun otoritesini ve bağımsızlığını "çoğunluğun" güven altına almayı amaçlamadığı savı *dedikodudan* başka bir şey değildir. Plehanov'la benim yazıkurulunda bulunduğumuz sıralarda, konseyde, merkez yayın organının merkez yönetim kurulu üzerinde *herhangi bir egemenliği olmadığını*, ama martovcuların yazıkuruluna katıldıktan sonra, merkez yayın organının, konseyde, merkez yönetim kuruluna karşı egemenliği *güven altına aldığını* anmak yeter de artar. Biz yazıkurulundayken, konseyde, yurtdışında oturan yazarlar üzerinde, *Rusya'daki partililer egemendi*; yönetimi martovcular ele aldıktan sonra durum tersine döndü. Biz yazıkurulundayken konsey, *bir kez olsun, pratik* sorunlara müdahale girişiminde bulunmadı; okurların yakın bir gelecekte öğreneceği üzere, oybirliğiyle üye çağırma işleminden bu yana *bu tür müdahaleler başladı.*

İncelemekte olduğumuz kararın ikinci tezi şudur: "... Partinin resmî merkez organlarını kurarken, kongre, gerçekte varolan merkez organlarının sürekliliğini sağlama gereğini görmezden gelmiştir. ..."

Bu tezin özü, merkez organlarının *kimlerden* oluşacağı sorununa gelip dayanıyor. "Azınlık", kongrede, eski merkez organlarının göreve uygun düşmediklerini gösterdikleri ve birçok hata işledikleri gerçeğinden kaçınmayı yeğ tutmuştur. Ama en gülünç olanı, hazırlık komitesiyle ilgili olarak "sürekliliğe" atıfta bulunulmasıdır. Daha önce gördüğümüz gibi, hazırlık komitesinin tüm üyelerinin onaylanmasını kongrede hiç kimse ima bile etmemiştir. Martov, kongrede, hazırlık komitesinden üç kişiyi kapsayan bir listenin kendisini aşağılatmak demek olduğunu çılgınlar gibi dövünerek öne sürmüştür. Kongrede "azınlığın" önerdiği *kesin* liste hazırlık

komitesinden *bir* kişiyi (*Popov*, Glebov ya da Fomin ve Trotski), buna karşılık "çoğunluğun" listesi hazırlık komitesinden *iki* kişiyi (*Travinski, Vasilyev* ve Glebov) içermekteydi. Soruyoruz, "sürekliliğe" yapılan bu atıf, gerçekten bir "ilke ayrılığı" sayılabilir mi?

Eski yazıkurulunun, yoldaş Akselrod'un önderliğindeki dört üyesi tarafından imzalanan bir başka karara geçelim. "Çoğunluğa" yöneltilen, sonradan da basında birçok kez yinelenen bellibaşlı suçlamaları bu kararda görüyoruz. Bu suçlamalar en iyi şekilde, yazıkurulu çevresinin üyeleri tarafından ifade edildiği biçimde incelenebilir. Suçlamalar, "partinin otokratik ve bürokratik yönetimi sistemi"ne, "gerçekten sosyal-demokratik bir merkeziyetçilik"ten farklı olarak, "bürokratik merkeziyetçiliğe" yöneltilmiştir. Karar, bürokratik merkeziyetçiliği şöyle tanımlamaktadır: Bürokratik merkeziyetçilik "ön plana, iç birliği değil, salt mekanik yollardan, bireysel girişimin ve toplumsal eylemin sistemli olarak bastırılmasıyla sağlanan ve sürdürülen dışsal birliği, biçimsel birliği koyar"; bu nedenle de "toplumun bütünleyici parçalarını organik olarak biraraya getirme gücünde değildir".

Yoldaş Akselrod ve hempasının burada hangi "toplum"dan sözettiğini, yalnızca tanrı bilir. Anlaşılan, yoldaş Akselrod, arzulanan hükümet reformları konusunda bir Zemstvo söylevi mi yazıyordu, yoksa "azınlığın" yakınmalarını mı sayıp döküyordu, burasını kendisi de pek bilememektedir. Tatmin olmamış "yazıkurulu üyelerinin" yaygarasını ettikleri, parti içindeki "otokrasi"nin *burada ne yeri var*? Otokrasi, bir bireyin en yüksek, denetimsiz, seçimsiz, sorumluluktan uzak yönetimi demektir. "Azınlığın" yazılarından çok iyi bildiğimiz üzere, otokrat sözcüğüyle kastettikleri benim, başkası değil. Sözkonusu karar hazırlandığı ve kabul edildiği zaman, ben Plehanov'la birlikte merkez yayın organındaydım. Demek ki, yoldaş Akselrod ve hempası, Plehanov'un ve merkez yönetim kurulundaki öteki üyelerin, partiyi, işin gerekleri hakkındaki düşünceleri doğrultusunda değil, otokrat Lenin'in *arzusu* doğrultusunda "yönettikleri" inancında olduklarını ifade ediyor-

lardı. Bu otokratik yönetim suçlaması, zorunlu ve kaçınılmaz olarak, yönetici organın, otokrat dışındaki bütün üyelerinin, bir kişinin elinde basit bir alet olduklarını, bir başkasının arzularının basit piyonları ve aracı olduklarını söylemek demektir. Bir kez daha soruyoruz, pek saygıdeğer yoldaş Akselrod için "ilke ayrılığı" bu mudur?

Dahası var, kararlarını kesin olarak geçerli saydıkları parti kongresinden henüz dönen "parti üyeleri"miz, burada hangi dış, biçimsel birlikten sözediyorlar? Dayanıklı bir temel üzerinde örgütlenmiş bir partide, birlik sağlamanın, parti kongresinden başka bir yöntemini biliyorlar mı? Biliyorlarsa, ikinci kongreyi artık geçerli saymadıklarını açıkça ilan etme yürekliliğini neden göstermiyorlar? Güya örgütlenmiş bir partide birlik sağlama konusundaki yeni fikirlerini ve yeni yöntemlerini bize söylemeyi neden denemiyorlar?

Dahası var, partinin merkez yayın organı, görüş ayrılıklarını ortaya koymalarını *salık verdiği* halde, bunu yapmak yerine, "üyeliğe çağrılma" pazarlığıyla uğraşan bizim bireyci aydınlarımız hangi "bireysel girişime baskı"dan sözediyorlar? Genel olarak, Plehanov ve ben ya da merkez yönetim kurulu, bizimle birlikte *herhangi* bir "eylem"e girmeyi reddeden kişilerin bağımsız eylemlerini ya da girişimlerini nasıl olur da bastırabiliriz? Bir insan, *katılmayı reddettiği* bir kurulda, nasıl olur da "baskı altında tutulabilir"? Seçilmemiş yazıkurulu üyeleri, "yönetilmeyi" reddettikleri halde, nasıl olur da bir "yönetim sistemi"nden yakınabilirler? Biz, yoldaşlarımızı yönetmekte *herhangi* bir hata işlemiş *olamayız*, çünkü onlar hiçbir zaman bizim yönetimimiz altında çalışmış değildirler.

Ünlü bürokrasi hakkındaki bu feryatların, merkez organlarına seçilen kişiler hakkında duyulan tatminsizlik duygusunun yalnızca bir perdesi olduğu, kongrede olanca ağırbaşlılıkla verilen sözden dönüşü örtmek için kullanılan bir incir yaprağı olduğu, sanırım apaçık ortadadır. Siz bir bürokratsınız, çünkü kongre tarafından benim arzuma uygun olarak değil, o arzuma karşın görevlendirildiniz; siz bir resmiyetçisiniz, çünkü kongrenin resmî kararlarına göre

davranıyorsunuz, benim arzuma göre değil; siz büyük ölçüde mekanik bir hareket içindesiniz, çünkü benim üye çağrılma arzuma hiç dikkat etmiyor, yalnızca parti kongresindeki "mekanik" çoğunluktan sözediyorsunuz; siz bir otokratsınız, çünkü, çevrecilik anlayışlarının kongre tarafından açıkça kabul edilmeyişinden hoşlanmadıkları için kendi çevrelerinin "sürekliliği"nde daha çok direnen eski uyuşuk bir takıma iktidarı teslim etmeyi reddediyorsunuz.

Bürokrasi hakkındaki bu feryatlar, belirttiğim nokta dışında, hiçbir gerçek anlam taşımamaktadır.* Bu savaş yöntemi, yalnızca, azınlığın aydın istikrarsızlığını bir kez daha kanıtlamaktadır. Merkez kurulları seçiminin başarısız bir seçim olduğuna partiyi inandırmak istiyorlardı. Bu işi nasıl ele aldılar? Plehanov ve benim tarafımdan yönetiliş biçimine karşı çıkarak *İskra*'yı eleştirmekle mi? Hayır, bunu yapabilecek durumda değillerdi. Kullandıkları yöntem, partinin bir bölüğünün, nefret edilen merkez organlarının yönetimi altında çalışmayı reddetmesiydi. Ama dünyada hiçbir partinin hiçbir merkez organı, onun yönetimini kabul etmeyen kişileri yönetme yeteneğinde olduğunu gösteremez. Merkez organlarının yönetimini kabul etmemek partide kalmayı reddetmekle birdir, partiyi parçalamakla birdir; bu bir *yıkma* yöntemidir, inandırma yöntemi değil. Ve inandırma yerine yıkma çabası göstermeleri, onların tutarlı ilkelerden, kendi fikirlerine inanç duymaktan yoksun olduklarını ortaya koymaktadır.

Bürokrasiden sözediyorlar. Bürokrasi sözcüğü Rusçaya, yerde ve mevkide pekişme (*concentration*) olarak çevrilebilir. Bürokrasi, *işin* gereklerini, birinin kendi *mesleğinin* (*career*) çıkarlarına tabi kılması demektir; işin kendini ihmal ederek, dikkatini belli *yerlerde* toplamak demektir; fikirler için savaşmak yerine üyeliğe çağrılmak için kavga etmek demektir. Bu tür bir bürokrasinin parti için zararlılığı ve istenmezliği kuşkusuz doğrudur ve ben, şimdi partimizde çekişen iki taraftan hangisinin, böyle bir bürokrasiden suçlu oldu-

* Yoldaş Plehanov'un, cankurtaran üye çağırma işlemlerinin yapılmasını bitirir bitirmez, azınlığın gözünde "bürokratik merkeziyetçiliğin" yandaşı olmaktan çıktığını belirtmek yeter.

ğuna karar vermeyi, güven içinde, okurlara bırakabilirim... Onlar, birliğe ulaşma yöntemlerinin aşırı ölçüde mekanik olduğundan sözediyorlar. Kuşku yok ki, aşırı ölçüde mekanik yöntemler zararlıdır; ama, parti, bazı kişilerin yeni görüşlerinin doğruluğuna inandırılmadan, hatta bu görüşler henüz partiye açıklanmadan önce o kişilerin parti organlarına yerleştirilmesinden daha mekanik bir savaşım yöntemi —yeni bir eğilimin eski eğilime karşı kullandığı savaşım yöntemi— düşünülüp düşünülemeyeceğini, burada da bir kez daha okurun yargısına bırakıyorum.

Ama azınlığın durup dinlenmeksizin kullandığı sloganlar, bugünkü olayda görülen "dönüş"ü başlattığına kuşku bulunmayan küçük ve özel davayla ilgili olmaksızın, belki de ilke açısından bir şeyler ifade ediyordur. Belki de özel bazı fikir gruplarını ifade ediyordur. Belki de "üyeliğe çağrılma" kavgasını bir yana bırakabilseydik, bu sloganlar farklı bir görüş sisteminin ifadesi haline gelebilirdi.

Sorunu bir de bu açıdan inceleyelim. Ancak her şeyden önce, böyle bir incelemeyi Birlik'te ilk kez yapmayı deneyenin, azınlığın *anarşizme* ve *oportünizme* kayışına değinen Plehanov olduğunu ve (tutumunun ilkelerle ilişkili olduğunu herkes itirafa hazır olmadığı için şimdi gücenen*) yoldaş Martov'un da, *Sıkıyönetim*'inde bu olayı tümden bilmezlikten geldiğini kayıtlara geçirelim.

Birlik kongresinde, Birliğin ya da herhangi bir yönetim ku-

* Hiçbir şey, Lenin'in herhangi bir ilke ayrılığı görmeyi reddettiği ya da yadsıdığı yolunda, yeni *İskra* tarafından öne sürülen yakınmadan daha gülünç değildir. Eğer sizin davranışınız ilkeler üzerine biraz daha fazla kurulmuş olsaydı, oportünizme doğru kaydığınıza ilişkin tekrar tekrar öne sürdüğüm ifadeleri, daha önceden ele alır, incelerdiniz. Eğer tutumunuz ilkelere biraz daha fazla dayanmış olsaydı, ideolojik bir savaşımı, yer için verilen bir kavgaya indirgemezdiniz. Suçlanacak biri varsa o sizsiniz, çünkü sizlere bir ilke insanı gözüyle bakılmasını olanaksız hale getirecek her şeyi siz kendi kendinize yaptınız. Örneğin yoldaş Martov'u alalım: yoldaş Martov, *Sıkıyönetim*'inde Birlik kongresinden sözederken, anarşizm konusunda Plehanov'la çıkan tartışma için hiçbir şey söylemiyor, onun yerine, Lenin'in süper-merkez olduğunu, merkezin buyrultu çıkarması için Lenin'in yalnızca gözünü kırpmasının yettiğini, merkez yönetim kurulunun, Birliğin haklarını çiğnediğini, vb. söylüyor. Hiç kuşkum yok ki, Martov yoldaş, konusunu böyle seçerek, ilkelerinin ve fikirlerinin ne ölçüde derin olduğunu göstermiştir.

rulunun, kendisi için hazırlayacağı tüzüğün, merkez yönetim kurulunun onayı olmaksızın ve hatta merkez yönetim kurulu onaylamadığı zaman bile geçerli olup olmadığı genel sorusu ortaya atılmıştı. Düşünülürse, şundan daha açık bir şey olamaz: Tüzük, örgütlenmenin resmî ifadesidir; bizim parti tüzüğümüzün 6'ıncı maddesine göre de, yönetim kurullarını kurma hakkı açıkça merkez yönetim kuruluna bırakılmıştır; tüzük, bir yönetim kurulunun özerklik sınırlarını çizer ve sınırların çizilmesinde son söz, partinin yerel organına değil, merkez organına aittir. *Bu, işin abecesi kadar basittir*; ve çok bilmiş bir edayla, "örgütlenme"nin, her zaman "tüzüğü onaylama"yı içermediğini öne sürmek çocukçadır (sanki Birliğin kendisi, resmî tüzük temelinde örgütlenmeyi, kendi arzusuyla ifade etmemiş gibi). Ama yoldaş Martov, sosyal-demokrasinin abecesini bile (umalım ki geçici olarak) unutmuştur. Onun fikrince, tüzüğün onaylanmasını istemek, yalnızca, "daha önceki devrimci *İskra* merkeziyetçiliğinin yerini bürokratik merkeziyetçiliğin aldığını" göstermektedir (Birlik tutanakları, s. 95) ve onun fikrince —yoldaş Martov bunu aynı konuşmasında söylemiştir— tartışılan konunun "ilke"ye ilişkin yanı bu noktada yatmaktadır (Birlik tutanakları, s. 96). Bu, Martov'un, *Sıkıyönetim*'inde unutmayı yeğ tuttuğu bir ilkedir!

Plehanov yoldaş, Martov'u hemen yanıtlamış ve "kongrenin itibarını azaltıcı" nitelikteki bürokrasi ve hacıyatmaz, vb. gibi sözlerin kullanılmamasını rica etmiştir (Birlik tutanakları, s. 96). Bunun üzerine, bu tür ifadeleri, "ilke açısından, belli bir eğilimi niteleyen ifadeler" olarak gören Martov'la Plehanov arasında karşılıklı bir tartışma başlamıştır. *O sıralarda* çoğunluğu destekleyen öteki kişiler gibi Plehanov da ilkelerle değil, "üyeliğe çağrılmakla" ilgili olduklarını düşünerek bu tür ifadeleri gerçek değerleriyle almaktaydı. Ama yine de Martovlar'la Deutschlar'ın ısrarına uyarak (Birlik tutanakları, s. 96-97), Plehanov yoldaş, onların ilke saydıkları şeyleri, *ilke açısından* incelemeye koyuldu. "Eğer böyle olsaydı" dedi Plehanov (yani eğer yönetim kurulları, kendi örgütlerini biçimlendirmekte, kendi tüzüklerini yap-

makta özerk olsalardı), "o zaman partiye karşı, bütüne karşı da özerk olurlardı. Bu bundcu bir görüş bile değildir, tepeden tırnağa anarşist bir görüştür. Anarşistler de böyle der: Bireylerin hakları sınırsızdır derler; bu haklar birbiriyle çatışabilir derler; her birey, kendi haklarının sınırını kendisi saptar derler. Özerkliğin sınırlarını, grubun kendisi değil, onun bir parçasını oluşturduğu bütün belirlemelidir. Bund, bu ilkenin göze çarpıcı bir ihlaliydi. O yüzdendir ki, özerkliğin sınırlarını, kongre ya da kongrenin görevlendirdiği yüksek bir organ belirler. Merkez organının otoritesi, ahlaksal ve entelektüel bir saygınlığa dayanmalıdır. Kuşkusuz bu noktaya katılırım. Örgütün her temsilcisi, o örgüte ait kurumun törel saygınlığıyla ilgilenmek zorundadır. Ama bundan, saygınlık gerekliyse de otorite gerekli değildir sonucu çıkmaz. ... Otoritenin gücünü fikirlerin gücünün karşısına koymak, anarşistçe konuşmaktır, burada yeri olmamak gerekir." (Birlik tutanakları, s. 98). Bu önermeler, büyük ölçüde işin abecesi türündendir, temeldir, gerçekte oya konmuş olması bile tuhaf olan (tutanaklar, s. 102) ve yalnızca "kavramlar birbirine karıştırıldığı" için sorun haline gelen (tutanaklar, anılan yer) belitlerdir (*axioms*). Ama azınlığın aydın bireyciliği, onları kaçınılmaz olarak, kongreyi baltalama isteğine ve çoğunluğa boyun eğmeyi reddetmeye sürüklemiştir; bu istek *anarşistçe konuşmalardan* başka hiçbir şeyle haklı gösterilemezdi. Azınlığın Plehanov'a verebileceği hiçbir yanıt bulunmayışını, yalnızca onun kullandığı oportünizm, anarşizm, vb. sözlerin aşırı ölçüde sert sözler olduğunu söyleyerek *yakınmalarını* belirtmek de hayli eğlendiricidir. Plehanov, *"lèse-majesté** ve hacıyatmaz sözcükleri yerinde görülürken, jorecilik ve anarşizm sözcüklerine neden yer olmadığı"nı sorarak, bu yakınmalarla bir güzel alay etti. Buna hiçbir yanıt verilmedi. Esasen bu garip *quid pro quo*,**

* Fransızca lèser eylemi, *zarar vermek* anlamındadır, *majesté* sözcüğüyle birlikte kullanıldığı zaman krala zarar vermek anlamına gelir. Lèse majesté deyimi, eskiden kralın koyduğu düzene ve yasalara aykırı davranışı anlatan bir deyimdi. Daha sonraları bu deyimin anlamı daralmış, *krala hakaret, yasağı çiğneme, tabuya dokunma* anlamlarına gelir olmuştur. Burada kastedilen şey, Martov yandaşlarının, Lenin'i hedef almalarının krala hakaret niteliğinde görüldüğünü ileri sürmeleridir. –ç.

Martov, Akselrod ve hempasının başına sık sık gelmiştir: Yeni sloganları, açıkça sinirliliğin damgasını taşımaktadır; gerçekleri belirtmek onları gücendirir —bildiğiniz gibi ilke adamıdırlar; ama kendilerine, parçanın bütüne boyun eğmesi gereğini *ilke olarak* yadsırsanız siz bir anarşistsiniz denmiş ve yine gücenmişlerdir—, ifade pek kuvvetliymiş çünkü! Başka deyişle, Plehanov'a karşı bir savaş vermek isterler, ama onun ciddi bir tepki göstermemesi koşuluyla!

Yoldaş Martov ve birçok başka "menşevik"* beni kaç kez, pek çocukça bir tutumla şu "çelişki"ye düşmekle suçlamışlardır: *Ne Yapmalı?*'dan ya da *Bir Yoldaşa Mektup*'tan, ideolojik etki, etkinlik savaşımı, vb.'den sözeden bir bölüm alırlar ve bu bölümü, tüzüğü kullanarak etkinlik sağlama "bürokratik" yöntemiyle, otoriteye dayanma "otokratik" eğilimiyle, vb. karşıtlarlar, bunlar arasında bir karşıtlık bulmaya çalışırlar. Ne kadar da saflar! *Önceleri* bizim partimizin resmen örgütlenmiş bir bütün olmadığını, yalnızca ayrı gruplar toplamı olduğunu, bu nedenle de bu gruplar arasında, ideolojik etki ilişkisi dışında herhangi bir ilişkinin olanaklı olmadığını çoktan unutmuşlardır. *Şimdiyse* örgütlenmiş bir parti haline geldik. Bu, otoritenin kurulmasını, fikir gücünün otorite gücü haline dönüştürülmesini, daha alt düzeydeki parti kurullarının daha üst düzeydeki kurullara bağlanmasını içerir. Böyle basit, temel şeyleri salt eski ahbapların kulağına küpe olsun diye ağza sakız yapmanın insanı rahatsız etmesinin nedeni, bunun temelindeki şeyin, seçimlerde azınlığın çoğunluğa rıza göstermeyi reddedişinin yattığını bilmekten ötürüdür. Ama *ilke açısından* bakıldığında, benim çelişkiye düştüğümü böyle sonu gelmez biçimde öne sürmek, gelip anarşist lafazanlığa dayanır, *başka bir şeye değil.* Yeni *İskra* bir parti kurumunun unvanını ve haklarını kullanmaya, onlardan yararlanmaya karşı değildir, ama partinin çoğunluğuna boyun eğmek de istemez.

Eğer bürokrasi konusundaki sözler herhangi bir ilke-

** Karşılık, bedel, bir şeyin yerini tutan şey. –ç.

* Bolşevik sözcüğünün Rusça *bolşinstvo* (çoğunluk) sözcüğünden gelmesi gibi, menşevik sözcüğü de *menşinstvo* (azınlık) sözcüğünden gelmektedir. –ç.

yi içeriyorsa, eğer parçanın bütüne boyun eğme görevinin anarşistçe yadsınması değilse, o zaman karşı karşıya olduğumuz şey, bireysel aydınların proletarya partisine karşı sorumluluğunu azaltmaya çalışan, merkez kurullarının etkinliğini zayıflatmak isteyen, partideki en az sebatlı öğelerin özerkliğini genişletmek isteyen, örgütsel ilişkileri salt platonik bir düzeye indirgemek ve yalnızca sözle kabul etmek isteyen bir *oportünizm ilkesidir*. Bunu parti kongresinde gördük; şimdi Birlik kongresinde Martov ve hempasının dudaklarından dökülen "canavarca" merkeziyetçiliğe ilişkin sözlerin tam aynısını orada da Akimovlar'la Lieberler söylemişlerdi. Martov'la Akselrod'un örgütlenme konusundaki "görüşleri"ne, bizzat o görüşlerin yapısı nedeniyle, ve raslantı olarak değil, ve yalnızca Rusya'da değil ama tüm dünyada oportünizmin kılavuzluk ettiğini, yoldaş Akselrod'un yeni *İskra*'daki yazısını incelerken, daha sonra göreceğiz.

P. BÜYÜK BİR KIVANCIN YOLUNU UFAK KAYGILAR ENGELLEMEMELİDİR

BİRLİK tüzüğünün, merkez yönetim kurulu tarafından onaylanmasını öngören önergenin Birlik tarafından reddi (Birlik tutanakları, s. 105), parti kongresi çoğunluğunun derhal oybirliğiyle belirttiği gibi, "*parti tüzüğünün açıktan açığa ihlali*"ydi. İlke sahibi kişilerin hareketi olarak görülen bu ihlal girişimi tam bir anarşizmdi; kongre sonrası savaşımının havası içinde, bu ihlal girişimi, bir yandan, parti azınlığının, parti çoğunluğuyla "hesaplaşma"ya çabaladığı (Birlik tutanakları, s. 112) izlenimini yaratırken, bir yandan da azınlığın partiye itaat etmeyi ya da partide kalmayı arzu etmediğini gösteriyordu. Merkez yönetim kurulunun, Birlik tüzüğünde bazı değişiklikler yapılması çağrısına ilişkin bir önergeyi (Birlik tutanakları, s. 124-125) kabul etmeyi Birlik reddedince de, bir parti örgütünün kongresi *olarak görülmeyi* isteyen, ama aynı zamanda partinin merkez kuruluna itaat etmek is-

temeyen bu kongrenin *gayrımeşru* ilan edilmesi kaçınılmaz bir zorunluluk olarak belirdi. Bu zorunluluğa uyarak, parti çoğunluğundan yana olanlar, bu yakışık almaz orta oyununda herhangi bir payları bulunmasın diye, derhal bu sözümona parti toplantısından çekildiler.

Tüzüğün 1'inci maddesi üzerindeki sebatsızlığıyla kendini ortaya koyan, örgütsel ilişkileri ancak platonik olarak kabul etmiş bu aydın bireyciliği, böylece, benim daha Eylül ayında, yani parti örgütünü *parçalama* noktasına varmadan birbuçuk ay önce tahmin ettiğim mantıklı sonucuna ulaşmış oluyordu. Birlik kongresinin sona erdiği akşam Plehanov, partinin her iki merkez organındaki arkadaşlarına, "yoldaşlarına ateş açma"ya tahammül edemeyeceğini, "bölünmektense insanın beynine bir kurşun sıkmasının daha iyi olduğu"nu, işin daha da kötüye gitmesini önlemek için, üzerinde, işin aslında (1'inci maddenin yanlış konumunda görünebilecek ilkeler üzerinde olduğundan daha fazla), yıkıcı bir savaşıma girilen kişisel ödünlerin azami ölçüde verilmesinin zorunlu olduğunu söyledi. Yoldaş Plehanov'un, parti açısından önem taşıyan bu geri dönüşünü daha doğru biçimde değerlendirebilmek için, özel konuşmalara, özel mektuplara (aşırı durumlarda son kaynak olarak değinilecek) dayanılmamasını ama bunların yerine Plehanov'un tüm partiye yaptığı kendi açıklamasına, yani Birlik kongresinin hemen ardından, ben merkez yayın organından istifa ettikten (1 Kasım 1903) sonra ve martovcuların üyeliğe çağrılmasından (26 Kasım 1903) önce yazılan ve *İskra*'nın 52'nci sayısında yayınlanan "Ne Yapmamalı?" başlıklı yazısına dayanılmasını salık veririm.

"Ne Yapmamalı?"nın temel fikri, siyasette, kişinin çok inatçı, çok haşin ve boyun eğmez olmaması gerektiğidir; bir bölünmeden kaçınmak için (bize yaklaşmakta olanlar ya da tutarsızlar arasındaki) revizyonistlere ve anarşist bireycilere bile boyun eğmek bazan gereklidir. Bu soyut genellemelerin *İskra* okurları arasında geniş ölçüde karışıklık yaratması doğaldı. Yoldaş Plehanov'un (daha sonraki yazılarında yeralan) fikirlerinin yeniliği ve halkın diyalektik bilgisinin eksikliği

nedeniyle anlaşılınadığından sözeden kendini beğenmiş, hükümdarca ifadelerini okuyunca, insan gülmeden edemiyor. Gerçekte "Ne Yapmamalı?", yazıldığı sırada, Cenevre'nin, adları aynı harfle başlayan iki dış mahallesinde[34] oturan birkaç düzine insan tarafından anlaşılabilirdi. Plehanov yoldaşın talihsizliği, kongre sonrasında azınlığa karşı verilen savaşımın bütün aşamalarına katılmış bu birkaç düzine insanı amaçlayan bir yığın ima ve serzenişi, matematik simgeleri ve bilmeceleri, onbin kadar okur arasında dolaşıma sokmasındaydı. Yoldaş Plehanov, diyalektiğin temel bir ilkesini, yani son derece talihsizce atıfta bulunduğu, soyut gerçek yoktur, gerçek her zaman somuttur ilkesini çiğnediği için, bu başına geldi. Bu ilke gereğince, Birlik kongresinden sonra, martovculara boyun eğme fikrine, tümden somut olan bu fikre, soyut bir görünüm vermek yersizdi.

Yoldaş Plehanov'un, yeni bir savaş narası olarak savunduğu boyun eğme iki halde meşru ve önemlidir: boyun eğen, kendisine boyun eğdirmeye çalışanların haklı olduğuna inandığı zaman (ki bu durumlarda dürüst siyasal önderler, yanıldıklarını açıkça ve içtenlikle itiraf ederler) ya da daha büyük bir beladan sakınmak için us-dışı ve zarar verici bir isteğe boyun eğildiği zaman. Sözkonusu yazıdan açıkça anlaşıldığına göre, yazarın düşündüğü hal, ikincisidir. Yazar, açıkça, revizyonistlere ve anarşist bireycilere (yani, şimdi her parti üyesinin Birlik tutanaklarından bildiği üzere martovculara) boyun eğilmesinden sözetmekte ve bir bölünmeyi önlemek üzere bunun zorunlu olduğunu söylemektedir. Gördüğümüz gibi, yoldaş Plehanov'un sözde yeni düşüncesi, büyük bir kıvancın yolunu ufak-tefek kaygıların kesmesine izin verilmemesi, ufak bir budalalığın ve önemsiz bir anarşistçe konuşmanın partideki büyük bir parçalanmadan yeğ olduğu şeklindeki basmakalıp ve hiç de yeni olmayan bir bilgeliğe gelip dayanmaktadır. Yoldaş Plehanov bu yazıyı yazdığı zaman, azınlığın, partimizde oportünist kanadı temsil ettiğini ve o azınlığın anarşistçe silahlarla çarpıştıklarını çok iyi biliyordu. Yoldaş Plehanov, tıpkı (bir kez daha *si licet parva com-*

ponere magnis) Alman sosyal-demokratlarının Bernstein'la savaşması gibi, bu azınlıkla, kişisel ödünler verilerek savaşılması tasarımıyla ortaya çıktı. Bebel kendi partisinin kongrelerinde, çevrenin etkisine yoldaş Bernstein (bir zamanlar yoldaş Plehanov'un kullanmayı pek sevdiği bir şekilde bay Bernstein değil, yoldaş Bernstein) kadar açık olan bir başka kişi tanımadığını söylemişti: Onu, demişti, kendi çevremize alalım, Reichtag'ın üyesi yapalım, revizyonizmle revizyonisteye karşı gereksiz bir sertlikle (Sobakeviç-Parvus'vari[35]) değil, ama "onu şefkate boğarak" savaşalım — tıpkı, anımsadığıma göre, yoldaş M. Beer'in, İngiliz sosyal-demokratların bir toplantısında, İngiliz Sobakeviç-Hyndman'ın saldırısına karşı Almanların uzlaşmacılığını, barışçılığını, uysallığını, esnekliğini ve ihtiyatkarlığını savunurken söylediği gibi. Yoldaş Plehanov da tam aynı biçimde, Akselrod ve Martov yoldaşların önemsiz anarşizmini, küçük oportünizmini "şefkate boğmak" istemekteydi. Gerçi yoldaş Plehanov "anarşist bireyciler"i oldukça açıklıkla ima ederken revizyonistler hakkında kasıtlı olarak bulanık bir dil kullanmıştı; bunu, oportünizmden ortodoksluğa kaymakta olan *Raboçeye Dyelo*'cuları kastettiği, ama *ortodoksluktan revizyonizme doğru* kaymaya başlayan Akselrod'la Martov'u kastetmediği izlenimini yaratacak bir biçimde yapmıştı. Ama bu masum bir savaş hilesiydi,* parti

* Parti kongresinden sonra Martinov, Akimov ve Bruker yoldaşlara herhangi bir ödün verilmesi hiçbir zaman sözkonusu olmamıştı. Onların da "üyeliğe çağrılma" isteğinde bulunduklarından benim haberim yok. Yoldaş Starover'le yoldaş Martov'un, "partinin yarısı" adına bize mektup ve "nota" yollarken yoldaş Bruker'e danıştıklarından da kuşkum var... Birlik kongresinde yoldaş Martov, "Riyazanov ya da Martinov'la bir birlik" fikrini, onlarla bir "pazarlık" olasılığını ya da ortak bir "parti hizmeti" (bir yazıkurulu üyesi olarak; Birlik tutanakları, s. 53) fikrini, eğilip-bükülmeyen bir siyasal yiğitlikle ve derin bir hiddetle reddetti. Birlik kongresinde yoldaş Martov, "Martinov eğilimleri"ni sert bir dille kınadı (Birlik tutanakları, s. 88) ve yoldaş Ortodoks[36], gayet kurnazca, kuşkusuz Akselrod'la Martov'un, "Akimov, Martinov yoldaşlarla öteki yoldaşların da biraraya gelmeye, kendileri için tüzük yapmaya ve uygun gördükleri biçimde o tüzük doğrultusunda davranmaya hakları olduğunu düşündükleri"ni ima ettiği zaman, Peter'in İsa'yı yalanlaması gibi, martovcular da bunu yalanladılar (Birlik tutanakları, s. 100: "Akimovlar, Martinovlar, vb.'yle ilgili olarak yoldaş Ortodoks'un duyduğu korku, hiçbir temele dayanmamaktadır").

yayınlarının topçu ateşine dayanma gücünde olmayan çelimsiz bir siperdi.

Olayların, açıkladığımız siyasal dönemdeki gerçek görünümünü bilenler, yoldaş Plehanov'un ruh haline nüfuz edebilenler, benim bu olayda bundan daha başka türlü davranamayacak olduğumu anlayacaklardır. Bunu, beni yazıkurulunu teslim etmekle suçlayan çoğunluk yandaşları için söylüyorum. Yoldaş Plehanov Birlik kongresinden sonra ağız değiştirdiği ve çoğunluğu desteklemek yerine her ne pahasına olursa olsun uzlaşmayı desteklemeye başladığı zaman, bunu en iyi biçimde yorumlamak zorundayım. Belki de yoldaş Plehanov, yazısında, dostça ve dürüst bir barış programı öne sürmek istiyordu? Böyle herhangi bir program, her iki tarafın, hatalarını içtenlikle itiraf etmesine gelir dayanır. Plehanov yoldaşın, çoğunluğa yüklediği hata neydi? Revizyonistlere karşı, yersiz, Sobakeviç-vari bir sertlik. Yoldaş Plehanov'un, bunu söylerken, kafasından neyin geçtiğini bilmiyoruz: katırlar hakkındaki şakası mı yoksa —Akselrod'un huzurunda— anarşizm ve oportünizme aşırı ölçüde ihtiyatsız değinisi mi? Yoldaş Plehanov, kendisini "soyut biçimde", üstelik bir başka arkadaşı ima ederek, ifade etmeyi yeğlemişti. Kuşkusuz bu bir zevk meselesidir. Ama her şey bir yana, ben kendi sertliğimi, hem iskracıya mektubumda, hem Birlik kongresinde açıkça itiraf ettim. Öyleyse, çoğunluğun böyle bir "hata"dan suçlu olduğunu itiraf etmeyi nasıl reddetmiş olabilirdim? Azınlığa gelince, Plehanov yoldaş, onların hatasının, bizi bir parçalanmanın eşiğine getiren revizyonizm (onun oportünizm hakkında parti kongresinde söyledikleriyle ve jorecilik hakkında Birlik kongresinde söyledikleriyle karşılaştırınız) ve anarşizm olduğunu belirtti. Bu hataların kabul edilmesini sağlamaya ve o hataların verdiği zararı kişisel ödünlerle ve genel olarak "şefkatli" bir davranışla gidermeye dönük bir çabayı ben engelleyebilir miydim? Plehanov yoldaş, "Ne Yapmamalı?" başlıklı yazısında, bize, "yalnızca belli bir tutarsızlık yüzünden" revizyonist olan revizyonistler arasındaki "*muhaliflerimizi bağışlamamız*" çağrısında bulunduğu zaman, ben

böyle bir girişimi engelleyebilir miydim? Ve eğer bu girişime inanmasaydım, merkez yayın organıyla ilgili olarak kişisel bir ödünvermekten ve çoğunluğun mevkisini savunmak üzere merkez yönetim kuruluna geçmekten başka bir şey yapabilir miydim?* Yalnızca 6 Ekim tarihli mektubumda, kavgayı "kişisel sinirliliğe" bağlama eğilimini taşımış olmam gibi bir nedenle bile olsa, bu tür girişimlerin başarıya ulaşması olasılığını kesin olarak yadsıyamaz ve başımızın üstünde sallanan bölünme tehdidinin tüm yükünü kendi omzuma alamazdım. Ama çoğunluğun mevkisini savunmayı siyasal görevim saydım, ve hâlâ da öyle sayıyorum. Bu konuda yoldaş Plehanov'a güvenmek güçtü ve riskliydi, çünkü her şey gösteriyordu ki, Plehanov, "proletaryanın önderi, yetkisini, siyasal sağduyuya karşıt düşen savaşçı eğilimlerin dizginlerini salıverme hakkına sahip değildir" şeklindeki sözü, kendi yetkisini diyalektik bir yolda şöyle yorumlamaya hazırdı: Eğer ateş açmak zorundaysanız, o zaman (Kasım ayında Cenevre'deki havanın halini düşünerek), daha iyi olanı, çoğunluğa ateş açmaktır... Çoğunluğun mevkisini savunmak esastı, çünkü bir devrimcinin özgür (?) iradesi sorunu üzerinde dururken, yoldaş Plehanov —somut ve kapsamlı bir incelemeyi gereksinen diyalektiği hiçe sayarak— *bir devrimciye güven* sorununu, partinin belli bir kanadına önderlik eden "proletaryanın önderi"ne

* Yoldaş Martov benim merkez yönetim kuruluna *avec armes et bagages* [*silah ve teçhizat elde* –ç.] geçtiğimi söylediği zaman çok doğru bir ifade kullanmıştı. Yoldaş Martov askerî benzetmeleri çok sever: Birliğe karşı kampanya, çarpışma, onulmaz yaralar, vb. vb... Doğruyu söylemek gerekirse, ben de askerî benzetmelerde çok zayıfımdır, özellikle insanın, Büyük Okyanus'tan gelen haberleri büyük bir ilgiyle izlediği şu günlerde... Ama yoldaş Martov, eğer askerî bir dil kullanacaksak, hikaye şöyle sürer: Biz parti kongresinde iki hisarı elegeçiririz. Siz Birlik kongresinde onlara saldırıya geçersiniz. İlk, kısa ateş teatisinden sonra, benim silah arkadaşım, hisarlardan birinin komutanı, kale kapılarını düşmana açar. Doğal olarak ben, sahip olduğum topçuyu biraraya toplarım ve düşmanın çok ağır basan kuvvetlerine karşı "çembere dayanabilmek" için, gerçekte tahkim edilmemiş olan öteki hisara geçerim. Hatta bir barış önerisinde bile bulunurum, çünkü iki kuvvete karşı dayanma gücüm ne kadardır ki? Ama benim önerime yanıt olarak yeni müttefikler benim son hisarımı top ateşi altına alırlar. Ateşle karşılık veririm. Bunun üzerine, benim eski silah arkadaşım —komutan— müthiş bir öfkeyle haykırır: "Ey iyi insanlar, şu Chamberlain'e bakın, nasıl da kavgacı!"

güven sorununu sessizce geçiştirivermişti. Plehanov yoldaş, anarşist bireycilikten sözeder ve bize, disiplinin çiğnenmesine "zaman zaman" gözlerimizi yummamızı ve "devrimci fikre bağlılıkla hiçbir ilgisi olmayan bir duyguda kök salmış" olan aydınca düzen tanımazlığa "bazan" başeğmemizi salık verirken, anlaşılan, bizim parti çoğunluğunun özgür iradesini de dikkate almamız gerektiğini ve anarşist bireycilere verilecek ödünlerin *genişliğine* karar verme işinin *pratik çalışmadaki* görevlilere bırakılması gerektiğini unutuyordu. Çocukça anarşist saçmalarla yazın alanında savaşmak ne kadar kolaysa, aynı örgüt içinde anarşist bireycilerle pratik çalışmayı yürütmek o kadar güçtür. Pratikte anarşizme verilebilecek ödünlerin genişliğini belirleme işini kendi görevi sayarak yüklenen bir yazar, yalnızca aşırı ve gerçekten doktriner yazınsal kendini beğenmişliğini ortaya koyar. Yoldaş Plehanov, (Bazarov'un[37] söyleyegeldiği üzere salt önemli görünsün diye) haşmetli bir ifadeyle, eğer yeni bir bölünme ortaya çıkarsa işçilerin bizi anlayamaz hale geleceğini söylemişti; ama aynı zamanda da yeni *İskra*'da gerçek ve somut anlamını yalnızca işçilerin değil, tüm dünyanın anlayamayacağı bir yazı selini başlatmıştı. "Ne Yapmamalı?"nın provalarını okuyan bir merkez yönetim kurulu üyesinin, Plehanov'un, belli bir yayınının (parti kongresiyle Birlik kongresi tutanaklarının) çapını daraltma planını bizzat o yazının boşa çıkaracağı uyarısında bulunmasında, çünkü o yazının merakları kamçılayacağını, sokaktaki adama,* yargıya varması için yardımcı olmak üzere, bir yandan çekici ama bir yandan da kavranamaz bir şeyler vereceğini ve kaçınılmaz olarak, insanların, şaşkınlık

* Oldukça hararetli ve heyecanlı özel bir tartışmanın içindeyiz. Aniden, aramızdan biri ayağa fırlıyor, atılıp pencereyi açıyor, Sobakeviçler'e, anarşist bireycilere, revizyonistlere karşı bağırıp-çağırmaya başlıyor. Doğal olarak, sokakta bir meraklı aylaklar kalabalığı toplanıyor ve düşmanlarımız sevinç içinde ellerini ovuşturmaya başlıyorlar. Öteki tartışmacılar da pencerenin önüne gidiyor ve hiç kimsenin hakkında hiçbir şey bilmediği noktalar üzerinde imada bulunmaksızın tutarlı bir açıklama yapmak istiyorlar. Bunun üzerine, *kavgayı* tartışmaya değmeyeceği mazeretiyle (*İskra*, n° 53, s. 8, sütun 2, satır 24 ve sonrası) pencere gürültüyle kapatılıyor. Aslında "kavgalar"ı *İskra*'da tartışmaya *başlamaya* değmezdi yoldaş Plehanov[38] — bu, gerçeğe daha da yakın olurdu!

içinde "Ne oluyoruz?" diye sormalarına neden olacağını söylememesinde, şaşılacak bir şey yoktur. Savlarının soyutluğu ve imalarının muğlaklığı nedeniyle, yoldaş Plehanov'un bu yazısının, sosyal-demokrasi düşmanlarının saflarında zafer şenliğine, *Revolutsionnaya Rossiya*'nın[39] sütunlarında *kankan* dansına ve *Osvobojdeniye*'deki kararlı revizyonistlerin çılgın övgülerine neden olmasında şaşılacak bir şey yoktur. Yoldaş Plehanov'un daha sonraları kendini çok gülünç ve üzüntü verici bir biçimde sıyırmaya çalıştığı bu gülünç ve üzüntü verici bütün yanlış anlamaların kaynağı diyalektiğin temel ilkesinin çiğnenmesinde yatmaktadır; bu ilke, somut sorunların, tüm somutlukları içinde ele alınması ilkesidir. Bay Struve'nin duyduğu haz, özellikle doğaldı: O, yoldaş Plehanov'un ardından gittiği (ama başaramadığı) "iyi" amaçlarla (şefkate boğma) hiç mi hiç ilgilenmiyordu; bay Struve'nin ellerini ovuşturarak karşıladığı ve ellerini ovuşturarak karşılamaktan başka türlü karşılayamayacağı şey, *partimizin oportünist kanadına* doğru kaymaydı. Bu kayma, şimdi herkesin açıkça görebileceği gibi, yeni *İskra*'da başladı. Herhangi bir sosyal-demokrat partide, en hafifinden ve çok geçici bile olsa, oportünizme yönelik her türlü kaymayı hoşnutlukla karşılayanlar, yalnızca Rus burjuva demokratlar değildir. Akıllı bir düşmanın hesabı, pek nadir olarak basit bir yanlış anlamaya dayanır: Bir insanın hatasını, onu öven kişilere bakarak söyleyebilirsiniz. Yoldaş Plehanov'un, okurun dikkatsizlik göstereceğini umması ve çoğunluğun, partinin sol kanadından sağ kanadına kaçışlara değil de üyeliğe çağrılmaya hiçbir koşul kabul etmeksizin itiraz ettiğini kanıtlamaya çalışması boşunadır. Sorun, bir bölünmeyi önlemek için yoldaş Plehanov'un kişisel ödün vermesi değildir (bu övülesi bir şey olurdu). Sorun, *konuyu* tutarsız revizyonistler ve anarşist bireycilerle *bağlama* gereğini tam olarak kavramasına karşın, Plehanov'un böyle yapmaması ve onun yerine konuyu, anarşizme verilecek pratik olası ödünlerin *genişliği üzerinde* kendileriyle anlaşmazlığa düşerek uzaklaştığı çoğunlukla bağlamasıdır. Sorun yazıkurulunun hangi kişilerden kurulacağı konusunda yoldaş Plehanov'un

bir değişiklik yapması değildir; revizyonizme ve anarşizme karşı durma şeklindeki tutumuna ihanet etmesi ve bu tutumu partinin merkez yayın organında savunmaktan vazgeçmesidir.

O tarihlerde, çoğunluğun, kurulu *(organised)* tek temsilcisi olan merkez yönetim kuruluna gelince, yoldaş Plehanov, o kuruldan, *özellikle, anarşizme verilecek pratik ödünlerin olası ölçüsünün genişliği konusunda* anlaşamayarak kopmuştur. 1 Kasımdan bu yana, yani benim istifamın, şefkate boğma siyasetine alanı boş bırakmasından bu yana neredeyse bir ay geçmiştir. Yoldaş Plehanov her türlü teması yaparak, bu siyasetin uygun olup olmadığını denemek için her türlü fırsata sahipti. Bu süre içinde yoldaş Plehanov, "Ne Yapmamalı?" başlıklı yazısını yayınlamıştır. Deyim yerindeyse, bu yazı, martovcuların yazıkuruluna girmeleri için verilmiş tek biletti ve şimdi de *öyledir*. Revizyonizm (çarpışmamız, ama hasımlarımızı bağışlamamız gereken revizyonizm) ve anarşist bireycilik (kendisine kur yapılması ve şefkate boğulması gereken anarşist bireycilik) gibi sözcükler bu bilete koyu italik harflerle yazılmıştır. Lütfen içeri buyurun beyefendiler, ben sizi şefkate boğacağım — işte yoldaş Plehanov'un yazıkurulundaki yeni meslektaşlarına bu çağrıyla söyledikleri budur. Doğal olarak, merkez yönetim kuruluna kalan tek şey, anarşist bireyciliğe verilebilecek pratik ödünlerin genişliği konusundaki son sözünü (ültimatomun anlamı budur — olası bir barış için son söz) söylemekti. Ya barış istiyorsunuzdur — ki bu durumda, size şefkatimizi, barışçıllığımızı, ödün vermeye, vb. hazır olduğumuzu göstermek üzere işte şu kadar sandalye (partide barış sağlanacaksa, çatışmanın yokluğu anlamında bir barış değil, partinin anarşist bireycilik tarafından tahrip edilmeyeceği anlamında bir barış sağlanacaksa, yapabileceğimiz şey budur, daha fazlası değil); bu sandalyeleri alın ve Akimov'la Plehanov'dan adım adım uzaklaşıp geri dönün. Ya da kendi görüşlerinizi korumak ve sürdürmek istiyorsunuzdur, (eğer yalnızca örgütlenme konusunda olsa bile) tümden Akimov'a kaymak istiyorsunuzdur, Plehanov'un değil sizin

haklı olduğunuza partiyi inandırmak istiyorsunuzdur — ki bu durumda, kendi yazarlar grubunuzu kurun, gelecek kongrede temsil edilmeyi sağlayın, dürüst bir savaşımla, açık bir tartışmayla çoğunluğu kazanmaya girişin. Martovculara verilen 25 Kasım 1903[40] tarihli merkez yönetim kurulu yazısında (bkz: *Sıkıyönetim* ve *Birlik Tutanaklarının Yorumu**) açıkça belirtilen bu seçenek, Plehanov'la benim, 6 Ekim 1903 tarihinde eski yazıkurulu üyelerine gönderdiğimiz mektupla tam bir uyuşum içindeydi. Plehanov'la ben o mektubumuzda, bunun ya bir kişisel öfkeden ileri geldiğini (ki bu durumda, *en kötü olasılıkla*, onları "üyeliğe bile çağırabileceğimizi") ya da bunun bir ilke ayrılığı sorunu olduğunu (ki bu durumda da sizin *her şeyden önce* partiyi inandırmanız, merkez organlarının kimlerden kurulacağı konusunda değişiklik yapılması hakkında, ondan sonra konuşmaya başlamanız gerektiğini) belirtmiştik. *Tam o sıralarda*, yoldaş Martov, *profession de foi*'sı** içinde (*Bir Kez Daha Azınlıkta* başlıklı yazısında) aşağıdaki satırları yazdığına göre, merkez yönetim kurulu, bu nazik seçimi yap-

* Kuşkusuz, Martov yoldaşın, merkez yönetim kurulunun bu ültimatomu üzerine, kendi *Sıkıyönetim*'inde özel konuşmalara vb. yer vererek yarattığı karışıklığa girecek değilim. Bu, önceki bölümde anlattığım ve ancak bir uzmanın sinirlerini harap ederek çözmeyi umabileceği "ikinci tür savaşım yöntemi"dir. Çok azimli çabalara karşın bugüne değin bir anlaşmaya bağlanamayan görüşmeleri yayınlamama konusunda merkez yönetim kuruluyla bir anlaşmaya varıldığında Martov yoldaşın direndiğini söylemek yeter sanırım. Merkez yönetim kurulu adına görüşmeleri yönetmiş olan yoldaş Travinski, bana yazılı olarak verdiği bilgide, beni, yazıkuruluna mektubumu, *İskra* dışında yayınlamakta haklı bulduğunu bildirmişti.

Ama yoldaş Martov'un, özellikle sevdiğim bir sözü var. Bu, "en kötüsünden bonapartçılık" sözü. Yoldaş Martov bu sözü yazarak çok iyi bir iş yaptı. Bu kavramın ne anlama geldiğini serinkanlılıkla inceleyelim. Benim görüşümce, bu söz, iktidarı *biçimsel olarak* meşru yollardan, ama *gerçekte* halkın (ya da partinin) iradesine kulak asmaksızın elegeçirmeyi ifade eder. Böyle değil mi yoldaş Martov? Eğer böyleyse, ben "en kötüsünden bonapartçılık" etmekten kimin suçlu olduğuna karar vermeyi kamuoyuna güvenle bırakabilirim: Martovcuların kurula alınmaması konusunda *resmî* haklarını kullanabilecek olan, ama yine de, bu haklarını kullandıklarında ikinci kongrenin iradesiyle desteklenebilecekleri halde, o haklarını *kullanmayan* Lenin ve yoldaş Y mi,[41] yoksa *resmen meşru yollarla* ("oybirliğiyle üyeliğe çağrılma") yazıkurulunu işgal eden, ama *gerçekte bunun, ikinci kongrenin iradesine uymadığını* bilen ve bunun üçüncü kongrede bir denemeden geçeceğinden korkanlar mı?

** İman mesleği. –*ç*.

ma işini seve seve martovculara bırakabilirdi. Martov şunları yazmaktaydı:

"Azınlık, bir kimsenin yenilebileceğini, *ama gene de yeni bir parti kurmayabileceğini* partimiz tarihinde ilk kez gösterme *onurunun kendisinde olduğunu iddia edebilir.* Azınlığın bu tutumu, partinin örgütsel gelişmesine ilişkin görüşlerinden kaynaklanmaktadır; partinin ilk baştaki çalışmalarıyla aralarında güçlü bağlar bulunduğu bilincinden kaynaklanmaktadır. Azınlık 'kağıt üzerindeki devrimler'in gizemli gücüne inanınamaktadır ve kendi çabalarının *yaşamın içinde* saldığı *derin köklerde, parti içinde yapacakları salt ideolojik propagandayla, örgütlenmeye ilişkin ilkelerinin zaferini sağlayacaklarının* güvencesini görmektedirler." (İtalikler benim.)

Ne mağrur, ne görkemli sözler! Ama bunların *yalnızca sözde kaldığını* olayların bize öğretmesi de ne acı!... Umarım beni bağışlayacaksınız yoldaş Martov, *sizin hak etmediğiniz* bu "onuru" şimdi *çoğunluk adına ben iddia ediyorum.* Bu onur gerçekten büyük bir onur olacaktır, uğrunda dövüşmeye değer bir onur olacaktır, çünkü gruplar, bize, bölünmeye karşı aşırı ölçüde yavaştan davranma geleneğini ve "ya ceketini çıkar dövüşelim ya ver elini barışalım" düsturunun aşırı bir istekle uygulanmasını bırakmıştır.

Büyük kıvancın (birleşik bir partiye sahip olmanın), ufaktefek kaygılara (üyeliğe çağrılma konusundaki kavgalara) ağır basması gerekiyordu ve ağır da bastı. Ben merkez yayın organından, (benimle Plehanov'un merkez yayın organı adına konseye temsilci olarak gönderdiğimiz) yoldaş Y de konseyden çekildik. Merkez yönetim kurulunun barış konusundaki ültimatomunu, martovcular bir savaş ilanından farksız olan bir mektupla (bkz: anılan yayınlar) yanıtladılar. Bunun üzerine ve ancak bunun üzerine, yazıkuruluna, aleniyet konusundaki mektubumu yazdım (*İskra*, n° 53).* Eğer revizyo-

* Bkz: Lenin, *Collected Works*, vol. 7, s.115-118. –*Ed.*

nizm konuşulacaksa, tutarsızlık, anarşist bireycilik ve bazı önderlerin yenilgisi tartışılacaksa beyefendiler, o zaman hiçbir şeyi geri tutmaksızın, her şeyi, bütün olup-bitenleri ortaya koyalım — aleniyet konusundaki mektubumun özü buydu. Yazıkurulu öfkeli bir sövgü ve tanrısal bir öğütle yanıt verdi: "*Çevre yaşamının kavgacılığını ve zavallılığı*"nı karıştırmaya kalkışmayın (*İskra*, n° 53). Kendi kendime düşündüm: "Çevre yaşamının kavgacılığı ve zavallılığı", öyle mi?... Pekala, *es ist mir recht** beyefendiler, sizinle aynı görüşteyim. Baksanıza, bu demektir ki, siz, "üyeliğe çağrılma" konusundaki bütün bu yaygarayı, çevreci kavgası olarak sınıflıyorsunuz. Bu doğrudur. Ama şu uyuşmazlığa ne buyrulur? — Bu aynı sayının, 53'üncü sayının başyazısında, aynı yazıkurulu (öyle saymak zorundayız), bürokrasi, biçimcilik, vb. hakkında konuşuyor.** Siz, merkez yayın organına üye olarak çağrılmak için verilen savaşı ortaya atmaya kalkışmayınız, çünkü bu kavgacılık olur. Ama biz merkez yönetim kuruluna üye olarak çağrılmak sorununu ortaya atacağız ve onun adına kavgacılık demeyeceğiz, "biçimcilik" konusunda ilke ayrılığı diyeceğiz. Hayır, sevgili yoldaşlar, dedim kendi kendime, sizin böyle yapmanıza izin vermememe müsade edin. Siz benim kaleme ateş açacaksınız, üstelik benim topçumu teslim etmemi isteyeceksiniz. Çok şakacısınız! Ve böylece *Yazıkuruluna Mektup*'umu ("*İskra*" *Yazıkurulundan Çekilişimin Nedeni*)*** yazdım ve *İskra* dışında yayınladım. Bu mektubumda, gerçekte neler olup-bittiğini kısaca anlatıyor ve merkez yayın organını siz, merkez yönetim kurulunu biz alalım temeli üzerinde bir barışın olası olup olmadığını bir kez daha soruyordum. O zaman hiçbir taraf, partide kendini "yabancı" hissetmeyecekti, sonra, oportünizme doğru kayışı, ilkin basında, ardından da, ola ki

* Bence de doğru. –ç.

** Daha sonra ortaya çıktığı gibi, "uyuşmazlık" çok basit bir biçimde açıklandı. Bu, merkez yayın organının yazıkurulu üyeleri arasındaki bir uyuşmazlıktı. "Kavgacılık" konusundaki yazıyı yazan Plehanov'du (onun n° 57'deki "Üzücü Bir Yanlış Anlama" başlıklı yazısındaki itirafı), buna karşılık "Kongremiz" başlıklı başyazıyı Martov yazmıştı (*Sıkıyönetim*, s. 84). Herkes ayrı yöne çekiyordu.

*** Bkz: Lenin, *Collected Works*, vol. 7, s. 119-125. –*Ed.*

üçüncü parti kongresinde tartışacaktık.

Bu barış önerisine yanıt olarak, düşman, konsey de dahil, bütün topçu bataryalarıyla ateş açtı. Top mermileri başıma yağıyordu. Otokrat, Schweitzer, bürokrat, biçimci, süpermerkez, tek yanlı, boyun eğmez, inatçı, darkafalı, vesveseli, kavgacı. Çok âlâ dostlarım! Bitirdiniz mi? Dağarcığınızda daha başka bir şey kaldı mı? Bütün bu cephanelerin çok zavallıca olduğunu söylemeliyim...

Şimdi sıra bende. Yeni *İskra*'nın örgütlenme konusundaki yeni görüşlerinin *içeriğini* ve bu görüşlerin, partimizin "azınlık" ve "çoğunluk" olarak ikiye bölünmesiyle ilişkisini, gerçek niteliğini, ikinci kongredeki tartışmaları ve oylamaları tahlil ederek daha önce esasen ortaya koymuş olduğumuz bölünmeyle ilişkisini inceleyelim.

Q. YENİ *İSKRA*
ÖRGÜTLENME SORUNLARINDA OPORTÜNİZM

YENİ *İskra*'nın ilkelerini tahlil için temel olarak Akselrod yoldaşın iki yazısını* alacağız. Onun hoşlandığı bazı sloganların somut anlamı üzerinde zaten enine-boyuna durulmuştu. Şimdi bu sloganların somut anlamını bir yana koymaya ve "azınlığın" (şu ya da bu küçük ve önemsiz sorunlarla bağlantılı olarak), başka sloganlara değil de bu sloganlara ulaşmasına neden olan düşünce çizgisini araştırmaya çalışalım; bu sloganların kaynağına ve "üyeliğe çağırılma" sorununa bakmaksızın, o sloganların gerisindeki ilkeleri inceleyelim. Bugünlerin tüm modası ödün vermek olduğuna göre, biz de Akselrod yoldaşa bir ödün verelim ve onun "teori"sini "ciddiye" alalım.

Akselrod yoldaşın temel tezi (*İskra*, n° 57) şudur: "Başından

* Bu yazılar, *İki Yılı Aşkın Bir Süreden Beri "Iskra"* derlemesinde, bölüm II, s. 122 ve sonrasında (St. Petersburg, 1906) yeralıyor. [*Yazarın 1907 baskısına notu. –Ed.*]

beri hareketimiz, içinde iki karşıt eğilimi barındırmıştır. Bu iki eğilimin uzlaşmaz karşıtlığı gelişmemezlik edemezdi ve o gelişmeyle aynı doğrultuda hareketi etkilemek zorundaydı." Açıkça belirtmek gerekirse, "İlkede, [Rusya'daki] hareketin proleter amacı, batıdaki sosyal-demokrasinin amacıyla aynıdır." Ama bizim ülkemizde, işçi yığınları, "kendilerine yabancı bir toplumsal öğe tarafından", yani radikal aydın tabakası tarafından etkilenmektedir. Ve yoldaş Akselrod böylece, partimizdeki proleter eğilimle radikal aydın eğilimi arasındaki uzlaşmaz karşıtlığın varlığını ortaya koymaktadır.

Akselrod yoldaş, bunda kuşkusuz haklıdır. Böyle bir karşıtlığın varlığı (üstelik yalnızca Rus Sosyal-Demokrat Partisinde değil) söz götürmez. Dahası var, bugünkü sosyal-demokrasinin devrimci (ortodoks diye de biliniyor) ve oportünist (revizyonist, bakanlıkçı, reformcu) sosyal-demokrasi diye ikiye bölünmesinin de daha çok bu uzlaşmaz karşıtlıktan ileri geldiğini herkes biliyor. Bu bölünme, hareketimizin son on yıllık geçmişinde Rusya'da da çok açık hale gelmiştir. Yine herkes biliyor ki, hareketin içindeki proleter eğilimi ortodoks sosyal-demokrasi, demokratik aydın tabakasının eğilimini ise oportünist sosyal-demokrasi temsil etmektedir.

Ne var ki, yoldaş Akselrod, herkesin bilgisi içinde olan bu gerçeğe çok yaklaştıktan sonra, ürkek adımlarla o gerçekten gerilemeye başlıyor. Yazdığı şey kongreye ait olduğu halde, Akselrod yoldaş, bu bölünmenin, genel olarak Rus sosyal-demokrasi hareketi içinde ve özel olarak da partimizin kongresinde kendini nasıl ortaya koyduğunu tahlil için *en ufak bir çaba* göstermemektedir. Yeni *İskra*'nın bütün öteki yöneticileri gibi, yoldaş Akselrod da kongre tutanaklarına karşı *ölümcül bir korku* duymaktadır. Yukardan beri söylenegelenlerden ötürü, bu tutumun bizi şaşırtmaması gerekir, ama hareketimiz içindeki farklı eğilimleri araştırdığını savlayan bir "teorisyen"de, bu, garip bir *gerçek-korkusudur*. Hareketimiz içindeki eğilimlere ilişkin en son ve en doğru malzemeden, bu hastalıktan ötürü geri durarak, yoldaş Akselrod, kurtuluşu, tatlı bir düş aleminde aramaktadır. Şöyle yazıyor

Akselrod: "Yasal marksizm, ya da yarı-marksizm, bizim liberallerimize bir yazın önderi (*literary leader*) sağlamamış mıdır? Cilvelerle dolu bir tarih, devrimci burjuva demokrasisine, neden, ortodoks, devrimci marksizm okulundan gelme bir önder sağlamasın?" Yoldaş Akselrod'un pek tatlı bulduğu bu düş hakkında söyleyebileceğimiz tek şey şudur: Tarih zaman zaman cilve yapsa bile, bu, tarihi tahlil etmeye girişen kişilerin *düşünce cilveleri* için mazeret olamaz. Liberal, yarımarksizmin önderinin eteği altından başını çıkardığı zaman, o önderin "eğilimi"ni kaynağına doğru izlemeyi arzu edenler (ve bunu yapabilenler) tarihin olası cilvelerinden sözetmediler, ama o önderin anlayışının ve mantığının onlarca, yüzlerce örneğini, onun, burjuva yazınına yansıyan marksizmini eleveren yazınsal makyajının tüm özelliklerini gösterdiler.[42] "Hareketimiz içindeki genel devrimci ve proleter eğilimi" tahlil etmekten yola çıkan yoldaş Akselrod, partinin, hiç hoşlanmadığı ortodoks kanadının belli-başlı önderlerinin böyle bir eğilim gösterdiğini kanıtlayacak *hiçbir şey, kesinlikle hiçbir şey* ortaya koyamadıysa, böylelikle yalnızca *resmen kendi yoksulluğunu belgelemiştir.* Yapabildiği tek şey, tarihin olası cilvelerinden sözetmek olduğuna göre, yoldaş Akselrod'un davası gerçekten zayıf olmalıdır!

Yoldaş Akselrod'un sözünü ettiği öteki şey —"jakobenler"den sözetmesi— de daha başka şeyleri gözönüne seriyor. Yoldaş Akselrod herhalde biliyordur, bugünkü sosyaldemokrasinin devrimci ve oportünist kanatlara bölünüşü —üstelik yalnızca Rusya'da bölünüşü değil— uzun bir süreden beri, "büyük Fransız Devrimi çağıyla tarihsel bir paralellik kurulması"na yolaçmıştır. Yoldaş Akselrod herhalde biliyordur, *bugünkü sosyal-demokrasinin jirondenleri*, kendi karşıtlarını tanımlamak için, her yerde ve her zaman, "jakobencilik", "blankicilik" gibi terimlere ve benzeri terimlere başvururlar. Şu halde, yoldaş Akselrod'un doğruya karşı duyduğu korkuyu taklit etmeyelim, kongre tutanaklarına başvuralım ve gözden geçirmekte olduğumuz eğilimler ve tartışmakta olduğumuz paralelliği tahlil etmek ve incelemek

üzere, bu tutanakların herhangi bir malzemeyi içerip içermediğine bakalım.

Birinci örnek: parti kongresinin program görüşmeleri. Yoldaş Akimov (Martinov yoldaşla "tam görüş birliği içinde") şöyle diyor: "Bütün öteki sosyal-demokrat partilerin programlarıyla karşılaştırıldığı zaman, siyasal iktidarın elegeçirilmesine [proletarya diktatörlüğü] ilişkin madde öyle bir biçimde yazılmıştır ki, bu madde, önder örgütün rolünün, o örgütün önderlik ettiği sınıfı gerilere itmesine ve örgütü, sınıftan ayırmasına yolaçacak bir biçimde yorumlanabilir ve gerçekte, Plehanov tarafından bu yolda yorumlanmıştır. Bu durumda, bizim siyasal amaçlarımızın böylesine belirlenişi, Narodnaya Volya'dan herhangi bir farklılık göstermemektedir, onun tam aynısıdır." (Tutanaklar, s. 124.) Yoldaş Plehanov ve öteki iskracılar, Akimov yoldaşa karşı çıkmışlar, onu oportünizmle suçlamışlardır. Akselrod yoldaş, bu tartışmanın (tarihin düşsel cilvelerinde değil, gerçekte) bize, sosyal-demokrasinin *bugünkü jakobenleriyle* bugünkü *jirondenleri* arasındaki karşıtlığı gösterdiği kanısında değil midir? Ve yoldaş Akselrod'un jakobenlerden sözetmeye başlaması (işlediği hatalar sonucu) kendisini, sosyal-demokrasinin *jirondenleriyle* dostluk içinde bulmasından ötürü değil midir?

İkinci örnek: yoldaş Posadovski, "demokratik ilkelerin mutlak değeri"ne ilişkin "temel sorun" üzerinde "ciddi bir fikir ayrılığı" olduğunu ilan eder. (Tutanaklar, s. 169.) Plehanov'la birlikte, yoldaş Posadovski, demokratik ilkelerin mutlak değerini yadsır. "Merkez"in, Bataklığın (Egorov) ve iskracılarakarşı olanların (Goldblatt) önderleri bu görüşe şiddetle karşı koyarlar ve Plehanov'u "burjuva taktiklerini taklit etmek"le suçlarlar (tutanaklar, s. 170). *Ortodoks ve burjuva eğilimler arasındaki bağlantı konusunda yoldaş Akselrod'un fikri de bunun aynısıdır*; tek farklılık şudur: Akselrod'un savınca, bu bağ bulanık ve geneldir, oysa Goldblatt, bu bağlantıyı belli bazı olaylarla ilişkilendirmiştir. Bir kez daha soruyoruz: Yoldaş Akselrod, bu tartışmanın da, parti kongremizde, bugünkü sosyal-demokrasinin jakobenleriyle jirondenleri arasındaki

uzlaşmaz karşıtlığı, *elle tutulur biçimde* gösterdiği kanısında değil midir? Yoldaş Akselrod'un jakobenlere karşı feryat etmesi, kendisini jirondenlerle arkadaşlık içinde buluşundan ötürü değil midir?

Üçüncü örnek: tüzüğün birinci maddesi üzerindeki tartışma. "*Bizim hareketimiz içinde proleter eğilimi*" savunan kimdir? İşçinin örgütten korkmadığında, proletaryanın anarşiye yakınlık beslemediğinde, işçinin örgütlenmeyi değerli bulduğunda ısrar eden kimdir? Bizi, oportünizmin ciğerine kadar işlediği burjuva aydınlara karşı uyaran kimdir? *Sosyal-demokrasinin jakobenleri.* Peki, radikal aydınları partiye sızdırmaya çalışan kimdir? Profesörler, yüksekokul öğrencileri, serbest meslek sahipleriyle, radikal gençlikle ilgilenen, onlar için endişelerini dile getiren kimdir? *Jironden Lieber'le birlikte jironden Akselrod.*

Parti kongremizde açıkça Emeğin Kurtuluşu Grubu çoğunluğuna yöneltilen "haksız oportünizm suçlaması"na karşı yoldaş Akselrod kendisini nasıl da beceriksizce savunuyor. Jakobencilik, blankicilik, vb. dile düşmüş, harcıalem bernştaynçı nakarata sarılarak, yoldaş Akselrod kendisini öyle bir biçimde savunuyor ki, yalnızca suçlamaları doğruluyor. Parti kongresinde yaptığı, bu aydınları kendine tasa edinen konuşmalarını bastırmak için, şimdi radikal aydınların tehlikeleri hakkında avaz avaz haykırıyor.

Bu "berbat sözler" —jakobencilik ve öteki sözler— yalnızca *oportünizmin* kanıtıdır, başka hiçbir şeyin değil. Kendisini proletaryanın —kendi sınıf çıkarlarının *bilincinde* olan proletaryanın— örgütüyle tam olarak özdeşleştiren bir jakoben, *devrimci bir sosyal-demokrattır.* Profesörlerle yüksekokul öğrencilerinin ardından iç geçiren, proletarya diktatörlüğünden korkan ve demokratik istemlerin mutlak değerine sevgi besleyen bir jironden, *oportünisttir.* Siyasal savaşımı fesatla, komploculukla sınırlama düşüncesinin basında binlerce kez çürütüldüğü ve yaşamın gerçekleri tarafından çok uzun zamandan bu yana çürütülüp bir kenara atıldığı günümüzde, yığınsal siyasal ajitasyonun taşıdığı önemin,

bıkkınlık verecek kadar çok açıklandığı ve tekrar tekrar belirtildiği günümüzde, bugün hâlâ komplocu örgütlerde tehlike keşfedenler yalnızca oportünistlerdir. Komploculuğa, blankiciliğe karşı duyulan bu korkunun gerçek temeli, pratik hareketin (Bernstein ve hempasının uzun bir süre, boş yere bulmaya çalıştıkları) herhangi bir özelliğinde değil, kafa yapısını bugünün sosyal-demokratları arasında sık sık ortaya koyuveren burjuva aydının jironden ürkekliğindedir. 1840'larla 1860'lardaki komplocu Fransız devrimcilerin taktiklerine karşı, yeni *İskra*'nın *yeni* bir ***uyarıda*** bulunmak gibi işgüzar çabalar göstermesinden daha gülünç hiçbir şey olamaz (*İskra*, n° 62, başyazı).[43] Bugünkü sosyal-demokrasinin jirondenleri, *İskra*'nın gelecek sayısında, emekçi yığınları arasında siyasal ajitasyonun önemini, partinin sınıfı etkilemek için ana araç olarak kullanacağı emekçi basının önemini, temel ve en basit gerçek olarak çok uzun zaman önce öğrenmiş ve özümlemiş bir grup Fransız komplocusunu, 1840'ların Fransız komplocuları grubunu, hiç kuşku yok ki, bize göstereceklerdir.

Ne var ki, yeni bir şeyler söylüyormuş gibi bir görünüm içine girerken, yeni *İskra*'nın temel, basit gerçekleri yenileme ve işin abecesine dönme eğilimi göstermesi bir raslantı değildir; Akselrod'la Martov'un, partimizin oportünist kanadında yeralmalarıyla ortaya çıkan durumun kaçınılmaz sonucudur. *İskra*'nın yapabileceği başka şey yoktur. Oportünist sözleri yinelemek zorundalar; kongredeki savaşım açısından ve o kongrede bugünkü biçimini alan görüş ayrılıkları ve bölünmeler açısından savunulamaz olan tutumlarını şu ya da bu yolda haklı gösterebilecek bir şeyleri *uzak geçmişte* bulmaya çalışmak için *geriye gitmek* zorundalar. Jakobencilik ve blankicilik konusunda Akimov'vari derin düşüncelere, yoldaş Akselrod şimdi, yalnızca "ekonomistler"in değil, "siyaset adamları"nın da "tek yanlı" oldukları, aşırı ölçüde "karasevdalı" oldukları şeklindeki Akimov'vari feryat ve figanları eklemektedir. Bütün bu tek yanlılıkların ve karasevdalılığın üstünde olduğunu kendini beğenmiş bir edayla savlayan yeni *İskra*'da bu konuda seller gibi akan bu söylevleri okuduğu za-

man kişi şaşkınlık içinde şöyle soracaktır: Çizdikleri kimin portresi, böyle konuşmaları nerede işitmişlerdir? Rus sosyal-demokratlarının ekonomistler ve politikacılar diye bölünmesinin uzun süreden beri modası geçmiş, eski bir şey olduğunu bilmeyen mi var? Parti kongresinden bir ya da iki yıl önceki *İskra* dosyalarını karıştırın, göreceksiniz ki, "ekonomizm"e karşı savaş yatışmış ve daha 1902'de sona ermiştir; örneğin göreceksiniz ki, Temmuz 1903'te (*İskra*, n° 43) "ekonomizm çağı"nın "kesinlikle geçtiği"nden sözedilmektedir, ekonomizmin "öldüğü ve gömüldüğü" düşünülmektedir, politikacıların her türlü karasevdasına açık bir atacılık (atavism) gözüyle bakılmaktadır. Öyleyse *İskra*'nın yeni yönetmenleri neden bu ölmüş ve gömülmüş bölünmeye geri dönmekteler? İki yıl önce *Raboçeye Dyelo*'da yaptıkları hatalardan ötürü kongrede Akimovlar'la savaştık mı? Eğer savaşsaydık, tepeden tırnağa budalalık etmiş olurduk. Herkes biliyor ki böyle yapmadık; kongrede Akimovlar'la savaşmamamızın nedeni, onların *Raboçeye Dyelo*'da yaptıkları eski, ölmüş ve gömülmüş hataları değil, ama kongredeki tartışmalarda ve oylamalarda yaptıkları *yeni hatalardı.* Hangi hataların geçmişin malı olduğunu, hangi hataların hâlâ yaşadığını ve karşı çıkmayı gerektirdiğini yargılarken kullandığımız ölçü, onların *Raboçeye Dyelo*'daki tutumları değil, kongredeki tutumlarıydı. Kongre tarihinde eski, ekonomist-politikacı bölünmesi artık mevcut değildi, ama çeşitli oportünist eğilimler varolmaya devam ediyordu. Bu eğilimler, birçok konu üzerinde yapılan görüşme ve oylamalarda kendilerini ortaya koydular ve sonunda partide "çoğunluk" ve "azınlık" olarak yeni bir bölünmeye yolaçtılar. Bütün şey şu ki, *İskra*'nın yeni yöneticileri, bilinen nedenlerden ötürü, bu yeni bölünmeyle partimizde görülen *çağdaş* oportünizm arasındaki ilişkiyi örtmeye çalışıyorlar ve bunun sonucu olarak da bu yeni bölünmeden eski bölünmeye doğru geri gitmek zorunda kalıyorlar. Yeni bölünmenin siyasal kaynağını açıklamaktaki yetersizlikleri (ya da ne kadar lütufkar olduklarını göstermek amacıyla, o bölünmenin kaynağını peçeleme* arzuları), onları, uzun zaman önce modası geçmiş

bir bölünme üzerinde durmaya zorlamaktadır. Herkes biliyor ki, yeni bölünme, *örgütlenme* (tüzüğün 1. maddesi) ilkeleri üzerindeki tartışmayla başlayan ve anarşistlere yaraşır bir "pratik"le sona eren, örgütlenme sorunlarına ilişkin farklılıktan ileri gelmiştir. Ekonomistler ve politikacılar şeklindeki eski bölünme ise, daha çok *taktik* sorunlar üzerindeki farklılıktan doğmuştu.

Yeni *İskra*, parti yaşamının daha karmaşık ve gerçekten güncel ve hararetli sorunlarından, çok önceleri çözüme bağlanmış olan ve şimdi yapay olarak hortlatılan sorunlarına gerileyişini haklı gösterme çabası içinde, adına kuyrukçuluktan başka bir şey denemeyecek olan eğlendirici, derin düşünceler öne sürüyor. Akselrod yoldaşın başı çekmesinden beri, yeni *İskra*'nın yazılarında bir sürü derin "fikir", kırmızı bir iplik gibi uzayıp gidiyor: içerik, biçimden daha önemlidir; program ve taktikler, örgütten daha önemlidir; "bir örgütün canlılığı, harekete verdiği içeriğin hacmi ve değeriyle doğru orantılıdır"; merkeziyetçilik "kendi başına bir amaç" değildir, "her şeyi koruyan bir tılsım" değildir, vb., vb... Büyük ve derin gerçekler! Program gerçekten de taktiklerden ve taktikler de örgütten daha önemlidir. Abece etimolojiden, etimoloji sentakstan daha önemlidir — ama sentaks sınavında kaldıktan sonra, bir aşağı sınıfta bir yıl daha bekletilmelerinden böbürlenen ve gururlanan kişilere ne demeli? Yoldaş Akselrod, örgütlenme ilkeleri üzerinde (1. madde) bir oportünist gibi konuştu, örgüt içinde de bir anarşist gibi davrandı (Birlik kongresi) — şimdiyse sosyal-demokrasiyi daha

* Plehanov'un, *İskra*, n° 53'te yayınlanan "Ekonomizm" yazısına bakınız. Yazının ikinci başlığında, görünüşe göre, ufak bir dizgi yanlışı var. Bu başlık, "İkinci Parti Kongresi Üzerine Düşünceler" yerine, "Birlik kongresi Üzerine Düşünceler" ya da hatta "*Üyeliğe Çağırma* Üzerine Düşünceler" olmak gerekirdi. Belli koşullar altında kişisel iddialara verilecek ödünlerin uygunluğu bir yana, partiyi birbirine düşüren sorunları birbirine karıştırmak ve ortodoks görüşten oportünizme kaymaya başlayan Martov'la Akselrod'un yeni hatalarının yerine, program ve taktik konularında birçok sorunda oportünizmden ortodoks görüşe doğru geri dönmeye hazırlanmakta olan Martinovlar'la Akimovlar'ın (*İskra* dışında bugün hiç kimsenin anımsatmadığı) eski hatalarını koymak (darkafalı çevre görüşü anlayışından değil, ama parti açısından) hoşgörüyle karşılanamaz.

da derinleştirmeye çalışıyor. Kedi ulaşamadığı ciğere pis der! Tam anlamında, örgüt nedir? Baksanıza, örgüt yalnızca bir biçimdir. Merkeziyetçilik nedir? Her ne olursa olsun, bir tılsım değildir. Sentaks nedir? Baksanıza, etimolojiden daha az önemlidir; etimolojinin öğelerini biraraya getiren bir şeyden başka nedir ki... *İskra*'nın yeni yönetmenleri muzaffer bir edayla soruyorlar: "Kongre parti programını hazırlayarak, parti çalışmalarının merkezileştirilmesinde, her ne kadar yetkin görünürse görünsün tüzüğü onaylayarak başardığından çok daha fazlasını başarmıştır dediğimiz zaman, yoldaş Aleksandrov bizimle aynı görüşü paylaşmıyor mu?" (*İskra*, n° 56, Ek.) Bu klasik sözlerin, Kriçevski yoldaşın, sosyal-demokrasi, tıpkı insanlık gibi, kendisine yalnızca başarabileceği hedefleri seçer şeklindeki ünlü sözünden daha az geniş ve daha az ömürlü olmayan bir tarihsel ün kazanacağı umulur. Çünkü yeni *İskra*'nın fikir derinliği aynı damgayı taşıyor. Yoldaş Kriçevski'nin sözü neden alay konusu oldu? Çünkü yoldaş Kriçevski, bir bölük sosyal-demokratın taktik sorunlarında yaptığı hatayı —doğru siyasal amaçlar saptama yetersizliklerini— felsefe diye sokuşturmaya çalıştığı beylik bir lafla haklı göstermeye çalışıyordu. Şimdi yeni *İskra*, tam aynı biçimde, bir grup sosyal-demokratın örgütlenme sorunlarındaki hatasını —bazı yoldaşların, onları anarşist laf ebeliği noktasına sürükleyen, aydınca istikrarsızlıklarını— beylik laflarla, programın tüzükten daha önemli olduğu, program sorunlarının örgütlenme sorunlarından daha önemli olduğu şeklindeki beylik laflarla haklı göstermeye çalışıyor! Bu kuyrukçuluk değilse nedir? Kişinin bir yıl daha aşağı sınıfta bırakılmış olmakla övünüp böbürlenmesi değilse nedir?

Bir programın kabulü, çalışmaların merkezileştirilmesine, tüzüğün kabulünden daha çok katkıda bulunurmuş. Felsefe diye sokuşturulan bu beylik söz, nasıl da buram buram, radikal aydın kafası, sosyal-demokrasiden çok burjuva çöküşüyle ortak yanları bulunan radikal aydın kafası kokuyor! Baksanıza, bu ünlü sözde, merkezileştirme sözcüğü, sembolik bir anlamdan başka bir anlamda kullanılmıyor. Bu sözü yazanlar,

düşünemiyorlarsa ya da düşünme eğiliminde değillerse bile, en azından, programın bundcularla birlikte kabul edilmesinin, çalışmaları merkezileştirmek şöyle dursun, bizi bölünmeden bile kurtaramadığını anımsayabilirlerdi. Program ve taktik sorunlarında birlik, önemli bir koşuldur, ama parti birliği için, parti çalışmalarının merkezileştirilmesi için, hiçbir şekilde yeterli değildir (hey ulu tanrı, bütün kavramların birbirine karıştırıldığı günümüzde, insan nasıl en basit gerçekleri tekrar tekrar anlatmak zorunda kalıyor!). Parti çalışmalarının merkezileştirilmesi, ayrıca, örgüt birliğini gerektirir. Bir aile çevresinin ötesine taşmış bir partide, resmî bir tüzük olmaksızın, azınlık çoğunluğa boyun eğmeksizin, parça bütüne boyun eğmeksizin örgüt birliği düşünülemez. Temel program ve taktik sorunlarında, aramızda birlik bulunmadığı sürece, dağınıklık ve ayrı çevreler dönemini yaşamakta olduğumuzu açıkça itiraf ettik, birleşmeden önce sınır çizgilerinin belirtilmesi gerektiğini açıkça ilan ettik; ortak bir örgütün hangi biçimlerde kurulabileceğinden bile sözetmedik, yalnızca program ve taktiklerde oportünizmle savaşın yeni (o sırada gerçekten yeni) sorunlarını tartıştık. Şimdilerdeyse, hepimizin kabul ettiği gibi, bu savaş, parti programında ve taktiklere ilişkin parti kararlarında ifadesini bulduğu üzere, yeterli ölçüde birlik sağladı; ondan sonra ikinci adımı atmamız gerekiyordu, bütün grupları birbirine bağlayacak olan birleşik bir örgütün *biçimlerini* ortaya koyarak, ortak rızayla, bu adımı attık. Ama şimdi bu biçimler yarı-yarıya yıkılmış bulunuyor; gerilere sürüklendik, anarşist davranışlara, anarşist sözlere, parti yazıkurulu yerine çevreci bir yazıkurulunun hortlayışına sürüklendik. Ve geriye doğru atılan bu adım, bilgili bir konuşma için, abecenin sentaks bilgisinden çok daha yardım edici olduğu bahanesiyle haklı gösteriliyor!

Üç yıl önce taktik sorunlarında çiçeklenen kuyrukçuluk felsefesi, bugün örgütlenme sorunlarıyla ilgili olarak hortlatılıyor. Yeni *İskra* yönetmenlerinin şu savını ele alalım: "Partideki militan sosyal-demokrat eğilim" diyor yoldaş Alek-

sandrov, "yalnızca ideolojik savaşımla değil, belli örgüt biçimleriyle de sürdürülmelidir." Bunun üzerine *İskra* yönetmenleri öğretici bir edayla şöyle diyorlar: "İdeolojik savaşımla örgüt biçimlerinin böyle yanyana konuşu hiç de fena değil. İdeolojik savaşım bir süreçtir, buna karşılık örgüt biçimleri, yalnızca, akıcı ve gelişen bir içeriğe, partinin gelişen pratik çalışmalarına giydirilmek üzere düşünülmüş kalıplardır" (İster inanın, ister inanmayın, söyledikleri bu — *İskra*, n° 56, Ek, s. 4, sütun 1'in sonu!). Bu, güllenin gülle, bombanın bomba oluşu türünden bir şakadır! İdeolojik savaşım bir süreçtir, buna karşılık örgüt biçimleri, yalnızca içeriği örtüleyen biçimlerdir! Oysa tartışma konusu olan şey, şudur: ideolojik savaşımımız, kendisini sarmalayacak *daha gelişkin* giysilere, herkesi bağlayan bir parti örgütü biçimlerine mi sahip olacak, yoksa eski dağınıklık ve eski çevrelerin biçimlerine mi sahip olacak. Biz, daha gelişkin biçimlerden, daha ilkel biçimlere doğru, geriye sürükleniyoruz ve bu, ideolojik savaşımın bir süreç olduğu, buna karşılık biçimin biçim olduğu bahanesiyle haklı gösteriliyor. Bu, Kriçevski yoldaşın, geçmiş günlerde, bizi, bir plan olarak taktiklerden, bir süreç olarak taktiklere geri sürüklemeye çalışmasına benziyor.

Yeni *İskra*'nın, biçim yüzünden içeriği yitirme tehlikesi içinde oldukları varsayılanlara yöneltilmiş, "proletaryanın kendi kendini yetiştirmesi" hakkındaki, kendini beğenmiş sözlerini (*İskra*, n° 58, başyazı) ele alalım. Bu 2 nolu akimovculuk değil midir? 1 nolu akimovculuk, bir bölük sosyal-demokrat aydının taktik amaçları belirlemedeki geriliğini, "proletarya savaşımı"nın ve proletaryanın kendi kendini yetiştirmesinin daha "derin" bir içeriğe kavuşturulmasından sözederek haklı gösterirdi. 2 nolu akimovculuk, bir bölük sosyal-demokrat aydının, örgütlenmenin teori ve pratiğindeki geriliğini, örgütün yalnızca bir biçim olduğuna ve asıl, proletaryanın kendi kendini yetiştirmesinin önem taşıdığına ilişkin aynı ölçüde derin sözlerle haklı gösteriyor. Genç kardeşleri hakkında çok fazla kaygılanan beyefendiler, izninizle söyleyeyim, proletarya, örgütten ve disiplinden korkmaz! Proletarya, salt bir örgü-

tün denetimi altında çalıştıkları için parti üyesi kabul edilen, ama bir örgüte katılmak istemeyen değerli profesörler ve yüksekokul öğrencileri için parmağını bile kıpırdatmayacaktır. Proletaryanın tüm yaşamı, onu, biçimci ve tutucu bir sürü ukala aydından çok daha fazla ve çok daha köklü olarak, örgütlenme doğrultusunda eğitmiştir. Programımız ve taktiklerimiz hakkında bazı bilgilere sahip olan proletarya, biçimin içerikten daha az önemli olduğunu öne sürerek, örgütlenmedeki geriliği haklı göstermeye girişmeyecektir. Partimizde, örgütlenme ve disiplin ruhu bakımından, anarşist konuşmaları tiksinti ve düşmanlıkla karşılama anlayışı bakımından *kendi kendini yetiştirmede* eksiği olanlar, *belli bazı aydınlardır*, proletarya değil. Nasıl ki, 1 nolu Akimovlar, siyasal savaşım için hazır olmadığını söyledikleri zaman proletaryaya hakaret etmişlerse, 2 nolu Akimovlar da örgütlenme için yeter olgunluğa erişmediğini söyledikleri zaman, proletaryaya aynı biçimde hakaret ediyorlar. Bilinçli bir sosyal-demokrat haline gelen ve kendini partinin üyesi kabul eden proleter, taktik sorunlarındaki kuyrukçuluğu nasıl tiksintiyle reddetmişse, örgütlenme sorunlarındaki kuyrukçuluğu da aynı tiksintiyle reddedecektir.

Son olarak, yeni *İskra*'nın "Pratik İşçi"sinin o derin bilgeliğini gözden geçirelim. Şöyle diyor yazar: "Doğru dürüst anlaşıldığı takdirde, devrimcilerin *eylemlerini* [italikler, daha derin bir görünüş vermek için] birleştiren ve bir merkezde toplayan 'militan' merkezî bir örgüt fikri, doğal olarak ancak böyle eylemler *varolursa* bir gerçeklik kazanabilir [hem yeni, hem akıllıca!]; örgütün kendisi, bir biçim [buna dikkat edin!] olarak, ancak, o örgütün içeriği demek olan devrimci çalışmanın gelişmesiyle birlikte *aynı zamanda* [bu alıntıdaki italikler, başından sonuna yazarındır] gelişebilir." (*İskra*, n° 57.) Bu size, bir halk masalındaki karakteri, cenazeyi gördüğü zaman "Allah tekrarına erdirsin" diye bağıran karakteri anımsatmıyor mu? Partimizde, uzunca bir süreden beri ve umutsuzca, içeriğinin gerisinde kalan şeyin, bizim eylemlerimizin biçimi (yani örgütümüz) olduğunu ve geride ka-

lanlara "hizada dur; öne çıkma!" diye bağıracakların ancak partimizdeki bön kişiler olduğunu anlamayan pratik işçi (terimin gerçek anlamında) bulunmadığına inanıyorum. Partimizi, örneğin Bund'la karşılaştırın. Partimiz çalışmalarının *içeriğinin** Bund'a göre, ölçülemeyecek ölçüde daha zengin, daha çeşitli, daha geniş, daha derin olduğundan kuşku yoktur. Teorik görüşlerimizin çapı daha geniştir, programımız daha gelişkindir, (yalnızca örgütlü zanaatkarlar arasında değil) işçi yığınları arasındaki etkimiz daha geniş ve daha derindir, propaganda ve ajitasyonumuz daha çeşitlidir; gerek önderlerin, gerek alt kademelerdeki kadroların siyasal çalışmalarının nabzı daha canlıdır, gösteriler ve genel grevler sırasında görülen *popüler* hareketler daha etkileyicidir, proleter olmayan tabakalar arasındaki çalışmalarımız daha enerjiktir. Ama ya "biçim"? Bund'unkiyle karşılaştırıldığı zaman bizim çalışmalarımızın "biçim"i [örgüt –ç.] bağışlanamayacak ölçüde gerilerde kalmıştır, o kadar gerilerde kalmıştır ki, partisinin işlerini düşünürken, yalnızca "konuyla ilgili olmayan şeyleri bir yana bırakmayan" kişinin yüzünü kızartacak ölçüdedir, çirkin bir şeydir. Çalışmalarımızın örgütlenişinin, o çalışmaların içeriğinin gerisinde kalmış olması bizim zayıf yanımızdır; kongreden çok uzun süre önce, hazırlık komitesi kurulmadan çok önce de zayıf yanımızdı. Biçimin aksayan, gelişmemiş karakteri, içeriğin daha ileri götürülmesi yönünde herhangi bir ciddi adım atılmasını olanaksızlaştırır; bu durum utanılası bir durgunluğa neden olur, enerji israfına, sözle eylem arasında farklılığa yolaçar. Hepimiz bu farklılığın acısını sefilce çekiyoruz, ama yine de Akselrodlar ve yeni *İskra*'nın "pratik işçileri" derin düşüncelerle ortaya çıkıyorlar: Biçim, ancak içerikle aynı zamanda, doğal olarak gelişmelidir!

Eğer saçmalığa *derinlik kazandırmaya* ve oportünist

* Parti çalışmalarımızın *içeriğinin*, kongrede (programda, vb.) devrimci sosyal-demokrasi ruhu içinde verilen bir *savaşım pahasına*, *İskra* karşıtlarıyla, temsilcileri "azınlık" içinde sayıca fazla olan Bataklığa karşı verilen bir savaşım pahasına belirlenip ortaya konduğu gerçeğini bir yana bırakıyorum. Bu "içerik" sorununda, örneğin eski *İskra*'nın altı sayısıyla (n° 46-51) yeni *İskra*'nın oniki sayısını (n° 52-63) karşılaştırmak da ilginç olur. Ama böyle bir karşılaştırma, bir süre için beklemek zorundadır.

konuşmalara felsefi mazeretler uydurmaya çalışırsanız, örgütlenme konusundaki ufak bir hatanın (birinci madde) sizi götüreceği yer, işte burasıdır. Ürkek zikzaklarla yavaş yürüyüş[44] — bu nakaratı, taktik sorunlarıyla ilgili olarak çok dinlemiştik; şimdi de örgütlenme sorunlarıyla ilgili olarak işitiyoruz. *Anarşist bireyci*, (başlangıçta bir raslantı olabilen) anarşist sapmalarını bir *görüş sistemine*, özel bir *ilke ayrılığına* terfi ettirmeye başladığı zaman, *örgütlenme sorunlarında kuyrukçuluk*, onun anlayışının doğal ve kaçınılmaz bir ürünü olur. Birlik kongresinde, bu anarşizmin başlamakta olduğuna tanıklık etmiştik; yeni *İskra*'da bunun bir görüş sistemi haline getirilmesi çabalarına tanık oluyoruz. Bu çabalar, kendisini sosyal-demokrat harekete bağlayan burjuva aydınla kendi sınıf çıkarlarının bilincine varmış proleterlerin görüşleri arasındaki fark hakkında parti kongresinde söylenenleri, göze çarpacak biçimde doğrulamaktadır. Örneğin, yeni *İskra*'nın artık görüşlerinin derinliğini yakından bildiğimiz bu aynı "pratik işçi"si, partiyi, merkez yönetim kurulu yapısında bir yönetmenin önderliğindeki "geniş bir fabrika" olarak düşündüğüm için beni suçluyor (*İskra*, n° 57, Ek). "Pratik işçi", bu sözünün, proletarya örgütünün pratiğinden ve teorisinden habersiz burjuva aydının anlayışını derhal ortaya koyduğunu hiçbir zaman tahmin edemez. Çünkü, bazı kişilere bir gulyabani gibi gelen fabrika, proletaryayı birleştiren ve disiplinli hale getiren, ona örgütlenmeyi öğreten ve onu emekçi ve sömürülen nüfusun bütün öteki kesimlerinin önüne geçiren kapitalist elbirliğinin (*co-operation*) en yüksek biçimini temsil eder. Kapitalizmin kürsüsünde eğitim gören proletarya ideolojisi, marksizm, istikrarsız aydınlara, sömürü aracı olarak fabrikayla (açlık korkusuna dayalı disiplinle) örgütlenme aracı olarak fabrika (teknik bakımdan üst düzeyde gelişmiş üretim biçiminin koşulları çerçevesinde birleştirilmiş ortak çalışmaya dayalı disiplin) arasında ayrım yapmalarını öğretmiştir ve öğretmektedir. Burjuva aydına çok güç gelen disiplin ve örgütü, proletarya, bu fabrika "okulunda okumuş olması" nedeniyle, çok kolay kazanır. Bu okula karşı

duyulan ölümcül korku ve bu okulun örgütleyici bir etmen olarak önemini kavramada gösterilen müthiş başarısızlık, küçük-burjuva yaşam biçimini yansıtan ve Alman sosyal-demokratların *Edelanarchismus* dedikleri anarşizm türlerini, yani "soylu" beyefendilerin anarşizmini ya da benim verdiğim bir adla aristokratik anarşizmi ortaya çıkaran düşünce çizgisinin karakteristik özellikleridir. Bu aristokratik anarşizm, özellikle Rus nihilistin karakteristiğidir. O, parti örgütünü canavar bir "fabrika" olarak düşünür; parçanın bütüne, azınlığın çoğunluğa boyun eğmesini "kölelik" olarak görür (bkz: Akselrod'un yazıları); bir merkezin yöneltisi altında gerçekleştirilen işbölümü, insanların "çark dişlileri" haline dönüştürüldüğüne ilişkin traji-komik feryatlar atmasına yolaçar (yazıkurulu üyelerinin yazıyla katkıda bulunan kişiler haline getirilmesi, bu tür bir dönüştürmenin özellikle çirkin bir örneği olarak görülmüştür); partinin örgütlenme tüzüğünden sözetmek, insanı tüzükten bile vazgeçirebilecek, ("biçimciler"i amaçlamış) horgörücü bir surat buruşturma ve tepeden bakan bir ifadeye yolaçar.

İnanılmaz gibi görünebilir ama, yoldaş Martov'un, yazısına daha da bir ağırlık vermek üzere, benim *Bir Yoldaşa Mektup* başlıklı yazımdan da sözler alarak, *İskra* n° 58'de bana yönelttiği öğretici sözler, işte tam bu türdendi. Güzel ama, parti düzenine geçildiği bir dönemde, çevrecilik anlayışının ve anarşinin sürdürülmesini ve göklere çıkarılmasını *haklı göstermek* için, dağınıklık döneminden, çevrecilik anlayışının egemen olduğu dönemden örnekler getirmek "aristokratik anarşizm" ve kuyrukçuluk değilse nedir?

Tüzüğe neden daha önce gereksinme duymadık? Çünkü parti, aralarında herhangi bir örgütsel bağ bulunmayan ayrı gruplardan oluşuyordu. Herhangi bir birey, bu gruplardan birinden ötekine kendi "tatlı canı" nasıl isterse, öyle geçebilirdi; çünkü bütün'ün iradesinin kalıba dökülmüş ifadesiyle karşı karşıya değildi. Gruplar içindeki anlaşmazlıklar tüzüğe göre değil, *Bir Yoldaşa Mektup*'ta,* genel olarak bir dizi

* Bkz: Lenin, *Collected Works*, vol. 6, s. 231-252. –Ed .

grubun sağladığı deneyimi ve özel olarak bizim altı kişilik kendi yazıkurulu çevremizin kazandırdığı deneyimi özetlerken belirttiğim gibi, "*savaşım ve istifa tehditleriyle*" çözümleniyordu. Gruplar döneminde bu doğaldı ve kaçınılamaz bir şeydi, ama hiç kimsenin aklından bu durumu övmek, ideal bir durum gibi görmek geçmemiştir; herkes dağınıklıktan yakınıyordu, herkes bu dağınıklıktan huzursuzdu, birbirinden soyutlanmış grupların resmen kurulmuş bir parti örgütü içinde kaynaştırılmasını görmek için sabırsızlanıyordu. Şimdi bu kaynaşma sağlandıktan sonra, geriye sürükleniyoruz ve daha ileri örgütlenme görüşleri kılığı altında öne sürülen anarşist laf kalabalığıyla yüzyüze getiriliyoruz. Oblomov'un[45] rahat sabahlıklı, pufla terlikli evcimen yaşamına alışmış olan kişiler için, resmî bir tüzük dardır, sınırlayıcıdır, sıkıcıdır, değersizdir, bürokratiktir, kölelik bağıdır, özgür ideolojik savaşım "süreci"ne vurulmuş bir zincirdir. Aristokratik anarşizm, dar çevre bağlarının geniş parti bağıyla yer değiştirmesi için resmî tüzüğe gerek olduğunu anlayamaz. Bir grubun iç bağlarına ya da gruplar arasındaki bağlara resmî bir biçim vermek hem gereksiz, hem olanaksızdır; çünkü bu bağlar ya kişisel dostluklara ya da herhangi bir nedene bağlanmayan içgüdüsel bir "güven"e dayanıyordu. Parti bağınınsa bunlardan hiçbirine dayanmaması gerekir; parti bağı bunlara dayanamaz; bu bağ, *biçimsel* "bürokratik" bir dille (disiplinsiz aydın açısından bürokratik) yazılmış bir tüzük üzerine oturmalıdır. Bizi, gruplara özgü kaprislerden ve inatçılıktan, özgür ideolojik savaşım "süreci" adıyla anılan grup kavgalarından ancak ve ancak bu tüzüğe tam olarak bağlı kalmak koruyabilir.

Yeni *İskra*'nın yönetmenleri, "güvenin nazik bir şey olduğu, insanların kafasına ve kalbine çekiçle çakılamayacağı" şeklindeki öğretici ifadeyle Aleksandrov'a karşı koz kağıdı oynamaya çalışıyorlar (*İskra*, n° 56, Ek). *İskra*'nın yönetmenleri farkında değiller ki, güven hakkındaki, *çıplak* güven hakkındaki bu sözleriyle, bir kez daha kendi aristokratik anarşizmlerini ve örgütsel yönden kuyrukçuluklarını ortaya koyuyorlar. Ben, yalnızca bir grubun üyesiyken —bu altı

kişilik yazıkurulu grubu olsun, *İskra* örgütü olsun farketmez— herhangi bir gerekçe ya da neden göstermeksizin, salt güven duymadığımı söyleyerek, örneğin bay X ile çalışmayı reddetmeye hakkım vardı, bunu haklı gösterebilirdim. Ama şimdi bir partinin üyesi haline geldiğime göre, artık genel olarak güvensizlik öne sürmeye *hiçbir hakkım yoktur*, çünkü bu eski grupların bütün kaprislerine ve saçma arzularına kapıyı ardına kadar açmak demek olur; "güven"imin, ya da "güvensizlik"imin resmî gerekçelerini göstermek, yani programımızın, taktiklerimizin ya da tüzüğümüzün resmen ortaya konmuş bir ilkesini anmak *zorundayım*; herhangi bir gerekçe göstermeksizin "güven"imi ya da "güvensizlik"imi ifade etmemem gerekir; her türlü kararımın —ve genel olarak partinin her bölümünün bütün kararları için de böyle— *hesabını* tüm partiye *vermem gerektiğini* kabul etmeliyim; duyduğum "güvensizlik"i ifade ederken, ya da bu güvensizlikten doğan düşünce ve isteklerin kabul edilmesini sağlamaya çalışırken, *resmen belirlenmiş* usule sıkı sıkıya bağlı kalmalıyım. "Güven"in hesabının verilmediği *grupçu* görüşten, kendi güvenimizi ifade etme, hesabını verme ve *sınavdan geçirme* işlerinde *resmen belirlenmiş* bir usule sıkı sıkıya sarılmamızı gerektiren *parti* anlayışına yükseldik; ama *İskra* yönetmenleri bizi geri sürüklemeye çalışıyorlar ve kendi kuyrukçuluklarına, örgütlenme konusunda yeni görüşler diyorlar!

Bizim sözümona parti yazıkurulu üyelerimizin, yazıkurulunda temsil hakkı isteyebilecek olan yazar grupları hakkında nasıl konuştuklarını dinleyin. Her yerde ve her zaman disiplin denen şeyi horgören bu aristokratik anarşistler bize, "biz öfkeye kapılmayacağız ve disiplin konusunda bağırıp çağırmaya başlamayacağız" diye öğüt veriyorlar. Biz eğer makulse, bu grupla "işi yoluna koyacağız" (*aynen böyle*!) ya da isteklerine gülüp geçeceğiz.

Yarabbim, adi "fabrika" biçimciliğine karşı nasıl da yüce ve soylu bir şamar bu! Ama gerçekte, bu, bir parça parlatılmış ve kendisinin bir parti kurumu değil, eski bir çevreden geri-

ye ayakta kalmış bir şey olduğunu düşünen bir yazıkurulu tarafından partiye sunulan eski bir grup lafazanlığıdır. Bu tutumun aslında varolan sakatlık, kaçınılmaz olarak, ikiyüzlü bir biçimde artık geçmişte kaldığını öne sürdükleri dağınıklığı, sosyal-demokrat örgütün bir *ilkesi* haline yüceltmek gibi *anarşist* bir düşünceye yolaçmaktadır. Üst ve alt parti organları ve makamları arasında herhangi bir hiyerarşiye gerek yoktur — aristokratik anarşizm böyle bir hiyerarşiyi, bakanlıkların, dairelerin, vb. bürokratik icadı olarak görür (bkz: Akselrod'un yazısı); parçanın bütüne boyun eğmesine gerek yoktur; "işleri bir düzene koymak" için ya da farklılıkların sınırlarını belirtmek için "resmî bürokratik" *parti* yöntemlerine gerek yoktur. Bırakalım, eski grup çekişmeleri, örgütlenmenin "gerçekten sosyal-demokratik yöntemleri"ne ilişkin kendini beğenmiş konuşmalarla kutsansın.

"Fabrika" okulundan geçmiş olan proleterin, anarşist bireyciliğe ders verebileceği ve vermesi gereken nokta da budur. Sınıf bilincine ulaşmış işçi, bu tür aydına karşı çekingen davrandığı çocukluk dönemini çoktan geride bırakmıştır. Sınıf bilincine ulaşmış işçi, sosyal-demokrat aydınlar arasında bulduğu daha zengin bilgi dağarcığını ve daha geniş bir siyasal dünya görüşünü takdirle karşılar. Ama *gerçek* bir parti kurma yolunda yürüdüğümüze göre, sınıf bilincine ulaşmış işçi, proletarya ordusu askerinin anlayışını, anarşist sözlere geçit töreni yaptıran burjuva aydının anlayışından ayırdetmeyi öğrenmelidir; bir parti üyesine düşen görevleri, yalnızca sıradan üyelerin değil, ama aynı zamanda "tepedeki kişiler"in de yerine getirmesinde *ısrar etmeyi* öğrenmelidir; geçmiş günlerde nasıl taktik sorunlarındaki kuyrukçuluğu tiksintiyle karşılamışsa, örgüt sorunlarındaki kuyrukçuluğu da aynı tiksintiyle karşılamayı öğrenmelidir!

Yeni *İskra*'nın örgütlenme sorunlarındaki tutumu, yani, merkeziyetçiliğe karşı *özerkliği* savunması, jirondenlikle ve aristokratik anarşizmle ayrılmaz biçimde bağlı olan son karakteristik özelliğidir. *İskra*'nın, bürokrasiye ve otokrasiye karşı feryadının, "iskracılara-karşı olanlara [kongrede özerk-

liği savunanlar] gösterilen, hiç de hak etmedikleri saygısızlığı" esefle karşılamasının, "sorgusuz-sualsiz boyun eğme" isteğine karşı gülünç sızlanmalarının, "hacıyatmaz yönetimi"nden acı acı yakınmalarının, vb., vb. esas itibarıyla anlamı (eğer böyle bir anlamı* varsa) işte budur. Herhangi bir partinin oportünist kanadı programda olsun, taktiklerde olsun, örgütlenmede olsun, her zaman her türlü geriliği savunur ve onu haklı bulur. Yeni *Iskra*'nın örgütlenmede geriliği savunması (kuyrukçuluğu) *özerkliğin* savunusuyla yakından ilişkilidir. Gerçi, eski *İskra*'nın üç yıllık propaganda çalışması, genel olarak özerkliği öylesine itibardan düşürmüştür ki, yeni *İskra henüz* özerkliği açıktan savunmaya utanmaktadır; *İskra* şimdilik bize, merkeziyetçiliğe yakınlık duyduğu güvencesini vermektedir, ama bu yakınlığı, merkeziyetçilik sözcüğünü italik harflerle, basarak göstermektedir. Gerçekte, her adımda özerklik yanlısı görüşü ortaya çıkarmak için, yeni *İskra*'nın "gerçekten sosyal-demokrat" (anarşist değil mi?) yarı-merkeziyetçilik "ilkeleri"ni en hafif bir eleştiriden geçirmek yeter de artar bile. Örgütlenme sorununda Akselrod'la Martov'un, Akimov'un yanında yeraldıkları herkes tarafından artık açıkça bilinmiyor mu? "*İskra*cılara-karşı olanlara gösterilen, hiç de hak etmedikleri saygısızlık" şeklindeki dikkate değer sözleriyle, bunu, kendileri itiraf etmiş değiller mi? Parti kongremizde Akimov'la arkadaşlarının savunduğu şey, özerklik değilse neydi?

Birlik kongresinde, eğlendirici bir coşkuyla, parçanın bütüne boyun eğmesine gerek olmadığını, parçanın bütünle olan ilişkisini belirlemekte özerk olduğunu, bu ilişkiyi kalıba döken Birlik tüzüğünün, parti çoğunluğunun iradesini hiçe sayarak, parti merkezinin iradesini hiçe sayarak geçerli olduğunu kanıtlamaya çalıştıkları zaman, Martov'la Akselrod'un savunduğu şey, (eğer anarşizm değilse) özerklikti. Ve şimdi, merkez yönetim kurulunun, yerel yönetim kurullarına üye atama hakkı üzerinde, yeni *İskra*'nın sütunlarında (n° 60) yoldaş Martov'un açıkça savunduğu şey de özerkliktir.

* Genel olarak bu bölümde olduğu gibi, burada da bu feryadın "üyeliğe çağrılma" sorununa ilişkin yönünü, bir yana bırakıyorum.

Yoldaş Martov'un Birlik kongresinde özerkliği savunmak için başvurduğu ve şimdi de yeni *İskra*'da* başvurmakta olduğu çocukça safsatalar üzerinde duracak değilim — burada önemli olan, örgütlenme konularında oportünizmin temel karakteristiği olan şeye, yani apaçık ortada bulunan, *merkeziyetçiliğe karşı özerkliği savunma* eğilimine işaret etmektir.

Belki de bürokrasi kavramını *tahlile* dönük tek girişim, yeni *İskra*'da (n° 53) "biçimsel *demokratik* ilke" ile (italikler yazarın) "biçimsel *bürokratik* ilke" arasında yapılan ayrımdır. Bu ayrım (ne yazık ki, iskracılara-karşı olanlardan sözederken yapılan bu ayrım daha fazla geliştirilmemiş ve açıklanmamıştır) bir damla da olsa gerçeğin izini taşımaktadır. Bürokrasiye *karşı* demokrasi, gerçekte merkeziyetçiliğe *karşı* özerklik demektir; devrimci sosyal-demokrasinin örgütlenme ilkesine karşı, oportünist sosyal-demokrasinin örgütlenme ilkesidir. İkincisi, tabandan yukarı doğru yürür, bu nedenle de nerede ve ne ölçüde olanaklı olabilirse o ölçüde, (aşırı gayretkeşler tarafından) anarşizm noktasına vardırılan bir özerkliği ve "demokrasi"yi yüce tutar. Birincisi tepeden aşağı doğru ilerlemeye çalışır ve parçalarla ilişkisinde merkezin haklarını ve iktidarını genişletmeyi öne alır. Dağınıklık ve ayrı gruplar döneminde, devrimci sosyal-demokrasinin, örgütlenme açısından yola çıkmaya çalıştığı bu tepe, kaçınılmaz olarak, o gruplardan biriydi, eylemleri ve devrimci tutarlılığı nedeniyle en etkin olanıydı (bizim örneğimizde *İskra* örgütüydü). Gerçek parti birliğinin sağlanması ve bu birlik içinde, modası geçmiş çevrelerin eritilmesi döneminde, bu tepe, kaçınılmaz olarak, partinin en yüksek organı olarak *parti kongresidir*; kongre, olabildiği ölçüde, bütün etkin örgütlerin temsilcilerinden oluşur ve merkez organlarını (genellikle, partinin geri öğelerinden çok ileri öğelerini tatmin eden üyelerle ve oportünist kanattan çok devrimci kanadın isteği-

* Tüzüğün birçok maddesini sıralarken yoldaş Martov, bütünün parçayla ilişkilerini düzenleyen bir maddeyi *atladı*: merkez yönetim kurulu "parti kuvvetlerinin dağılımını düzenler" (Madde 6). İnsan, kişileri bir yönetim kurulundan ötekine aktarmaksızın kuvvetlerin dağılımını düzenleyebilir mi? Böyle basit şeyler üzerinde durmak zorunda kalmak gerçekten yakışıksız.

ne uygun biçimde) atayarak, gelecek kongreye kadar onları tepe haline getirir. Avrupalı sosyal-demokratlar arasında durum budur ve anarşistler *yönünden, ilkede tiksinti* verici bir şey de olsa, bu gelenek yavaş yavaş —kolay değil, çatışmasız ve kavgasız değil— Asyalı sosyal-demokratlar arasında da yayılmaktadır.

Oportünizmin, örgütlenme sorunlarındaki bu temel karakteristiklerinin (özerklik, aristokratik ya da aydınca anarşizm, kuyrukçuluk ve jirondenlik) *mutatis mutandis* (gereken değişikliklerle), nerede devrimci ve oportünist kanatlara bölünülmüşse (nerede bölünmedi ki?) orada, dünyadaki bütün sosyal-demokrat partilerde görüldüğünü belirtmek ilgi çekici olsa gerek. Daha kısa bir süre önce, Saksonya'nın 20'nci seçim çevresinde yapılan seçimlerde Alman Sosyal-Demokrat Partisinin uğradığı yenilgi (Göhre olayı diye bilinen yenilgi*) parti örgütü *ilkeleri* sorununu ön plana çıkardığı zaman, bu durum o partide çok göze çarpıcı biçimde ortaya çıktı. Bu olayın bir ilke sorunu haline gelmesi, büyük ölçüde, Alman oportünistlerin gayretkeşliğinin sonucuydu. Göhre (eski bir papaz, oldukça iyi bilinen *Drei Monate Fabrikarbeiter*** adlı kitabın yazarı ve Dresden kongresinin "kahramanları"ndan biri) aşırı bir oportünisttir; tutarlı Alman oportünistlerin yayın organı olan *Sozialistische Monatshefte* ("Sosyalist Aylık")[47] Göhre'yi "şiddetle savunmuştur".

Programda oportünizm, taktiklerde oportünizmle, örgütlenmede oportünizmle doğal olarak bağlantılıdır. "Yeni" görüşün ortaya konmasını yoldaş Wolfgang Heine yüklenmiştir. Sosyal-demokrat harekete katıldığı zaman, oportünist düşünce alışkanlıklarını da birlikte getiren bu tipik aydının siyasal çehresi hakkında okura bir fikir verebil-

* Göhre, 16 Haziran 1903'te Saksonya'nın 15'inci seçim çevresinden Reichtag'a seçilmişti. ancak Dresden kongresinden[46] sonra, milletvekilliğinden istifa etti. Rosenow'un ölümü üzerine 20'nci seçim çevresi boşalınca, o çevre seçmenleri Göhre'yi aday göstermek istediler. Parti merkez yürütme kuruluyla, Saksonya parti bölge yönetim kurulu buna karşı çıktı; gerçi Göhre'nin adaylığını önlemeye resmen hakları yoktu ama, onun adaylıktan çekilmesini sağladılar. Seçimlerde sosyal-demokratlar yenilgiye uğradı.

** "Bir Fabrika İşçisi Olarak Üç Ay". *–Ed.*

mek için, yoldaş Wolfgang Heine, Alman yoldaş Akimov'dan daha az, Alman yoldaş Egorov'dan daha fazla bir şeydir demek yeter sanırım.

Yoldaş Wolfgang Heine, *Sozialistische Monatshefte*'de, yoldaş Akselrod'un yeni *İskra*'daki azametinden hiç de az olmayan bir azametle savaş alanına atıldı. Yazısının başlığı bile paha biçilmez bir değerde: "Göhre Olayı Üzerine Demokratik Gözlemler" (*Sozialistische Monatshefte*, n° 4, Nisan). Yazının içeriği de daha az gürleyici değil. Yoldaş W. Heine "seçim çevresinin özerkliğine yönelen saldırılara" karşı silaha sarılmakta, "demokrasi ilkesi"nin şampiyonluğunu yapmakta ve "atanmış bir otorite"nin (yani parti merkez yürütme kurulunun), halkın serbest seçimlerle milletvekillerini seçmesine müdahalesini protesto etmektedir. Sözkonusu olan şey, diye açıklıyor yoldaş W. Heine, rasgele ortaya çıkmış bir olay değil, "*partide bürokrasiye ve merkeziyetçiliğe yönelik*" genel bir "*eğilim*"dir; daha önce de görülen, ama şimdi özellikle tehlikeli hale gelen bir eğilim, diyor. "Partinin yerel kuruluşlarının, parti yaşamının taşıyıcıları oldukları, bir ilke olarak kabul" edilmelidir, diyor (yoldaş Martov'un *Bir Kez Daha Azınlıkta* broşüründen çalınma bir söz). "Bütün önemli siyasal kararların bir merkezden gelmesine kendimizi alıştırmamamız" gerekir; "yaşamla temasını yitiren doktriner bir siyasete" karşı partiyi uyarmalıyız (yoldaş Martov'un parti kongresinde yaptığı "yaşam kendini bize dayatacaktır" yollu konuşmadan ödünç alınmış sözler). Savına biraz daha derinlik vererek yoldaş W. Heine şöyle diyor: "... Eğer işin köklerine iner ve her yerde olduğu gibi burada da rolü hiç de az olmayan kişisel çatışmaları bir yana bırakırsak, *revizyonistlere* [italikler yazara ait; anlaşılan, revizyonizme karşı savaşla, revizyonistlere karşı savaş arasında bir farklılık olduğunu ima ediyor] karşı gösterilen bu şiddetin, esas itibarıyla, parti görevlilerinin '*yabancılar*'a ('*outsiders*') karşı duydukları güvensizliği [anlaşılan W. Heine henüz sıkıyönetimle savaşa ilişkin broşürü okumamıştır, bu nedenle İngiliz dilindeki bir deyime başvuruyor — *Outsidertum*], geleneğin alışılmamışa

duyduğu güvensizliği, kişisel olmayan bir kurumun kişisel olan her şeye güvensizliğini [Akselrod'un, bireysel girişim yetisinin bastırılmasıyla ilgili olarak Birlik kongresinde verdiği önergeye bakınız] ifade ettiği görülecektir — kısacası, yukarda partide bürokrasiye ve merkeziyetçiliğe yönelik eğilim diye tanımladığımız eğilimin duyduğu güvensizliği ifade ettiği görülecektir."

"Disiplin" fikri, yoldaş W. Heine'de, yoldaş Akselrod'da yarattığı soylu tiksintiden daha azını uyandırmış değil. "Revizyonistler" diyor, W. Heine, "*partinin denetimi altında* olmadığı için, sosyal-demokrat niteliği bile yadsınan bir yayın organında, *Sozialistische Monatshefte*'de yazdıkları için disiplinsizlikle suçlanmışlardır. 'Sosyal-demokratik' kavramını daraltmaya dönük bu çaba, mutlak özgürlüğün egemen olması gereken ideolojik çalışma alanında *disiplin* için bu direniş [anımsayın: ideolojik savaşım bir süreçtir, oysa örgüt biçimleri yalnızca biçimdir], bürokrasi ve bireyciliği baskı altına alma doğrultusundaki eğilimi gösterir." Ve W. Heine, "her şeyi kapsayan, olabildiği ölçüde merkezileştirilmiş *bir* büyük örgüt, *bir* taktikler dizisi, *bir* teori" yaratma tatsız eğilimine, "kesin itaat", "körükörüne bağlılık" isteğine, "aşırı ölçüde basite indirgenmiş merkeziyetçiliğe", vb., vb. ateş püskürüyor. Sözcüğü sözcüğüne Akselrod'*vari*.

W. Heine'nin başlattığı tartışma yayıldı; Alman partisi içinde, sorunu gölgeleyecek bir üyeliğe çağrılma kavgası olmadığı ve Alman Akimovlar kimliklerini yalnızca kongrelerde değil, ama kendi yayın organlarında her an ortaya koydukları için, tartışma kısa süre içinde, örgütlenme sorununda ortodoks ve revizyonist eğilimlerin tahliline gelip dayandı. Karl Kautsky (aynen bizim partimizde olduğu gibi, "diktatörlük"le, "engizisyon" eğilimi taşımakla ve öteki korkunç şeylerle suçlanan) devrimci eğilimin sözcülerinden biri olarak, öne çıktı (*Neue Zeit*, 1904, n° 28, "*Wahlkreis und Partei*" — "Seçim Çevresi ve Parti" başlıklı yazı). W. Heine'nin yazısı, diyor Kautsky, "tüm revizyonist eğilimin düşünce çizgisini ifade etmektedir". Yalnızca Almanya'da değil, Fransa'yla İtalya'da da oportü-

nistlerin hepsi özerkliğin, parti disiplininin gevşetilmesinin ve sıfıra indirilmesinin sadık destekleyicileridirler; onların eğilimi her yerde *çözülmeye*, "demokrasi ilkesi"ni *anarşiye* saptırmaya yolaçar. Karl Kautsky, örgütlenme sorununda oportünistlere, "demokrasi, otorite yokluğu demek değildir" diye sesleniyor, "demokrasi, anarşi demek değildir; demokrasi, halkın hizmetkarı olduğu varsayılan kişilerin, gerçekte onun efendisi oldukları öteki egemenlik biçimlerinden farklı olarak, yığınların, temsilcileri üzerinde egemenliğe sahip olması demektir". Kaustky, oportünist özerkliğin çeşitli ülkelerde oynadığı köstekleyici rolü geriye doğru ayrıntılı olarak izliyor; oportünizmi, özerkliği ve "disiplini bozma" eğilimini güçlendiren şeyin, sosyal-demokratik harekete *"çok sayıda burjuva öğenin"** akması olduğunu gösteriyor; ve bir kez daha "proletaryayı kurtaracak silahın örgüt olduğunu", "örgütün, sınıf savaşımında proletaryanın karakteristik silahı olduğunu" anımsatıyor.

Oportünizmin, Fransa ya da İtalya'dakinden daha zayıf olduğu Almanya'da "özerkçilik eğilimleri şimdiye kadar yalnızca, diktatörlere ve büyük engizisyonculara karşı, afaroz etmeye** ve cadı-avına karşı azçok hararetli söylevlere ve eğer karşı taraf yanıtlasa sonu gelmez bir çekişmeye yolaçacak olan itiraz ve yaygaralar yığınına yolaçmıştır."

Partideki oportünizmin Almanya'dakinden de zayıf olduğu Rusya'da, özerkçilik eğilimlerinin, daha az fikir, ama daha çok "ateşli söyleve" ve yaygaraya yolaçması hiç de şaşırtıcı değildir.

Kautsky'nin şu sonuca varmasında hiç de yadırganacak bir şey yoktur: "Bütün ülkelerdeki revizyonizm, biçim ve ton bakımından çeşitlilik göstermekle birlikte, örgütlenme sorununda birbirinin tıpkısıdır; belki de başka hiçbir sorunda bu benzeyişi göstermemektedir." Kautsky de bu alandaki temel

* Kautsky, örnek olarak *Jaurès*'yi gösteriyor. Bu kişiler oportünizme daha çok saptıkça, "parti disiplinini, kendi özgür kişilikleri üzerinde hoşgörüyle karşılanamayacak bir sınırlama saymaya" daha çok yanaşacaklardır.

** *Bannstrahl*: afaroz etme. Bu, bizde "sıkıyönetim" ve "olağanüstü durum yasaları" dedikleri şeyin Almanlardaki karşılığıdır; Alman oportünistlerinin "iğrenilesi sözcüğü"dür.

ortodoks ve revizyonist eğilimleri, "tiksinti verici" sözünün yardımıyla tanımlıyor: bürokrasiye *karşı* demokrasi. Bize, diyor Kautsky, (parlamento için) seçim çevrelerinin adayları seçmesini etkileme hakkını parti önderliğine vermenin, "bütün siyasal etkinliklerin tepeden aşağıya doğru bürokratik biçimde değil, aşağıdan yukarıya doğru, yığınların bağımsız eylemleriyle yürütülmesini gerektiren demokrasi ilkesine utanmazca bir saldırı olduğu söyleniyor. ... Ama eğer herhangi bir demokratik ilke varsa, o da azınlık üzerinde çoğunluğun egemen olmasıdır, tersi değil..." Herhangi bir seçim çevresinin parlamentoya bir üye seçmesi, bir bütün olarak parti için önemli bir sorundur. Parti, yalnızca temsilcileri (*Vertrauensmänner*) eliyle olsa bile, adayların saptanmasını etkilemelidir. "Bunu çok bürokratik ve merkeziyetçi bulan varsa, bırakalım, adayların, bütün parti üyelerinin [*sämtliche Parteigenossen*] doğrudan doğruya verecekleri oylarla saptanmasını önersin. Eğer bunun uygulanabilir olmadığını düşünüyorsa, bir bütün olarak partiyi ilgilendiren birçok öteki konuda olduğu gibi bu konuda da bu işlevin bir ya da birkaç parti organı tarafından yerine getirilişine bakarak, demokrasi yokluğundan yakınmasın." Adayların saptanması konusunda seçim çevrelerinin parti yönetimiyle "dostça bir anlayışa ulaşmaları" esası, uzunca bir süreden beri Alman partisinde "gelenek"tir. "Ne var ki parti, bu geleneğin artık yeterli olamayacağı ölçüde büyümüştür. Gelenekler, işin olağan gereği olmaktan çıktığı, o geleneğin koşulları, hatta kendisi tartışma konusu haline geldiği zaman gelenek olmaktan çıkarlar. O zaman kuralı özel olarak düzenlemek, yasalaştırmak, daha kesin hukuksal tanımlamalara* [*statutarische Festlegung*] ve bunun sonucu olarak daha sıkı [*grössere Straffheit*] bir örgüt düzenine geçmek gerekli hale gelir."

* Kautsky'nin, sözsüz bir uyuşuma dayanarak kabul edilmiş bir geleneğin yerine resmen saptanan hukuksal bir kural konmasına ilişkin bu sözlerini, genel olarak partimizin, özel olarak da yazıkurulunun parti kongresinden bu yana geçirmekte olduğu "değişiklik"le karşılaştırmak hayli öğreticidir. Bu değişimin tam önemini kavramamış görünen V. İ. Zasuliç'in konuşmasıyla (Birlik Kongresi, tutanaklar, s. 66 ve devamı) karşılaştırınız.

Görüldüğü gibi, daha değişik bir ortamda, örgüt sorununda partinin oportünist ve devrimci kanatları arasında aynı savaşımla, özerklikle merkeziyetçilik arasında, demokrasiyle "bürokrasi" arasında, örgütü ve disiplini gevşetme eğilimiyle sıkılaştırma eğilimi arasında, istikrarsız aydınla sadık proleterin anlayışı arasında, aydın bireyciliğiyle proleter dayanışması arasında aynı çekişmeyle karşı karşıyasınız. Akla şu soru geliyor: bu çekişme karşısında *burjuva demokrasisinin* —tarihin cilvesinin günün birinde yoldaş Akselrod'a göstermeyi özel olarak vaat ettiği burjuva demokrasisi değil, ama gerçek burjuva demokrasisinin, sözcüleri, bizim Osvobojdeniye centilmenlerimizden daha az dikkatli ve akıllı *olmayan* Almanya'daki burjuva demokrasisinin— tutumu neydi? Alman burjuva demokrasisi bu yeni çatışmaya derhal eğildi ve —Rus burjuva demokrasisi gibi, her yerdeki burjuva demokrasisi gibi— Sosyal-Demokrat Partinin oportünist kanadından yana çıktı. Alman hisse senetleri borsasının önde gelen organı *Frankfurter Zeitung*,[48] Akselrod'un yazılarının utanmazca çalınmasının Alman basınında gerçek bir hastalık haline gelmekte olduğunu gösteren, gökgürültüsünü andırır bir başyazı yayınladı (*Frankfurter Zeitung*, 7 Nisan 1904, n° 97, akşam baskısı). Frankfurt hisse senetleri borsasının haşin demokratları Sosyal-Demokrat Partideki "mutlakiyetçiliğe", "parti diktatörlüğü"ne, "parti otoritelerinin otokratik yönetimi"ne, "revizyonizmi bir bütün olarak cezalandırmayı" amaçlayan "yasaklar"a ("haksız oportünizm suçlaması"nı anımsayın), "körükörüne bağlılık", "öldürücü disiplin" ve "kölece boyun eğme"de ısrar edilmesine ve parti üyelerini "siyasal cesetler" haline dönüştürmeye (bu, çark dişlileri ifadesinden oldukça kuvvetli) şiddetle saldırdılar. Hisse senetleri borsasının şövalyeleri, sosyal-demokratlar arasındaki demokratik olmayan rejime karşı öfkeyle şöyle haykırıyorlardı: "Bütün kişisel özellikler, bütün bireysel nitelikler utanılası bir şey sayılacaktır, çünkü" Saksonya sosyal-demokratlarının parti kongresinde, "konu üzerinde bir rapor sunan Sindermann'ın uzun uzadıya ifade ettiği gibi, bu özellik ve niteliklerin, Fransız

anlayışına, joreciliğe ve millerandcılığa yolaçmasından korkulmaktadır."

Ve görüldüğü gibi, yeni *İskra*'nın örgütlenme sorununa ilişkin yeni sloganları, herhangi bir ilkeyi içeriyorsa, bunlar, hiç kuşku yok ki, oportünist ilkelerdir. Devrimci ve oportünist kanatlara bölünen parti kongremizin tahlilinin yanısıra, örgütlenme sorunundaki oportünizmin aynı eğilimlerde, aynı suçlamalarda ve çoğu zaman aynı sloganlarda ifadesini bulduğu *tüm* Avrupa sosyal-demokrat partilerinin ortaya koyduğu örnek, bu vargıyı doğrulamaktadır. Doğaldır ki, çeşitli partilerin ulusal özellikleri ve farklı ülkelerdeki farklı siyasal koşullar kendi izlerini bırakmakta ve Alman oportünizmini Fransız oportünizminden, Fransız oportünizmini İtalyan oportünizminden ve İtalyan oportünizmini Rus oportünizminden ayırmaktadır. Ama bütün bu koşul ayrılıkları ne olursa olsun, bütün bu partilerin temel olarak devrimci ve oportünist kanatlara bölünüşündeki benzerlik, örgütlenme sorunlarında oportünizmin izlediği düşünce çizgisi ve eğilimindeki benzerlik açıkça ortadadır.* Marksistlerimizin ve sosyal-demokratlarımızın saflarında çok sayıda radikal aydın yeraldıkça, onların anlayışının ürünü olan oportünizm, çok çeşitli alanlarda ve çok çeşitli biçimlerde varolmaya devam etmiştir, etmektedir. Biz dünya görüşümüzün temel sorunlarında, programımıza ilişkin sorunlar üzerinde

* Her ne kadar bir yanda Martinov ve Akimov yoldaşlar, öte yanda von Vollmar ve von Elm ya da Jaurès ve Millerand arasındaki farklılık çok büyükse de, hiç kimsenin kuşkusu yoktur ki, Rus sosyal-demokratlarının ekonomistlerle politikacılar olarak geçmişte taktik sorunlarında ikiye bölünmeleri, tüm uluslararası sosyal-demokrası hareketinin oportünistler ve devrimciler olarak ikiye bölünmesine benziyordu. Siyasal bakımdan özgür olan ülkelerle siyasal özgürlüğe sahip bulunmayan ülkeler arasındaki çok büyük farklılığa karşın, örgütlenme sorunundaki bölünmelerde de benzerlik olduğundan hiçbir kuşku duyulamaz. Yeni *İskra*'nın ilke sahibi yönetmenlerinin, Kautsky'yle Heine arasındaki tartışmaya kısaca değinirken (*İskra*, n° 64) örgütlenme sorunlarında, oportünizm ve ortodoksluğun *genel olarak* ifade ettiği *ilke* eğilimlerini tartışmaktan ürkek bir tutumla *geri durmuş olmaları* hayli karakteristiktir.

oportünizmle savaştık; amaçların tümden farklılığı, sosyal-demokratlarla, bizim yasal marksizmimizi baştan çıkaran liberaller arasında, kaçınılmaz olarak dönüşü olmayan bir parçalanmaya yolaçtı. Taktik sorunlarda oportünizmle savaştık; daha önemsiz olan bu konularda Kriçevski ve Akimov yoldaşlarla aramızdaki farklılık, doğal ki geçiciydi, ayrı partiler kurulmasına yolaçmadı. Şimdi Martov'la Akselrod'un, program bir yana, taktik sorunlardan bile daha az temelli olan ama parti yaşamımızda şimdi ön plana çıkmış bulunan oportünizmini altetmeliyiz.

Oportünizmle savaştan sözederken, bugünkü oportünizmin her alanda gösterdiği karakteristik bir özelliğini, yani bulanıklığını, şekilsizliğini (*amorphousness*), kaypaklığını hiç akıldan çıkarmamalıyız. Oportünist kişi, yapısı gereği, her zaman açık ve kararlı bir tutum takınmaktan kaçınacaktır; her zaman orta yolu arayacaktır; her zaman birbirine karşıt görüşler arasında bir yılan gibi kıvır-kıvır gidip gelecek, her ikisiyle "görüşbirliği" içinde olmaya ve fikir ayrılıklarını küçük değişikliklere, kuşkulara, masum ve dindarca öğütlere, vb. indirgemeye çalışacaktır. Program sorunlarında bir oportünist olan yoldaş Eduard Bernstein, partisinin devrimci programıyla "aynı görüştedir" ve hiç kuşku yok ki, o programın "esaslı biçimde gözden geçirilmesi"ni isterse de bunun şimdilik zamansız, uygun düşmez ve "eleştiri"nin "genel ilkeleri"ni (ki bunlar burjuva demokrasisinden hiçbir eleştirel gözle bakmaksızın ödünç alınmış ilkeler ve sloganlardır) açıklamak kadar önemli olmadığını düşünür. Taktik sorunlarında oportünist olan yoldaş von Vollmar da sosyal-demokrasinin eski taktikleriyle görüş birliğindedir; herhangi bir belli "bakanlıkçılık"[49] taktiği açıkça savunmaktan çok, parlak söylevlerle, ufak-tefek değişikliklerle ve alaylı dudak büküşleriyle yetinir. Örgüt sorunlarında oportünist olan Martov ve Akselrod yoldaşlar, her ne kadar öyle yapma görünümü içinde ortaya atılmışlarsa da şimdiye dek "kural halinde belirlenebilecek" herhangi bir ilke ortaya koyamamışlardır; onlar da hiç kuşku yok ki, örgütümüzün tüzüğünün "esaslı

biçimde gözden geçirilmesi"ni isterler (*İskra*, n° 58, s. 2, sütun 3), ancak kendilerini her şeyden önce, "örgütlenmenin genel sorunları"na hasretmeyi yeğ tutarlar (çünkü, birinci maddeye karşın merkeziyetçi bir tüzük olan tüzüğümüzün esaslı biçimde gözden geçirilmesi, eğer yeni *Iskra*'nın anlayışı doğrultusunda yürütülürse, kaçınılmaz olarak özerkliğe yolaçar; ve kuşku yok ki, yoldaş Martov *ilke olarak* özerklikten yana eğilim gösterdiğini kendisine bile itiraf etmek istemez). Bu nedenledir ki, onların "örgütlenme" ilkeleri, gökkuşağının bütün renklerini taşır. Ağır basan şey, otokrasiyle bürokrasiye, körükörüne itaate, insanların çark dişlileri haline getirilmesine karşı masum ve ateşli konuşmalardır — bu konuşmalar öylesine masumdur ki, bu konuşmalarda neyin gerçekten ilke endişelerine dayandığını, neyin üye seçilme endişesinden kaynaklandığını saptamak çok zordur. Ama söylev sürdükçe, işler kötüye gider: Bu nefret edilesi "bürokrasi"yi tahlil etme ve kesinlikle tanımlama çabaları kaçınılmaz olarak özerkliğe varır; kendi tutumlarına "derinlik kazandırma" ve o tutumu haklı çıkarma çabaları kaçınılmaz olarak geriliği, kuyrukçuluğu, jirondenvari lafebeliğini haklı görmeye varır. Sonunda gerçekten tek kesin ilke olarak *anarşizm* ilkesi belirir; bu ilke, bu nedenle pratikte başlı başına bir kurtuluş çaresi olarak göze çarpar (pratik her zaman teorinin önünde gelir). Disipline dudak bükme —özellikle— anarşizm, işte bizim oportünizmimizin örgüt sorunlarında basamakları arasında kayarak ve herhangi bir belli ilkeyi ifade etmekten büyük bir hünerle kaçınarak, kah tırmandığı, kah indiği merdiven.*

* 1. madde üzerindeki görüşmeleri anımsayanlar, açıkça göreceklerdir ki, yoldaş Martov'la yoldaş Akselrod'un bu 1. madde üzerinde yaptığı hatalar, geliştirildiği ve derinleştirildiği zaman, örgütlenme sorunlarında kaçınılmaz olarak oportünizme yolaçacaktı. Yoldaş Martov'un temel görüşü —her isteyenin kendini parti üyesi sayması görüşü— partiyi aşağıdan yukarıya doğru kurma şeklindeki yanlış "demokrasi" anlayışının aynısıydı. Buna karşılık benim görüşüm, partinin tepeden tabana doğru, parti kongresinden bireysel parti örgütlerine doğru kurulması anlamında "bürokratik"ti. 1. madde üzerindeki görüşmeler sırasında, burjuva aydın anlayışı, anarşist lafebeliği, oportünist kuyrukçu derin düşünce, hepsi ortaya kondu. Yoldaş Martov, *Sıkıyönetim*'inde (s. 20), yeni *Iskra*'nın "yeni fikirleri oluşturmaya başladığı"nı söylüyor. Bu şu anlamda doğrudur: O ve yoldaş Akselrod, birinci maddeden

Oportünizm, program ve taktik sorunlarında da tamıtamına aynı aşamalardan geçmiştir: "ortodoksluğa", dar görüşlülüğe ve hareketsizliğe dudak bükme — revizyonist "eleştiri" ve bakanlık sevdası — burjuva demokrasisi.

Disipline duyulan bu nefretle, bugün genel olarak oportünistlerin ve özellikle bizim azınlığımızın bütün yazılarında göze çarpan, *incinmişliğe* hiçbir zaman kusur bulmama arasında yakın psikolojik bir bağlantı vardır. Onlar gadre uğramış, tedirgin edilmiş, fırlatılıp atılmış, çembere alınmış, kendilerine zorbalık edilmiştir. Bu çarpıcı sözlerde, belki de, zorbalarla zorbalığa uğrayanlar[50] hakkındaki tatlı, zekice güldürü yazısını yazan kişinin görebildiğinden çok daha fazla psikolojik ve siyasal gerçek vardır. Çünkü, azınlığı oluşturanların, bir tür incinmişlik duygusu taşıyanlar, şu ya da bu zamanda, şu ya da bu nedenle devrimci sosyal-demokratlar tarafından gücendirilenler olduğunu görmek için parti kongresi tutanaklarına bakıvermek yeter. Kendilerini çok kötü "gücendirdiğimiz" için kongreden çekilen bundcular ve *Raboçeye Dyelo*'cular vardır; genel olarak örgütlerin ve özellikle kendi örgütlerinin boğazlanmış olmasından ötürü ölümcül ölçüde gücendirilen *Yujni Raboçi* yandaşları vardır; kürsüye her çıkışında (çünkü her seferinde kendini hep budala yerine düşürmüştür) saldırılara dayanmak zorunda kalan yoldaş Mahov vardır; ve son olarak, tüzüğün 1. maddesiyle ilgili olarak "haksız oportünizm suçlaması"na uğrayarak ve ayrıca seçimlerde yenilgiye uğratılarak gücendirilen yoldaş Martov ve yoldaş Akselrod vardır. Bütün bu ölümcül saldırılar,

başlayarak, fikirleri yeni bir yöne itmekteler. Ne var ki, dava, bu yönün oportünist bir yön olduğudur. Onlar *bu* yönde daha çok "çalıştıkça" ve bu çalışma, üyeliğe çağrılma konusundaki kavgalardan daha çok arındıkça, batağa daha çok gömüleceklerdir. Yoldaş Plehanov bunu daha parti kongresinde açıkça görmüş ve "Ne Yapmamalı?" başlıklı yazısında onları bir kez daha uyarmıştı: Yalnızca oportünizme ve anarşizme götürebilecek olan bu yolda yürümeyin, sizi üyeliğe çağırmaya bile hazırım, diyecek noktaya kadar varmıştı. Martov'la Akselrod bu iyi öğüdü tutmadılar: Neyi? Bu yolda devam etmemeyi mi? Üyeliğe çağrılma yaygarasının bir kavgadan başka bir şey olmadığı noktasında Lenin'le aynı görüşü paylaşmayı mı? Asla! Ona, bizim birer ilke adamı olduğumuzu göstereceğiz! — Ve gösterdiler. Herkese açıkça gösterdiler ki, eğer herhangi bir yeni ilkeye sahipseler, o ilke oportünist bir ilkedir.

bugün birçok darkafalının düşündüğü biçimde, hoşgörüyle karşılanamayacak şakaların, kaba davranışların, çılgınca tartışmaların, kapıları çarpmanın, yumruk sallamanın raslansal sonucu değil, *İskra*'nın üç yıllık ideolojik çalışmalarının *kaçınılmaz siyasal sonucuydu. Eğer bu üç yıllık süre içinde*, salt çene çalmakla yetinmediysek ve eyleme dönüştürülecek inançları ortaya koyduysak, bunun doğal sonucu kongrede iskracılara-karşı olanlarla ve "Bataklık"la savaşmaktan başka bir şey olamazdı. Ve açık alınla ön safta çarpışan yoldaş Martov'la birlikte, böyle çok insan yığınını gücendirdiğimiz zaman, bardağın taşması için yoldaş Akselrod'la yoldaş Martov'a ufak bir saldırıda bulunmamız yetti. Nicelik niteliğe dönüştü. Yadsıma yadsındı. Gücendirilenler, kendi aralarındaki karşılıklı hesapları unuttular, birbirlerinin omzuna yaslanarak ağlaşmaya başladılar ve "leninizme karşı isyan bayrağı"nı* açtılar.

İleri olanlar gericilere karşı isyan ettiği zaman, isyan şahane bir şeydir. Devrimci kanat oportünist kanada karşı isyan ettiği zaman, isyan güzeldir. Oportünist kanat devrimci kanada karşı isyan ettiği zaman ise, o isyan kötüdür.

Yoldaş Plehanov, deyim yerindeyse, bu kötü işe, bir savaş tutsağı olarak katılmak zorunda kaldı. Plehanov, "çoğunluk" yararına bazı önerilerin yazarından, konudan soyutlanmış bazı sözler alarak "öfkesini dökmeye" çalışıyor ve haykırıyor: "Yoksul yoldaş Lenin! Ortodoks destekçileri harika bir takım!" (*İskra*, n° 63, Ek).

Pek güzel yoldaş Plehanov, söyleyebileceğim tek şey şu: Eğer ben yoksulsam, yeni *İskra*'nın yönetmenleri yoksulun da yoksuludurlar. Ben ne kadar yoksul olursam olayım, henüz parti kongresine gözlerimi kapatacak ve zekamı göstermek için komisyon üyelerinin önergeleri arasında malzeme avcılığına çıkacak kadar umutsuz bir yoksulluğa düşmedim. Ben ne kadar yoksul olursam olayım, yandaşları dikkatsiz-

* Bu hayret verici ifade yoldaş Martov'undur (*Sıkıyönetim*, s. 68). Yoldaş Martov, yalnızca bana karşı "isyan bayrağını" açmadan önce bire karşı beş oluncaya dek bekledi. Yoldaş Martov çok beceriksizce tartışıyor: Muhalifini, ona en yüksek komplimanda bulunarak yıkmak istiyor.

ce münasebetsiz bir söz sarf etmeyen ama her konuda —örgüt olsun, taktikler ya da program olsun— devrimci sosyal-demokrasi ilkelerine taban tabana ters düşen ilkelere inatla ve ısrarla sarılanlardan bin kez daha zenginim. Ne kadar yoksul olursam olayım, bu tür yandaşların bana karşı düzdükleri övgüleri *kamuoyunun gözünden saklama* aşamasına düşmedim. Yeni *İskra* yönetmenlerininse yapmak zorunda oldukları şey bu.

Okurlar, Rus Sosyal-Demokrat İşçi Partisinin Voronej Komitesi neyi temsil ediyor, biliyor musunuz? Eğer bilmiyorsanız, parti kongresi tutanaklarını okuyun. Tutanaklardan öğreneceksiniz ki, bu kurulun düşünce çizgisi, kongrede sonuna kadar partinin devrimci kanadıyla savaşan, birçok kez herkesin, yoldaş Plehanov'dan yoldaş Popov'a kadar herkesin oportünist olarak nitelediği yoldaş Akimov'la yoldaş Bruker tarafından ifade edilmiştir. Evet, işte bu Voronej Komitesi Ocak ayındaki broşüründe (n° 12, Ocak 1904) şu açıklamayı yapıyor:

"Düzenli olarak büyüyen partimizin yaşamında geçen yıl büyük ve önemli bir olay yeraldı: RSDİP'in, bütün örgütlerinden gelen temsilcilerin katıldığı ikinci kongresi. Bir parti kongresi toplanması çok örgün (*complicated*) ve şimdiki egemen monarşi yönetimi altında çok tehlikeli ve güç bir iştir. Bu nedenledir ki, kongrenin toplanmasının, *kusursuz olmaktan çok uzak bir* biçimde yapılmış olmasına şaşmamak gerekir. Kongrenin kendisinin de, kazasız belasız geçmiş olduğu halde, partinin bütün bekleyişlerine karşılık vermemiş olması da, yine bu nedenle, şaşırtıcı değildir. 1902 konferansının, kongreyi toplamakla görevlendirdiği yoldaşlar tutuklanmıştır; *kongreyi ise, Rus sosyal-demokrasisindeki eğilimlerden yalnızca birini temsil eden kişiler, yani iskracılar düzenlemiştir.* Sosyal-demokrat örgütlerin iskracı olmayan *birçoğu*, kongre çalışmalarına katılmaya çağrılmamıştır; *bir bakıma bu nedenden ötürü*, parti için kongrenin bir *program ve tüzük* yapması işi, *son derece kusurlu bir biçimde* gerçekleştirilmiştir; temsilcilerin kendileri bile, tüzükte 'tehlikeli yanlış anlamalara yolaçabilecek' önemli kusurlar bulunduğunu itiraf etmektedirler. Kongrede iskracılar da bölünmüştür; RSDİP'in, daha önce *İskra*'nın hareket programıyla tam bir görüş birliği içinde bulunan birçok tanınmış üyesi, *daha çok Lenin ve Plehanov tarafından savunulan* bu görüşlerin çoğunun pratik olmadığı sonucuna varmışlardır. Ger-

çi kongrede bu kişiler üstün gelmiştir ama, gerçek yaşamın nabzı ve iskracılara-karşı olanların tümünün katıldığı pratik çalışmanın gerekleri, teorisyenlerin hatalarını hızla düzeltmektedir ve kongreden bu yana daha şimdiden önemli değişiklikler getirmiştir. '*İskra*', *büyük ölçüde değişmiştir* ve genel olarak sosyal-demokrat hareket içindeki tüm işçilerin isteklerine dikkat edileceğini *vaat etmektedir*. Her ne kadar *kongre sonuçlarının* gelecek kongrede *gözden geçirilip düzeltilmesi gerekecekse de* ve bizzat temsilcilerin gördüğü gibi bu sonuçlar doyurucu değilse de ve *bu nedenle parti tarafından kınanamayacak kararlar olarak kabul edilemezse de*, kongre, partide durumu aydınlığa kavuşturmuştur, bundan sonraki teorik ve örgütsel çalışmalar için birçok malzeme sağlamıştır; ve bir bütün olarak partinin çalışmaları için engin öğretici değeri olan bir deneyimdir. Kongrenin kararlarını ve kabul ettiği tüzüğü, bütün örgütler *dikkate alacaktır*, ancak örgütlerin çoğu, bu kararların ve bu tüzüğün açık kusurları karşısında, kendilerine *yalnızca o kararların ve tüzüğün kılavuzluk etmesinden geri duracaklardır*.

"Partinin bir bütün olarak çalışmalarının önemini tam kavramış olan Voronej Komitesi, kongrenin hazırlanmasına ilişkin bütün çalışmalara etkin bir şekilde *karşılık vermiştir*. Kurul, kongrede olup-bitenlerin önemini takdir eder ve merkez yayın organı (ana organ) haline gelen *İskra*'daki *değişiklikleri memnunlukla karşılar*. Partideki ve merkez yönetim kurulundaki durum her ne kadar bizim için *henüz* doyurucu değilse de, partiyi örgütlemeye dönük güç görevin ortak çabalarla yetkinleştirilebileceğine inanıyoruz. Bazı uydurma dedikodular karşısında, Voronej Komitesinin partiden ayrılması diye bir şeyin sözkonusu olmadığını yoldaşlara duyururuz. Voronej Komitesi, RSDİP'ten Voronej Komitesi gibi bir işçi örgütünün çekilmesinin nasıl tehlikeli bir örnek yaratacağını, *bunun parti için nasıl bir leke olacağını* ve aynı örneği izleyecek işçi örgütleri için bunun nasıl zararlı olacağını çok iyi bilmektedir. Yeni bölünmelere neden olmamalıyız, sınıf bilinci taşıyan bütün işçileri ve sosyalistleri bir partide birleştirmek için ısrarla çaba göstermeliyiz. Bir nokta daha var, ikinci kongre, bir kurucu kongre değil, yalnızca olağan bir kongreydi. Partiden çıkarma, ancak bir parti yargı kurulunun kararıyla olabilir; herhangi bir sosyal-demokrat örgütü partiden çıkarmaya, hiçbir kurulun, hatta merkez yönetim kurulunun bile hakkı

yoktur. Üstelik ikinci kongre tarafından kabul edilen tüzüğün 8'inci maddesine göre, her örgüt kendi yerel işlerinde özerktir. *Buna uygun olarak, Voronej Komitesinin, kendi örgütlenme görüşlerini uygulamaya koymaya ve o görüşleri parti içinde savunmaya hakkı vardır.*"

İskra, n° 61'de bu broşürden aktarma yaparken, yeni *İskra*'nın yazıkurulu, bu tiradın, burada daha büyük puntolarla dizilen son bölümünü almışlar, daha küçük puntolarla dizilen ilk bölümünü ise *atlamayı yeğ tutmuşlardır.*

Utanç içindeydiler.

R. DİYALEKTİK ÜZERİNE BİRKAÇ SÖZ
İKİ DEVRİM

PARTİMİZDEKİ bunalımın gelişimine genel bir bakış, birbirine karşı savaşım veren tarafların bileşiminin, ufak-tefek istisnalar dışında, başından beri esas itibarıyla aynı kaldığını hemen gösterecektir. Bu, partimizin devrimci kanadıyla oportünist kanadı arasında geçen bir savaşımdı. Ne var ki bu savaşım, çok çeşitli aşamalardan geçti. Daha şimdiden koskoca bir yığın haline gelen yazılar, bölük-pörçük kanıtlar, özünden koparılmış alıntılar, suçlamalar, vb., vb. arasında yolunu bulmak isteyen herhangi bir kişi, bu aşamalardan her birinin özelliklerini adamakıllı tanımalıdır.

Birbirinden açık-seçik ayrılabilen bellibaşlı aşamaları sıralayalım: 1° Tüzüğün 1. maddesi üzerindeki tartışmalar. Örgütlenmenin temel ilkeleri üzerinde tamamen ideolojik bir savaşım. Plehanov'la ben azınlıktayız. Martov'la Akselrod oportünist bir metin önerirler ve kendilerini, oportünistlerin

kolları arasında bulurlar. 2° Merkez yönetim kurulu aday listeleri üzerinde, *İskra* örgütü içinde bölünme: beş kişilik bir kurulda Fomin ya da Vasilyev, üç kişilik bir kurulda Trotski ya da Travinski. Belki de 1. madde konusunda azınlıkta olduğumuz için, bu kez Plehanov'la ben çoğunluğu elde ederiz (yediye karşı dokuz). Martov'un oportünistlerle koalisyonu, hazırlık komitesi olayı hakkında duyduğum en kötü korkuları doğrulamıştır. 3° Çekişmenin, tüzüğün ayrıntıları üzerinde sürmesi. Martov'u oportünistler bir kez daha kurtarmıştır. Yeniden azınlıktayızdır ve azınlığın merkez organlarındaki hakları için savaşırız. 4° Yedi aşırı oportünist kongreden çekilir. Biz çoğunluk haline geliriz ve seçimlerde koalisyonu (*İskra*'nın azınlık kanadı, "Bataklık" ve iskracılara-karşı olanlar) yenilgiye uğratırız. Martov'la Popov, üçlülere girmeyi reddederler. 5° Üyeliğe çağrılma konusunda kongre sonrası kavgalar. Anarşist davranışlar ve anarşist lafazanlık cümbüşü. "Azınlık" arasında, en az istikrarlı ve en az sadık olanlar üstün gelir. 6° Bir parçalanmayı önlemek üzere Plehanov "şefkate boğma" siyasetini benimser. "Azınlık", merkez yayın organının yazıkurulunu ve konseyi işgal eder ve bütün gücüyle merkez yönetim kuruluna saldırıya geçer. Kavga, her şeye egemen olmaya devam eder. 7° Merkez yönetim kuruluna ilk saldırı geri püskürtülür. Kavga, bir ölçüde yatışmış gibi görünür. Partiyi derinden karıştıran tamamen ideolojik iki sorunu, göreceli olarak daha sakin bir ortamda tartışma olanağı belirir: *a)* Partimizde, ikinci kongrede kesin şeklini alan ve daha önceki bütün bölünmeleri bastıran "azınlık"—"çoğunluk" bölünmesinin siyasal önemi nedir, bu bölünme nasıl açıklanabilir? *b)* Yeni *İskra*'nın, örgütlenme sorunundaki yeni tutumunun ilke olarak önemi nedir?

Bu aşamaların her birinde, savaşımın içinde geçtiği koşullarla saldırının ilk ağızdaki hedefi, öz olarak ayrıdır; her aşama, kendi içinde, genel bir askerî kampanyanın ayrı ayrı çarpışmalarıdır. Her çarpışmanın içinde geçtiği koşulları incelemeksizin, bizim verdiğimiz savaşımı hiçbir şekilde anlama olanağı yoktur. Ama bu bir kez yapılınca, gelişmenin, çelişkiler

yoluyla, gerçekten diyalektik bir yürüyüş yolu izlediğini açıkça görürüz: Azınlık çoğunluk haline gelir, çoğunluk azınlığa dönüşür; her iki taraf da savunmadan saldırıya ve saldırıdan savunmaya geçer; ideolojik savaşımın başlangıç noktası (1. madde) "yadsınır" ve yerini, her şeye egemen olan kavgaya* bırakır; ama bunun ardından "yadsımanın yadsınması" başlar ve tanrı vergisi eşimizle, merkez organlarında tam "geçinmenin" yolunu bulduğumuz bir sırada, başlangıç noktasına, salt ideolojik savaşıma döneriz; ama artık bu "tez", "anti-tez"in ortaya koyduğu bütün sonuçlarla zenginleşmiş, üst düzeyde bir sentez haline gelmiştir; bu sentez içinde, 1. maddeye ilişkin münferit ve raslantı türünden hata, bir yarı-sistem haline, örgüt sorunlarındaki oportünist görüşlerin yarı-sistemi haline dönüşmüştür; bu gerçekle, partimizin devrimci ve oportünist kanatlara bölünmüş olması arasındaki bağlantı, giderek daha açıkça görülmeye başlanmıştır. Kısacası, nasıl ki yulaflar, Hegel'e göre büyürse, Rus sosyal-demokratları da kendi aralarında, Hegel'e göre, savaşırlar.

Ne var ki, marksizmin, düzelterek kendi malı haline getirdiği büyük hegelci diyalektik, tek bir sürecin değişik aşamalarına ait belli bazı açıklamalarla belli bazı gelişme etmenlerini birbirine eklemek gibi bayağı bir alışkanlıkla, partinin devrimci kanadından oportünist kanadına geçen politikacıların zikzaklarını haklı göstermeye dönük adi oyunlarla hiçbir zaman karşılaştırılmamalıdır. Gerçek diyalektik, bireylerin hatalarını haklı göstermez, ama kaçınılmaz dönüşleri inceler; gelişme sürecini, bütün somutluğu içinde ayrıntılarıyla inceleyerek, kaçınılmazlığını kanıtlar. Diyalektiğin temel ilkelerinden biri, soyut gerçek diye bir şey olmadığı, gerçeğin her zaman somut olduğudur... Bir nokta daha... Büyük hegelci diyalektik, şu İtalyan sözünde çok iyi ifade edilen bayağı bilgelikle asla karıştırılmamalıdır: *Mettere la coda dove non va il capo* (kafanın geçemeyeceği yere kuyru-

* Kavgayla ilke ayrılığı arasında ayrım yapma güçlüğü, şimdi kendiliğinden çözülmüştür; üyeliğe çağrılmaya ilişkin her şey kavgadır: Kongredeki savaşımın tahliline, 1. madde üzerindeki çekişmelere ve anarşizmle oportünizme ilişkin her şey ilke ayrılığıdır.

ğunu sıkıştırmak).

Bizim parti içindeki savaşımımızın gösterdiği diyalektik gelişmenin sonucu iki devrimdi. Yoldaş Martov'un, *Bir Kez Daha Azınlıkta*'sında haklı olarak belirttiği gibi parti kongresi gerçek bir devrimdi. Azınlık, "dünya devrimlerle ilerliyor; biz de bir devrim yaptık" derken, yine doğru söylemektedir. Kongreden sonra gerçekten bir devrim yapmışlardır; dünyanın gerçekten devrimlerle ilerlediği de genel olarak doğrudur. Ama bu genel söz, her somut devrimin somut önemini tanımlamaz; bazı devrimler vardır ki, unutulmaz yoldaş Mahov'un unutulmaz sözünü bir başka türlü ifade edersek, gericilik gibi bir şeydir; belli somut bir devrimin "dünya"yı (partimizi) ileri mi yoksa geri mi götürdüğüne karar vermeden önce, devrimi yapan asıl gücün, partinin devrimci kanadı mı, yoksa oportünist kanadı mı olduğunu bilmeliyiz, savaşçıların esinlendiği şeyin devrimci ilkeler mi, yoksa oportünist ilkeler mi olduğunu bilmeliyiz.

Parti kongremiz, Rus devrim hareketinin tüm tarihi içinde eşsiz, benzeri olmayan bir kongreydi. Çünkü, gizli devrimci bir parti, ilk kez, yeraltı yaşamının karanlıklarından gün ışığına çıkmayı başarmıştı; parti içi savaşımımızın tüm niteliğini ve sonuçlarını, partimizin tüm niteliğini ve program, taktik ve örgütlenme sorunlarında partinin, azçok belirgin parçalarının niteliğini herkese göstermişti. Çünkü ilk kez, çoğu kendi aralarında amansızca savaşan ve yalnızca bir fikrin gücüyle birbirine bağlanan ve şimdi (ilke olarak) grup gevşekliğini ve bağımsızlığını, ilk kez yaratmakta olduğumuz bütün için, yani *parti* için feda etmeye hazırlanan birbirinden çok farklı düzinelerle grubu biraraya getirerek, grup gevşekliği ve devrimci darkafalılık geleneğini kaldırıp atmayı başarmıştık. Ancak siyasette özveriler karşılıksız elde edilmez, savaşla kazanılması gerekir. Örgütlerin boğazlanması savaşı, zorunlu olarak korkunç şiddetli geçti. Açık ve serbest savaşımın meltemi, bir kasırgaya dönüştü. Kasırga, bütün grupçu çıkarların, duyguların ve geleneklerin tüm kalıntılarını, istisnasız silip süpürdü —çok da iyi etti— ve ilk

kez gerçek parti kurumlarını yarattı.

Ama insanın kendine, bir şeyim demesi başka, öyle olması daha başkadır. İlke olarak grupçuluk sistemini, parti uğruna feda etmek başkadır, kendi grubundan feragat etmesi başkadır. Taze hava, küflü darkafalılığa alışmış kişilere fazla taze geldi. Yoldaş Martov'un *Bir Kez Daha Azınlıkta*'sında (elinde olmaksızın) doğru bir biçimde belirttiği gibi, "parti ilk kongresinin gerginliğine dayanamadı". Örgütlerin boğazlanmasından duyulan güceniklik çok güçlüydü. Öfkeli kasırga, parti akıntısının dibindeki bütün çamur birikintilerini havaya kaldırdı ve çamur öcünü aldı. Eski dargörüşlü grupçuluk ruhu, henüz genç olan parti gücünü tepeledi. Partinin oportünist kanadı, bozguna uğramış olsa da, Akimov'un raslansal kazancıyla pekişmiş olarak, devrimci kanada —kuşkusuz geçici bir süre için— üstün geldi.

Sonuç, yönetmenlerinin, parti kongresinde işledikleri hatayı geliştirmek ve derinleştirmek durumunda kalan yeni *İskra*'dır. Eski *İskra* devrimci savaşımın gerçeklerini belletirdi. Yeni *İskra*, boyun eğme ve herkesle iyi geçinme şeklindeki bayağı bilgeliği öğretiyor. Eski *İskra* militan ortodoks anlayışın organıydı. Yeni *İskra* bize, özellikle örgütlenme konusunda başgösteren bir oportünizm sunuyor. Eski *İskra*, hem Rus, hem batı Avrupalı oportünistlerin nefretini kazanma onuruna erişmişti. Yeni *İskra* "akıllanmış"tır, yakında aşırı oportünistlerin kendisine yağdırdığı övgülerden utanmaz hale gelecektir. Eski *İskra*, amacına doğru asla sapmaksızın yürümüştü, sözüyle eylemi arasında hiçbir tutarsızlık yoktu. Yeni *İskra*'mn tutumunda doğal olarak saklı bulunan yanlışlık ise —hatta herhangi bir kişinin istek ve niyetinden bağımsız olarak— kaçınılmaz olarak siyasal ikiyüzlülüğe yolaçmaktadır. Yeni *İskra*, grupçuluk anlayışının parti anlayışı üzerindeki zaferini gizlemek için, grupçuluk anlayışına çatmaktadır. Şu ya da bu ölçüde örgütlenmiş bir partide azınlığın çoğunluğa tabi olmasının dışında, parçalanmaktan kaçınmak için sanki başka bir yol düşünülebilirmiş gibi, yeni *İskra*, ikiyüzlü bir tutumla parçalanmayı kınıyor. Yeni *İskra* devrimci kamuo-

yuna dikkat gösterilmesi gerektiğini söylüyor, ama bir yandan Akimovlar'ın övgülerini gizlerken, bir yandan da partinin devrimci kanadına bağlı yönetim kurulları hakkında bayağı bir dedikoduculuğa girişiyor.* Ne utanmazca bir şey! Bizim eski *İskra*'mızı nasıl da itibarsız hale getirdiler!

Bir adım ileri, iki adım geri... Bireylerin yaşamında, ulusların tarihinde ve partilerin gelişmesinde böyle şeyler olur. Ama devrimci sosyal-demokrasi ilkelerinin, proletarya örgütünün ve parti disiplininin eninde-sonunda tam zafer kazanacağından bir an bile olsun kuşku duymak, alçaklığın en canicesi olur. Daha şimdiden çok şey kazanmış bulunuyoruz; tersliklerden umutsuzluğa kapılmaksızın savaşı sürdürmeliyiz; sebatla, kendi çevresinin kavgasını yapanların darkafalı yöntemlerini horgörerek; bütün Rus sosyal-demokratlarını birbirine bağlayan, güçlükle elde edilmiş tek parti bağını korumak için elimizden gelen her şeyi yaparak; parti üyesine düşen görevlerin ne demek olduğunu, ikinci parti kongresindeki savaşımı, ayrılığımızın bütün nedenlerini ve geçirdiği tüm aşamaları ve ayrıca örgütlenme alanında olduğu kadar program ve taktikler konusunda da çaresizlik içinde burjuva psikolojisine teslim olan, burjuva demokrasisinin görüşünü olduğu gibi benimseyen ve proletaryanın sınıf savaşımı silahını körelten oportünizmin kesinlikle yıkım getireceğini bütün parti üyelerine ve özellikle işçilere dinmek bilmez, sistemli bir çalışmayla aşılamaya çalışarak savaşmalıyız.

İktidar savaşımında, proletaryanın, örgütten başka bir silahı yoktur. Burjuva dünyasındaki anarşik rekabetin egemenliğinden ötürü birbirinden ayrı düşmüş; sermaye köleliğiyle yerine bağlanmış; azami yoksulluğun, vahşetin ve bozulmuşluğun "derin çukurları"na sürekli olarak itilmiş olan proletarya, ancak, marksizmin ilkeleri üzerinde ideolojik olarak birleşerek ve bunu, milyonlarca emekçiyi bir işçi sınıfı ordusu halinde kaynaştıran maddi örgüt birliğiyle pekiştirerek, yenilmez bir güç haline gelebilir ve gelecektir. Ne Rus otok-

* Bu sevimli eğlence için hatta kalıp halinde bir biçim bile geliştirilmiştir: Özel muhabirimiz X, çoğunluğa bağlı Y yönetim kurulunun, azınlık mensubu yoldaş Z'ye çok kötü davrandığını bildirmektedir.

rasisinin bunak yönetimi ne de uluslararası sermayenin ömrünü doldurmuş egemenliği bu orduya dayanabilecektir. Bütün zikzaklara ve geriye doğru atılan adımlara, bugünkü sosyal-demokrasinin jirondenlerinin oportünist lafazanlığına, gerileyen grupçuluk ruhunun kendi yüksekliğine kendini inandırmasına ve *aydın* anarşizminin gösteriş ve gürültüsüne karşın, proletarya ordusu, gittikçe sağlam biçimde saflarını sıklaştıracaktır.

E K

YOLDAŞ GUSEV VE YOLDAŞ DEUTSCH OLAYI

BU OLAY, Martov ve Starover yoldaşların, (J) bölümüne aldığımız mektuplarında anılan sözümona "sahte" (yoldaş Martov'un ifadesi) listeyle sıkı sıkıya ilişkilidir. Olayın esası şu: Gusev yoldaş, Stein, Egorov, Popov, Trotski ve Fomin yoldaşları kapsayan bu listenin kendisine yoldaş Deutsch tarafından bildirildiğini yoldaş Pavloviç'e söylemiştir (Yoldaş Pavloviç'in *Mektup*'u, s. 12). Yoldaş Deutsch, bu ifadeden ötürü yoldaş Gusev'i, "kasıtlı iftira"da bulunmakla suçlamıştır; bir yoldaşlar hakem kurulu da yoldaş Gusev'in "ifadesi"nin "*doğru olmadığı*"nı ilan etmiştir (bkz: hakem kurulunun kararı, *İskra*, n° 62). *İskra yazıkurulu*, hakem kurulunun kararını yayınladıktan sonra, *yoldaş Martov* (bu kez yazıkurulu değil), *Yoldaşlar Hakem Kurulunun Kararı* başlıklı özel bir broşür çıkarmıştır. Yoldaş Martov, bu broşüründe yalnızca hakem kurulunun kararını değil, kurul görüşmelerine

ilişkin raporun tümünü, *kendi notuyla birlikte* tam metin olarak yayınlamıştı. Bu notta yoldaş Martov, başka şeylerin yanısıra, "bir hizip savaşımı uğruna girişilen hayasız bir liste sahtekarlığı"ndan da sözetmiştir. İkinci kongre üyesi olan Liyadov ve Gorin yoldaşlar, bu broşüre, *Hakem Kurulunda* Bir Seyirci başlıklı kendi broşürleriyle karşılık vermişlerdir. Bu broşürde, bu iki yoldaş, hakem kurulu kasıtlı bir iftira görmez ve yoldaş Gusev'in ifadesini yalnızca yanlış bulurken, "Martov yoldaşın hakem kurulu kararının ötesine taşarak, yoldaş Gusev'e şeytanca güdüler atfetmesini şiddetle protesto" etmişlerdir. Gorin ve Liyadov yoldaşlar, Gusev yoldaşın ifadesinin oldukça doğal bir yanılgıdan ileri gelmiş olabileceğini uzun uzadıya anlatmışlar, yoldaş Gusev'e keyfî olarak şeytanca niyetler atfetmek suretiyle bizzat kendisi birçok hatalı ifadeler kullanan (bunları broşüründe de yaptı) Martov yoldaşın tutumunu "değer taşımaz" bir tutum diye nitelemişlerdir. Burada hiçbir şeytanca niyet olamazdı, demişlerdir. Eğer yanılmıyorsam, aydınlatmayı görev saydığım bu soruna ilişkin bütün "yazılar" bunlardır.

Her şeyden önce, bu listenin (merkez yönetim kurulu adayları listesinin) ortaya çıkış zamanı ve koşulları hakkında, okurun açık bir fikir sahibi olması önemlidir. Bu broşürde daha önce esasen belirttiğim gibi, *İskra*, örgütü, kongreye ortaklaşa sunabileceği bir merkez yönetim kurulu adayları listesi hazırlamak üzere, kongre sırasında toplantılar yaptı. Görüşmeler anlaşmazlıkla sonuçlandı: *İskra* örgütünün çoğunluk kanadı, Travinski, Glebov, Vasilyev, Popov ve Trotski'yi kapsayan bir listeyi benimsedi; ama azınlık bu listeyi reddetti ve Travinski, Glebov, Fomin, Popov ve Trotski'yi kapsayan bir listede direndi. *İskra* örgütünün iki kesimi, bu iki liste ortaya atılıp oylandıktan sonra bir daha biraraya gelip toplanmadılar. Her iki kesim, aralarındaki sorunun bir bütün olarak kongre tarafından oylama yoluyla bir çözüme bağlanması isteğiyle ve her biri, olabildiği ölçüde çok sayıda temsilciyi kendi tarafına kazanma çabasıyla, kongrede serbest bir kulis çalışması arenasına girdiler. Kongrede-

ki bu serbest kulis çalışması, bu broşürde bunca ayrıntıyla tahlil ettiğim siyasal bir gerçeği, bize karşı zafer sağlayabilmek için, (Martov'un önderliğindeki) iskracı azınlığın, "merkez"le (Bataklık) iskracılara-karşı olanların desteğine sahip olmasının önemli bir zorunluk olduğu gerçeğini bir anda gözler önüne serdi. Bu desteği kazanmak önemliydi, çünkü *İskra*'nın program, taktik ve örgütlenme planlarını, iskracılara-karşı olanlarla "merkez"in saldırılarına karşı oldukça tutarlı bir biçimde destekleyen geniş temsilci çoğunluğu, süratle ve kesinlikle bizim yanımızda yeralmıştı. *Iskra*cılara-karşı olanlara ya da "merkez"e bağlı olmayan 33 temsilciden (daha doğrusu oydan) 24'ünü bizçabucakkazandık ve onlarla "sağlam bir çoğunluk" oluşturarak "doğrudan bir anlaşmaya" ulaştık. Buna karşılık yoldaş Martov'a yalnızca 9 oy kaldı; zafer sağlayabilmesi için iskracılara-karşı olanlarla "merkez"in tüm oylarına gerek duyuyordu —bu gruplarla (tüzüğün 1. maddesi üzerinde olduğu gibi) güçbirliği yapabilir, bir "koalisyon" kurabilir, yani onların desteğini kazanabilir, ama doğrudan bir anlaşma *yapamazdı*—, yapamazdı, çünkü bütün kongre boyunca, bu gruplarla, bizden daha az sert olmamak üzere savaşmıştı. İşte yoldaş Martov'un tutumunun traji-komik yanı buradadır! Yoldaş Martov, *Sıkıyönetim*'inde beni şu öldürücü zehir taşıyan soruyla yok etmeye çalışıyor: "Yoldaş Lenin'in şu soruyu açıkça yanıtlamasını saygıyla dileriz — kongrede *Yujni Raboçi* grubu *kime* yabancıydı?" (s. 23, dipnot.) Saygıyla ve açıkça yanıtlıyorum: Yoldaş Martov'a yabancıydı. Bunun kanıtı şudur: Ben iskracılarla süratle doğrudan bir anlaşma yaptığım halde, yoldaş Martov, *Yujni Raboçi* grubuyla, yoldaş Mahov'la, ya da yoldaş Bruker'le doğrudan bir anlaşma yapmamıştır, yapamamıştır.

Bu cansıkıcı ünlü "sahte" liste sorununun "özü"nü, ancak bu siyasal durum hakkında açık bir fikre sahip olduğumuz zaman kavrayabiliriz. Olayların gerçek durumunu gözünüzün önüne getirin: *İskra* örgütü bölünmüş, kongrede kendi listelerimizi savunarak, serbestçe kampanya yapıyoruz. Listeleri savunurken, bir sürü özel konuşmada, listeler yüz ayrı

şekle giriyor: Beş kişi yerine üç kişilik bir kurul öneriliyor; bir adayın yerine bir başka adayın konması için her türden tavsiyede bulunuluyor. Örneğin ben, çoğunluk arasında özel görüşmelerde, Rusov, Osipov, Pavloviç ve Dedov yoldaşların adaylıklarının tavsiye edildiğini ve sonra, tartışmalar ardından, bu *önerilerin geri alındığını anımsıyorum*. Benim bilgimin dışında, daha bazı adaylar da öne sürülmüş olabilir. Bu özel konuşmalar sırasında kongredeki her temsilci görüşünü söyledi, değişiklikler önerdi, tartıştı, falan. Bunun yalnızca çoğunluk arasında böyle olmuş olması, çok az olasıdır. Hiç kuşku yok ki, gerçekte, aynı şey azınlık arasında da olmuştur; çünkü onların ilk beşlisi (Popov, Trotski, Fomin, Glebov ve Travinski), Martov ve Starover yoldaşların mektubunda gördüğümüz gibi, daha sonra bir üçlüyle —Glebov, Trotski ve Popov üçlüsüyle— yer değiştirmiştir; üstelik Glebov da onların isteğine uygun değildi ve bu nedenle, onun yerine Fomin'i koymaya çok fazla hazırlardı (bkz: Liyadov ve Gorin yoldaşların broşürü). Unutulmamalıdır ki, benim, kongre temsilcilerini elinizde tuttuğunuz bu broşürde gruplara ayırışım, *post factum** bir tahlile dayanmaktadır; gerçekte, seçim kampanyası sırasında bu gruplar, henüz belirmeye başlıyordu, temsilciler arasındaki fikir alışverişi oldukça serbestti; bizi herhangi bir "duvar" ayırmamaktaydı, herkes, sorunları özel olarak tartışmak istediği herhangi bir temsilciyle konuşabilirdi. Bu koşullar altında, birçok çeşitlemenin ve listenin arasında, *İskra* örgütünün azınlık kanadına ait listenin (Popov, Trotski, Fomin, Glebov ve Travinski) yanısıra, ondan çok da farklı olmayan Popov, Trotski, Fomin, Stein, Egorov listesinin ortaya çıkmasında hiç de şaşılacak bir şey yoktur. Böyle aday çeşitlemelerinin ortaya çıkması çok doğaldı, çünkü bizim adaylarımız, Glebov ve Travinski'yi, *İskra* örgütünün azınlık kanadının pek sevmediği açıktı (onların J bölümünde aktardığımız mektuplarına bakınız, Travinski'yi üçlüden çıkarmışlar, Glebov'u ise salt uzlaşma olsun diye bıraktıklarını açıkça belirtmişlerdi). Bu

* Olaylar sonrası. –ç.

nedenle Glebov'la Travinski'nin yerine, hazırlık komitesi üyeleri Stein'le Egorov'un konması çok doğaldı; partinin azınlık kanadına mensup temsilcilerden hiçbiri bunu düşünmeseydi, asıl o zaman garip olurdu.

Şimdi de şu iki soruyu ele alalım: 1) Egorov, Stein, Popov, Trotski ve Fomin listesini kim hazırlamıştı?; 2) Böyle bir listenin kendisine atfedilmesi, Martov'u neden bu kadar öfkelendirdi? Birinci soruya *tam* bir yanıt verebilmek için, bütün kongre temsilcilerinin sorguya çekilmesi gerekir. Bu, artık olanaksızdır. *İskra* örgütünde bölünmeye yolaçan listeyi, kongrede, partinin azınlık kanadına mensup temsilcilerden (*İskra* örgütünün azınlık kanadıyla karıştırılmamalıdır) hangisinin duyduğunu doğru saptamak gerekir; *İskra* örgütünün azınlık ve çoğunluk kanatlarının listeleri hakkında temsilcilerin ne düşündüğünü doğru anlamak gerekir; *İskra* örgütünün azınlık kanadına ait listede, temsilcilerin değişiklik önerisinde bulunup bulunmadıklarını, ya da başkalarının değişiklik önerdiğini duyup duymadıklarını saptamak gerekir. Ne yazık ki, bu sorular, anlaşılıyor ki, hakem kurulunda bile ortaya atılmamıştır; kurul (karar metnine bakılırsa) *İskra* örgütünü bölen beşli listelerinin ne olduğunu bile öğrenmemiştir. Örneğin (benim "merkez"ci olarak sınıfladığım) yoldaş Belov, "kendisine, kongre çalışmaları hakkındaki izlenimlerini söyleyegelen Deutsch'la yoldaşça ilişkiler içinde olduğuna ve eğer Deutsch, herhangi bir liste için kampanya yapıyor olsaydı, kendisine bilgi verecek olduğuna ilişkin tanıklık etmiştir". Yoldaş Deutsch'un, kongrede, *İskra* örgütünün listeleri hakkında, yoldaş Belov'a izlenimlerini söyleyip söylemediğinin ve eğer söylediyse, yoldaş Belov'un, *İskra* örgütü azınlığının listesine karşı tepkisinin ne olduğunun ve yoldaş Belov'un o listede herhangi bir değişiklik tavsiye edip etmediğinin ya da başkalarının tavsiye ettiğini işitip işitmediğinin ortaya çıkarılmamış olması esef edilesi bir şeydir. Yoldaş Belov'la yoldaş Deutsch'un ifadeleri arasındaki çelişki, bu nokta aydınlığa kavuşturulmadığı içindir. Gorin ve Liyadov yoldaşların esasen değindiği bu çelişki

şudur: Yoldaş Deutsch, her ne kadar tersini söylüyorsa da, *İskra* örgütü tarafından önerilen "belli bazı adaylar için pekala kampanya yapmıştır". Yoldaş Belov ayrıca, "kongre sona ermeden iki gün önce, kongredeki özel konuşmalar sırasında, Egorov ve Popov yoldaşlarla ve Harkov *yönetim* kurulundan gelen temsilcilerle görüştüğü zaman, kongrede elden ele dolaştırılan liste hakkında bazı şeyler işittiğini söylemiştir. Egorov, kendi görüşüne göre, azınlıktan olsun çoğunluktan olsun kongre temsilcileri arasında kendi adaylığının sempatiyle karşılanmayacağını, bu nedenle adının listelerden birinde yeralmasını hayretle karşıladığını belirtmiştir." Burada kastedilen "*İskra*" *örgütü* azınlığı olması büyük ölçüde dikkati çekicidir, çünkü kongrede geriye kalan parti azınlığı arasında, hazırlık komitesi üyesi olan ve "merkez"in önde gelen konuşmacıları arasında bulunan Egorov'un adaylığı, sempatiyle karşılanabilirdi değil, her durumda sempatiyle karşılanırdı. Ne yazık ki, yoldaş Belov'dan, *İskra* örgütüne bağlı olmayan parti azınlığının sempatisi ya da antipatisi hakkında herhangi bir şey öğrenebilmiş değiliz. Oysa önemli olan şey de budur, çünkü, yoldaş Deutsch, *İskra* örgütüne bağlı olmayan azınlık tarafından yapılmış olabileceği halde, bu listenin, *İskra* örgütü azınlığına atfedilmesinden ötürü büyük öfke duymuştur.

Kuşkusuz, şu anda, listenin bu biçimde yapılmasını ilk kez kimin salık verdiğini ve bu listeyi kimin kimden öğrendiğini anımsamak çok güçtür. Örneğin ben, Rusov'un, Dedov'un ve andığım öteki kişilerin adaylığını ilk kez çoğunluktan kimin önerdiğini bile anımsıyorum diyemem. Aday listeleri şöyle mi olsun böyle mi şeklindeki bir sürü konuşma, bir sürü öneri, bir sürü söylenti arasından belleğimde kalan tek şey, *İskra* örgütünde ya da çoğunluğun özel toplantılarında doğrudan doğruya oya konan "listeler"dir. Bu "listeler" daha çok sözlü olarak dolaştırılmıştır (*"İskra" Yazıkuruluna Mektup*, s. 4, sondan 5'inci satır, "liste" dediğim şey, toplantıda sözlü olarak önerdiğim beş adaydır); ama aynı zamanda, sık sık, adaylar kağıtlara yazılmış, bu kağıtlar kongre oturumları

sırasında elden ele dolaşmış, genellikle oturumlardan sonra yırtılıp atılmıştır.

Bu ünlü listenin kaynağı konusunda kesin bir bilgiye sahip olmadığımıza göre, ya o listedeki adayların, *İskra* örgütü azınlık kanadının bilgisi dışında parti azınlığına mensup bir temsilci tarafından önerildiğini ve ondan sonra kongrede sözlü ve yazılı olarak dolaştırıldığını ya da listeyi, daha sonra kendisinin önerdiğini unutan, *İskra* azınlık kanadına mensup birinin ortaya attığını düşünmek zorundayız. İkinci varsayım, aşağıdaki nedenlerle, bana daha olası görünüyor: Daha kongrede, *İskra* örgütünün azınlık kanadı, *hiç kuşku yok ki*, yoldaş Stein'ın adaylığını sempatiyle karşılıyordu (bkz: elinizdeki broşür); yoldaş Egorov'un adaylığına gelince, azınlık *bu* fikre kongreden sonra vardı, buna hiç kuşku yok (çünkü, hem Birlik kongresinde, hem *Sıkıyönetim*'de, hazırlık komitesinin, merkez yönetim kurulu olarak onaylanmayışından esef duyulduğu ifade edildi — yoldaş Egorov hazırlık komitesi üyesiydi). Bu durumda, hazırlık komitesi üyelerinin, merkez yönetim kurulu üyeleri haline dönüştürülmesini öngören ve anlaşıldığı gibi zaten ortalarda dolaşan bu fikrin, parti kongresinde de azınlığa mensup bir üye tarafından özel konuşmalarda öne sürülmüş olmasını varsaymak doğal değil midir?

Ama doğal bir açıklama yerine, yoldaş Martov ve yoldaş Deutsch burada, *kirli* bir şey—bir tertip, bir şerefsizlik örneği, "iftira *amacıyla kasıtlı* olarak çıkarılmış yanlış dedikoduların" yayılması, "*grup kavgaları uğruna yapılan sahtekarlık*", vb. gibi bir şey— görmekte kararlıydılar. Bu hastalıklı eğilimler, göçmen yaşamının sağlıklı olmayan koşullarıyla ya da anormal bir sinirlilikle açıklanabilir; eğer iş, bir yoldaşın şerefine karşı aşağılık bir saldırı noktasına kadar vardırılmasaydı, ben konuyu ele bile almazdım. Düşünün: Deutsch ve Martov yoldaşlar, doğru olmayan bir ifadede, doğru olmayan bir söylentide, kirli ve şeytanca niyetler keşfetmekte, neye dayanmış olabilirlerdi? Onların hastalıklı imgelemlerinin uydurduğu resim, görünüşe göre şuydu: çoğunluk, azınlığın

siyasal hatasını (tüzüğün 1. maddesi ve oportünistlerle koalisyon) göstererek değil, azınlığa "kasıtlı olarak yanlış" ya da "sahte" listeler atfetmek suretiyle "iftira ediyordu". Azınlık, konuyu, kendi hatasına değil, çoğunluğun *kirli, şerefsiz* ve rezilce işlerine bağlamayı yeğ tutuyordu. Koşulları belirterek yukarda esasen gösterdiğimiz gibi, "doğru olmayan bir ifade"de şeytanca niyetler aramak çok us-dışıydı. Bu durumu yoldaşların hakem kurulu da açıkça teslim etmiş, herhangi bir iftira, herhangi bir şeytanca niyet ya da rezilce herhangi bir şey görmemişti. Son olarak, parti kongresinde, seçimlerden önce, *İskra* örgütü azınlık kanadının, bu yanlış söylentiyle ilgili olarak çoğunlukla görüşmeye girişmiş olması ve yoldaş Martov'un, çoğunluğu oluşturan 24 temsilcinin yaptığı bir toplantıda okunan mektubunda kendi görüşünü ifade etmiş olması gerçeği, bu durumu, en açık bir biçimde kanıtlamaktadır. Böyle bir listenin kongrede dolaştırılmakta olduğunu, *İskra* örgütünün azınlık kanadından gizlemek, *çoğunluğun aklından hiçbir zaman geçmiş* değildir: Yoldaş Lenski bunu yoldaş Deutsch'a söylemiştir (hakem kurulu kararına bakınız); yoldaş Plehanov bu liste hakkında yoldaş *Zasuliç'le konuşmuştur (yoldaş Plehanov bana, "Zasuliç'le* konuşulmuyor, anlaşılan beni Trepov'cu[51] sanıyor" demişti, daha sonra birçok kez yinelenen bu şaka, azınlığın içinde bulunduğu anormal heyecanı gösteren belirtilerden bir başkasıdır); ayrıca ben, yoldaş Martov'a, verdiği güvencenin (yani listenin kendisine ait olmadığı güvencesinin) benim için yeterli olduğunu (Birlik tutanakları, s. 64) söyledim. Bunun üzerine yoldaş Martov (eğer doğru anımsıyorsam yoldaş Starover'le birlikte) bize, Büro'ya, aşağıyukarı şu şekilde bir not gönderdi: "*İskra* yazıkurulunun çoğunluğu, kendileri hakkında sağda-solda dolaştırılan alçaltıcı dedikoduları çürütmek üzere, çoğunluğun özel toplantısına katılmalarına izin verilmesini rica ederler." Plehanov'la ben, aynı kağıda yazdığımız şu yanıtla karşılık verdik: "Biz aşağılatıcı herhangi bir dedikodu işitmiş değiliz. Eğer yazıkurulunun bir toplantı yapması gerekli görülüyorsa, bu ayrıca düzenlen-

melidir. Lenin, Plehanov." Çoğunluğun o akşam yaptığı toplantıda, bunu 24 temsilciye anlattık. Olası bütün yanlış anlamaları ortadan kaldırabilmek için, aramızdan temsilciler seçilmesine ve bu temsilcilerin, konuyu Martov ve Starover yoldaşlarla görüşmesine karar verildi. Seçilen temsilciler, Sorokin ve Sablina yoldaşlar, gittiler ve özellikle, Martov ve Starover yoldaşların açıklamasından sonra hiç kimsenin listeyi onlara atfetmediğini, ayrıca, bu listeyi *İskra* örgütü azınlık kanadının ya da bu örgüte bağlı olmayan kongre azınlığının hazırlamış olmasının kesinlikle hiçbir önem taşımadığını bildirdiler. Her şey bir yana, kongrede bir soruşturma açamaz ve bu liste hakkında tüm temsilcileri sorguya çekemezdik! Ama Martov ve Starover yoldaşlar, bununla tatmin olmadılar, bize, resmî bir yalanlama içeren bir mektup gönderdiler (bkz: Bölüm J). 24 kişilik çoğunluğun toplantısında bu mektubu, temsilcilerimiz Sorokin'le Sablina okudular. Görünüşe göre, olay kapanmış sayılabilirdi — listenin kaynağının doğru saptanmış olduğu (eğer bunu dert edinen biri varsa) anlamında değil, "azınlığı hırpalama" ya da herhangi bir kişiye "iftira etme" ya da "grupçu kavgalar uğruna sahtecilik yapma" gibi bir niyetin sözkonusu olmadığının tamamen anlaşıldığı anlamında, olay kapanmış sayılabilirdi. Ama yine de Birlik kongresinde (tutanaklar, s. 63-64) yoldaş Martov, hastalıklı bir imgelemin yarattığı bu kirli işler öyküsünü bir kez daha ortaya attı ve üstelik *doğru olmayan* bazı *ifadeler* kullandı (anlaşılan içinde bulunduğu gerginlikten ötürü). Martov, listede bir bundcunun bulunduğunu söyledi. Bu doğru değildi. Hakem kurulunda konuşan, Stein ve Belov yoldaşlar dahil bütün tanıklar, listede yoldaş Egorov'un bulunduğunu söylemişlerdi. Yoldaş Martov, listenin, doğrudan anlaşma anlamında bir koalisyon demek olduğunu söyledi. Daha önce belirttiğim gibi, bu da doğru değildi. Yoldaş Martov, *İskra* örgütü azınlık kanadından çıkma (ve kongre çoğunluğunu bu azınlıktan uzaklaştırması olası) başka herhangi bir liste, "hatta tahrif edilmiş bir liste" bile bulunmadığını söyledi. Bu da doğru değildi, çünkü parti

kongresindeki tüm çoğunluk, yoldaş Martov'la hempasından çıkma en az üç listeden haberdardı; ve bu listeler çoğunluğun onayını almamıştı (Bkz: Liyadov'la Gorin'in broşürü).

Genel olarak yoldaş Martov bu listeye karşı neden bu kadar öfke duymaktaydı? Çünkü liste, partinin sağ kanadına doğru bir kaymanın varlığını gösteriyordu. O sıralarda yoldaş Martov, "haksız oportünizm suçlaması" feryadını basmaktaydı, "kendi siyasal tutumunun yanlış gösterilmesi"nden duyduğu öfkeyi dile getiriyordu; ama şimdi herkes görüyor ki, bu listenin yoldaş Martov'a ve yoldaş Deutsch'a ait olup olmaması hiçbir siyasal önem taşıyamazdı; *bu ya da başka bir listeden tamamen ayrı olarak, onun tamamen dışında*, suçlama haksız değil doğruydu, onun siyasal tutumunun nitelenişi tamamen yerindeydi.

Ünlü sahte liste hakkındaki bu üzücü ve yapay olayın sonucu şudur:

1) Yoldaş Martov'un, "grup kavgaları uğruna liste tahrifçiliği yapmak gibi utanç verici girişimler" hakkında feryat ederek yoldaş Gusev'in şerefine leke sürmeye kalkışmasını, Gorin ve Liyadov yoldaşların adi diye nitelemelerine katılmamak elden gelmiyor.

2) Daha sağlıklı bir hava yaratmak ve parti üyelerini hastalıklı taşkınlıkları ciddiye alma zorunluğundan kurtarmak için, üçüncü kongrede tüzüğe, Alman Sosyal-Demokrat İşçi Partisinin tüzüğünde bulunan bir maddenin konması salık verilebilir. O tüzüğün 2'nci maddesi şöyledir: "Parti programının ilkelerini ciddi ölçüde ihlalden ya da onur kırıcı hareketten suçlu olan herhangi bir kişi parti üyesi olamaz. Üyeliğin devam edip etmemesi, parti merkez yürütme kurulunca, toplantıya çağrılan bir hakem kurulunca kararlaştırılır. Hakemlerin yarısı ihracı isteyen kişi tarafından, ikinci yarısı da ihracı istenen kişi tarafından gösterilir, başkan, parti merkez yürütme kurulunca atanır. Hakem kurulunun kararına karşı, denetim komisyonuna ya da parti kongresine başvurulabilir." Böyle bir kural, uluorta onursuzca davranış suçlamalarına girişenlere (ya da söylentiler yayanlara) karşı,

iyi bir silah olabilir. Eğer böyle bir kural olsaydı, bütün bu tür suçlamalar, o suçlamanın sahibi, suçlayıcı rolüyle partinin *önüne çıkıp* yetkili parti kurumundan bir karar istemedikçe, yakışıksız iftiralar olarak kalırdı.

Şubat-Mayıs 1904'te yazıldı.
Mayıs 1904'te Cenevre'de kitap halinde yayınlandı.

EKLER

BİR ADIM İLERİ İKİ ADIM GERİ
N. LENİN'İN ROSA LUXEMBURG'A YANITI[52]

YOLDAŞ Rosa Luxemburg'un, *Neue Zeit*'ın 42 ve 43'üncü sayılarında yayınlanan yazısı, benim partimizdeki bunalıma ilişkin Rusça kitabımın eleştirisidir. Alman yoldaşlarımızın, bizim parti yazınımıza gösterdikleri dikkate ve Alman sosyaldemokratlarına o yazını tanıtma çabalarına ancak teşekkür edilir, ama hemen belirtmeliyim ki, Rosa Luxemburg'un *Neue Zeit*'daki yazısı okura benim kitabımı değil, başka bir şeyi tanıtıyor. Aşağıdaki noktalardan bu görülüyor. Örneğin yoldaş Luxemburg, benim kitabımın, "uzlaşmaz bir merkeziyetçilik" görüşünün açık ve ayrıntılı ifadesi olduğunu söylüyor. Yoldaş Luxemburg, böylece, benim, bir örgütlenme sistemini, bir başka sisteme karşı savunduğumu kabul ediyor. Gerçekteyse böyle değil. Kitabımın ilk sayfasından son sayfasına kadar, ben, kabul edilebilir herhangi bir parti örgütü sisteminin basit (*elementary*) ilkesini savunuyorum. Be-

nim kitabım, bir örgütlenme sistemiyle başka bir örgütlenme sistemi arasındaki farkla değil, herhangi bir örgütlenme sisteminin parti fikriyle tutarlı bir biçimde nasıl korunacağına, eleştirileceğine ve düzeltileceğine ilişkindir. Rosa Luxemburg ayrıca "onun [Lenin'in] anlayışına göre, merkez yönetim kurulu, bütün yerel parti yönetim kurullarını örgütleme hakkına sahiptir" diyor. Gerçekteyse böyle değil. Benim bu konudaki görüşlerimin ne olduğu, önerdiğim parti örgütlenme tüzüğü taslağıyla, belgesel olarak ortaya konabilir. O taslakta yerel yönetim kurullarını örgütleme hakkına ilişkin herhangi bir şey yoktur. Bu hak parti tüzüğüne, o tüzüğü hazırlamak üzere parti kongresince seçilen komisyon tarafından konmuş ve kongre komisyonun metnini benimsemiştir. Komisyonda, benim ve çoğunluk yanlısı bir başka üyenin yanısıra, kongre azınlığından üç üye daha vardı; görüldüğü gibi, merkez yönetim kuruluna yerel yönetim kurullarını örgütleme hakkını veren komisyonda üstün olanlar, benim muhaliflerimdi. Yoldaş Luxemburg, iki ayrı şeyi birbirine karıştırmıştır. Birincisi, benim örgütlenmeye ilişkin taslağımı, komisyonun değiştirdiği taslakla ve kongrenin kabul ettiği örgütlenme tüzüğüyle karıştırmıştır; ikincisi, tüzüğün belli bir maddesine ilişkin belli bir noktanın savunmasını (o savunmada ben hiçbir şekilde uzlaşmaz değildim, çünkü genel kurulda komisyonun yaptığı değişikliğe itiraz etmedim), kongrece kabul edilen tüzüğe, daha sonraki kongre tarafından değiştirilinceye kadar bağlı kalınması tezinin (gerçekten "aşırı-merkeziyetçi" bir tez değil mi?) savunmasıyla karıştırmıştır. Kitabımda bu tezi (okurun hemen görebileceği gibi "katışıksız blankici" bir tez) gerçekten oldukça "uzlaşmaz biçimde" savundum. Yoldaş Luxemburg, benim görüşüme göre, "merkez yönetim kurulunun, partinin tek etkin özü" olduğunu söylüyor. Gerçekteyse böyle değil. Böyle bir görüşü hiçbir zaman savunmadım. Tam tersine muhaliflerim (ikinci parti kongresi azınlığı), yazılarında, beni, merkez yönetim kurulunun bağımsızlığını yeterince korumamış olmakla, o kurulu, yurtdışında bu-

* *Yanlış Anlamalarımız* başlıklı broşürü, "Rosa Luxemburg Karl Marx'a Karşı" yazısıyla karşılaştırınız.

lunan merkez yayın organının yazıkuruluyla parti konseyine bağımlı hale getirmekle suçladılar. Bu suçlamalara kitabımda verdiğim yanıtta, parti çoğunluğunun, parti konseyinde üstün olduğu sıralarda, konseyin, merkez yönetim kurulunun bağımsızlığına müdahale etme çabasını hiçbir zaman göstermediğini, ancak parti konseyi azınlığın silahı haline geldiği zaman, derhal böyle bir müdahalede bulunduğunu söyledim. Yoldaş Rosa Luxemburg, Rus sosyal-demokratları arasında, birleşik bir parti gereği konusunda iki ayrı fikir bulunmadığını, tüm tartışmanın, merkeziyetçiliğin derecesi üzerinde olduğunu söylüyor. Gerçekteyse böyle değil. Eğer yoldaş Luxemburg, çoğunluğu oluşturan birçok yerel parti yönetim kurulunun önerilerini öğrenme zahmetine girseydi, bizim anlaşmazlığımızın genel olarak, merkez yönetim kuruluyla merkez yayın organının, parti kongresi çoğunluğunun eğilimini temsil edip etmemesi noktası üzerinde toplandığını (ki bu benim kitabımda da açıkça görülebilir) hemencecik görürdü. Bu "aşırı merkeziyetçi" ve "katışıksız blankici" istem hakkında, değerli yoldaş tek söz söylemiyor; parçanın bütüne mekanik boyun eğmesine, kölece bağlılığa, körükörüne itaate ve buna benzer öteki umacılara karşı şiddetle yakınmayı yeğ tutuyor. Kölece bağlılığın parti için çok zararlı olduğu şeklindeki derin fikri anlattığı için yoldaş Luxemburg'a şükran borçluyum, ama şunu bilmek isterim: Acaba yoldaş, partinin merkez kurulları olduğu varsayılan kurullara, parti kongresi azınlığının egemen olmasını olağan mı sayıyor? — Böyle bir şey düşünülebilir mi? — Herhangi bir partide böyle bir şeyi hiç görmüş müdür? Yoldaş Luxemburg, benim, Rusya'da varolan koşulların geniş ve aşırı ölçüde merkezileştirilmiş bir işçi partisi kurulmasına elverişli olduğu görüşünün babası olduğumu söylüyor. Bir kez daha yanlış. Kitabımın hiçbir yerinde, savunmak şöyle dursun, böyle bir fikri dile bile getirmedim. Öne sürdüğüm tez, daha başka bir şeyi ifade etmiştir ve ediyor: Ben, varolan tüm koşulların, parti kongresi kararlarına uyulmasını beklemeye elverişli olduğunu, bir parti kurumunun, özel bir çevre tarafından bastırılabileceği

günlerin geride kaldığını söyledim, bunda ısrar ettim. Partimizdeki bazı akademisyenlerin tutarsızlık ve kararsızlıklarını bizzat gösterdiklerini, bunların kendi disiplin eksikliklerinin suçunu Rus proletaryasının üzerine atmaya hakları olmadığını, kanıtlarıyla ortaya koydum. Rus işçiler, parti kongresi kararlarına uyulmasını, birçok vesileyle, tekrar tekrar dile getirmişlerdir. Yoldaş Luxemburg'un, benim tezimin gerçeklik temeli hakkında tek söz söylemeksizin, bu görüşün "iyimser" olduğunu ("karamsar" diye düşünülmemesi gerekmez mi?) ilan etmesine ancak gülünür. Yoldaş Luxemburg, fabrikanın eğitsel etkisini göklere çıkardığını ilan ediyor. Böyle değil. Benim, partiyi bir fabrika olarak düşündüğümü söyleyen ben değildim, benim muhalifimdi. Onu hak ettiği şekilde alaya aldım ve bizzat onun sözlerini kullanarak, fabrika disiplininin iki değişik yönünü birbirine karıştırdığını ortaya koydum. Ne yazık ki, aynı karıştırma yoldaş Luxemburg için de sözkonusudur.*

Yoldaş Luxemburg, devrimci bir sosyal-demokratı, kendini sınıf bilinci taşıyan işçilerin örgütüyle özdeşleştirmiş bir jakoben diye tanımladığım zaman, tutumumu, belki de muhaliflerimden herhangi birinin yapabileceğinden daha keskin bir biçimde nitelemiş olduğumu söylüyor. Bir yanlış daha. Jakobencilik hakkında ilk kez konuşmaya başlayan ben değildim, P. Akselrod'du. Bizim partimizdeki eğilimleri büyük Fransız Devrimi günlerinin eğilimlerine ilk benzeten oydu. Ben, yalnızca, benzetmeye, bugünkü sosyal-demokrasinin devrimci ve oportünist kanatlara bölünmesinin bir noktaya kadar, montanyarlar ve jirodenler bölünmesine uygun düştüğü anlamında izin verilebileceğini söyledim. Parti kongresinin onayladığı eski *İskra*, sık sık bu benzetmeyi yapmıştır. Eski *İskra*, bu bölünmeyi gördüğü için, partimizdeki oportünist kanada karşı, *Raboçeye Dyelo* eğilimine karşı savaşmıştır. Rosa Luxemburg, burada, 18. ve 20. yüzyıldaki devrimci iki eğilimin birbiriyle *karşılaştırılmasını*, bu eğilimlerin birbiriyle özdeşleştirilmesiyle karıştırıyor. Örneğin, eğer Jungfrau'nun Küçük Scheidegg karşısındaki yeri, dört katlı

bir evin iki katlı bir ev karşısındaki yeri gibidir dersem, bu dörtkatlı bir evi Jungfrau ile bir tuttuğum anlamına gelmez. Yoldaş Luxemburg, partimizdeki farklı eğilimlerin, gerçeklere dayalı tahlilini bütün bütün unutuyor. Oysa benim kitabımın yarıdan fazlası, parti kongremizin tutanaklarına dayalı olan böyle bir tahlile ayrılmıştır; önsözde de bu gerçeğe özellikle dikkati çektim. Rosa Luxemburg, gerçekte bizim partimizin temelini atmış olan kongremizi tümüyle görmezden geliyor, partimizde bugünkü durum hakkında konuşuyor. Düşüncesiz bir girişim, demek gerek! Hele hele kitabımda, belki yüzlerce kez, muhaliflerimin parti kongresini görmezden geldiklerini ve böyle yaptıkları için de bütün savlarının gerçeklik temelinden yoksun kaldığını özellikle belirttiğime göre...

Yoldaş Luxemburg da aynı temel yanılgıya düşüyor. Somut anlamlarını yakalama zahmetine katlanmaksızın, Rosa Luxemburg, çıplak sözcükleri yineliyor. Tartışmadaki gerçek sorunu öğrenmeksizin, ortaya bazı umacılar atıyor. Bana basmakalıp sözleri, genel ilkelerle kavramaları, mutlak doğruları yakıştırıyor, benim üzerinde durduğum pek kesin gerçeklere ilişkin göreceli doğruları geçiştirmeye çalışıyor. Sonra da reçete türünden kalıplara karşı saldırıya geçiyor ve Marx'ın diyalektiğinden yardım umuyor! Oysa daha önceden imal edilmiş kalıplardan başka bir şeyi içermeyen ve diyalektiğin abecesine karşı çıkan yazı, değerli yoldaşın kendi yazısıdır. Bu abece, bize, soyut gerçek diye bir şey olmadığını, gerçeğin her zaman somut olduğunu söyler. Yoldaş Rosa Luxemburg, bizim partimizdeki savaşımın somut gerçeklerini, pek yukardan bir bakışla görmezden geliyor ve ciddi olarak tartışılması olanaksız sorunlar hakkında tumturaklı söylevlere sapıyor. Yoldaş Luxemburg'un ikinci yazısından bir örnek daha alınama izin verin. Yoldaş Luxemburg, örgütlenme tüzüğünün yazılış şekli, o tüzüğü oportünizme karşı azçok keskin bir silah haline getirir yollu sözümü alıyor, ama benim kitabımda hangi maddelerden sözettiğime, kongrede hepimizin hangi maddelerden sözettiğimize, tek sözcükle değinmiyor; parti kongresindeki anlaşmazlığın ne olduğuna, benim

tezimi kime karşı ortaya attığıma hiç mi hiç değinmiyor; onun yerine, bana parlamentolu ülkelerdeki oportünizm hakkında uzun bir söylev veriyor!! Ama Rusya'daki oportünizmin özel, özgün türleri, orada oportünizmin aldığı farklı görünümler (ki kitabım buna ilişkindir) hakkında Luxemburg'un yazısında tek söz bile göremiyoruz. Bütün bu çok parlak savların sonucu şudur: "Parti tüzüğü kendi içinde [bunu anlayabilen beri gelsin!] oportünizme karşı bir silah olma kastını taşımaz; partinin gerçekte varolan devrimci proleter çoğunluğunun, egemen etkisini kullanmasının, dışa dönük aracıdır." Evet böyle. Ama bizim gerçekte varolan parti çoğunluğumuzun nasıl oluşturulduğunu Rosa Luxemburg söylemiyor; benimse kitabımda sözünü ettiğim şey bunun ta kendisi. Rosa Luxemburg, benim ve Plehanov'un, bu dışa dönük aracın yardımıyla savunduğumuz etkinin ne olduğunu da söylemiyor. Yalnızca şunu eklemek isterim: Ben hiçbir zaman, hiçbir yerde parti tüzüğünün "kendi içinde" bir silah olduğunu söylemek gibi bir saçmalık yapmadım.

Benim görüşlerimin böyle sunulmasına karşı en iyi yanıt, partimizdeki savaşımın somut gerçeklerini ortaya koymaktır. O zaman herkes, yoldaş Luxemburg'un soyut beylik laflarının ve kalıplarının somut gerçekleri nasıl yanlış biçimde sıraladığını, değerlendirdiğini kolaylıkla görebilecektir.

Bizim partimiz 1898 ilkyazında, birçok Rus örgütünün temsilcilerinin katıldığı bir kongrede kurulmuştur. Partiye Rus Sosyal-Demokrat İşçi Partisi adı verilmiş, *Raboçaya Gazeta*[53] merkez yayın organı yapılmış, Rus Sosyal-Demokratları Yurtdışı Birliği (*Union*), partinin dış temsilcisi haline gelmişti. Kongreden çok kısa süre sonra parti merkez yönetim kurulu [üyeleri –ç.] tutuklandı. *Raboçaya Gazeta*, ikinci sayısından sonra yayınına son vermek zorunda kaldı. Tüm parti, (yönetim kurulları diye bilinen) yerel parti örgütlerinin şekilsiz, dağınık bir yığını haline geldi. Bu yerel yönetim kurulları arasındaki tek bağ, ideolojik ve yalnızca manevi bir bağdı. Dağınıklık, yalpalama ve bölünmeler dönemi, bir kez daha kaçınılmaz olarak başımıza çöktü. Batı Avrupa

partilerine bakışla, bizim partimizde daha büyük bir parçayı oluşturan aydınlar, marksizmi yeni bir moda olarak gördüler. Bu moda, kısa süre içinde, bir yandan, marksizmin burjuva gözüyle eleştirisine kölecesine kapılanmaya, bir yandan da salt sendikacı bir işçi hareketine (grevcilik-ekonomizm) karasevdalı hale gelmeye yolaçtı. Aydın oportünizmi ve proleter-devrimci eğilimler arasındaki ayrılık, Yurtdışı Birliğinde (*Union*) bölünmeye yolaçtı. Yurtdışında yayınlanan *Raboçaya Mıysl* gazetesi ve *Raboçeye Dyelo* dergisi (ikincisi daha hafif olmak üzere) ekonomizmin görüşlerini ifade eder oldular; siyasal savaşımın önemini azımsadılar ve Rusya'da burjuva-demokratik bir öğenin varlığını yadsıdılar. Marx'ın "yasal" eleştiricileri —Struve, Tugan-Baranovski, Bulgakov, Berdyaev ve geri kalanlar— bütün bütün sağa kaydılar. Avrupa'da hiçbir yerde bernştayncılığın mantıksal sonucuna —liberal bir grup kurulması sonucuna— Rusya'da görüldüğü üzere, böylesine ivecenlikle ulaştığını görmüş değiliz. Rusya'da bay Struve, bernştayncılık adına "eleştiri"yle başladı, Avrupa anlayışıyla liberal *Osvobojdeniye* dergisini kurmaya vardı. Yurtdışı Birliğinden (Union) kopan Plehanov ve arkadaşları *İskra* ve *Zarya*'nın kurucularından destek gördüler. Bu iki yayın organı (yoldaş Luxemburg bile duymuştur) partinin oportünist kanadına karşı "üç yıl süren oldukça parlak bir kampanya", sosyal-demokrat "montayn"ın, sosyal-demokrat "jirond"a (ifade eski *İskra*'ya aittir) karşı açtığı bir kampanya, *Raboçeye Dyelo*'ya (Kriçevski, Akimov, Martinov ve ötekilere) karşı bir kampanya, yahudi bunduna, Rusya'da bu eğilimi şevkle destekleyen örgütlere (özellikle St. Petersburg'daki sözümona İşçi Örgütü ve Voronej yönetim kuruluna) karşı bir kampanya yürüttüler.

Gittikçe daha açıkça görüldü ki, yönetim kurulları arasındaki salt ideolojik bağ yeterli değildi. Gerçekten birleşmiş bir parti yaratma gereği, yani 1898'de kendini ortaya koymuş olan şeyi gerçekleştirmek, giderek daha ısrarla belirginleşti. Sonunda, 1902'nin bitiminde, ikinci parti kongresini toplamak üzere bir hazırlık komitesi kuruldu. Daha

çok Rusya'daki *İskra* örgütü tarafından kurulan bu hazırlık komitesinde yahudi bundun bir temsilcisi de vardı. 1903 güzünde, ikinci kongre, ensonu toplandı; kongre bir yandan partinin resmen birliğe kavuşmasıyla, bir yandan da "çoğunluk" ve "azınlık" olarak ikiye bölünmesiyle sonuçlandı. Kongreden önce böyle bir bölünme yoktu. Bu bölünmeyi, ancak, kongredeki savaşımın ayrıntılı bir tahlili açıklayabilir. Ne yazık ki, azınlığı destekleyenler (yoldaş Luxemburg dahil) böyle bir tahlilden, vebadan kaçar gibi kaçıyorlar.

Yoldaş Luxemburg'un, Alman okura, pek garip biçimde tanıttığı kitabımda, ben, (400 sayfalık bir cilt tutan) kongre tutanaklarının ayrıntılı tahliline 100 sayfadan daha fazla bir yer ayırdım. Bu tahlil, temsilcileri, daha doğrusu oyları (bazı temsilcilerin bir, bazı temsilcilerin iki oyu vardı) dört ana gruba ayırmamı gerektirdi: 1) iskracı çoğunluk (eski *İskra* eğiliminden yana olanlar) — 24 oy; 2) iskracı azınlık — 9 oy; 3) "merkez" ("Bataklık" diye de anılır) — 10 oy; ve son olarak 4) *İskra*-karşıtları — 8 oy. Toplam 51 oy. Kongredeki *bütün* oylamalarda bu grupların oynadığı rolü tahlil ediyorum ve bütün sorunlarda (program, taktikler ve örgütlenme sorunlarında) kongrenin, iskracılarla *İskra*-karşıtları arasındaki savaşımın arenası olduğunu, "Bataklık"ın da çeşitli zikzaklar yaptığını kanıtlıyorum. Partimizin tarihini şöyle üstünkörü de olsa bilen herhangi bir kişi, bunun başka türlü olamayacak olduğunu bilir. Ama azınlığın tüm destekçileri (Rosa Luxemburg dahil) bu savaşıma, çok mütevazi bir tutumla, gözlerini yumuyorlar. Niçin? Çünkü bu savaşım, azınlığın şimdiki siyasal tutumunun bütün bütün yanlış olduğunu açıkça ortaya koyuyor. Parti kongresindeki çekişmenin başından sonuna kadar, düzinelerle sorunda, düzinelerle oylamada, iskracılar, *İskra*-karşıtlarıyla ve tartışma konusu daha somut hale geldikçe, sosyal-demokrat eylemin temel ilkelerini daha pozitif biçimde etkiledikçe, eski *İskra*'nın durmuş-oturmuş planlarının uygulamaya konmasına daha elle tutulur biçimde değindikçe *İskra*-karşıtlarının yanında yeralan "Bataklık"la savaştılar. *İskra*-karşıtları (özellikle yoldaş Akimov ve St. Petersburg

İşçileri Örgütünün, Akimov'la her zaman görüş birliğinde olan temsilcisi yoldaş Bruker, hemen hemen her seferinde yoldaş Martinov ve yahudi bundun beş temsilcisi) eski *İskra* eğilimini tanımaya karşıydılar. Bunlar, eski, ayrı örgütleri savundular, o örgütlerin partiye tabi hale gelmesine, parti içinde kaynaştırılıp eritilmesine (hazırlık komitesi olayı, *Yujni Raboçi* grubunun —"Bataklığın" önde gelen grubu— dağıtılması, ve benzeri) karşı oy kullandılar. Bunlar, merkeziyetçi örgütlenme tüzüğüne (kongrenin 14'üncü oturumu) karşı savaştılar, bütün iskracıları, o zaman, "örgütlü güvenmezliğe" yolaçmakla, "olağanüstü durum yasası" getirmekle ve benzeri dehşet verici şeylerle suçladılar. *Bütün* iskracılar istisnasız, bu suçlamalara güldü; yoldaş Luxemburg'un, şimdi bu umacıları ciddiye alması hayli dikkate değer. Sorunların çoğunda iskracılar kazandı; yukardaki rakamlardan açıkça görüldüğü üzere, kongreye egemen oldular. Ancak kongrenin ikinci yarısında, daha az önem taşıyan konular üzerinde karara varıldığı sıralarda, *Iskra*-karşıtları üstün geldi — ıskracılardan bazıları onlarla birlikte oy kullandı. Örneğin programımızda bütün dillerin eşitliğinin ilan edilmesiyle ilgili olarak durum buydu; bu noktada, *Iskra*-karşıtları program komisyonunu neredeyse yenik düşürmeyi ve kendi maddelerini kongreden geçirmeyi başardılar. Tüzüğün 1'inci maddesi üzerinde, *İskra*-karşıtlarıyla "Bataklık", Martov'un maddesini sonuca götürdükleri zaman da durum buydu. Martov'un maddesine göre, parti üyeleri, yalnızca parti örgütlerine mensup olanlar (Plehanov'la benim savunduğumuz buydu) değil, ama parti örgütlerinin denetimi altında çalışan herkesti.*

Merkez yönetim kurulu ve merkez yayın organının yazıkurulu seçimlerinde de aynı şey oldu. Sağlam çoğunluk

* Yoldaş Kautsky, Martov'un maddesinden yana; öne sürdüğü sav da, bunun daha politik olduğuydu. Her şeyden önce, bu konu, bizim parti kongremizde politik davranma açısından değil, ilke açısından tartışılmıştır. Akselrod, sorunu böyle koymuştu. İkincisi, eğer yoldaş Kautsky, Rus polis rejimi altında, bir parti örgütüne üye olmakla, yalnızca o örgütün denetimi altında çalışmak arasında böylesi büyük bir fark olduğunu düşünüyorsa yanılıyor. Üçüncüsü, Rusya'da bugünkü durumu, Sosyalistler Yasası[54] günlerinin Almanya'sındaki durumla karşılaştırmak, özellikle yanıltıcıdır.

24 iskracıdan oluşuyordu; bu çoğunluk, yazıkurulunun yeniden kurulmasına ilişkin, çok önceden hazırlanmış planı gerçekleştirdi; altı eski yazıkurulu üyesinden üçü seçildi. Azınlık 9 iskracıdan, "merkez"in 10 üyesinden ve 1 *İskra*-karşıtından oluşuyordu (yahudi bundu ve *Raboçeye Dyelo*'yu temsil eden yedi öteki *İskra*-karşıtı, o tarihlerde kongreden çekilmişti). Bu azınlık, seçimlerden hiç hoşnut kalmadığı için, seçimlerin öteki kısmına katılmamaya karar verdi. Yoldaş Kautsky, daha sonraki çekişmenin ana nedeni, yazıkurulunun yeniden kurulmasıdır, derken çok haklıdır. Ama yoldaş Kautsky'nin, üç yoldaşı yazıkurulundan benim (*aynen böyle*!) "ihraç ettiğim" şeklindeki görüşü, ancak, kongremiz hakkında kendisinin hiç bilgi sahibi olmadığı gerçeğiyle açıklanabilir. Her şeyden önce seçilmemek, ihraçtan çok farklı bir şeydir ve benim, kongrede, herhangi bir kişiyi ihraç etme gücüm yoktu. İkincisi, yoldaş Kautsky, *Iskra*-karşıtlarıyla "merkez" ve *İskra* yandaşlarından ufak bir bölük arasındaki koalisyonun siyasal bazı yanları da içerdiği ve bunun seçimlerin sonucunu kaçınılmaz olarak etkilediği gerçeğinin kokusunu da almıyor. Bizim kongremizde olup bitenlere kendi arzusuyla gözünü yummayan herhangi bir kişi, görecektir ki, aramızda azınlık ve çoğunluk olarak yeni bölünme, partimizin proleter-devrimci bir aydın oportünist kanat şeklindeki eski bölünmesinin bir türünden başka bir şey değildir. Gerçek budur ve hiçbir açıklama ve gülüp-geçme, bu gerçeği ortadan kaldıramaz.

Ne yazık ki, kongreden sonra, üyeliğe çağrılma konusu üzerindeki kavga, ve bölünmeyi yaratan ilkeleri gölgelemiştir: Eski üç yazıkurulu üyesi yeniden üyeliğe çağrılmadıkça, azınlık merkez kurumlarının denetimi altında çalışamayacağını bildirmiştir. Bu kavga iki ay sürmüştür. Kullanılan silahlar, boykot ve partinin engellenmesiydi. Oniki yönetim kurulu (konu üzerinde görüşünü söyleyen ondört yönetim kurulundan onikisi) bu savaşım yöntemlerini sert biçimde kınadılar. Azınlık, kendi görüşlerini *İskra*'da ortaya koymaları yolunda Plehanov'un ve benim yaptığım teklifleri bile kabul etmedi. Yurtdışı Birliğinin (*League*) kongresinde, iş, merkez

kurullarının üyelerini kişisel hakaretler ve küfür (müstebitler, bürokratlar, jandarmalar, yalancılar, vb., vb.) yağmuruna tutmaya kadar vardırıldı. Merkez kurullarının üyeleri bireysel girişimi bastırmakla, kölece boyun eğmeyi, körükörüne itaati, vb. gerçekleştirmeye çalışmakla suçlandılar. Plehanov'un, azınlığın bu savaşım yöntemlerini anarşist yöntemler olarak niteleme çabaları yarar sağlamadı. Bu kongreden sonra Plehanov, yeni bir çığır açan "Ne Yapmamalı" başlıklı yazısıyla (*İskra*'nın 52'inci sayısında) bana karşı çıktı. Bu yazısında Plehanov, revizyonizmle savaşın, mutlaka revizyonistlerle savaş demek olmadığını söyledi; herkes açıkça görmüştü ki, Plehanov bizim azınlığımızı kastediyordu. Plehanov, ayrıca Rus devrimcinin içinde çok fazla kökleşmiş olan anarşist bireycilikle her zaman çarpışmanın gerekli olmadığını, zaman zaman bazı ödünler vermenin, o bireyciliği yumuşatmak ve bölünmeden kaçınmak için daha iyi bir yol olduğunu söyledi. Bu görüşü paylaşamayacağım için yazıkurulundan çekildim ve azınlık yazıkurulu mensupları üyeliğe çağırıldılar. Bunu, merkez yönetim kurulu üyeliğine çağrılma savaşı izledi. Azınlığın merkez yayın organını, çoğunluğunsa merkez yönetim kurulunu elde tutması esasına dayalı barış yapma önerim reddedildi. Savaş devam etti; onlar "ilke olarak" bürokrasiye, aşırı merkeziyetçiliğe, biçimciliğe, jakobenizme, Schweitzer'ciliğe (bana Rus Schweitzer'i adını takmışlardı) ve benzeri umacılara karşı savaşıyorlardı. Kitabımda bütün bu suçlamaları alaya aldım, yapılanların ya üyeliğe çağrılma kavgası olduğunu ya da (koşullu olarak "ilkelere" ilişkin bir şey sayılacaksa) söylenenlerin oportünist, jirondist sözlerden başka bir şey olmadığını gösterdim. Şimdiki azınlık, yoldaş Akimov'un ve bilinen öteki oportünistlerin kongremizde, eski *İskra*'nın tüm yandaşlarının merkeziyetçiliğine karşı söylemiş olduğu şeyleri yinelemekten başkabir şey yapmıyor.

Rusya'daki yönetim kurulları, merkez yayın organının özel bir grubun organı haline dönüştürülmesini, üyelik üzerine verilen kavgaların ve partideki skandalın organı haline dönüştürülmesini tiksintiyle karşılamışlardır; kınamanın en

sertini dilegetiren birçok önerge kabul edilmiştir. Yalnızca daha önce adı anılan sözümona St. Petersburg İşçileri Örgütü ve Voronej yönetim kurulu (her ikisi de yoldaş Akimov'un eğilimini desteklemektedir), yeni *İskra*'nın eğilimini *ilkede* doyurucu bulduklarını ilan etmişlerdir. Üçüncü kongrenin toplantıya çağrılması istekleri daha da artmıştır.

Partimizdeki savaşımı ilk elden inceleme zahmetine katlanacak okur kolayca görecektir ki, somut ve pratik olarak, yoldaş Rosa Luxemburg'un "aşırı merkeziyetçilik"ten, merkezileştirmenin derece derece gerçekleştirilmesi gereğinden, ve benzeri şeylerden sözetmesi kongremizle alay etmektir, soyut ve teorik olarak ise (eğer kişi burada teoriden sözedebilirse) sözleri, marksizmi bayağılaştırmaktan, marksist diyalektiği bozmaktan, vb. başka bir şey değildir.

Partimizdeki savaşımda en son aşamayı belirleyen şey, çoğunluk mensuplarının kısmen merkez yönetim kurulundan atılmaları, kısmen işe yaramaz bir hiç haline getirilmeleridir. (Bu, merkez yönetim kurulunun kuruluşunun değiştirilmesinin,[55] vb. sonucudur.) Parti konseyi (ki eski yazıkurulu üyelerinin yeniden üyeliğe çağrılmalarından sonra aynı biçimde azınlığın eline geçmiştir) ve şimdiki merkez yönetim kurulu, üçüncü kongrenin toplantıya çağrılması girişimlerinin tümünü mahkum etmiştir ve azınlığın bazı üyeleriyle kişisel pazarlık ve görüşme yolunu seçmektedirler. Bir kongre toplanması için harekete geçme suçunu işlemeye cesaret eden örgütler —örneğin merkez yönetim kurulunun bir temsilci organı— dağıtılmıştır.[56] Parti konseyi ve yeni merkez yönetim kurulu, üçüncü kongrenin toplanmasına karşı kampanya açmıştır. Çoğunluk "Bonapartçılık Kahrolsun" sloganıyla karşılık vermiştir (bu, çoğunluk adına konuşan yoldaş Galyorka'nın[57] broşürünün başlığıdır). Gittikçe, kongrenin toplanmasına karşı savaşan parti kurumlarının partiye karşıt, bonapartist kurumlar olduğunu ilan eden önergelerin sayısı artmaktadır. Azınlığın aşırı merkeziyetçiliğe karşı ve özerklikten yana tüm sözlerinin ne kadar ikiyüzlüce olduğu şuradan apaçık bellidir ki, benim ve öteki yoldaşların kurdu-

ğumuz, çoğunluğa ait yeni yayınevi (ki yoldaş Galyorka'nın yukarda adını andığım broşürünü ve daha başka broşürleri basmıştır) partinin dışında bir kuruluş olarak ilan edilmiştir.[58] Bu yeni yayınevi, çoğunluğun, kendi görüşlerini yayabileceği tek olanaktır, çünkü *İskra*'nın sütunları onlara tümden kapanmıştır. Ama durum bu olduğu halde —ya da salt bundan ötürü— parti konseyi, resmî olarak, bizim yayınevimize herhangi bir parti örgütü tarafından yetki verilmediği gerekçesiyle yukarda anılan kararı almıştır.

İkinci kongrenin aldığı bütün kararların, yaptığı bütün seçimlerin yok sayılmasının ve partiye karşı sorumlu olan parti kurumlarının, üçüncü kongreyi toplama çabasına karşı açtıkları bu savaşın, olumlu çalışmaları ne kadar büyük ölçüde savsaklattığını, sosyal-demokrasinin itibarına ne büyük zarar verdiğini, tüm partinin maneviyatını ne kadar bozduğunu söylemeye bile gerek yoktur.

1904 Eylülünün ikinci yarısında yazıldı.
İlk kez 1930'da *Lenin Miscellany XV*'te yayınlandı.

Rusça metin Almancadan çevrildi.
Collected Works, vol. 7, s. 472-483.

[1] Lenin, *Bir Adım İleri, İki Adım Geri* (*Partimizdeki Bunalım*)'ı yazmak için aylarca çalışmış, Rus Sosyal-Demokrat İşçi Partisinin (RSDİP'in) İkinci Kongre tutanaklarını ve kararlarını, her temsilcinin yaptığı konuşmaları, kongrede ortaya çıkan siyasal grupları, merkez yönetim kurulu ve Parti Konseyi belgelerini baştan sona, özenle incelemiştir. Örgütlenme sorunlarını ele aldığı bu çalışmada Lenin, menşevik oportünizme ezici bir darbe indirdi. Kitabın tarihsel önemi, Lenin'in bu kitapta parti üzerine marksist öğretiyi geliştirmesinde, proleter devrimci partinin örgütlenme ilkelerini ayrıntılı bir biçimde incelemesinde ve marksizmin tarihinde ilk kez işçi sınıfı hareketi için örgütün önemini küçümsemenin ne denli tehlikeli olacağını göstererek, örgütlenme konusundaki oportünizmin ayrıntılı bir eleştirisini yapmasındadır.

Kitap, menşeviklerin şiddetli saldırısına yolaçtı. Plehanov, merkez yönetim kurulunun, kitapla hiçbir ilişkisi olmadığını açık-lamasını istedi. Merkez yönetim kurulundaki arabulucular, kitabın yayınlanmasını ve dağıtılmasını önlemeye çalıştılar.

Oportünistlerin çabalarına karşın *Bir Adım İleri, İki Adım Geri*, Rusya'daki ileri işçiler arasında geniş ölçüde yayıldı. Polis kayıtlarına göre, Moskova, Petersburg, Kiev, Riga, Saratov, Tula, Orel, Ufa, Perm, Kostroma, Şçigri, Şavli (Kovno Guberniyası) ve başka yerlerdeki tutuklamalar ve evlerin aranması sırasında kitabın nüshaları bulundu.

Bir Adım İleri, İki Adım Geri, Lenin tarafından 1907'de (kitabın başlık sayfasında 1908 yazılıydı) *Oniki Yıl* derlemesinde yeniden yayınlandı. Bu baskı, 1904 orijinal baskının Lenin'in elyazısıyla karşılaştırılan tam metnini ve yazarın 1907'de yaptığı bütün ekleri içermektedir. – 3.

[2] *İskra* ("Kıvılcım"). – Lenin'in 1900 yılı Aralık ayında yurtdışında kurduğu, tüm Rusya'da dağıtılan ilk yasadışı gazete. Bu gazete, ekonomistlerin yenilmesinde, dağınık sosyal-demokrat grupların birleştirilmesinde ve Rus Sosyal-Demokrat İşçi Partisi ikinci kongresinin hazırlanmasında kesin ve etkin bir rol oynadı. Gazete, Rusya'ya gizlice sokuluyordu. Polis baskısından ötürü çarlık Rusyası içinde devrimci bir gazete yayınlanması olanaksızdı. Daha Sibirya'da sürgündeyken, Lenin, yurtdışında bir gaze-

te yayınlama planını, bütün ayrıntılarıyla uygulamaya girişmişti. Lenin, *İskra*'nın ilk sayısını 11 (24) Aralık 1900'de Leipzig'de çıkardı. Bundan sonra Münih'te, Temmuz 1902'den sonra Londra'da ve 1903 ilkyazından başlayarak da Cenevre'de yayınlandı.

İskra yazıkurulunda, V. İ. Lenin, G. V. Plehanov, Y. O. Martov, P. B. Akselrod, A. N. Potresov ve Z. İ. Zasuliç vardı. Gazetenin ilk günlerde sekreteri İ. G. Smdoviç-Leman'dı. Daha sonra, 1901 ilkyazında N. K. Krupskaya yazıkurulu sekreteri oldu. Krupskaya, aynı zamanda, *İskra*'nın Rusya'daki sosyal-demokrat örgütlerle yazışmalarını da yönetiyordu. Lenin, yazıkurulunun fiilî başkanı ve *İskra*'nın her türlü girişiminin yöneticisiydi. *İskra*'da yazdığı yazılar, partinin kurulmasıyla, Rus proletaryasının sınıf savaşımıyla ilgili bütün temel sorunları ve uluslararası sahnedeki bellibaşlı olayları ele alır.

İskra'nın çizgisini benimseyen RSDİP grupları ve yönetim kurulları, St. Petersburg, Moskova ve Samara dahil, Rusya'mn birçok kentinde kurulmuştu. *İskra* örgütleri, Lenin'in eğittiği profesyonel devrimciler tarafından kuruluyor ve onların yönetimi altında çalışıyordu.

İskra yazıkurulu, Lenin'in girişimiyle ve doğrudan katılmasıyla partinin program taslağını hazırladı (gazetenin 21'inci sayısında yayınlanmıştır) ve 1903 yılı Temmuz-Ağustos aylarında toplanan RSDİP ikinci kongresini düzenledi.

O zamana kadar Rusya'daki yerel sosyal-demokrat örgütlerin çoğu *İskra* ile ilişki kurmuşlardı. Onun taktiklerini, programını ve örgütlenme planını benimsiyorlar, *İskra*'yı önder organ kabul ediyorlardı. İkinci kongre, özel bir kararla, partiyi kurma uğrundaki savaşımda oynamış olduğu önemli rolü belirterek, *İskra*'yı, RSDİP'in merkez yayın organı kabul etti.

Ikinci kongre *İskra*'mn yazıkuruluna, Lenin, Plehanov ve Martov'u seçmişti. Eski altı yazıkurulu üyesinin kurulda kalmasında direnen Martov, kongrenin kararına karşın, yazıkurulunda çalışmayı kabul etmedi ve gazetenin 46-51'inci sayıları Lenin'le Plehanov tarafından yayınlandı. Bundan sonra Plehanov, menşeviklerden yana bir tutum takındı ve parti kongresinin seçmeyerek görevden uzaklaştırdığı bütün eski menşevik yazıkurulu üyelerinin kurula çağrılmasını istedi. Lenin buna razı olmadı ve 19 Ekim (1 Kasım) 1903'te yazıkurulundan çekildi; merkez yönetim kuruluna seçildi ve menşevik oportünistlere karşı savaşımını buradan yürüttü. *İskra*'nın 52'nci sayısını tek başına Plehanov yayınladı. 13 (26) Kasım 1903'te kendi başına hareket eden ve kongreye meydan okuyan Plehanov, eski menşevik üyeleri yazıkuruluna aldı. *İskra*'nın 52'nci sayısından itibaren menşevikler, *İskra*'yı kendi organları haline getirdiler. Artık bolşevik eski *İskra*'nın yerini, menşevik yeni *İskra* almıştı. –8.

[3] "*Pratik İşçi*" – Panin adıyla da bilinen menşevik M. S. Makadziyub'un

takma adı. –11.

[4] *1902 konferansı*, RSDİP yönetim kurulları ve örgütleri temsilcilerinin toplantısıydı; 23-28 Mart (5-10 Nisan) tarihleri arasında Belostok'ta yapılmıştı. Ekonomistler ve onları destekleyen bundcular, konferansı RSDİP'in ikinci kongresi haline çevirmeye niyet etmişlerdi. Böylece, Rus sosyal-demokrasisi içinde kendi durumlarını güçlendirmeyi, *İskra*'nın artan etkisini kırmayı umuyorlardı. Bu girişim, gerek konferansın bir bakıma sınırlı bir yapıya sahip olması (Rusya'da etkinlik gösteren örgütlerden yalnızca dört RSDİP örgütü konferansta temsil edilmekteydi), gerek ortaya çıkan derin görüş ayrılıkları nedeniyle başarıya ulaşamadı. Özellikle bir *İskra* temsilcisi, böyle bir konferansın parti kongresinde dönüştürülmesine şiddete karşı çıktı, bunun için yetkili ve hazırlıklı olunmadığını göstermeye çalıştı. Konferans, partinin ikinci kongresini toplamak üzere bir hazırlık komitesi seçti. Ama konferanstan kısa bir süre sonra, katılanların çoğu ve hazırlık komitesi üyelerinden ikisi polis tarafından tutuklandı. Bunun üzerine, Kasım 1902'de, RSDİP Petersburg yönetim kurulu, Rusya'daki *İskra* örgütü ve *Yujni Raboçi* grubunun temsilcileri Pskov'da biraraya geldiler, ikinci parti kongresini toplama çalışmalarını yapması için yeni bir hazırlık komitesi seçtiler. –12.

[5] *Bund* ("Litvanya, Polonya ve Rusya Genel Yahudi İşçiler Birliği") – 1897'de Vilna'da yahudi sosyal-demokrat grupların yaptığı bir kongrede kuruldu; daha çok batı Rusya bölgesindeki yarı-proleter yahudi zanaatkarların birliğiydi. Bund, RSDİP'in birinci kongresinde (Mart 1898), özellikle yahudi proleterleri ilgilendiren sorunlarda bağımsız, özerk bir örgüt olarak partiye katıldı.

Bund, Rus işçi sınıfı hareketine milliyetçi ve ayrılıkçı eğilimleri taşıdı. RSDİP'in ikinci kongresi, Bund'un, yahudi proletaryanın tek temsilcisi olarak kabul edilme isteğini reddettikten sonra, Bund, partiden çekildi. 1906'da, dördüncü (Birlik)parti kongresinin kararı üzerine, Bund yeniden partiye katıldı. Parti içinde bundcular her zaman oportünist kanadı (ekonomistleri, menşevikleri ve tasfiyecileri) desteklediler, bolşeviklere karşı savaştılar. –15.

[6] *Raboçeye Dyelo* ("İşçi Davası") – Nisan 1899'dan Şubat 1902'ye kadar ekonomistlerin Cenevre'de düzensiz aralıklarla yayınladıkları bir dergi. Dergi, Yurtdışı Rus Devrimci Sosyal-Demokrat Birliğinin yayın organıydı. Üçü çift olmak üzere 12 sayı yayınlanmıştır. *Raboçeye Dyelo*, bernştaynci "eleştiri özgürlüğü" sloganını benimsedi, Rus sosyal-demokrasi hareketinin taktik ve örgütlenme sorunlarında oportünist bir tutum takındı, köylülerin devrimci potansiyelini yadsıdı. *Raboçeye Dyelo* grubu, işçi sınıfının siyasal savaşımını iktisadi savaşımına bağımlı kılmak şeklindeki oportünist düşüncenin propagandasını yaptı, işçi hareketinin

kendiliğindenliğine tapınma ölçüsünde bağlandı ve işçi sınıfı partisinin önder rolünü yadsıdı. RSDİP'in ikinci kongresinde, *Raboçeye Dyelo* grubu, partinin aşırı sağ, oportünist kanadını temsil etti. –15.

[7] *Yujni Raboçi* ("Güneyli İşçi") – Rusya'nın güneyinde 1900 güzünde, aynı adı taşıyan yasadışı bir gazetenin çevresinde oluşan sosyal-demokrat bir gruptu.

Ekonomistlerin tersine, *Yujni Raboçi* grubu, proletaryanın siyasal savaşımını ve otokrasinin devrilmesini başlıca ödev sayıyordu. Tedhişçiliğe karşıydılar, devrimci bir yığın hareketini geliştirme gereğini savundular ve Rusya'nın güneyinde geniş bir devrimci eyleme giriştiler. Aynı zamanda, liberal burjuvazinin rolünü aşırı abartıyorlar, köylü hareketinin önemini ise görmezden geliyorlardı. Bütün devrimci sosyal-demokratları *Iskra* çevresinde birleştirerek merkezî marksist bir parti kurmaya dönük *İskra* planına karşılık *Yujni Raboçi* grubu, partiyi, bölgesel sosyal-demokrat birlikler kurarak ortaya çıkarma planını önerdi. Grup, bu planı uygulamak üzere, Aralık 1901'de güney Rusya'daki parti yönetim kurullarını ve örgütlerini bir konferansta biraraya getirdi. Bu konferansta RSDİP'in Güney Yönetim Kurulları ve Örgütleri Birliği kuruldu, *Yujni Raboçi* de bu birliğin yayın organı olarak kabul edildi. Ancak (grubun tüm örgüt planı gibi) bu girişimin de pratik olmadığı ortaya çıktı ve 1902'de, girişilen toptan tutuklama hareketi üzerine Birlik çöktü. Ağustos 1902'de *Yujni Raboçi* grubunun tutuklanmamış üyeleri, Rus sosyal-demokrasisinde birliği yeniden kurmak üzere ortak çaba harcanması amacıyla, *İskra* yazıkuruluyla görüşmelere başladılar. Rus sosyal-demokrasisinin gücünü pekiştirmesinde, grubun *İskra*'yla dayanışma içinde olduğunu bildiren açıklaması çok yararlı oldu. Kasım 1902'de *Yujni Raboçi* grubu, ikinci parti kongresinin toplanması hazırlıklarını düzenlemek üzere Rusya'daki *İskra* örgütüyle, St. Petersburg yönetim kuruluyla ve RSDİP Kuzey Birliğiyle işbirliği yaptı ve hazırlık komitesine katıldı. Ancak o dönemde bile *Yujni Raboçi* grubu tutarlı bir devrimci tutum takınamadı.

RSDİP'in ikinci kongresi, öteki bütün gruplar, bağımsız sosyal-demokrat gruplar ve örgütler gibi *Yujni Raboçi* grubunun da dağıtılmasına karar verdi. –15.

[8] *Yurtdışı Rus Devrimci Sosyal-Demokrat Birliği* – Ekim 1901'de Lenin'in girişimiyle kuruldu. Görevi, devrimci sosyal-demokrasi fikirlerini yaymak, cenkçi bir sosyal-demokrat örgüt kurulmasına yardımcı olmaktı. Tüzüğüne göre, Birlik, *İskra*'nın yurtdışı bölümüydü. Birlik, dışarda yaşayan Rus sosyal-demokratları arasında *İskra*'ya taraftar kazandı, gazeteye maddi yardımda bulundu, Rusya'ya sokulmasını düzenledi ve popüler marksist yapıtları yayınladı. İkinci parti kongresi, Birliği, yurtdışındaki tek parti örgütü olarak onayladı ve ona parti yönetim kuru-

lu statüsünü verdi, Birliğin, merkez yönetim kurulunun kılavuzluğu ve denetimi altında çalışmasını kararlaştırdı.

İkinci parti kongresinden sonra, menşevikler, Birlik içinde sağlamca yerleştiler, Lenin'e ve bolşeviklere karşı savaşa giriştiler. Ekim 1903'te yapılan ikinci Birlik kongresinde menşevikler, RSDİP'in ikinci kongresinde kabul edilen parti tüzüğüyle ters düşen bir birlik tüzüğünü onayladılar. O tarihten itibaren Birlik, menşeviklerin kalesi haline geldi; 1905'e kadar varlığını sürdürdü. –15.

[9] Borba (Savaşım) Grubu – 1900 yazında Paris'te doğdu. Gruba, D. B. Riyazanov, Y. M. Steklov ve E. L. Gureviç önderlik ediyordu. Grup, *Borba* adını 1901'de aldı. Grup, marksist devrimci teoriyi, doktriner ve skolastik bir yönde yorumlayarak çarpıttı ve Lenin'in partinin kuruluşuna ilişkin örgütlenme ilkelerine karşı düşmanca bir tutum takındı. Grup, sosyal-demokrat görüş ve taktiklerden uzaklaştığı, partiyi dağıtıcı nitelikte eylemlere giriştiği, Rusya'daki sosyal-demokrat örgütlerle hiçbir teması olmadığı için, ikinci kongreye çağrılmadı. İkinci kongrenin kararıyla grup dağıtıldı. –22.

[10] Pavloviç, *RSDİP'in İkinci Kongresi Hakkında Yoldaşlara Mektup*, Cenevre 1904. –22.

[11] *Raboçaya Mıysl* ("İşçilerin Düşüncesi") – Bir ekonomistler grubuydu, aynı ad altında bir de gazete yayınladı. Gazete Ekim 1897'den Aralık 1902'ye kadar, 16 sayı çıktı.

Raboçaya Mıysl, oportünist görüşleri oldukça içtenlikle savundu: işçi sınıfı hareketinin siyasal savaşımına karşı çıktı, tek tek önemsiz reformlar ve daha çok ekonomik reformlarda ısrar ederek, işçi sınıfı hareketinin amaçlarını sınırladı. Hareketin "kendiliğindenliği"ni savunarak, bağımsız bir proletarya partisi kurulmasına karşı durdu, devrimci teori ve bilincin önemini küçümsedi, sosyalist ideolojinin, kendiliğinden gelişeceğini öne sürdü. –31.

[12] 15 Ocak 1904 tarihli *İskra*'nın 52'nci sayısının Ek'inde, menşevik yazıkurulu, eski ekonomistlerden A. Martinov'un bolşeviklerin örgütlenme ilkelerine karşı çıkan ve Lenin'e saldıran bir yazısını yayınladı. Martinov'un yazısına düşülen bir notta, *İskra* yazıkurulu, yazarın bazı düşüncelerine resmen katılmamasına karşın, yazının tümüne katıldığını ve Martinov'un temel önermeleriyle görüş birliğinde olduğunu belirtmiştir. –34.

[13] Ekonomizm – Yüzyılın dönümünde Rus sosyal-demokrasi hareketi içinde görülen oportünist bir eğilim. Ekonomistler, çarlığa karşı siyasal savaşımın esas olarak liberal burjuvazi tarafından yürütülmesi gerektiği kanısındaydılar. İşçilerinse, daha iyi çalışma koşulları, daha yüksek ücretler, vb. için yalnızca iktisadi savaşım vermekle yetinmeleri gerektiğini

düşünüyorlardı. Partinin önder rolünü ve işçi sınıfı hareketi içindeki devrimci teorinin anlam ve önemini yadsıyan ekonomistler, işçi sınıfı hareketinin, kendiliğinden gelişmesinin zorunlu olduğunu iddia ederlerdi. Lenin *Ne Yapmalı?* adlı yapıtında ekonomizmi yerden yere vurur. (Bkz: V. İ. Lenin, *Ne Yapmalı?*, Sol Yayınları, Ankara 1992.) –44

[14] *Otrezki* – 1861'de Rusya'da serfliğin kaldırılması üzerine, toprak sahiplerinin köylülerden aldıkları toprak parçaları. –44.

[15] Bu, bütün toprağın genel yeniden dağıtımını (*çorni peredel*) ifade eden ve çarlık Rusyası'nda köylüler arasında çok yaygın olan sloganlardan biridir. –46.

[16] *Jorecilik* – Fransız Sosyalist Partisinde sağ reformcu kanada önderlik eden Fransız sosyalist Jean Jaures'nin adından gelen siyasal eğilim. Joreciler, "eleştiri özgürlüğü" isteme görünümü içinde, temel marksist önermeleri değiştirmeye kalkıştılar ve burjuvaziyle işbirliğini savundular. –69.

[17] *Zemliya i Volya* (Toprak ve Özgürlük) – 1876 güzünde St. Petersburg'da devrimci narodnikler tarafından kurulan bir örgüt. Üyeleri arasında Mark ve Olga Natanson, G. V. Plehanov, O. V. Aptekman, S. M. Karavçinski, S. L. Perovskaya, A. D. ve A. F. Mihaylov da vardı. *Zemliya i Volya* grubu, Rusya'daki köylüleri başlıca devrimci güç olarak görüyor ve köylüleri çarlığa karşı isyan ettirmeye çalışıyordu. Bu örgütün mensupları, birçok Rus guberniyasında (illerde), Tambov'da, Voronej'de ve başka yerlerde, devrimci bir eylem yürüttüler.

Köylüler arasında ajitasyon çalışmaları yapmak amacıyla örgütün üyeleri, başta Volga boyu ve Rusya'nın verimli orta bölgeleri olmak üzere tarımsal alanlarda kırsal "merkezler" kurdular. İşçiler ve öğrenciler arasında da çalıştılar. Bazı işçi çevreleriyle bağ kurmalarına karşın, *Zemliya i Volya*, tıpkı öteki narodnik grupçuklar gibi, işçi sınıfının öncü rolünü yadsıdığı için, işçi sınıfı hareketine önderlik edemedi. Ayrıca siyasal savaşımın, olsa olsa devrimcilerin enerjisini gerçek yolundan saptıracağı ve halkla olan bağlarını zayıflatabileceği görüşünde oldukları için, siyasal savaşımın önemini anlayamadılar.

Köylüler arasındaki devrimci çalışmaların başarısızlığa uğraması ve hükümetin gittikçe artan baskısı karşısında, üyelerinin çoğunluğu, amaçlarına ulaşmak için başlıca yol olarak siyasal tedhişe dönmeye başladı. Bu konuda keskin anlaşmazlıklar çıktı ve 1879 Haziranında *Zemliya i Volya* ikiye bölündü: Eski taktikleri destekleyenler (başı Plehanov çekiyordu) *Çorni Peredel* (Genel Yeniden Dağıtım) adı verilen bir örgütü oluştururken, tedhişi savunanlar da (A. İ. Zelyabov ve ötekiler) *Narodnaya Volya*'yı kurdular. –70.

[18] *Narodnaya Volya* (Halkın İradesi) — Bu grup, *Zemliya i Volya*'nın

bölünmesi üzerine, 1879 Ağustosunda narodnik *tedhişçilerin gizli* siyasal örgütü olarak kuruldu. A. İ. Zelyabov, A. D. Mihaylov, M. F. Frolenko, N. A. Morozov, Vera Figner, Sofya Perovskaya, A. A. Kıviyatkovski ve daha başka kişileri kapsayan yüksek bir kurulun yönetimindeydi.

Narodnaya Volya, bir yandan narodnik ütopik sosyalist fikirlere inanırken, temel amaç olarak mutlakıyetin yıkılması ve siyasal özgürlüğün elde edilmesi için siyasal savaşımın gereğine inanıyordu. Lenin şöyle yazmıştı: "*Narodnaya Volya* üyeleri, siyasal savaşıma girerek ileriye doğru bir adım atmışlardır, ama bu savaşımı sosyalizmle birleştirmeyi başaramamışlardır." (Lenin, *Selected Works*, vol. 8, s. 72).

Narodnaya Volya, çarlık mutlakıyetine karşı kahramanca bir savaş verdi. Ama "aktif" kahramanlar, "pasif" halk yığınları yanlış teorisini izleyerek, toplumu yeniden kurmayı, halkın katkısı olmaksızın, sırf kendi çabasıyla ve bireyci tedhişle gerçekleştirmeyi umdu. Aleksandr II'nin 1 Mart 1881'de katledilmesinden sonra, vahşice misillemelerle ve ölüm cezalarıyla hükümet, bu grubun varlığına son verdi. 1880'ler boyunca örgütü yeniden canlandırma girişimleri başarısızlığa uğradı.

Narodnaya Volya'nın yanılgılarını, ütopik programını eleştirirken Lenin, bu grubun üyelerinin çarlığa karşı kişisel çıkar gütmeyen çabalarını, tekniklerini ve oldukça sağlam biçimde merkezileştirilmiş örgütlerini saygıyla anar. –70.

[19] *Manilovizm* – Gogol'ün *Ölü Canlar*'ındaki Manilov'un adından gelir. Kendini beğenmişlik içinde gönül rahatlığı, boş duygusal düşler, ilkesiz darkafalılık demektir. –73.

[20] Burada, 1900'deki Hamburg duvarcılar grevi sırasında, Özgür Duvarcılar İşçi Birliği üyelerinden 122'sinin, işçi birliği merkezinin buyrultusunu çiğneyerek parça başına iş yapmaları olayına değiniliyor. Hamburg Duvarcıları İşçi Birliği, sosyal-demokrat üyelerin grev kırıcı davranışları hakkında, bölge sosyal-demokrat parti şubesine şikayette bulunmuş ve Alman Sosyal-Demokrat Partisinin bu konuda karar almasını istemişti. Alman Sosyal-Demokrat Partisi merkez yürütme kurulu tarafından kurulan bir onur kurulu, bu sosyal-demokratların davranışını yermiş, ama partiden çıkarılmaları önerisini geri çevirmiştir. –77.

[21] S. Zborovski (Kostic) tarafından kaleme alınan ve kongre tarafından ve çevrilen parti tüzüğünün birinci maddesiyle ilgili önerge şöyleydi: "Parti programını kabul eden, herhangi bir parti örgütünün kılavuzluğu altında partiye yardım eden ve mali katkıda bulunan kişi, parti üyesi sayılır." –81.

[22] RSDİP'in ikinci kongresinde *İskra* örgütünün 16 üyesi vardı; Lenin'in önderliğindeki 9 bolşevik, Martov'un önderliğindeki 7 menşevik. –94.

[23] *İvan İvanoviç ve İvan Nikiforoviç* – N. Gogol'ün *İvan İvanoviç, İvan Nikiforoviç'le Nasıl Tartıştı* öyküsündeki kahramanlar. – 96.

[24] *Augean Ahırları* — Ahlaksızlığın ve pisliklerin yığıldığı yer anlamında kullanılır. Yunan mitolojisine göre, Augean'ın ahırı 30 yıl temizlenmeden bırakılmış ve Herkül tarafından bir günde temizlenmiştir. –96.

[25] Alman Sosyal-Demokrat Partisinin kongresi 6-12 Ekim 1895 tarihleri arasında Breslau'da toplandı. Kongrenin dikkati 1894 Frankfurt kongresinin kararına uygun olarak kurulan tarım komisyonunun önerdiği tarım programı taslağı üzerinde toplanmıştı. Tarım programı taslağı, önemli yanılgıları içeriyordu; özellikle proletarya partisini "tüm halk"ın partisi haline dönüştürme eğilimini yansıtıyordu. Programı, yalnızca oportünistler değil, August Bebel ve Karl Liebknecht de savunmuş ve 1895 kongresinde bu yüzden partili yoldaşlar tarafından kınanmıştı. Tarım programı kongrede Karl Kautsky, Clara Zetkin ve birçok başka sosyal-demokrat tarafından eleştirildi. Komisyon tarafından öne sürülen program, büyük bir çoğunlukla (63'e karşı 158 oyla) geri çevrildi. –101.

[26] Bunlar Goethe'nin Faust'unda Margareta'nın sözleridir (Margareta, Faust'u, Mephistopheles'le arkadaşlığından ötürü kınamaktadır.) Clara Zetkin bu sözleri Alman sosyal-demokrat kongresinde, belleğinden aktarımıştı. –102.

[27] *Arakçeyev, A. A.* – 18. yüzyılın sonuyla, 19. yüzyılın başlarında yaşamış gerici bir Rus devlet adamı. Arakçeyev adı, azgın bir polis zulmü ve kaba kuvvet dönemini simgeler. –110.

[28] *Osvobojdeniye* ("Kurtuluş") – 1902 Haziranından 1905 Ekimine kadar, P. B. Struve'nin yönetimi altında, yurtdışında yayınlanan onbeş günlük gazete. Bu gazete, Rus liberal-monarşist burjuvazinin organıydı. 1903'te, gazetenin çevresinde liberal-monarşistler toplandılar ve (1904 Ocak ayında) liberal-monarşist *Osvobojdeniye* Birliği'ni kurdular. Bu Birlik 1905 Ekimine kadar yaşadı. Birliğin üyeleri Zemstvo anayasacılarıyla birlikte, Rusya'daki başlıca burjuva parti olan ve 1905'te kurulan Kadet Partisinin çekirdeğini oluşturdular. –152.

[29] Lenin burada, ekonomist Akimov'un, RSDİP ikinci kongresinde program üzerindeki görüşmelerde yaptığı iki konuşmaya değiniyor. *İskra*'nın program taslağına karşı Akimov'un öne sürdüğü itirazlardan biri, programın "proletarya" sözcüğünü yalın (*nominative*) halde değil, ismin –in (*genitive*) halinde (örneğin proletaryanın partisi) kullanmasıydı. Akimov, bunun, partiyi proletaryanın üstüne yükseltmek demek olduğunu iddia ediyordu. –156.

[30] *Montanyar ve Jirond* – 18. yüzyılın sonunda, Fransız burjuva devrimi sırasında, burjuvazinin iki siyasal grubu. Montanyarlar ya da jakoben-

ler, o zamanın devrimci sınıfı olan burjuvazinin, mutlakıyetle feodal sistemin kaldırılmasından yana olan daha kararlı temsilcilerine verilen addı. Öte yandan, jirondenler, devrimle karşı-devrim arasında yalpalıyorlardı. Politikaları, monarşiyle uzlaşma politikasıydı.

Lenin "sosyalist jirond" deyimini, sosyal-demokrat hareket içindeki oportünist eğilim için, "montanyar" ya da proleter jakoben terimini ise devrimci sosyal-demokratlar için kullanıyordu. –166.

[31] Voronej komitesi ve St. Petersburg "İşçileri Örgütü", ekonomistlerin elindeydi. Bunlar, Lenin'in *İskra*'sına ve marksist bir parti kurulmasına karşıydılar. –168.

[32] Merkez yönetim kurulunun bu yeni üyesi, 1903 Eylülünde Rusya'dan Cenevre'ye gelen F. V. Lengnik'ti. –178.

[33] *Zarya* ("Şafak") – *İskra* yazıkurulu üyelerinin 1901-1902'de Stuttgart'ta yayınladıkları marksist bilimsel ve siyasal dergi. Zarya, enternasyonal revizyonizmi ve Rus revizyonizmini eleştirmiş ve marksizmin teorik önermelerini savunmuştur. Gazete, Lenin'in şu yazılarını yayınlamıştır: "Zemstvo Zalimleri ve Liberalizmin Aniballeri", "Tarım Sorunu ve Bay Eleştirmenler" (*Tarım Sorunu ve Marx'ın Eleştirileri*'nin ilk dört bölümü), "Rus Sosyal-Demokrasisinin Tarım Programı". Gazete ayrıca Plehanov'un şu yazılarını yayınlamıştır: "Eleştirmenlerimizi Eleştiri. Bölüm: I. Bay P. Struve, Toplumsal Gelişme Marksist Teorisini Eleştirici Rolünde", "Kant, Kant'a Karşı ya da Bay Bernstein'ın Vasiyeti". –178.

[34] Muhtemelen Cenevre'nin iki dış semti: Carouge ve Cluse. Çoğunluğun ve azınlığın destekçilerinin oturduğu yerler. –197.

[35] *Sobakeviç* – Gogol'ün *Ölü Canlar*'ından bir karakter. –198.

[36] *Ortodoks* – Menşevik Liyabov Akselrod'un kullandığı takma ad. –198.

[37] *Bazarov* – Turgenyev'in *Babalar ve Oğullar*'ının baş kahramanı. –201.

[38] *İskra*, n° 53'te, Lenin'in "*İskra'ya Mektup*"uyla (*Collected Works*, vol. 7, s. 115-118) birlikte, Plehanov'un yazdığı, yanıt niteliğinde bir de başyazı yayınladı. Lenin, sözkonusu mektubunda, bolşeviklerle menşevikler arasındaki ilke ayrılıklarının gazetede enine-boyuna tartışılmasını önermişti. Plehanov, bu ayrılıkları "teorik siyasete özgü basit kavgalar" diye niteleyerek bu tartışmayı kabul etmedi. –201.

[39] *Revolutsionnaya Rossiya* ("Devrimci Rusya") – İlkin Rusya'da Sosyalist-Devrimciler Birliği tarafından 1900'ün sonunda yayınlanan yasadışı sosyalist-devrimci bir gazeteydi. Ocak 1902'den Aralık 1905'e kadar yurtdışında (Cenevre'de) Sosyalist-Devrimci Partinin resmî organı olarak çıkarıldı. –202.

[40] Menşeviklere merkez yönetim kurulunun ültimatomu 12 (25) Kasım 1903'te açıklandı. Lenin, 22 Ekim (4 Kasım) 1903'te merkez yönetim kuruluna bir mektup göndererek menşeviklere şu önerilerde bulunulmasını istemişti: 1) Merkez yayın organının yazıkurulundaki eski yönetmenlerden üçünün üyeliğe çağrılması; 2) Yurtdışı Birliğinde (*League*) statükoya dönülmesi; 3) Parti konseyinde menşeviklere bir üyelik verilmesi. Bu koşullar, merkez yönetim kurulunun uzlaştırmacı üyelerince desteklenmedi. Sözkonusu mektupta Lenin, mektubunda ana hatlarını çizdiği ve onaylanmasını önerdiği ültimatomun (yani merkez yönetim kurulunun onlara verebileceği pratik ödünleri gösteren belgenin) koşullarını belirtmiş, ancak bu koşulların karşı tarafa bildirilmesinin geciktirilmesini istemişti: 1)Yazıkuruluna, eski yazıkurulunun dört üyesinin alınması; 2) Merkez yönetim kuruluna, bizzat kurulun seçeceği, muhalefete mensup iki üyenin alınması; 3) Yurtdışı Birliğinde statükoya dönülmesi; 4) Parti konseyinde menşeviklere bir üyelik verilmesi. "Eğer ültimatom kabul edilmezse" diye yazıyordu Lenin, "bu sonuna kadar savaş demek olacaktır. Ek bir koşul: 5) İkinci parti kongresindeki ve kongreden sonraki çekişmelere ilişkin her türlü dedikodunun, kavganın ve konuşmanın sona erdirilmesi." (*Collected Works*, vol. 34, s. 187.) Lenin'in bu önerileri (ek koşul hariç), merkez yönetim kurulunun uzlaşmacı üyeleri tarafından bir ölçüde yumuşatıldı.

Ültimatomun ertesi günü, menşevikler, Plehanov'dan da gördükleri büyük yardımla, *İskra*'nın eski yöneticilerini, merkez yayın organının yazıkuruluna üye olarak çağırdılar, merkez yönetim kurulunun ültimatomunu reddettiler ve parti çoğunluğuna karşı açık bir savaşa giriştiler. –204.

[41] Y — Parti konseyinde, merkez yayın organının temsilcisi olan, daha sonra merkez yönetim kuruluna üye olarak çağrılan L. İ. Galperin'in takma adı. Bu üye uzlaşmacı bir tutum takınmıştır. –204.

[42] Burada, "yasal marksizm"in başlıca temsilcilerinden olan Piyotr Struve'ye ve onun *Rusya'nın İktisadi Gelişmesi Konusu Üzerine Eleştirici Sözler* (1894) adlı kitabına değiniliyor. Bu ilk kitabında Struve'nin, burjuvaziyi savunan düşünceleri açıkça fark ediliyordu. Lenin, 1894'de, St. Petersburg'daki bir marksist gruba okunan "Burjuva Yazınında Marksizmin Yansıması" başlıklı yazısında, Struve'nin ve öteki "yasal marksistler"in görüşlerine saldırdı. Lenin bu yazısını 1894'ün sonunda, 1895 başında "Narodizmin İktisadi İçeriği ve Bay Struve'nin Kitabındaki Eleştirisi" (*Collected Works*, vol. I, s. 333-507) adı altında genişletti. –210.

[43] Lenin, Martov'un *İskra*'da yayınlanan "*Hazırlanmanın Yolu Bu mu?*" başlıklı yazısına değiniyor. Martov, o yazısında, bütün Rusya'yı içine alan silahlı bir kalkışma hazırlıklarına karşı durmuş, bu hazırlıkların

ütopik fesatçı bir girişimden başka bir şey olmadığını söylüyordu. –213.

[44] *Zarya* n° 1'de yayınlanan (Nisan 1901) ve ekonomistlerin, kendi taktiklerini kendiliğinden gelişen bir harekete göre ayarlama çabalarıyla alay eden "Çağdaş Rus Sosyalistinin İlahisi" başlıklı taşlamadan bir dize. Martov'un yazdığı bu "ilahi", Narcis Tuporilov imzasıyla yayınlanmıştı. –221.

[45] *Oblomov* – Bir toprak sahibi, Goncarov'un aynı adı taşıyan romanının kahramanı, tembel ve pasif bir bitkiselleşmenin somut örneği. –223.

[46] *Alman Sosyal-Demokrat Partisinin Dresden Kongresi*, 13-20 Eylül 1903 tarihleri arasında toplanmıştı. Kongrede tartışılan başlıca konu, parti taktikleri ve revizyonizmle savaş sorunlarıydı. Kongre E. Bernstein'ın, P. Göhre'nin, E. David'in, W. Heine'nin ve öteki Alman sosyal-demokratların revizyonist görüşlerini eleştirdi. Ancak revizyonizme karşı savaşımında kongre yeterince tutarlı değildi: Revizyonistler partiden çıkarılmadılar ve kongreden sonra da oportünist görüşlerini yaymayı sürdürdüler. –228.

[47] *Sozialistische Monatshefte* ("Sosyalist Aylık") – Alman Sosyal-Demokrat Partisindeki oportünistlerin ve uluslararası oportünizmin başlıca yayın organı. 1897-1933 yılları arasında Berlin'de yayınlandı. –228.

[48] Frankfurter Zeitung ("Frankfurt Gazetesi") – Almanya'daki hisse senetleri borsasının büyük para babalarının yayın organı olan günlük gazete. 1856-1943 yılları arasında Frankfurt-am-Main'da yayınlandı. Gazete 1949'dan itibaren *Frankfurter Allgemeine Zeitung* adı altında yeniden yayınlanmaya başlandı. Şimdi batı Alman tekellerinin sözcüsüdür. –233.

[49] "*Bakanlık*" taktikleri, "bakanlıkçılık", ya da "bakanlık sosyalizmi" (ya da millerandcılık) – Sosyalistlerin, gerici burjuva hükümetlere katılmalarını amaçlayan oportünist taktikler. Bu terim, Fransız sosyalist Millerand'ın, Waldeck-Rousseau'nun burjuva hükümetine katılması üzerine ortaya çıkmıştır. –235.

[50] Lenin burada, Martov'un yazdığı ve *İskra*'da yayınlanan (n° 58, 25 Ocak 1904) "Sıra Kimde?" başlıklı yazısına eklediği RSDİP İçin Kısa Bir Anayasa taşlamasına değiniyor. Martov bu anayasasında bolşevizmin örgütlenme ilkeleriyle eğleniyor ve menşeviklere karşı takınılan sözde haksız tutumdan yakınıyordu. Martov burada, "zorbalar" ve "zorbalığa uğrayan" sözleriyle bolşevikleri ve menşevikleri kastetmekteydi. –237.

[51] *Trepov, F. F.* – St. Petersburg valisi. 1878'de Vera Zasuliç, siyasal tutuklu Bogolyubov'a kötü davranılmış olmasını protesto için, Trepov'a ateş etmişti. –256.

[52] Rosa Luxemburg'un "Rus Sosyal-Demokrat Hareketi İçinde Örgüt Sorunları" başlıklı yazısını yanıtlamak üzere yazılan bu yazı, Al-

man sosyal-demokratların yayın organı *Neue Zeit*'da yayınlanmak üzere Kautsky'ye gönderildi. Ancak Kautsky yazıyı yayınlamadı. –263.

[53] *Raboçaya Gazeta* ("İşçilerin Gazetesi") – 1897'de Kievli sosyal-demokratlar tarafından yayınlanan yasadışı bir gazeteydi. İki sayı çıkarılabildi: 1'inci sayı Ağustosta, 2'inci sayı (Kasım tarihiyle) Aralıkta. RSDİP birinci kongresi *Raboçaya Gazeta*'yı partinin resmî organı olarak kabul etti, ancak gazetenin basımevine polisin yaptığı baskın ve merkez yönetim kurulu üyelerinin tutuklanması nedeniyle, gazete yayınına son vermek zorunda kaldı. –268.

[54] *Sosyalistler Yasası* – Almanya'da 1878'de yürürlüğe kondu. Yasa Sosyal-Demokrat Partinin bütün örgütlerini, işçi sınıfının yığın örgütlerini ve işçi basınını ezdi; sosyalist yayınlara elkondu, birçok sosyal-demokrat ülkeden çıkarıldı. İşçi sınıfının kitlesel hareketlerinden gelen baskı sonucu, yasa 1890'da yürürlükten kaldırıldı. –271.

[55] İkinci parti kongresinde merkez yönetim kuruluna seçilen üyeler Lengnik, Krijijanovski ve Noskov'du. Ekim 1903'te (yeni tarih) Zemliyaçka, Krasin, Essen ve Gusarov; Kasımda da Lenin ve Galperin de üyeliğe çağrıldılar. Merkez yönetim kurulunun kuruluşunda Temmuz-Eylül 1904'te yeni bazı değişiklikler oldu: Lenin'i destekleyen Lengnik ve Essen tutuklandılar; uzlaştırmacı Krijijanovski ve Gusarov istifa ettiler; uzlaştırmacılardan Krasin, Noskov ve Galperin, Lenin'in protestoları arasında, çoğunluk mensubu Zemliyaçka'yı hukuk-dışı bir tutumla üyelikten çıkardılar ve başka üç uzlaşmacıyı Liyubimov, Karpov ve Dubrovinski'yi üyeliğe çağırdılar. Bu değişiklikler sonucu, merkez yönetim kurulunun çoğunluğu uzlaşmacılardan oluştu. –274.

[56] Lenin, merkez yönetim kurulunun, üçüncü kongrenin toplanması için harekete geçen Güney Bürosunun dağıtılışını kastediyor. –274.

[57] *Galyorka* – Bolşevik M. S. Olminski'nin (Aleksandrov) takma adı. –274.

[58] Burada, *İskra*'nın menşevik yazıkurulu üyelerinin, gazetenin sütunlarını bolşeviklere kapatmaları ve ikinci kongresinin kararlarını kabul eden ve üçüncü kongrenin toplanmasını isteyen parti örgütlerinin açıklamalarını yayınlamayı reddetmeleri ardından, bolşeviklerin kurduğu Bonch-Bruyeviç ve Lenin Sosyal-Demokrat Parti Yazını Yayınevi kastediliyor. Yayınevi menşeviklerle uzlaşmacılara karşı bazı broşürler çıkardı: Lenin'in *Zemstvo Kampanyası ve "İskra"nın Planı*; Galyorka'nın *Bonapartçılık Kahrolsun*; Orlovski'nin *Konsey Partiye Karşı* başlıklı broşürü ve daha başka broşürler. –275.

ISBN 978-975-7390-05-6